ΜΠΟΥΛΑΛΑ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ
ΛΟΧΑΓΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
2ου ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΠΕΖΙΚΟΥ

1912-1913, 1918-1919, 1920

ΕΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ Υ. Σ. $\frac{199847}{24\Gamma}$

«Τὸ 2ον Σύνταγμα εἶνε εἷς ὡραῖος προμαχὼν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος».
Νίδερ.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙ
1921

ΜΠΟΥΛΑΛΑ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ
ΛΟΧΑΓΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
2ου ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΠΕΖΙΚΟΥ

1912-1913, 1918-1919, 1920

ΕΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ Υ. Σ. 199847/241

«Τὸ 2ον Σύνταγμα εἶνε εἷς ὡραῖος προμαχὼν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος».

Νίδερ.

ΤΥΠΟΙΣ—Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ—ΑΘΗΝΑΙ
1921

«Στὶς ἱερὲς σκιὲς τῶν ἡρωϊκῶν νεκρῶν καὶ στὴ θρυλλικὴ ὁρμὴ τῶν συντελεστῶν τῆς Μεγάλης Πατρίδος σπονδή».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σύνταγμα ποῦ περιήγαγε τὴ σημαία του ἔνδοξο καὶ δαφνηφόρο στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ ἐκόσμησε τὸ πολεμικόν του ἡμερολόγιο μὲ σελίδες γεμάτες ἀπὸ ἐθνικὴ αἴγλη καὶ μὲ ὀνόματα τόπων ποὔγιναν ἱστορικὰ μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν γενναίων πολεμιστῶν του δικαιοῦται νὰ ἔχῃ ἱστορίαν.

Τοῦτο μ' ἔπεισε νὰ προβῶ στὴ σύνταξι τοῦ παρόντος βιβλίου ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὸ νὰ προστατεύσω ἀπὸ τὴ λήθη γεγονότα καὶ πολεμικὰς σκηνὰς ὀφειλομένας ἀποκλειστικῶς στὴ δράσιν τοῦ ἡρωϊκοῦ 2ου Συντάγματος Πεζικοῦ τοῦ ὁποίου εἶχα τὴν τιμὴν νὰ παρακολουθήσω τοὺς ἀγῶνας.

Στὸ βιβλίον αὐτὸ οἱ στρατεύσιμοι τῶν ἑπομένων γενεῶν θὰ βρίσκουν πάντοτε ζωντανὰ τὰ τεκμήρια τῆς δόξης τοῦ Συντάγματός των, θὰ φρονηματίζωνται καὶ θὰ οἰστρηλατοῦνται πρὸς τὸν πατριωτισμό, θὰ λογίζωνται δὲ ὑπερήφανοι, ποῦ ὑπηρετοῦν σὲ Σύνταγμα μὲ τέτοια ἱστορία.

Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ βαθμοφόροι ποῦ εἶνε ὑποχρεωμένοι ἀπὸ τὸν Κανονισμὸ νὰ κάνουν θεωρία στοὺς στρατιώτας γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Συντάγματος, θὰ βρίσκουν μέσα στὸ βιβλίο αὐτὸ ὅ,τι τοὺς χρειάζεται γιὰ τὸ σκοπό τους.

Οἱ ἔνδοξοι νεκροὶ τοῦ Συντάγματος γραμμένοι κι' αὐτοὶ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου δὲν θὰ περιπέσουν στὴν ἄδικο καὶ ἀγνώμονα λήθη τὴν ἑπομένη τῆς ἡμέρας ποῦ προσέφεραν τὴ μεγίστη θυσία στὸ βωμὸ τῆς Πατρίδος.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νομίζω, ὅτι ἀνταποκρίνομαι σὲ μιὰ

ἱερὰ ὑποχρέωσι ποῦ εἶχα πρὸς τὸ Σύνταγμά μου μὲ τὸ ν' ἀποκρυσταλλώσω τὸ βαρὺ καὶ πολυσχιδὲς ἔργο του στὴ περιγραφὴ αὐτή, ὅπου βρίσκει κανεὶς ὅλη τὴ ζωὴ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Συντάγματος στὰ Μακεδονικά, Ἠπειρωτικά, Ρωσσικά, Ρουμανικὰ καὶ Μικρασιατικὰ πεδία ἀπὸ τὸ 1912 μέχρι τέλους τοῦ 1920.

Ἐν τέλει νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ μὴ παραλείψω τὴν ἐξήγησι ὅτι τὸ βιβλίο αὐτὸ ἔγινε γιὰ τὸν πολεμιστὴ φαντάρο καὶ αὐτὸν μόνον τὸ σκοπὸ ἔχει ἡ γλῶσσα ποῦ μεταχειρίζομαι.

Ζητῶν δὲ τὴν ἐπιείκεια τοῦ ἀναγνώστου, γιὰ κάθε φιλολογικὴ κριτική, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δηλώσω ὅτι «δὲν ἔχω φιλολογικὰς ἀπαιτήσεις».

Ἔγραφα στὸ Τουνάρκιοϊ (Δ. Οὐσὰκ)
31 Δεκεμβρίου 1920

Κ. ΜΠΟΥΛΛΑΛΑΣ
Λοχαγὸς Πεζικοῦ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἶνε Σεπτέμβριος 1912. τὸ 2ον Σύνταγμα βρίσκεται στὴν ἕδρα του στὴ Λαμία. Ἔχει κι' αὐτό, ὅπως καὶ τ' ἄλλα τὰ Συντάγματα, προχωρήση πολὺ στὴν ἐκπαίδευσι, ἔπειτα ἀπὸ τριετῆ συστηματικὴ ἐργασία, ποῦ ἔγινε, ἀπὸ τότε ποῦ ὁ στρατὸς μόνος του ἔσπασε τὰ σίδηρα τῆς ἀτονίας καὶ τοῦ μαρασμοῦ μὲ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Αὐγούστου 1909.

Τώρα μιὰ εὐγενὴς ἅμιλλα, ποῦ ἔχει ἀναπτυχθῆ 'στοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ βαθμοφόρους ἐν γένει, μιὰ ἐργασία τεραστία καὶ μιὰ γιγαντιαία προσπάθεια, ἔχουν φέρει, ὡς ἀποτέλεσμα θαυμάσιο, τὴν αὐτοπεποίθησι, ποῦ γέννησε ἡ ἐπαγγελματικὴ τοῦ καθενὸς ἀξία.

Εἶνε εὐνόητον ὅτι, μαζὺ μὲ τὴν ἄλλη ἐκπαίδευσι ἀνεπτύχθη ἡ φιλοπατρία περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ μάλιστα τὸ αἴσθημα τῆς ἐκδικήσεως, ποῦ ὑπενθύμιζεν ἡ σκοτεινὴ σελὶς τοῦ 1897.

Μέσα στὴν ἀκμὴ τοῦ πολεμικοῦ ὀργασμοῦ, ποὔχε ἀναπτυχθῆ τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1912, μέσα στὸ κορύφωμα τῆς γιγαντωμένης ἀνυπομονησίας γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως, στὴν ἀμέτρητη ἐπιθυμία ποῦ ᾐσθάνετο ἡ ἄλκιμη νεότης γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴν κλαγγὴ τῶν ὅπλων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβόλου τὸν κρότο καὶ νὰ δόσῃ καὶ αὐτὴ ὕλην στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ Μοῦσα, ποῦ ἀνυπόμονη περίμενε νὰ ψάλλῃ νέων παληκαριῶν τὴ δόξα καὶ νὰ ὑμνήσῃ τῆς δοξασμένης γενεᾶς τὰ κατορθώματα. τὸ βράδυ τῆς 17 Σεπτεμβρίου ἕνα ἀστραπιαῖον ἄγγελμα διέχυνε σὲ κάθε ἑλληνικὴ γωνιὰ τὴν χαροποιὸ εἴδησι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διατάγματος τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ἡ τανύπτερος φήμη σαλπίζει παντοῦ τὸ ἄγγελμα. Ρίγη συγκινήσεως ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμὸ δονοῦν κάθε ἑλληνικὴ καρδιά.

Ἡ στρατεύσιμη νεολαία περήφανη γιὰ τὴν μεγάλη τιμὴ ποῦ τῆς γίνεται, βιάζεται νὰ φύγῃ γιὰ τὸ μέρος, ποῦ θὰ παρουσιασθῇ σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιον ἐπιστρατεύσεως.

Οἱ πολεμισταὶ μας ἀφίνουν τὸ πατρικό σπίτι τους καὶ μὲ τὴ χαρὰ ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο τρέχουν πρὸς τὸ Σύνταγμα μ' ἕνα ὄνειρο εὐγενικὸ νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς σκλάβους ἀδελφούς μας καὶ νὰ δοξάσουν τὴν πατρίδα μας.

Ἀπ᾿ ὅλους τοὺς δρόμους ποῦ ὁδηγοῦν στὴ Λαμία ἔρχονται οἱ ἔφεδροί μας μὲ τραγούδια καὶ μὲ σημαῖες.

Ὁ σιδηρόδρομος γεμᾶτος κι᾿ αὐτὸς ἀφίνει στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ ἕνα πλῆθος ἀπὸ τὴν περιφέρεια Θηβῶν καὶ Λειβαδιᾶς.

Ὅλοι αὐτοὶ κατὰ τετράδας διευθύνονται πρὸς τὰ γραφεῖα τοῦ Συντάγματος. Ἡ πλούσιες ἀποθῆκες ἐπιστρατεύσεως ἀνοίγουν ἀμέσως καὶ ὅλοι οἱ ἔφεδροί μας γίνονται «τοῦ κουτιοῦ» μὲ τὰ καινούργια τους ροῦχα. Ὀλίγα γυμνάσια καὶ ὀλίγες θεωρίες τοὺς ἐπαναφέρουν ᾿στὴ στρατιωτικὴ ζωὴ καὶ ᾿στὸ τέλος τοὺς ἐξάπτουν τὸν πατριωτισμὸ ὀλίγοι πατριωτικοὶ λόγοι ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς τους, τοὺς ὁποίους τώρα προσέχουν πολὺ νὰ ψυχολογήσουν, καὶ νὰ σπουδάσουν τὸ χαρακτῆρα τους, ἀφοῦ ἀπ᾿ αὐτοὺς πρόκειται νὰ ὁδηγηθοῦν στὸ μεγάλον ἀγῶνα καὶ νὰ δοκιμάσουν μαζὺ τοὺς κινδύνους καὶ τῆς κακουχίες μιᾶς ἐκστρατείας.

Ἔπειτ᾿ ἀπὸ ᾿λίγες μέρες τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα καὶ οἱ γενναῖοι πολεμισταί μας δὲν περιμένουν παρὰ τὴ διαταγὴ τῆς ἐκκινήσεως.

Εἶναι πολὺ ἀνυπόμονοι γι᾿ αὐτή, γιατὶ ἡ μεγάλη αὐτοπεποίθησις ποῦ ἔχουν, τοὺς γεννᾷ μιὰν ἀσάλευτη αἰσιοδοξία, ὅπως ἄλλως τε εἶνε φυσικὸ γιὰ τὸ χαρακτῆρα τοῦ ρωμηοῦ.

Πρὸς τὸ μέτωπον.

Α΄. ΠΕΡΙΟΔΟΣ.—ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Εἶνε 24 Σεπτεμβρίου καὶ μ᾿ ἕνα λαϊκὸ συναγερμὸ γιὰ τὴν προπομπή του ἀφίνει τὸ Σύνταγμά μας τὴ Λαμία μὲ τὴν περίφανη σημαία του ἐπὶ κεφαλῆς.

Ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς πόλεως ξεδγαίνει τὸ Σύνταγμα καὶ ἀναμιγνύει τὰ ἐμβατήριά της μὲ τὰ ἀποχαιρετιστήρια πολεμικὰ τραγούδια τῶν φαντάρων καὶ μὲ τῆς εὐχὲς τῆς δακρυσμένης μάνας.

Οἱ νεαροὶ πολεμισταί μας τραγουδῶντας ἀφίνουν τὴ Λαμία κι᾿ ἔπειτ᾿ ἀπὸ μιᾶς ὥρας πορεία σταματοῦν. Ἔχουν ἕνα καθῆκον ἱερὸν ἐκεῖ. Πρέπει πρὶν φύγουν ν᾿ ἀποτίσουν φόρον εὐγνωμοσύνης σὲ κάτι ἥρωας, ποῦ μέσα στὸ ζόφο τοῦ 97 εἶχαν τὴ θεϊκὴ ἔμπνευσι καὶ τὸν ὑπέρωχο ἀλτρουϊσμὸ νὰ φανοῦν ἱεροφάνται τῆς τιμῆς τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γοήτρου τοῦ Στρατοῦ καὶ νὰ ρίψουν μιὰν ἀχτίδα στὸ ἀπέραντο σκοτάδι τῆς ἀπελπισίας καὶ τὸ φάσμα τῆς καταστροφῆς ποῦ σκέπαζε τὴν Ἑλλάδα.

Εἶνε οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς Ταράτσας. Οἱ χλοεροὶ τάφοι τους, ἔγιναν ἀφορμὴ γιὰ ν᾿ ἀκουσθοῦν ὀλίγα πατριωτικὰ λόγια καὶ νὰ φρονιματισθῇ ὁ νέος μαχητής, ἐκδικητὴς τοῦ θανάτου τῶν ἐνδόξων φρουρῶν τῆς Λαμίας.

Ἔπειτ᾿ ἀπ᾿ τὸ θεῖο αὐτὸ πατριωτικὸ βάπτισμα ᾿στὴν κολυμβήθρα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας τὸ Σύνταγμα βαδίζει μὲ δρομολόγιο Παλαμᾶ - Μήλους Δομοκοῦ-Φάρσαλα-Μπακράτσι καὶ ᾿στὶς 28 Σεπτεμβρίου φθάνει ᾿στὴ Λάρισσα.

᾿Στὶς 3 Ὀκτωβρίου βρίσκεται στὰ σύνορα ᾿στὸ χῶρο Δένδρα-Ντουρσανάδες.

Ἐκεῖ παρέμεινε ἀναμένοντας μὲ συγκίνησι ἕνα σύνθημα : τὴ διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως.

᾿Στὸν ἴδιο χῶρο ἦταν συγκεντρωμένη ὁλόκληρη ἡ Ι Μεραρχία τῆς Λαρίσσης. Οἱ στρατιῶται μας ἀνυπομονοῦν γιὰ τὴ διαταγὴ τῆς ἐκκινήσεως. Οἱ κάμποι ἀντηχοῦν κάθε βράδυ ἀπὸ φωνὲς ἐνθουσιασμοῦ.

Τὸ πρωῒ στὶς 5 Ὀκτωβρίου ᾿σ᾿ ἕνα ὕψωμα πλησίον στὴ Μαγούλα βρύσι συνετάχθη τὸ Σύνταγμα.

Μιὰ διάδοσις ὅτι θ᾿ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος εἶχε ἀπὸ τὸ βράδυ κυκλοφορήσῃ ᾿στ᾿ ἀντίσκηνα τῶν στρατιωτῶν. Ὅλοι κυττάζουν τὸν ἡρωϊκὸ Συνταγματάρχη τους Ἀλκιβιάδη Οἰκονομίδη καὶ περιμένουν ἀνυπόνοτα ἀπὸ τὰ χείλη του τὴ διαταγή.

Μέσα στὴν ἱερὴ συγκίνησι ποῦ προκαλοῦσε ἡ εὐλογημένη ἐκείνη στιγμὴ ποῦ ἀπὸ πολλὰ χρόνια τὴν περίμενε ἡ ἑλληνικὴ ψυχή, ὁ Συνταγματάρχης εἶπε λίγα λόγια γεμάτα ἀπὸ πατριωτισμὸ καὶ συγκίνησι:

Τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ἡρωϊκοῦ Συνταγματάρχου ἐκάλυψαν οὐρανομήκεις ζητωκραυγές. Ὅλοι κάνουν τὸ σταυρό τους.

Μιὰ διαταγὴ ἐπιχειρήσεων κοινοποιεῖται καὶ ἀμέσως τὸ Σύνταγμα φεύγει.

Σὲ ᾿λίγη ὥρα οἱ στρατιῶται μας σκαρφαλώνουν στοὺς ἀποκρήμνους βράχους τῆς Γκριντζόβαλας καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ θέσεις ἦσαν γνωσταὶ ἀπὸ τὸ 1897. Σὲ ᾿λίγο τὸ Ἑλληνικὸ πόδι πατεῖ τὸ τουρκικὸ ἔδαφος καὶ οἱ τοῦρκοι φεύγουν πανικόβλητοι πρὸ τῆς ὁρμῆς τῶν πολεμιστῶν μας.

Μόνον στὸ σταθμὸ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ 10 τοῦρκοι στρατιῶται ἀπεφάσισαν νὰ πέσουν χάριν τοῦ προφήτη τους φαίνεται, καὶ κλεισμένοι μέσα στὸ κτίριο τοῦ σταθμοῦ μάχονται μὲ παραδειγματικὴ ἀνδρεία.

Πολιορκοῦνται καὶ τὸ βράδυ φονεύονται οἱ 7 καὶ συλλαμβάνονται 3 αἰχμάλωτοι. Ἑπτὰ ὅμως γενναῖα παλληκάρια δικά μας πληρώνουν τὴν νίκη μὲ τὸ τίμιο αἷμα τους, ἄλλοι δὲ 12 κι' ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μπάμπαλης Κ. τραυματίζονται.

Οἱ τοῦρκοι αἰχμάλωτοι τρομαγμένοι ὁδηγοῦνται σ' ἕνα μέρος καὶ μὲ τὴν ὄψι τοῦ θανάτου περιμένουν τὴν τιμωρία τους. Μὲ ἀνέλπιστη ὅμως χαρὰ βλέπουν ἔπειτ' ἀπὸ 'λίγο νὰ τοὺς περιποιοῦνται οἱ στρατιῶται καὶ νὰ τοὺς δίδουν καὶ τροφή. Ἔτσι οἱ στρατιῶται μας ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ αἴσθημα τῆς μεγαλοψυχίας εἶνε ἔμφυτο 'σ' αὐτούς, ὅπως καὶ κάθε εὐγενικὸ συναίσθημα.

Μετὰ τὴν ἀψιμαχίαν αὐτὴν οἱ στρατιῶται μας εἶνε βαπτισμένοι ὅλοι 'στὸ πῦρ καὶ διηγοῦνται μ' ἐνθουσιασμὸ τὰ ἐπεισόδια τῆς μάχης. Κανεὶς δὲν ἐδοκίμασε φόβο γιατὶ ὁ ἐνθουσιασμός τους ἦταν μεγαλείτερος ἀπὸ κάθε ἄλλη συγκίνησι.

Μάχη Ἐλασσῶνος
(6 Ὀκτωβρίου)

Στὶς 6 Ὀκτωβρίου τὸ πρωῒ μιὰ ψιλὴ βροχὴ ἀρχίζει νὰ πέφτη. Σὲ 'λίγο παρατηρεῖται μιὰ ἀσυνήθιστη κίνησις· τ' ἀντίσκηνα χαλοῦν· γίνεται διανομὴ τροφῶν· καὶ ἀμέσως ὅλοι στὴ γραμμὴ ἕτοιμοι πρὸς ἐκκίνησιν.

Πρόκειται νὰ βαδίσουμε πρὸς τὴν Ἐλασσῶνα, ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ τὰς πληροφορίας κατέχεται ἀπὸ τέσσαρα τουρκικὰ τάγματα καὶ λίγο πυροβολικό. Ὅλοι ὑποδέχονται μὲ περιφρόνησι τὴν εἴδησι γιὰ τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις καὶ ἀνυπομονοῦν νὰ ἐκκινήσουν. Πρόκειται νὰ ἐφαρμόσουν τώρα στὸ πεδίο τῆς μάχης ἐκεῖνο, ποῦ διδαχθήκανε στὸ πεδίο τῶν ἀσκήσεων. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν ὀχυρωμένος στὰ ὑψώματα μεταξὺ Ἐλασσῶνος καὶ Τσαριτσάνης, ἐνῷ τὰ δικά μας στρατεύματα θὰ ἐβάδιζαν σὲ ἔδαφος τελείως ἀκάλυπτο μέχρις ὅτου φθάσουν καὶ προσβάλουν τὰ ὑψώματα.

Τὸ Σύνταγμα ξεκίνησε 'στὶς 9 τὸ πρωΐ, τίθεται εἰς φάλαγγα καὶ βαδίζει πρὸς τὴν πεδιάδα. Δεξιὰ βαδίζει τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο Μελούνας—Ἐλασσῶνος. Ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο κατέρχεται μιὰ πυροβολαρχία πεδινὴ ποῦ πρόκειται νὰ καταλάβῃ θέσι στὴν πεδιάδα, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν προχώρησι τοῦ πεζικοῦ. Εἶνε ἡ I πυροβολαρχία τοῦ I πεδ. πυροβολικοῦ Συντάγματος. Μόλις ἡ πυροβολαρχία αὐτὴ ἔφθασε στὴν πεδιάδα ὁ ἐχθρὸς τὴν ὑπεδέχθη μὲ πυρὰ

πυροβολικοῦ· ἡ ὀβίδες βρίσκουν ἀμέσως τὴν πυροβολαρχία καὶ μάλιστα ζεμμένη. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν σκάζουν ἡ ὀβίδες. Δίπλα 'σ' αὐτὴ βαδίζουν οἱ φαντάροι τοῦ 5ου Συντάγματος μὲ σχηματισμὸ διμοιριῶν κατὰ τετράδας εἰς παράταξιν, καὶ ὑποδέχονται τὶς πρῶτες ἐχθρικὲς βολὲς μὲ πραγματικὴ φρενήτιδα ἀπὸ ἐνθουσιασμό· ἡ ζητωκραυγὲς μεταδίδονται 'στὸ 'δικό μας Σύνταγμα κι' ὅλοι ἡ γραμμὴ σὰν τρελλὴ τρέχει πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἡ πυροβολαρχία ἐκείνη ποῦ εἶχε τὴν τιμὴ νὰ δεχθῇ τὶς πρῶτες ἐχθρικὲς βολές, ἐδικαίωσε τ' ὄνομά της, (ἐλέγετο 1η ἀλλὰ ἦτο πραγματικῶς ἡ πρώτη γιατὶ τὴν εἶχε γυμνάσῃ ἕνας λοχαγός, ποῦ ἦτο τὸ καμάρι τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ, ὁ ἀείμνηστος Καλλιουτζῆς), ἐτάχθη μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα πρὸς πυροβόλησιν καὶ ἄνοιξε πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ· τώρα τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ συγκεντρώνει τὰ πυρά του ἐπάνω στὴν πυροβολαρχία αὐτὴ —αὐτὸ ἄλλως τε θέλαμε—καὶ τὸ πεζικὸ ἀνενόχλητο προχωρεῖ μὲ διμοιρίες κατὰ τετράδας εἰς παράταξιν πρὸς τὴν Ἐλασσῶνα—Τσαρίτσανη· οἱ φαντάροι μας, ποῦ μέσα 'στὸ μυαλό τους εἶχαν ριζωμένη τὴν ἰδέα τῶν διαστημάτων, ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν ἀσκήσεων, προσέχουν νὰ βαδίζουν κανονικά. Ὡς τόσο τὸ πεζικό μας προχωρεῖ καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ 1000 περίπου μέτρα τὸ ὑπεδέχθη μὲ πυρὰ αἰφνιδιαστικὰ πεζικοῦ καὶ πολυβόλων, ἀλλὰ μιὰ φωνὴ ἀντήχησε καὶ πάλιν, τὰ τμήματα ἀναπτύσσονται καὶ ὁρμοῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. Σὲ λίγο ἔπεσε ἡ Ἐλασσὼν καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀφίνει τὰ ὑψώματα καὶ φεύγει πανικόβλητος. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἐλασσῶνος, ποῦ εἶδαν τὴν λευτεριὰ νὰ φτερουγίζῃ γύρω του καὶ νὰ τοὺς σκεπάζῃ μὲ τὶς φτέρυγές της, βγῆκαν ὅλοι μὲ τοὺς παπάδες καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν ἐλευθερωτὴ στρατό. Καὶ μέσα στὴν ἀπερίγραπτη συγκίνησι ποῦ εἶχε καταλάβη κάθε Ἑλληνικὴ καρδιὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ποῦ ἤρχισαν νὰ πραγματοποιοῦνται τὰ ὄνειρα ὅλων τῶν προηγουμένων γεννεῶν μιὰ συνοδεία ἐπιβλητικὴ ἀπὸ καβαλλάρηδες ἔρχεται βιαστικὰ πρὸς τὴν Ἐλασσῶνα·

Εἶνε ὁ ἔνδοξος ἀρχιστράτηγός μας, ὁ λατρευτός μας Βασιλιᾶς Κωνσταντῖνος, τότε διάδοχος. Ἀνοίγει ἡ κοσμοπλημμύρα 'κείνη κι' ὁ θρυλλικὸς καβαλλάρης μὲ τὸ ὑπερήφανο ἄλογό του σταματᾷ. Ὁ ἐπίσκοπος Ἐλασσῶνος συνοδευόμενος ἀπὸ ὀλίγους παπάδες κι' ἀπὸ τοὺς προὔχοντας τοῦ χωριοῦ τὸν προσφωνεῖ μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι καὶ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Ὁ Βασιλῆᾶς ποῦ κι' αὐτοῦ τὰ μάτια του εἶχαν πλημμυρίσει ἀπὸ δάκρυα δὲν μπόρεσε νὰ πῇ ἄλλο τίποτε ἀπὸ

ἕνα «εὐχαριστῶ». Ἡ συγκίνησις ποῦ τὸν κατεῖχε τὴ στιγμὴ ποῦ ἔβλεπε τὴν ἔναρξι τῶν ὀνείρων του τὸν ἠμπόδισε.

Ὅσοι δὲν ἦσαν ἐκεῖ εἶν' ἀδύνατο νὰ καταλάβουν τί ἔνοιωσε τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ πολεμιστὴς φαντάρος, ποῦ μὲ συγκίνησι ἔβλεπε τοὺς πρώτους σκλάβους ἀδελφούς του νὰ τὸν ὑποδέχωνται. Ἡ ἱστορία ὁλοκλήρων γενεῶν ἀνεπλάσθη μέσα στὴ ψυχὴ κάθε Ἕλληνος, τὴ στιγμὴ ποῦ τὰ ὡραῖα ὄνειρα τῆς φυλῆς ἤρχισαν νὰ γίνωνται πραγματικότης.

Εἶνε ἡ πρώτη ἑλληνικὴ νίκη καὶ τὰ μάτια ὅλων σπινθηροβολοῦν ἀπὸ χαρά. Κάθουνται ὅλοι καὶ γράφουν 'στὰ σπίτια τους γιὰ νὰ ἀναγγείλουν τὴ χαρμόσυνη εἴδησι καὶ χαροποιήσουν τοὺς δικούς τους.

Αἱ συγχαρητήριοι διαταγαὶ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου καὶ τῆς Μεραρχίας ἔλεγαν τὰ ἑξῆς ἐπὶ λέξει: «***κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπῆρξεν ἀξιοσημείωτος ἡ γενναιότης καὶ ψυχραιμία τῶν τε ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν, οἵτινες ὑπὸ τὸ σφοδρὸν πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, ἐτήρησαν τοὺς κεκανονισμένους σχηματισμοὺς ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου καὶ ἀκαλύπτου ἐδάφους, ὡς κατὰ τὰς μεγάλας ἀσκήσεις, καὶ ἀξιοθαύμαστος ἡ ταχεῖα προέλασις των καὶ ὁρμή***».

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μαυροδῆμος Ἰωάννης καὶ 2 ὁπλῖται, ἔπεσαν ἡρωϊκῶς στὸ πεδίο τῆς μάχης, ἐξαγοράσαντες μὲ τὸ τίμιον αἷμά των τὴ νίκη τῆς Ἐλασσῶνος.

Μάχη Σαρανταπόρου

(9 Ὀκτωβρίου)

Στὶς 8 Ὀκτωβρίου συνεχίζεται ἡ προέλασις καὶ τὸ βράδυ βρίσκεται τὸ Σύνταγμα στοὺς Δεμιράδες. Τὴν ἄλλη 'μέρα πρόκειται νὰ δοθῇ ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Σαραντάπορου.

Δυὸ μεγάλα βουνά, τὰ Καμβούνια ἀριστερὰ καὶ τὰ Πιέρρια δεξιᾶ, ἀποτελοῦν τὴ σπουδαία στενωπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαρανταπόρου. Τὴ στενωπὸ αὐτὴ κλείνει ἕνα στρογγυλὸ κωνικὸ βουνὸ ἡ Βίγλα, ἡ ὁποία στὶς ὑπωρείες της ἔχει ἕνα μέρος ἐπίπεδο, ἕνα πάτωμα. Σ' αὐτὸ τὸ πάτωμα εἶνε ἡ κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ, καλὰ ὀχυρωμένη. Δεξιὰ ὁ ἐχθρὸς φθάνει στὸ Γλύκοβο καὶ ἀριστερὰ στὸ Βλαχολείβαδο γιὰ νὰ φυλάξῃ τὰ πλευρὰ τῆς στενωποῦ, 20 τάγματα καὶ 24 πυροβόλα εἶνε ἡ δύναμίς του.

Αὐτὴ τὴ γραμμὴ ἔπρεπε ὁ στρατός μας νὰ παραβιάσῃ στὶς 9 Ὀκτωβρίου γιὰ νὰ δοξασθοῦν τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν τελικὴ νίκη.

Τὸ Σύνταγμά μας ἀποτελεῖ τὴν ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας. Στὴν πρώτη γραμμὴ εἶνε δεξιὰ τὸ 4ον πεζικὸν τῆς Λαρίσσης καὶ ἀριστερὰ τὸ 5ον τῶν Τρικκάλων.

Ἀριστερὰ στὸ δρόμο Ἐλασσῶνος—Σερβίων εἶχε ταχθῇ ἡ ΙΙ Μεραρχία. Αὐτὴ μὲ τὴν 1η Μεραρχία τὴ δική μας ἐπρόκειτο νὰ προσβάλουν τὴ Βίγλα, ποῦ ἦταν ἡ κλεὶς τῆς τουρκικῆς παρατάξεως. Μὲ ὅλα τὰ ἐδαφικὰ πλεονεκτήματα, ποῦ εἶχεν ὁ ἐχθρὸς καὶ τὴν ὀχύρωσι ποῦ ἀπὸ πολὺν καιρὸ προετοίμαζε, οἱ στρατιῶται μας ποῦ εἶχαν τώρα δοκιμάσει τὴ γοητεία τῆς μάχης τῆς Ἐλασσῶνος, ἔνοιωθαν τὸ βράδυ τῆς 8ης Ὀκτωβρίου μίαν ἀγωνία, μιὰν ἀνυπομονησία, γιὰ τὴ μεγάλη μάχη καὶ μιὰν αἰσιοδοξία, ὅτι ἡ νίκη θὰ στεφάνωνε τὰ ὅπλα μας.

Ξημέρωσε· ἀρχίζουν ἡ προετοιμασίες σὲ λίγο φαίνονται ἡ φάλαγγες τῶν ἄλλων συνταγμάτων νὰ κινοῦνται πρὸς τὴ Βίγλα καὶ τὸ τουρκικὸ πυροβολικὸ ἀρχίζει νὰ καταβρέχῃ τὸν τόπο μὲ ὀβίδες. Τὸ πεζικό μας προχωρεῖ κανονικώτατα, ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἀπροστάτευτο προσεγγίζει τὶς ἐχθρικὲς θέσεις. Ἄγνωστον γιὰ ποιὸ λόγο τὸ δικό μας πυροβολικὸ μόλις τὸ μεσημέρι δίνει σημεῖα ὑπάρξεως. Ὁ ἐχθρὸς ἔχει μαζὺ μὲ τὰ ἐδαφικὰ πλεονεκτήματα καὶ τὴν ὑπεροχὴ τοῦ πυρός, γιατὶ ἡ θέσεις του κατέχονται ἰσχυρῶς ἀπὸ πεζικὸ καὶ πολυβόλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ 24 πυροβόλα τῆς Βίγλας. Τὸ πεζικό μας ἐν τούτοις προχωρεῖ καὶ σὲ 'λίγο ἀκούονται ἡ ὁμοβροντίες καὶ τὸ κροτάλισμα τῶν πολυβόλων. Δεξιά μας ἕνας μυθικὸς ἥρως, ποῦ τὸ ὄνομά του ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ ἀλησμόνητον, ὁ Βελισσαρίου, μ' ἕνα τάγμα τοῦ 4ου Συντάγματος χαλκεύει μέσα σὲ πύρινο καμίνι μία ἀθάνατη ἑλληνικὴ ἐποποιΐα. Στὸ κυματοειδὲς ἐκεῖνο ἔδαφος περνάει τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη τὶς χαράδρες, πηδᾷ μὲ τοὺς ἀνδρείους συμπολεμιστές του τὶς διακυμάνσεις τοῦ ἐδάφους, τὸ τουρκικὸ πυροβόλο καὶ πολυβόλο μαίνονται καὶ θερίζουν τὸν τόπο, πέφτουν εἶν' ἀλήθεια πολλοὶ δικοί μας στὸ δοξασμένο ἐκεῖνο χῶμα, οἱ Τοῦρκοι τοὺς νομίζουν τρελλούς, ἀλλ' ὅμως προχωροῦν καὶ τέλος φθάνουν σὲ μιὰν ἀπόστασι 300 μέτρων ἀπὸ τὰ τουρκικὰ χαρακώματα ὅπου τοὺς πέρνει ἡ νύκτα καὶ μένουν ἐκεῖ.

Δυὸ τάγματα τοῦ 2ου Συντάγματος διατάσσονται νὰ ἐνισχύσουν τὴ γραμμή. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ δὲν κατώρθωσε, τὸ τρελλὸ ἐκεῖνο τάγμα

νὰ κατακτήση τὶς ἀπόρθητες ἐχθρικὲς θέσεις ἀλλ' ὅμως ἡ ὁρμὴ του
εἶχε μεγάλο ἀντίκτυπο στὴν τουρκικὴ ψυχή. Οἱ τοῦρκοι ποῦ ἀπὸ τὰς
ἀναμνήσεις τοῦ 1897 δὲν μᾶς ὑπελόγιζαν καθόλου τώρα ἄλλαξαν σκέ-
ψεις καὶ ἰδέες. 'Αριστερά μας ἡ 2α Μεραρχία δὲν ὑστερεῖ κατὰ τὸν
ἡρωϊσμό. Σταματᾷ σὲ ἀπόστασι 400—500 μέτρων ἀπὸ τὰ τουρκικὰ
χαρακώματα. ἐνῷ ἀκόμη ἀριστερότερα ἡ 3 Μεραρχία κερδίζει μιὰ
περιφανῆ νίκη μὲ τὴν πτῶσι τοῦ Γλυκόβου.

Εἶνε βράδυ· οἱ στρατιῶτες μας κάθονται μὲ τὸ ὅπλο ἀνὰ χεῖρας·
ὁ καιρὸς—ἐλέγατε πῶς κι' αὐτὸς ἦτο ἀντίπαλός μας.—ἀλλάζει ἀμέ-
σως καὶ μέσα στὸ βαθὺ σκότος μιὰ φοβερὴ βροχή. δυσκολεύει τὴν
ἀνασύνταξι τῶν τμημάτων καὶ τὸ φοβερότερο. τὴν περισυλλογὴ τῶν
τραυματιῶν ποῦ βογκοῦν μέσα στὶς χαράδρες ἀπεριποίητοι. Περνοῦμε
μιά νύχτα ἀγωνίας καὶ ἀβεβαιότητος καὶ μόνον τὴν ἐλπίδα μας ἔχουμε
στὴν ἐπίθεσι τὴ γενικὴ ποῦ θὰ ἐγίνετο τὸ πρωΐ. Τὸ ἀκατάπαυστο
ἐχθρικὸ πολυβόλο καὶ κάτι ὁμοβροντίες τοῦ ἐχθροῦ μαζὺ μὲ τὴν
ἄσκοπο βολὴ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβόλου, ποῦ τώρα κτυποῦσε στὰ τυφλὰ
ὅπου ἔφθανε. δείχνουν τὴν ταραχὴ ποῦ κατέχει τὸν ἐχθρό, γιατὶ φο-
βᾶται ἴσως νυκτερινὴ ἐπίθεσι ἀπὸ 'μᾶς· πράγματι ὅμως, ὅπως φάνηκε
τὸ πρωΐ. δὲν συνέβαινε αὐτό, ἀλλὰ κάτι μεγαλείτερο ἤθελε νὰ μᾶς
ἀπασχολῇ γιὰ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀνενόχλητος.

Ξημέρωσεν ἡ 10 8)βρίου ὅλα τὰ τμήματα εἶνε στὶς θέσεις τους
καὶ περιμένουν διαταγή. Παραδόξως ὅμως τίποτε δὲν φαίνεται καὶ τί-
ποτε δὲν ἀκούεται ἀπὸ τὶς ἐχθρικὲς θέσεις· Διατάσσεται τότε ἡ προώ-
θησις τῶν περιπολιῶν μάχης καὶ ὁποία ἔκπληξις ! Τὰ ἐχθρικὰ χαρα-
κώματα ἦσαν κενά. 'Ο ἐχθρὸς εἶχε φύγῃ. Σὲ λίγο προχωρεῖ ὅλη ἡ
γραμμὴ καὶ τὰ Συντάγματα συγκεντρώνονται. στὰ ἐχθρικὰ χαρακώ-
ματα.

'Ατέλειωτες ζητωκραυγὲς ἀκούονται σ' ὅλη τὴ γραμμή. 'Η μεγάλη
νίκη εἶνε πάλι δική μας καὶ ἡ δόξα στεφανώνει τὰ ὅπλα μας.

Τὴν 1ην μ. μ. ξεκινᾷ τὸ Σύνταγμα γιὰ τὴν καταδίωξι τοῦ ἐχθροῦ
πρὸς τὴ Λαβανίτσα. Στὸ δρόμο βρίσκουμαι τὰ 24 τουρκικὰ πυροβόλα,
ποῦ ὁ ἐχθρὸς τὰ εἶχε ἐγκαταλείψει, καὶ μιὰ συνοδεία αἰχμαλώτων
βλέπουμε νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος. Τότε μάθαμε καὶ λεπτο-
μέρειες γιὰ τὴ δρᾶσι τῆς 4ης Μεραρχίας, ἡ ὁποία κατέλαβε τὰ νῶτα
τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὸν ἐξηνάγκασε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Σαραντάπορο καὶ
νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν πανικόβλητος.

Βλέπουμε τὸ δρόμο στρωμένον ἀπὸ ὑλικά, ποῦ πετοῦσεν ὁ ἐχθρός,

ὅταν ἔφευγε. 'Εκεῖ στὴν ἔξοδο τῆς στενωποῦ εἶνε τὰ στενὰ τῆς Πόρτας. Σὲ μιὰ χαράδρα φαίνονται ἄπειρα τουρκικὰ πτώματα καὶ μαθαίνουμε ἀμέσως. ὅτι ἕνα τουρκικὸ τάγμα. ποῦχε ζητήσῃ καταφύγιο στὴ χαράδρα, ἔπεσε στὰ πυρὰ τῶν πολυβόλων τοῦ 11ου Συντάγματος. 'Η εἰκὼν τῆς φρίκης εἶνε ἀπερίγραπτος. "Οπως ἦσαν συσωρευμένα τὰ πτώματα τὸ αἷμα εἶχε σχηματίσει αὐλάκι. "Ισως σὲ καμμιὰ ἄλλη περίστασῃ δὲν παρετηρήθη τέτοιο θέαμα. 'Η μεγάλη αὐτὴ νίκη ὄχι μόνον μᾶς ἔδωκε τὴ σπουδαία τοποθεσία τοῦ Σαρανταπόρου. ποῦ ἦταν ἡ κλεὶς τοῦ μετώπου μας καὶ γιὰ τὴν ὁποίαν ὁ διοργανωτὴς τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ Γερμανὸς - Γκόλτς Πασσᾶς εἶχε πῇ ὅτι θ' ἀνθέξῃ δύο μῆνες. ἀλλ' ἔπειτ' ἀπ' τὴν αἰχμαλωσία τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὴν κατάπτωσι τοῦ ἠθικοῦ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἐξησφαλίσθη τελείως ἡ προέλασίς μας σὲ μέγα βάθος.

Τὸ Σύνταγμα κατόπιν προχώρησε 'στὰ Σέρβια. ἀκολούθησε τὴ διάβασι Καταφυγίου, πέρασε τὸν 'Αλιάκμονα καὶ τέλος τὸ βράδυ στὶς 19 8)βρίου κατηυλίσθη στὸ Μπουργάζ, ἕνα χωριὸ πλησίον 'στὰ Γιαννιτσά.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐπρόκειτο νὰ βαδίσουμε πρὸς Γιαννιτσά, ὅπου ἔπρεπε νὰ συμπληρώσουμε τὰς τροφάς μας, γιατὶ ἡ πληροφορία ἦταν ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶχε περάσῃ τὸ Καρὰ-'Ασμὰκ καὶ ἴσως τὸν 'Αξιό.

Μάχη τῶν Γιαννιτσῶν

(20 - 21 'Οκτωβρίου)

Τὸ πρωΐ στὶς 20 'Οκτωβρίου ξεκινοῦμε πρὸς τὰ Γιαννιτσὰ καὶ μὲ μεγάλη μας ἔκπληξι ἀκοῦμε κανονιές. Σὲ λίγο λαμβάνουμε τὴν πληροφορία, ὅτι ὁ ὄγκος τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων κατέχει τὰ Γιαννιτσά. 'Η Μεραρχία μας δὲν λαμβάνει μέρος καὶ διατάσσεται νὰ παραμείνῃ ὡς γενικὴ ἐφεδρεία.

'Ολόκληρη τὴν 20ην διεξάγεται ἀγὼν πεισματώδης· οἱ τοῦρκοι κατέχουν καὶ τώρα θέσεις ἀπὸ τὴ φύσι ὀχυρὲς ἐνισχυμένες μὲ χαρακώματα

Μ' ὅλα ταῦτα τὸ ἀπόγευμα τῆς 21 γίνεται γενικὴ ἐπίθεσις κι' ὁ ἐχθρὸς κλονίζεται. ὑποχωρεῖ καὶ ἀφίνει 14 πυροβόλα, 4 πολυβόλα καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων στὰ χέρια μας.

"Ενας περίπατος 'στὰ τουρκικὰ χαρακώματα μᾶς ἀναγκάζει νὰ αἰσθανθοῦμαι τὴν φρίκη ποῦ προξενοῦσε ἡ θέα τῶν ἐχθρικῶν πτωμά-

των, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦσαν γεμάτα τὰ χαρακώματα καὶ δίπλα στὰ πτώματα αὐτὰ τραυματίαι, ἄλλοι νὰ ψυχορραγοῦν ἀπὸ τὰ τραύματα καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὸ κρύο, γιατὶ τὰ χαρακώματα ἦσαν γεμᾶτ' ἀπὸ νερό — ἔβρεχε ὅλη 'κείνη τὴν ἡμέρα—παρέκει κᾶτι ἀφημένα πυροβόλα μὲ τοὺς πυροβοληταὰς σκοτωμένους ἀπὸ 'δικές μας ὀβίδες. Ἕνα κεφάλι σκοπευτοῦ, ποῦ τὸ εἶχε χωρίση ἀπὸ τὸ σῶμα του μιὰ ὀβίς, λὲς καὶ κυττάζει περίλυπο μ' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια. Ὅλο τὸ πεδίο τῆς μάχης εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ πτώματα. Ἐκεῖ πᾶμε νὰ καταυλισθοῦμε τὸ βράδυ μὲ τὸ σκοτάδι.

Ἡ μάχη αὐτὴ συνεπλήρωσε τὴ νίκη τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ὁ ἐχθρὸς φεύγει πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου σκέπτεται νὰ κάνῃ τὴν τελευταία ἄμυνα.

Ἡ ἑξῆς διαταγὴ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ἐκοινοποιήθη στὰ στρατεύματα :

Ἡμερησία Διαταγὴ Στρατιᾶς, 21 Ὀκτωβρίου 1912

«Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται».

Η Νίκη τῶν Γενιτσῶν συμπληροῖ τὴν νίκην τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἀποτελεῖ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν νέον τίτλον τιμῆς καὶ δόξης. Ἀγωνισθέντες ἐπὶ διήμερον κατὰ πολυαρίθμου ἐχθροῦ κατέχοντος ἰσχυροτάτας θέσεις κατετροπώσατε τοῦτον ὑπερβάντες ὅλας τὰς δυσχερείας, ὑποστάντες ὅλας τὰς στερήσεις. Ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸ καθῆκον, ἡ καρτερία καὶ ἡ ἀνδρεία ὑμῶν θὰ χαράξωσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους μας λαμπρὰς σελίδας. Αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ὑπερήφανον νὰ εἶμαι ἐπὶ κεφαλῆς τοιούτου στρατοῦ καὶ ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι οὗτος μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας καὶ γενναιότητος ἀγωνιζόμενος θ' ἀποπερατώσῃ νικηφόρως τὸν ἀγῶνα».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΣ

Παράδοσις Θεσσαλονίκης

(26 Ὀκτωβρίου)

Στὶς 22 Ὀκτωβρίου συνεχίζουμε τὴν προέλασί μας πρὸς τὸν Ἀξιό. Ἀναγκαζόμαστε ὅμως νὰ μείνουμε τέσσαρες ἡμέρες στὸ Τσαχαλὰρ καὶ Μεντεσλὶ γιὰ νὰ γίνουν ἡ γέφυρες τοῦ Ἀξιοῦ. Τέλος στὶς 25 περάσαμε καὶ ἐξακολουθοῦμε τὴν προχώρησι πρὸς τὴν Θεσσαλονίκη.

Ὁ ἐχθρὸς κατέχει τὰ ὑψώματα Δυτ. Θεσσανονίκης μὲ 25.000 στρατὸ καὶ ἀρκετὰ πυροβόλα.

Στὶς 26 τὸ Σύνταγμα ἐβάδισε πρὸς τὸν ἐχθρὸ καὶ μόλις πέρασε τὸ Γαλλικὸ ποταμὸ ἀνεπτύχθη. Ἡ περιπολίες μάχης μας πλησιάζουν τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀποσύρεται ἀπὸ μικρὴ ἀπόστασι χωρὶς νὰ

πυροβολήσῃ. Τέλος πλησιάζουμε τὴν κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ σὲ ἀπόστασι 300 μέτρων, ἀλλὰ κανεὶς πυροβολισμὸς ἐκ μέρους του. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ 'δικοί μας. Τέλος ἀκούεται μία σάλπιγξ ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἡ ὁποία σημαίνει «παύσατε πῦρ» καὶ ἀμέσως τρία ἄτομα, μὲ μιὰ λευκὴ σημαία, βγαίνουν ἀπὸ ἕνα χαράκωμα, προχωροῦν πρὸς τὶς γραμμές μας καὶ ζητοῦν τὸ Διοικητὴ τῆς Φάλαγγος. Ἦσαν 2 τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ μὲ ἕνα σαλπιγκτὴ· παρουσιάσθησαν στὸ Διοικητὴ τοῦ Συντάγματος κ. Ἀλκ. Οἰκονομίδην καὶ ἀνέφερον ὅτι «εἶχαν διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατευμάτων τους, νὰ μὴ πυροβολίσουν, ὅπως καὶ ἔκαναν καὶ παρακαλοῦν νὰ σταματήσῃ ἡ προέλασίς μας, ὡς ποῦ νὰ λάβουν διαταγάς. Συγχρόνως δὲ νὰ μὴ καταληφθοῦν ἡ θέσεις των, χάριν τοῦ γοήτρου των, ὡς ποῦ νὰ λάβουν διαταγὴν ὑποχωρήσεως καὶ νὰ καθορισθῇ μιὰ οὐδετέρα ζώνη μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων στρατευμάτων». Τότε ὁ Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος ἀπήντησεν, ὅτι εἶχε διαταγὴ νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ καταλάβῃ τὶς θέσεις τους, ὅτε αὐτοὶ μετέβησαν πάλι στὸ Διοικητή τους καὶ ὕστερ' ἀπὸ 'λίγην ὥρα ἦρθαν πάλι, καὶ ἐπανέλαβαν τὸ ἴδιο μὲ τὴν προσθήκη, ὅτι ἐπαφίεται στὴν ἐπιείκειάν μας, δεχόμενοι μόνο ν' ἀποσύρουν τὰ στρατεύματά τους ἀπὸ τὰ χαρακώματα καὶ ν' ἀφήσουν μόνον 'λίγους παρατηρητάς.

Μιὰ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας διέτασσε τὴν ἀναστολὴν τῆς προελάσεως.

Τὸ πρωΐ στὶς 27 Ὀκτωβρίου ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἐγκαταλείψει τὰ χαρακώματα Στὶς 9 καὶ 10' ἦλθε στὸ Σύνταγμα ἡ ἑξῆς διαταγὴ τῆς Μεραρχίας «Συνθηκολογήσαντος τοῦ Στρατοῦ Θεσσαλονίκης καὶ παραδοθέντος, διακόπτονται αἱ ἐχθροπραξίαι».

Στὶς 28 Ὀκτωβρίου κατόπιν διαταγῆς τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ἡ Ι Μεραρχία θὰ εἰσήρχετο ἐπισήμως στὴ Θεσσαλονίκη ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του.

Στὶς 8 τὸ πρωῒ διετάχθη ἡ σύνταξις τοῦ Συντάγματος γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὴ φάλαγγα τῆς Μεραρχίας. Ραγδαία βροχὴ ἀπὸ πρωΐας εἶχε πλημμυρίσῃ τὸν τόπο. Οἱ στρατιῶται βρεγμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, 'περίμεναν τὴν ὥρα τῆς ἐκκινήσεως.

Στὶς 10. 30' ἐπὶ τέλους ξεκινᾷ τὸ Σύνταγμα. Βαδίζουμε ἀργά, ἡ βροχὴ παύει γιὰ μιὰ στιγμή, ἀλλὰ τὴν διαδέχεται ἕνα ψυχρὸς ἀγέρας, ποῦ παγώνει τὰ μέλη μας, καὶ πάλιν ξαναρχίζει ἡ βροχὴ καὶ ἔτσι μαζὺ μὲ τὴν πεῖνα ποῦ μᾶς ἔδερνε—λόγῳ τῆς κακοκαιρίας αἱ

ἐφοδιοπομπαὶ δὲν μᾶς ἔφθαναν καὶ βρεθήκαμε 'στὴν ἀνάγκη νὰ τρεφώμεθα ἀπὸ τοὺς πόρους τῆς χώρας· δηλ. κριθαρένιο ψωμί, ἂν βρεθῇ κι' αὐτὸ—εἴχαμε καὶ τὴν ἐπίδρασι τοῦ καιροῦ. Τέλος στὶς 2 μ. μ. ἡ κεφαλὴ τοῦ Συν/τος φθάνει στὸ Σιδηροδρομικὸ σταθμὸ Θεσσαλονίκης καὶ πέρνει τὸ δρόμο Βαρδαρίου ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ εἰσέρχεται στὴν πόλι.

Μᾶς παρουσιάζεται ἀμέσως ἕνα θέαμα ποῦ δὲν ἠλπίζαμε νὰ τὸ δοῦμε· ὁ κόσμος τρελλὸς ἀπὸ τὴ χαρὰ μᾶς ὑποδέχεται μὲ ζητωκραυγές, μᾶς ραίνει μὲ ἄνθη ἀπὸ τὰ Μπαλκόνια, τὰ παράθυρα καὶ τὰ κεραμίδια τῶν σπιτιῶν, καὶ μὲ δακρυσμένα τὰ μάτια, προσπαθεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνησι ποῦ τὸν κατεῖχε ἀπὸ τὸ θέαμα ἐκεῖνο ποῦ ἔβλεπε, ἔπειτ' ἀπὸ τόσον καιρὸ σκληρᾶς καὶ μαρτυρικῆς ἀναμονῆς.

Τὸ Σύνταγμα σταματᾷ τέλος στὴ συνοικία τῆς Ἁγίας Τριάδας καὶ καταλύει 'στὰ σπίτια τὰ ἑλληνικά. Οἱ στρατιῶται μας περιτριγυρίζονται ἀπὸ τὶς ἑλληνίδες τῆς γειτονειᾶς, ἡ ὁποῖες μὲ συγκίνησι δὲν ξέρουνε πῶς νὰ περιποιηθοῦν τοὺς στρατιώτας. Μιὰ ἀτέλειωτη διήγησις ἀρχίζει, ποῦ ὅλες μαζῦ προσπαθοῦν νὰ παραστήσουν μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα, τὸ μαρτύριο ποῦ τραβοῦσαν ἀπὸ τοὺς τούρκους τὶς τελευταῖες αὐτὲς μέρες.

Τὴν ἄλλη 'μέρα (29 'Οκτωβρίου) παρατασσόμεθα στὴν προκυμαία, γιὰ ν' ἀποδόσουμε τιμὰς στὴ σημαία ποῦ ἀνυψώνεται στὸ λευκὸ Πύργο, καὶ στὸ Βασιλέα Γεώγιο ποῦ θὰ εἰσέλθῃ ἐπισήμως. Ἀνυψώνεται πρώτη ἡ σημαία. Ὅλοι μὲ συγκίνησι τὴν παρακολοθοῦν τὴ στιγμὴ ποῦ σιγὰ-σιγὰ μὲ ὑπέροχη μεγαλοπρέπεια ὑψώνεται καὶ σ' ὅλων τὰ στήθη μιὰ ὑπέρμετρη ἀνακούφισις ἀφίνει νὰ ξεφύγῃ μιὰ ἐκδήλωσις χαρᾶς, ἡ ὁποία ξεσπᾷ σὲ δάκρυα. Τώρα πειὰ κυματίζει ὑπερήφανη ἡ γαλανόλευκη, ἐκεῖ, ποῦ ἡ αἱματοβαμμένη ἡμισέληνος ὑπενθύμιζε τὴ δεσποτικὴ τυραννίαν τῆς νεοτουρκικῆς θηριωδίας.

Τὴν αὐτὴ ὥρα μιὰ μεγαλοπρεπὴς συνοδεία εἰσήρχετο στὴν ὁδὸν τῆς προκυμαίας. Τὰ παρατεταγμένα στρατεύματα παρουσιάζουν πάλιν ὅπλα καὶ ἓν ἀτελείωτο ζητωκραύγασμα ἀγγέλλει τὴν εἴσοδον τοῦ Βασιλέως στὴ Θεσσαλονίκη.

Τώρα ἡ ἑλληνικὴ Θεσσαλονίκη πανηγυρίζει. Οἱ στρατιῶτές μας ξεχύνονται 'στὴν ἀπέραντη πόλι γιομᾶτοι ἀπὸ χαρά· θέλουν νὰ διασκεδάσουν· λησμονοῦν ὅλες τὶς κακουχίες τοῦ προσφάτου παρελθόντος, 'μπροστὰ 'στὴ ψυχικὴ γαλήνη ποῦ αἰσθάνονται, τώρα ποῦ βλέπουν νὰ εἶνε πιὰ ἑλληνικὸ κτῆμα, ἡ πόλις ἐκείνη, ποῦ τόσες χιλιάδες ἑλ-

λήνων ἐστέναζον ἐπὶ τόσα χρόνια 'σ' ἕνα ἀφόρητο δουλικὸ ζυγό. Τρέχουν νὰ βροῦν τοὺς δικούς τους, νὰ ρωτήσουν γιὰ τοὺς φίλους τους, ἂν ζοῦν καὶ πρὸ πάντων νὰ στείλουν ἕνα γράμμα στὴν ἀγαπητή τους μάνα, ποῦ μὲ λαχτάρα περιμένει νὰ μάθῃ εἰδήσεις ἀπὸ τὸ παιδί της.

Πρὸς τὸ Μοναστῆρι.

Σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ ἔπρεπε ἡ I Μεραρχία νὰ μείνῃ μέσα 'στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὴ φρουρὰ τῆς πόλεως. Παραδόξως ὅμως τὸ πρωΐ τῆς 30ῆς 'Οκτωβρίου διατάσσονται ὅλα τὰ τμήματα τῆς Μεραρχίας νὰ βρίσκωνται συγκεντρωμένα στὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως «ἕτοιμα πρὸς ἐκκίνησιν».

'Ανωτέρα διαταγὴ ὥριζε, ὅτι ἀνάγκη ἐπιτακτική, ἐπιβάλλει νὰ ὑποφέρουμε καὶ ἄλλες κακουχίες. Ἔπρεπε νὰ μεταβοῦμε πρὸς τὸ Μοναστῆρι γιὰ νὰ ὑποστηρίξουμε τὴν 5η Μεραρχία, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἐπειδὴ προσέκρουσε σὲ μεγαλείτερες ἐχθρικὲς δυνάμεις.

Ξεκινήσαμε στὶς 8 ἡ ὥρα καὶ φθάνουμε τὸ βράδυ στὸ Ντεντουλὰρ (15 χιλιομ. ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης), ὅπου ἐμείναμε. Ἔπειτα τὴν ἄλλη μέρα ἐξακολούθησεν ἡ πορεία μας πρὸς Μοναστῆρι, καὶ τέλος στὶς 8 Νοεμβρίου τὸ Σύνταγμα ἔφθασε στὴ Μπάνιτσα. 'Στὸ δρόμο ὅλον ὑποφέραμε πολὺ ἀπὸ τὴν βροχὴ ποῦ εἶχε μεταβάλῃ τὸν τόπο σὲ μιὰ ἀπέραντη λίμνη καὶ τὴ νύχτα δὲν μᾶς ἄφινε νὰ κοιμηθοῦμε ποτέ.

'Επὶ ἑπτὰ μέρες εἴμαστε διαρκῶς βρεγμένοι καὶ γιὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ κακό, στὶς 8 Νοεμβρίου μιὰ χιονοθύελλα πλάκωσε τὸ βράδυ ποῦ τὸ Σύνταγμα ἔφθασε στὴ Μπάνιτσα.

Οἱ στρατιῶτες ὑπέφεραν πολύ. 'Εκαθάριζαν τὸ χιόνι γιὰ νὰ κοιμηθοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο τόσο μαλακό, ὥστε ὅποιος πατοῦσε, ἐπήγαινε ὡς τὸ γόνα μέσα στὴ λάσπη.

Τὸ πρωΐ μιὰ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας μᾶς πληροφοροῦσεν ὅτι, ὁ τουρκικὸς στρατὸς τοῦ Μοναστηριοῦ, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν ἧττα ποὔπαθε ἀπὸ τοὺς Σέρβους, ὑπεχώρησε πρὸς τὴ Φλώρινα καὶ ὅτι τὸ ἱππικό μας τὸν κατεδίωξε καὶ συνέλαβε πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ 20 πυροβόλα, κατέλαβε δὲ καὶ τὴ Φλώρινα.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ Μεραρχία μας διετάχθη νὰ ἐπιστρέψῃ στὴ Θεσσαλονίκη σιδηροδρομικῶς.

Τὸ Σύνταγμά μας ἄρχισε νὰ ἐπιβιβάζηται στὸ σιδηρόδρομο στὶς 11 Νοεμβρίου καὶ στὶς 13 Νοεμβρίου φθάνει πάλι στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἡ ζωὴ στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἐστὴν ἀπέραντη αὐτὴ πόλι τὸ Σύνταγμά μας στρατωνισμένο στοὺς κεντρικοὺς στρατῶνες τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως περνᾷ τὶς πιὸ γλυκὲς καὶ πιὸ καλὲς μέρες ποὺ ἄφησαν ᾿στὴ ψυχὴ τοῦ φαντάρου τὲς καλλίτερες ἀναμνήσεις.

Μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀπὸ καλοπέρασι, γλέντι καὶ ἀπόλαυσι. Μ' ὅλα τὰ γυμνάσια, ἡ ποθητὴ στιγμὴ τῆς ἐξόδου στὴν πόλι ποὺ μὲ ἀγωνία ὅλη τὴ ἡμέρα τὴν περίμεναν οἱ στρατιῶτες μας ἦταν ἱκανὴ νὰ τοὺς κάνῃ νὰ λησμονήσουν κάθε στενοχωρία καὶ κάθε λύπη. Τὰ ἄπειρα κέντρα της, οἱ κινηματογράφοι της, οἱ δρόμοι της αὐτοὶ μὲ τὴν πλημμύρα τοῦ κινουμένου κόσμου, διασκεδάζουν τὸν φαντᾶρο μας καὶ τὸν κάνουν νὰ λησμονήσῃ τὴ ξενητειά. Μέσα σ' ὅλα αὐτὰ αἱ ἀφρόπλαστες καὶ πεταχτὲς κοπέλλες, ποὺ ξετρελλαίνονται γιὰ τὸ χακί, προσελκύουν τὴν προσοχὴ τοῦ φαντάρου καὶ σὲ λίγες μέρες ἀρχίζει ἡ τερπνὴ εἰδυλλιακὴ ζωή. Τὰ εἰδύλλια πέρνουν καὶ δίνουν μ' ὅλες τὲς ἀναπόφευκτες συνέπειες κι' ἔτσι οἱ φαντάροι μας ἀφοῦ κατέκτησαν τὴν πόλι μὲ τὸν πόλεμο, κατέκτησαν καὶ τὲς καρδιὲς τῶν κοριτσιῶν της.

Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατὶ κάθε φήμη ὅτι τὸ Σύνταγμα φεύγει, ἔφερε τὴν ἀπόγνωσι καὶ τὴν κατήφεια, ἀλλὰ καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἐκλεκτῶν τῆς σκληρᾶς καρδιᾶς τῶν φαντάρων, ὅταν ἐσκέπτοντο ὅτι ἔφθασε ἡ... σκληρὴ ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

Τέλος ἐτελείωσαν τὰ ψέμματα. Ἔπειτ' ἀπὸ ποικίλλας διαδόσεις ὅτι φεύγουμε σήμερα καὶ αὔριο γιὰ τὸ Μπιζάνι, ἕνα βράδυ διατάσσεται τὸ Σύνταγμα νὰ ἑτοιμασθῇ γιὰ ἀναχώρησι.

Πρὸς Κορυτσᾶν

Μιὰ μεγάλη ἐθνικὴ ἀνάγκη φέρνει τὸ Σύνταγμα στὶς 28 Ἰανουαρίου μὲ τὸ σιδηρόδρομο στὴ Φλώρινα. Ἐκεῖ ἑτοιμάζεται ἀμέσως καὶ στὶς 30 Ἰανουαρίου ξεκινᾷ πρὸς τὴν Κορυτσᾶ.

Ὁ καιρὸς εἶνε ἀκατάστατος, χιόνει πέφτει ἀδιάκοπα. Πρόκειται νὰ περάσουμε ἀπὸ ψηλὰ βουνὰ περισσότερα ἀπὸ 1200 μέτρα καὶ ἐν τούτοις αὐτὰ τὰ ἐμπόδια δὲν εἶνε τίποτε γιὰ τὸ στρατό, ὁ ὁποῖος δὲν ὑποχωρεῖ ποτέ, ὅταν πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ σοβαρὴ καὶ σπουδαία ἀποστολή.

Τὴν πρώτη μέρα τῆς πορείας τὸ Σύνταγμα βρίσκεται στὸ Πισοδέρι, ὅπου ἔμεινε τὸ βράδυ. Ἕνα τρομερὸ κρύο μαζὺ μὲ τὸ ἄφθονο

χιόνι ποὺ ἔρριχνε, ἐπάγωνε τὰ μέλη τῶν στρατιωτῶν. Τὸ πρωΐ μ' ὅλο τὸ κρύο ποὺ δοκίμασαν εἶνε πάλι ὅλοι θαλεροὶ καὶ ὑγιεῖς καὶ ἕτοιμοι γιὰ τὴν πορεία.

Μὲ τὴν ἴδια καιρικὴ κατάστασι τὸ Σύνταγμα ἔφθασε στὴν περιφέρεια τῆς Μπίγλιστας. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια ἀντοχὴ οἱ στρατιῶται περιφρονοῦν τὸν μεγάλο κίνδυνο τοῦ καιροῦ. Γιατὶ γιὰ κείνους ποὺ ξέρουν καλὰ τὶς φάσεις μιᾶς ἐκστρατείας οἱ μεγαλείτεροι κίνδυνοι δὲν βρίσκονταν στὶς μάχες ἀλλὰ στὶς κακουχίες. Κι' ὅταν ἕνας στρατὸς μαζὺ μὲ τὴν ὁρμὴ ποὺ δείχνει στὶς μάχες ἔχει καὶ τὴν ἀντοχὴ ᾿στὶς κακουχίες, εἶνε ἄξιος νὰ ἐκτελέσῃ ὁποια δήποτε ἀποστολή, ὅσο μεγάλη, καὶ ἂν εἶνε.

Ἀλλὰ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Συν)τος αὐτὴ τὸ καλοῦσε στὴν Κορυτσᾶ—Ἐρσέκα—Μοσχόπολι, ὅπου μαζὺ μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως ἔχει ν' ἀγωνισθῇ πρὸς τὰ ἐντόπια στοιχεῖα, τοὺς Ἀλβανούς, ποὺ γιὰ τὸν στρατὸ τὸν τουρκικὸ τῶν Ἰωαννίνων ἦταν ἕνα σπουδαῖο στήριγμα.

Οἱ στρατιῶται μας καὶ ᾿στὴν περιφέρεια αὐτὴ ποὺ εἶχαν διανεμηθῇ ἄφηκαν ἐποχὴ γιὰ τὴν ἐξαίρετο διαγωγή τους.

Στὶς 6 Μαρτίου ποῦ πλέον εἶχαν πέσῃ τὰ Γιάννινα, μιὰ διαταγὴ καλοῦσε τὸ Σύνταγμα στὴ Θεσσαλονίκη ὅπου ἦταν ἡ Μεραρχία μας.

Ἐστὴν πόλι αὐτή, ποῦ ἦσαν ἀκόμη πρόσφατες αἱ γλυκὲς ἀναμνήσεις τῆς ἄλλης διαμονῆς, ἔρχονται τώρα μὲ μεγάλη χαρὰ οἱ στρατιῶτες γιατὶ γιὰ τὴ δευτέρα τους αὐτὴ πατρίδα αἰσθάνονταν μεγάλη νοσταλγία, ὅταν ἔλιπαν.

Ἐστὶς 12 Μαρτίου τοὺς φέρει μιὰ σιδηροδρομικὴ ἁμαξοστοιχία καὶ μὲ φωνὲς δαιμονισμένες ἀποβιβάζονται καὶ στρατωνίζονται στὰ παληά τους καταλύματα.

Βρίσκουν πάλι τὴν παληὰ τερπνὴ ζωή τους καὶ τώρα πειὰ λησμονοῦν καὶ κακουχίες καὶ κινδύνους, καὶ μᾶλλον εὐχαριστημένοι γιατὶ ἔχουν κάτι νὰ διηγηθοῦν, ἀρχίζουν νὰ διηγοῦνται τὸ ἀτέλειωτο κομβολόγι τῶν ἐπεισοδίων τῆς ἐκστρατείας. Τὸ χακὶ τοῦ Συντάγματός μας πλημμυρίζει πάλι τοὺς δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ ἀπέριττος φαντάρος, βρίσκει τώρα τὴν πραγματικὴ ἀνάπαυσί του ἔπειτ' ἀπ' τόσα βάσανα. Γιατὶ ἀνάπαυσις στὸ στρατιώτη δὲν θὰ πῇ νὰ μὴν ἐργάζεται. Ἀνάπαυσις θὰ πῇ γιὰ τὸν πολεμιστή, ψυχαγωγία, ἀλλαγὴ παραστάσεων, ποικιλλία βίου, ὄχι ὅμως στὴν ἐρημιὰ ἀλλὰ μέσα στὸν κόσμο, ᾿στὴν κίνησι ποῦ τὸ μάτι του ἱκανοποιεῖται καὶ μπορεῖ μ' ἕνα φίλο

του νὰ καθίση σὲ κάποιο κέντρο νὰ πάρη ἕνα ποτὸ καὶ νὰ πῆ τὸν πόνο του.

"Ολ' αὐτὰ τὰ ἔχει ὁ φαντάρος στὴν ὡραῖα Θεσσαλονίκη ἂν καὶ μιὰ ἀνησυχία ποῦ κρατεῖ στὴν ψυχή του, τοῦ λέγει πάντοτε, ὅτι γρήγορα θὰ φύγη.

Προανακρούσματα

'Απὸ τὴν ἡμέρα ποῦ ἦρθαν στὴ Θεσσαλονίκη ἀντικρύζουν οἱ στρατιῶτες μας μιὰ νέα κατάστασι πολὺ ἀνώμαλο. Ἕνα ἡφαίστειο ἕτοιμο νὰ ἐκραγῆ. Εἶνε ἡ κατάστασις ποῦ ἐδημιούργησαν, μιὰ ὕπουλος διαγωγὴ τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων.

Ἦταν τότε πρόσφατος ἡ θυμηδία ποῦ ἐσημείωσαν ἡ φυσιογνωμίες τους, γιὰ τὴ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ στρατοῦ μας, τὴν πτῶσιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀκόμη πρόσφατος ἦτο ἡ ἐντύπωσις ποῦ παρήχθη στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ γιὰ τὸν δολοφονικὸ θάνατο τοῦ μάρτυρος Βασιληᾶ μας.

Αὐτὲς λοιπὸν τὶς ἡμέρες ποῦ ἡ Θεσσαλονίκη ἐφιλοξενοῦσε τὸν μεγάλο νεκρό, τὸ Σύνταγμά μας ἔφθανε σ' αὐτή.

Οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἀφαιρέση τὸ προσωπεῖο τῆς αἰδημοσύνης καὶ δὲν ἔκρυβαν πειὰ τὴν ἔχθρα των. Νομίζουν ὅτι θὰ ἐπιβληθοῦν ἠθικῶς στὸν ἑλληνισμὸ καὶ πρὸ πάντων στὸ στρατό μας, γι' αὐτὸ καὶ συχνὰ βλέπουμε παρελάσεις βουλγαρικῶν τμημάτων ἀπὸ τὰ κεντρικώτερα μέρη, σημαῖες τεραστίων διαστάσεων νὰ κυματίζουν στὰ λίγα βουλγαρικὰ καταστήματα ἢ σὲ ἑβραΐικα ἀγορασμένα, τμήματα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ νὰ ἐπισταθμεύουν σὲ κάθε γωνιὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέσα 'σὲ σπήτια ποῦ μὲ τὴ βία κατελάμβαναν.

Προστριβὲς γίνονται κάθε 'μέρα μεταξὺ τμημάτων ἢ ἀτόμων ἀλλὰ πάντοτε οἱ βούλγαροι ὑποχωροῦσαν παίρνοντες μαζὺ καὶ τὴν μεγάλη τους θρασυδειλία μὲ τὴν ὁποία δημιουργοῦσαν πάντα αὐτοὶ τὰ ἐπεισόδια.

Αὐτὰ ὅμως ἦσαν πολὺ ὠφέλιμα γιατὶ ἔδωκαν ἀφορμὴ νὰ γνωρίσουμε καλὰ τὸ βουλγαρικὸ χαρακτῆρα καὶ οἱ στρατιῶται μας ἀπέκτησαν ἕνα ἀκατάβλητο ἠθικὸ ἀπέναντί τους, ἐνῷ ἐξ ἄλλου δὲν ἀμφέβαλλαν ὅτι γρήγορα θὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουμε στὸ πεδίο τῆς μάχης.

Εἶχαν πλέον γίνει καλὰ γνωστὰ τὰ γεγονότα τῆς Νιγρίτας, ὅπου ὀλίγες διμοιρίες μας, ἀπέκρουσαν ὁλόκληρη Βουλγαρικὴ φάλαγγα, ποῦ μὲ τὴ συνήθη βουλγαρικὴ ἀπιστία προσεπάθησε νὰ καταλάβη τὴ Νιγρίτα.

Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἔβαλε καλὰ τὰ πράγματα στὴ θέσι τους καὶ τώρα οἱ Βούλγαροι εἶναι σχεδὸν σὰν ἐχθροί μας. Τὸ καζάνι βράζει καὶ δὲν θ' ἀργήση νὰ σπάση μ' ὅλη τὴν προσπάθεια τῆς διπλωματίας ἡ ὁποία θέλει νὰ προλάβη τὴ νέα αἱματοχυσία.

Μοιραίως μᾶς φέρνει σ' ἕνα μεγάλο πόλεμο, ἡ κατάστασις ποῦ δημιούργησεν ἡ βουλγαρικὴ ἀπληστία καὶ μὲ τὸ φανατισμὸ καὶ τὸ μῖσος κορυφωμένο, ἀπὸ τὰ δυὸ μέρη, περιμένουμε τὴ 'μέρα ποῦ θ' ἀρχίση τὸ μεγάλο πανηγύρι.

Πρὸς τὸν Στρυμόνα

'Στὶς 6 'Απριλίου φεύγει ἡ Μεραρχία μας γιὰ τὸ Στρυμόνα.

Τὸ Σύνταγμά μας ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ ὑπερβολικὰ κουραστικὴ πορεία, μέσα 'στὸν ἄμμο καὶ 'στὴ ζέστη κι' ἔπειτ' ἀπ' τὴ γοητεία ποῦ νοιώσαμε, στὴν ὑπέροχη καλλονὴ τῆς φύσεως τῶν Μακεδονικῶν Τεμπῶν (Στενὰ τῆς Ρεντίνας) μὲ τὰ ὑπέροχα παρθενικὰ δάση τους, φθάσαμε τὸ βράδυ στὶς 11 'Απριλίου στὸ Τσάγεζι, ἀφοῦ περάσαμε καὶ καταυλισθήκαμε μὲ τὴ σειρὰ στὰ χωριὰ Χορκάτης—Λαγκαδίκια—'Εγρὶ Μπουτζὰκ—Βρασνά.

Δεξιά μας ἔχουμε, στὴν ἀριστερὰ ὄχθη τοῦ Στρυμόνος καὶ στὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου, τὴν 7η Μεραρχία καὶ ἀριστερά μας, στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Στρυμόνος τὰ 2 ἄλλα Συντάγματα τῆς Μεραρχίας 5ον καὶ 4ον (Τρικκάλων καὶ Λαρίσσης τὸ ὁποῖον συνδέεται ἀριστερὰ μὲ τὴν VI Μεραρχία.

'Αριστερότερα ἀπὸ τὴν VI Μεραρχία, πρὸς τὸν τομέα τοῦ Κιλκὶς εὑρίσκοντο ἄλλες Μεραρχίες (5η, 4η, 3η) κι' ἔτσι ἔχουμε πραγματικὸ μέτωπο πρὸς τὸ σύμμαχό μας.

Τώρα πειὰ τὸ πήραμε ἀπόφασι νὰ πιοῦμε κι' αὐτὸ τὸ ἀναγκαῖο ποτῆρι γιὰ νὰ ξεγνιάσουμε μιὰ γιὰ πάντα.

'Εκεῖνο ὅμως ποῦ δὲ λείπει ἀπὸ ὅλων τὴ ψυχή, εἶνε ἡ ἀπόφασις νὰ πολεμήσουμε μὲ πεποίθησι πρὸς τὴ νίκη.

Τὸ Σύνταγμά μας μένει στὸ Τσάγεζι συγκεντρωμένο κι' ἐκεῖ ἐκπαιδεύεται, συμπληρώνεται, ἀνασυγκροτεῖται, προετοιμάζεται, γιὰ τὸν μεγάλον ἀγῶνα.

'Απὸ τοὺς τομεῖς τῶν ἄλλων Συνταγμάτων μᾶς ἔρχονται τακτικὰ πληροφορίες γιὰ τὴ διαγωγὴ τοῦ ἐχθροῦ.

Εἶνε πρωῒ 9 Μαΐου. Οἱ ἄνδρες κοιμῶνται ἀκόμη 'στὰ ἀντίσκηνά

τους. Μερικοὶ μεμακρυσμένοι κρότοι ἀκούονται· ἄρχισαν τ' ἀηδόνια, λέγουν μερικοὶ φαντάροι. Σηκώνονται. ὅλοι ἀμέσως καὶ ἑτοιμάζονται νὰ ξεκινήσουν. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγη ὥρα, ὁ βομβαρδισμὸς γίνεται ἔντονος καὶ μάχη φοβερὰ ἀνάβει ἀπὸ ἄκρον σ' ἄκρο στὸν τομέα τῆς 7ης Μεραρχίας. Ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα μᾶς ἔρχονται πληροφορίες. Οἱ Βούλγαροι στὸν τομέα τῆς Βουλτσίστας - Ἀγγίστης, θέλησαν νὰ προχωρήσουν μεταχειριζόμενοι τὴ συνήθη πάντοτε σ' αὐτοὺς δολία μέθοδο τοῦ αἰφνιδιασμοῦ.

Τὰ τμήματά μας μικρότερα 'στὸν ἀριθμὸ στὸ μέρος ἐκεῖνο, πολέμησαν μὲ μεγάλη γενναιότητα ἀλλὰ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν γιὰ νὰ μὴ κυκλωθοῦν, ἀφοῦ πολλοὶ γενναῖοι στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοὶ σκοτώθηκαν. Τὸ Σύνταγμά μας ξεκινᾷ τὸ ἀπόγευμα, περνᾷ τὸ Στρυμόνα καὶ προχωρεῖ μέχρι Προδίστας, ὅπου σταμάτησε ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας καὶ ὀχυρώνεται μὲ ἀπόφασι νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸν ἐχθρὸ νὰ προχωρήσῃ.

Ἕνας λόχος μας συμπλέκεται. Οἱ Βούλγαροι σταμάτησαν. Τώρα πειὰ τὰ πράγματα γίνονται καθαρῶς πολεμικά. Ἡ προφυλακές μας διαρκῶς ἐν ἐπιφυλακῇ. Ἡ ὀχύρωσις μὲ ἀκατάπαυστο ἐργασία προχωρεῖ. Ἡ ἐπιτήρησις τοῦ δολίου ἐχθροῦ εἶνε ἄγρυπνος. Τὸ πυροβολικό μας ἔχει ἐπισημάνει τὶς βουλγαρικὲς θέσεις. Οἱ ἄνδρες ὅλη τὴ νύκτα ἐργάζονται στὰ χαρακώματα.

Μιὰ συνεννόησις τοῦ Βουλγαρικοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου μὲ τὸ δικό μας τελειώνει μὲ τὸν καθορισμὸ οὐδετέρας ζώνης στὸ μέσον τῶν δύο γραμμῶν καὶ αἱ προστριβαὶ παύουν.

'Στὶς 25 Μαΐου ἔπειτ' ἀπὸ 15 μερῶν ἀνιαρὰ ζωὴ τῶν χαρακωμάτων, τὸ Σύνταγμα ἀντικατεστάθη, ἀπὸ τμήματα τῆς 7ης Μεραρχίας καὶ διετάχθη νὰ μετασταθμεύσῃ στὰ Λαγκαδίκια, μεταξὺ τῶν λιμνῶν Βόλβης καὶ Λαγκαδᾶ.

'Στὶς 29 Μαΐου τὸ Σύνταγμα ἔφθασε στὰ Λαγκαδίκια, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ πολὺ κουραστικὴ πορεία, μὲ μεγάλη ἀφόρητη ζέστη.

Σύμφωνα μὲ τὸ Γενικὸ Σχέδιο τῶν ἐπιχειρήσεων ἡ Μεραρχία θὰ ὑπερήσπιζε τὸ στενὸ τῶν δύο λιμνῶν κι' ἔπρεπε, σὲ λίγες μέρες νὰ κατασκευάσῃ χαρακώματα μὲ μεγάλη δραστηριότητα. Ἀρχίζει λοιπὸν ἡ ἐργασία 'μέρα νύκτα κι' ὅλος ὁ λαιμὸς ἐκεῖνος εἶχε γείνῃ πραγματικὸ φρούριο. Χαρακώματα, ἀποψίλωσις τοῦ ἐδάφους, ἐκσκαφὴ ἑνὸς ρύακος ποῦ συνδέει τὶς δύο λίμνες, ὥστε νὰ γίνῃ πραγματικὸ ποτάμι,

ὅλ' αὐτὰ ἔγιναν ἀμέσως μὲ τὴν ἄφθαστο ἐργατικότητα στρατιωτῶν καὶ ἀξιωματικῶν ἀκόμα.

Ἔπειτ' ἀπ' αὐτὴ τὴν ὀχύρωσι, οἱ ἄνδρες εἶχαν ἀποκτήσει μεγάλη πεποίθησι στὴ νίκη καὶ δὲν περίμεναν παρὰ τὴν ὥρα γιὰ νὰ συγκρουσθοῦμε, μιὰ ὥρα προτήτερα μὲ τὸν ἀπαίσιο ἐχθρό. Εἴκοσι 'μέρες μείναμε 'στὰ Λαγκαδίκια, ἀλλὰ ὁ αὐτὸς φανατισμός, ποῦ τώρα εἶχε γίνει ἀκατάβλητος ἀπὸ τὴν ἀνιαρὰ ἀναμονή, εἶχε φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖο, ποῦ κανένας δὲν ἀμφέβαλλε, ὅτι θὰ κερδίζαμε τὴ νίκη.

Εἴχαμε κι' ἕναν ἄλλο φοβερὸ ἐχθρὸ ποῦ κι' αὐτὸν οἱ Βούλγαροι μᾶς τὸν ἔστειλαν, τὴ χολέρα καὶ μιὰ ἦταν ἡ εὐχὴ ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ φαντάρου «Ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐπίθεσις».

Β'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ.—ΕΛΛΗΝΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 17 Ἰουνίου ἐνῷ ὅλοι ἀσχολοῦνται 'στὰ συνήθη ἔργα τους, μιὰ ζωηρὴ κίνησις διαχύνεται ἀμέσως 'στοὺς καταυλισμοὺς τῆς Μεραρχίας. Τὰ φυλάκια καὶ τὰ τμήματα ποῦ ἐργάζονται ἀνακαλοῦνται, τὰ κτήνη σάττονται, οἱ ἄνδρες χαλοῦν τ' ἀντίσκηνα, καὶ ὅλοι ἑτοιμάζονται νὰ φύγουν σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγη ὥρα κοινοποιεῖται ἡ ἑξῆς διαταγή. «Οἱ Βούλγαροι ἐνήργησαν αἰφνιδιασμὸν εἰς τὸ Βαλάντοβον κατὰ τοῦ Σερβικοῦ μετώπου· προσέβαλλον ἐπίσης τὰ φυλάκιά μας εἰς τὸν τομέα Νιγρίτας Λαχανᾶ.

Ἡ Κυβέρνησίς μας κατόπιν τούτων ἀπεφάσισε νὰ διατάξῃ τὴν ἐπίθεσιν. Ἡ 2α Μεραρχία ἐκκαθαρίζει τὴν Θεσσαλονίκην ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους. Τὰ τμήματα προκαλύψεως διετάχθησαν ν' ἀποσυρθοῦν. Αἱ Μεραρχίαι θὰ καταλάβουν τὰς θέσεις τῆς ἀμυντικῆς ὀργανώσεως σήμερον, καὶ αὔριον 18 Ἰουνίου θὰ διαταχθῇ ἡ ἐπίθεσις. Ἐκκίνησις διὰ τὰ χαρακώματα ἀμέσως».

Μιὰ βαθειὰ ἀνακούφισις στὰ στήθη τῶν στρατιωτῶν ἔγινε ἀμέσως ἀντιληπτή. Ζητωκραυγές, φωνές, προετοιμασίες: χαλάει ὁ κόσμος. Ξεκινᾶμε καὶ σὲ λίγη ὥρα βρισκώμαστε στὰ χαρακώματα. Ὅλοι περιμένουν μὲ ἀγωνία τὸν ἐχθρὸ γιατὶ εἶχαν πεποίθησι, ὅτι ὅλο τὸ ἔδαφος ὅπως ἦταν ἀποψιλωμένο θὰ γέμιζε ἀπὸ ἐχθρικὰ πτώματα.

Μένουμε 'στὰ χαρακώματα ἐν ἐπιφυλακῇ ἄγρυπνοι ὅλη τὴ νύχτα καὶ περιμένουμε τὸν ἐχθρό.

Ξημερώνει ἡ 18 Ἰουνίου καὶ ἀπόλυτη ἡσυχία ἐπικρατεῖ.

Τὸ μεσημέρι ἐξακολουθοῦμε νὰ μένομε 'στὰ χαρακώματα.

’Στὶς 3 περίπου τὸ ἀπόγευμα, εἶχαν φθάση τὰ πρῶτα τμήματα προκαλύψεως καὶ ’στὰς 5 τὸ ἀπόγευμα ἦλθε καὶ τὸ τελευταῖο τάγμα Χαντζοπούλου τοῦ 4 πεζικοῦ Συντάγματος.

Ἡ Μεραρχία διέταξε τότε νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ Συντάγματα γιὰ νὰ βαδίσουμε πρὸς τὰ ἐμπρός. Οἱ ἄνδρες πετάχτηκαν ἀμέσως ἀπὸ τὰ χαρακώματα, ἐπῆραν τροφές, ἑτοιμάστηκαν, καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ χαρὰ μπαίνουν στὴ γραμμή.

Ὁ Γηραιός, ὁ χαλύβδινος Μέραρχός μας Μανουσογιαννάκης, περιέρχεται τὲς γραμμὲς καὶ μὲ τὴ βαρύτητα ποῦ εἶχαν πάντοτε τὰ ’λίγα πλὴν μετρημένα λόγια του ἐνθαρρύνει τοὺς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι διακρίνουν μέσα ’στὴ φυσιογνωμία του, μιὰν ἀπέραντη αἰσιοδοξία, ἕναν ἀκατάβλητο ἐνθουσιασμό· εἶνε ἡ πρώτη ’μέρα ποῦ τὸν βλέπουν χαρούμενο καὶ εὐχαριστημένο. Κάτι οὐρανομήκεις αὐθόρμητες ζητωκραυγές, σκεπάζουν τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ στρατηγοῦ, ὁ ὁποῖος εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ ἠθικὸ τῶν ἀνδρῶν, λέγει πάλι ’λίγα λόγια, γεμάτα ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Ὡρισμένως σὲ κείνη τὴ στιγμὴ ὁποιοσδήποτε μποροῦσε ἀπὸ τότε νὰ πῆ, ποῖα θὰ ἦσαν τ’ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ’στὸ δρόμο τοῦ ὁποίου μπαίναμε. Ἡ μακρὴ κατατριβὴ τῆς ἀναμονῆς ἡ προστριβὲς ποῦ εἶχε παρασκευάσει ἡ δολιότης τῶν συμμάχων μας, ἡ ἀτιμίες ποῦ διέπραξαν εἰς βάρος τοῦ ἀθώου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἡ ἀπληστία μὲ τὴν ὁποίαν ἤθελαν νὰ σφετερισθοῦν τοὺς κόπους μας, εἶχαν πείσει τοὺς πάντας, ὅτι ἔπρεπε μιὰ ὥρα προτήτερα νὰ ξεμπερδεύσουμε τοὺς λογαριασμούς μας.

Ἕνας ἱερὸς ἐνθουσιασμὸς κρατοῦσε μέσα σ’ ὅλων τὴν ψυχή, ἕνας φανατισμὸς ἀπεριόριστος γιὰ τὸ δόλιο ἐχθρό, μιὰ πεποίθησις γιὰ τὴ νίκη. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἐφόδια τῶν ἀνδρῶν μας, ὅταν ’στὶς 6 30′ τὸ βράδυ τῆς 18 Ἰουνίου λάβαμε τὴ διαταγὴ νὰ φύγουμε.

Ἡ Μεραρχία μας θὰ βαδίσῃ πρὸς κατάληψιν τοῦ Λαχανᾶ, ἀκούεται μιὰ φωνὴ ἀξιωματικοῦ· δίπλα μας καὶ ἀριστερὰ θὰ βαδίζῃ ἡ 6η Μεραρχία, μὲ τὸν ἴδιο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ καὶ δεξιά μας θὰ βαδίζῃ ἡ 7η Μεραρχία μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ Νιγρίτα. Ἔτσι οἱ στρατιῶται μας ἔμαθαν μὲ ’λίγα λόγια τὸ σχέδιο τῆς ἐπιχειρήσεως. Βαδίζουμε ὀλίγες ὧρες καὶ κάπου σταματήσαμε γιὰ νὰ ἐπαναλάβουμε τὴν πορεία τὸ πρωΐ.

Μάχη τῆς Βυσσώκας.

Τὸ πρωΐ πρὶν φωτίσῃ τὸ Σύνταγμα ξεκινᾶ πάλι καὶ ἔπειτα ἀπὸ πορεία πολλῶν ὡρῶν, φθάνει πλησίον τῆς Βυσσώκας.

Ἐκεῖ οἱ Βούλγαροι εἶχαν ὀργανωθῆ μὲ χαρακώματα καλὰ καὶ μὲ πυροβολικὸ πολύ. Ἀρχίζει νὰ βάλλῃ τὸ πυροβολικό τους, τὰ τμήματα ἀναπτύσσονται καὶ προχωροῦν. Ἔπειτ’ ἀπὸ λίγο οἱ ἀνιχνευτές μας συμπλέκονται μὲ τὰ ἐχθρικὰ φυλάκια καὶ μετ’ ὀλίγον τὸ πῦρ γενικεύεται. Μιὰ φωνὴ βροντώδης ἀκούεται «Κτυπᾶτε τοὺς ἀρκουδιαρέους». εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ ἡρωϊκοῦ Μεράρχου μας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθη στὴν πρώτη γραμμή. Οἱ στρατιῶτες μας τώρα ἐνθουσιάζονται, ρίχνονται ἀκάθεκτοι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, περνοῦν μιὰ μεγάλη χαράδρα ποῦ τοὺς χώριζε ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ καταλαμβάνουν θέσεις ἀπέναντί του σὲ ἀπόστασι 300-400 μέτρων.

Ἡ γραμμὴ διευθετεῖται· ἡ σάλπιγγες σημαίνουν «προχωρεῖτε», ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται ἀπεγνωσμένα. Τὸ πυροβολικό του μαίνεται· τὸ δικό μας ὀρειβατικὸ πυροβολικὸ ἐπίσης κάμνει θαύματα. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως πλεονεκτεῖ μὲ τὶς θέσεις ποῦ κατέχει καὶ τὶς ἔχει ὀχυρώσει. Ἔχει καὶ πολλὰ πολυβόλα καὶ ὅλες ἡ προσβάσεις βάλλονται καλά. Ἔχουμε πολλὲς ἀπώλειες ἀλλ’ αὐτὸ καθὼς καὶ τὰ ἐδαφικὰ πλεονεκτήματα, ποῦ ἔχει ὁ ἐχθρός, δὲν σταματοῦν οὔτε ἐλαττώνουν τὴν ὁρμὴ τοῦ πεζικοῦ μας·

Σὲ λίγο ἡ σάλπιγγες σημαίνουν ὅλες μαζὺ καὶ ἀκούεται ἕνα σάλπισμα, ποῦ ἔχει μιὰ μαγικὴ ἐπίδρασι στὴ ψυχὴ τοῦ στρατιώτη, ποῦ ἐξεγείρει μέσα του μιὰ ἀπερίγραπτη καὶ ἀτελείωτη μυστικοπάθεια· Ἦταν τὸ σάλπισμα τῆς ἐφόδου.

Πρῶτος ὁ 8ος λόχος μὲ τὸν ἡρωϊκό του διοικητὴ ὑπολοχαγὸ Παπαλουκᾶ ἐπὶ κεφαλῆς ἐφορμᾷ καὶ ὅλη ἡ γραμμὴ φέρεται πρὸς τὰ ἐμπρὸς σὰν τρελλή, ὁ ἐχθρὸς λυσσᾷ, ἐπιμένει ’στὰ χαρακώματά του, πλὴν ἔπειτ’ ἀπὸ λίγο οἱ φαντάροι μας καταλαμβάνουν τὰ χαρακώματα. Ἔχει πειὰ τὸ λόγο ἡ λόγχη. Γράφεται μιὰ ἀπερίγραπτη ἐποποιΐα. στοὺς δασώδεις λόφους τῆς Βυσσώκας, ἐπὶ τέλους ὅμως ὁ ἐχθρὸς ἀφίνει τὰ χαρακώματά του, φεύγει πανικόβλητος, καταδιώκεται ἀφίνει τὸν τόπο ποῦ κατεῖχε γεμᾶτο ἀπὸ πτώματα, τὰ πυροβόλα του καὶ πολλὰ πολυβόλα. Οἱ στρατιῶτες μας μεθυσμένοι ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό τους, γιὰ τὴν πρώτη μεγάλη νίκη καὶ γιὰ τὴν ἐκδίκησι ποῦ ἔδωσαν στὸν ἀπαίσιο ἐχθρὸ μπαίνουν στὴν ἑλληνικὴ Βυσσώκα· ἔπειτα ἐξακολουθοῦν τὴν καταδίωξι. Ὁ στρατηγός μας παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ τὰ τμήματα καὶ φωνάζει «ἐ μ π ρ ό ς».

Τὰ τμήματά μας προχωροῦν καὶ φθάνουν στὴ Μπέροδα, ἑλληνικὸ χωριό, ποῦ παρέδωκε πρὸ ὀλίγου ’στὶς φλόγες, πρὶν ὑποχωρήσῃ ὁ ἐχθρός.

Ἐδῶ μένει τὸ βράδυ τῆς 19 Ἰουνίου τὸ Σύνταγμά μας γιὰ ν' ἀναπαυθῇ. Οἱ στρατιῶται μας γεμᾶτοι ἀπὸ χαρὰ μετὰ τὴν πρώτη νίκη, διηγοῦνται καθένας τὰ κατορθώματά του. Εἶνε τελείως εὐχαριστημένοι, αἰσθάνονται ψυχικὴ γαλήνη καὶ τώρα ξέρουν ὅτι τὴν ἄλλη μέρα πρόκειται νὰ δώσουν μεγάλη καὶ ἀποφασιστικὴ μάχη, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὸν φανατισμὸ ποῦ εἶχαν ἀπὸ πρῶτα, προσετέθη τώρα ἡ πρώτη ἐπιτυχία, ἡ ὁποία ἀνεπτέρωσε τὸ ἠθικό τους, σὲ βαθμὸ ἀπίστευτο.

Μάχη Λαχανᾶ.

Εἶνε πρωῒ 20ῆς Ἰουνίου. Τὸ Σύνταγμά μας ξεκινᾷ· εἶνε τώρα ἐφεδρεία τῆς Μεραρχίας. Τὸ μεσημέρι βάλλεται ἡ ἐμπροσθοφυλακή μας, ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ καὶ τὸ 'δικό μας καταλαμβάνει θέσιν καὶ μονομαχεῖ.

Οἱ ἀνιχνευτές μας συμπλέκονται μὲ τὰ προκεχωρημένα ἐχθρικὰ τμήματα. Τὰ δύο Συντάγματα τῆς Μεραρχίας ἀναπτύσσονται καὶ μιὰ μεγάλη ἅλυσσος προχωρεῖ πρὸς τὶς ἐχθρικὲς γραμμές. Πρόκειται νὰ προσβάλουμε τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τὸ Νοτιοανατολικὸ μέρος. Ἐκεῖ ἀριστερά μας ἡ VI Μεραρχία ἐμπλέκεται στὸν ἀγῶνα ἀπὸ Δυσμῶν.

Τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὸ ὁποῖον προχωρεῖ ἡ Μεραρχία μας εἶνε ἀρκετὰ χαραδρωμένο καὶ αὐτὸ εὐνοεῖ τὸ πεζικό μας νὰ προχωρῇ κεκαλυμμένο. Τὰ πρῶτα ἐχθρικὰ τμήματα ἀποκρούονται, καὶ ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσουν. Τὸ πεζικό μας πηδᾷ τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη, τὶς πτυχὲς τοῦ ἀνώμαλου καὶ δασώδους ἐδάφους, καὶ τέλος προσκρούει 'στὴ κυρία ἐχθρικὴ γραμμὴ ἀντιστάσεως δίπλα στὸ δημόσιο δρόμο Θεσσαλονίκης—Σερρῶν.

Ἐδῶ ὁ ἐχθρὸς ἔχει κατασκάψει τὸ ἔδαφος, ἔχει κατασκευάσει διπλὴ σειρὰ χαρακωμάτων, ἔχει πολλὲς δυνάμεις, πολὺ πυροβολικὸ καὶ πολλὰ πολυβόλα καὶ δὲν μένει κορυφογραμμὴ οὔτε χαράδρα ποῦ νὰ μὴ θερίζεται. Μ' ὅλα αὐτὰ οἱ στρατιῶτες μας προχωροῦν, ὄχι μόνον γιατὶ εἶχαν διδαχθῇ, ὅτι ἡ προχώρησις εἶνε ὑποχρέωσις καὶ ἡ νίκη καθῆκον ἀλλὰ κυρίως γιατὶ ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ ἐπιθυμία τῆς νίκης καὶ ὁ φανατισμός τους εἶχαν τόσο πολὺ μεθύσει, ὥστε νὰ μὴ σκέπτωνται τὸν κίνδυνο, ἀλλὰ μόνον νὰ βιάζωνται, ποιὸς νὰ προχωρήσῃ περισσότερο, ποιὸς νὰ δείξῃ μεγαλείτερην ἀνδρεία.

Τὸ ἀπόγευμα στὶς 5—6 ἡ ὥρα ἡ γραμμή μας καίγεται χωρὶς ὑπερβολὴ καὶ στὶς δύο Μεραρχίες. Ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται μὲ πεῖσμα,

κάνει καὶ μερικὲς ἀντεπιθέσεις, ἀλλ' ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψῃ στὰ χαρακώματά του. Εἶνε ἀλήθεια ἐπικὸς ὁ ἀγὼν ποῦ διεξάγεται· γιατὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε, ὅτι καὶ ὁ Βούλγαρος δὲν εἶνε ἀνάξιος ἐχθρός. Εἶνε μιὰ ἐποποιΐα ποῦ μόνον φαντασία Ὁμήρου θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ πιστὴ τὴν εἰκόνα. Ὁ ἐχθρὸς ἔχει συμμάχους τὸ ἔδαφος καὶ τὸ ἄφθονό του πυροβολικό, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε ἐπισημάνει κάθε καμπὴ τῶν δρόμων, κάθε χαράδρα καὶ κάθε κορυφογραμμή, τὰ θαυμάσια παρατηρητήριά του καὶ ἰδίως ἕνα δασώδη λόφο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο καμμιὰ κίνησις δική μας, δὲν μπορεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν προσοχή του. Ἀλλὰ σ' ὅλα αὐτά, ποῦ ὑστεροῦμε, ἐμεῖς ἀντιτάσσομε τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν τόλμη. Ἔρχεται ἡ νύχτα καὶ τὰ τμήματά μας ἔχουν κατορθώσει νὰ περισφύξουν τὸν ἐχθρὸ στὴν κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεώς του ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέχουν περὶ τὰ 300—500 μέτρα.

Ὁ ἐχθρὸς φοβεῖται νυκτερινὴν ἐπίθεσι καὶ γι' αὐτὸ βάλλει σ' ὅλες τὶς διευθύνσεις, ἐνεργεῖ δὲ καὶ μερικὲς ἀντεπιθέσεις.

Τὸ πρωῒ στὶς 21 Ἰουνίου ἡ κατάστασις εἶνε ἡ ἴδια ποῦ ἦταν καὶ τὸ προηγούμενο βράδυ. Μόνον ἐβελτιώθησαν ἡ δικές μας θέσεις, γιατὶ τὴ νύχτα, προχώρησε τὸ πεδινὸ πυροβολικό μας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς 6ης Μεραρχίας καὶ ἐτάχθη πλησίον τῆς Λιγκοβάνης, ἡ ὁποία εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τὴν προηγουμένη μέρα. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ πυροβολικό μας ὑποστηρίζει καὶ τὶς δυὸ μεραρχίες, διότι τὰ χαρακώματα τοῦ ἐχθροῦ βάλλονται ὅλα, τὸ δὲ πυροβολικό του πιέζεται πολύ. Ὁ ἐχθρὸς κάνει μιὰν ἀντεπίθεσι μὲ πολλὲς δυνάμεις στὸ τόπο τοῦ 5ου πεζικοῦ Συντάγματος καὶ μερικοὶ λόχοι του ἀναγκάζονται ν' ἀποσυρθοῦν πρὸς τὰ 'πίσω, γιὰ νὰ καταλάβουν θέσεις ὀχυρὲς καὶ ἀποφύγουν τὴν κύκλωσι. Δύο τάγματα τοῦ Συντάγματός μας, μπαίνουν τότε στὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸ 5ον πεζικὸ καὶ ὁ ἐχθρὸς συντρίβεται καὶ ἐπιστρέφει στὰ χαρακώματά του.

Ἡ δύο γραμμὲς δὲν ἀπέχουν περισσότερο ἀπὸ 200—300 μέτρα· τὸ πῦρ εἶνε ἀκατάπαυστο· ὁ ἐχθρὸς βάλλει μὲ τὸ πυροβολικό του κάθε στόχο ποῦ τοῦ παρουσιάζεται, καὶ τοὺς μεμονωμένους ἀκόμη ἄνδρες. Τὸ ἀπαίσιο ἐκεῖνο παρατηρητήριο τοῦ δασώδους λόφου, βλέπει ἀπὸ ψιλὰ κάθε πτυχὴ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐξαποστέλλει παντοῦ τοὺς μύδρους του. Τὰ τμήματα τῆς ἐφεδρείας μας βάλλονται καὶ αὐτά. Ἕνα ἀεροπλάνο Βουλγαρικὸ κατοπτεύει τὰς θέσεις μας, περνᾶ ἀπὸ 'πάνω μας καὶ φεύγει πάλι.

Εἶνε μεσημέρι καὶ ἡ κατάστασίς μας εἶνε κάπως καλλίτερη, ἀλλὰ ἔχουμε πολλὰς ἀπωλείας· καὶ ὁ ἐχθρὸς μᾶς ἐνοχλεῖ πολὺ καὶ μὲ τὸ πεζικό του, ἀλλ' ἰδίως μὲ τὸ πυροβολικό του μὲ τὸ ὁποῖον καταιγίζει κυριολεκτικῶς τὰς θέσεις μας.

'Στὶς 12 ἔρχεται διαταγὴ τοῦ Μεράρχου μας, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία στὴ 3ην τὸ ἀπόγευμα θὰ γίνῃ γενικὴ ἐπίθεσις τῶν 2 Μεραρχιῶν I καὶ VI.

Οἱ λόχοι μας τώρα παύουν κάθε ἐνέργεια. Προσπαθοῦν μόνον νὰ ὀργανώσουν τὰ κέντρα ἐξορμήσεως.

Οἱ ἄνδρες ἀποσύρονται 'λίγο πρὸς τὰ πίσω σὲ μέρη ποῦ δὲν βάλλονται καὶ ἀναπαύονται καὶ πρῶτα-πρῶτα τρώγουν.

'Ολίγοι παρατηρηταὶ μένουν 'στὶς θέσεις των. Τὴν πρωϊνὴ θύελλα διαδέχεται μιὰ γαλήνη ἀπὸ τὰς 12 ἕως τὰς 2 μ. μ. γιὰ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν πειὰ ἄγρια ἡ τρικυμία.

Μόνον τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ προσπαθεῖ νὰ παρεμποδίσῃ κάθε κίνησι γι' αὐτὸ καὶ βάλλει ἀκατάπαυστα σ' ὅποιον δήποτε ἐμφανίζεται.

Τὴν 1 μ. μ. ἐξελίσεται τὸ θέαμα μιᾶς πεδινῆς πυροβολαρχίας, ἡ ὁποία προχωρεῖ τροχάζουσα στὸ δημόσιο δρόμο πρὸς τὴ Λιγκοβάνη κατ' ὄχημα μὲ μεγάλας ἀποστάσεις. Ὁ ἐχθρὸς ὑποδέχεται ἕνα ἕνα τὰ ὀχήματα ἀπὸ τὸν αὐχένα εἰς τὸ ρέμμα τῆς Λιγκοβάνης. Οἱ στρατιῶτες μας παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνία τὴν ἐξέλιξι τῆς εἰκόνος αὐτῆς. Ἡ ὀβίδες σπάζουν γύρω ἀπὸ τὰ ὀχήματα· τὰ ἄλογα τρέχουν φρενιασμένα ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ κανονικὰ καὶ φθάνει 'στὸ ρέμμα τῆς Λιγκοβάνης χωρὶς ἀπωλείας.

Εἶνε 2.45′ μ. μ. γίνεται ἕνας σιωπηρὸς συναγερμός. Ὅλοι σηκώνουνται καὶ ἑτοιμάζονται· καταλαμβάνουν τὶς θέσεις τους καὶ ἀναμένουν τὸ γενικὸ Σύνθημα. Οἱ ἀξιωματικοὶ κυττάζουν τὰ ρολόγια τους ἀνυπόμονοι, μιὰ συγκίνησις παρατηρεῖται σ' ὅλων τὰ πρόσωπα καὶ τὸ μικρὸ χάσμα ποῦ χωρίζει τὶς δύο γραμμὲς, φαίνεται ἀπέραντο, ἀτέλειωτο. Τὰ μάτια ὅλων θαμπώνουν· τὸ ἔδαφος ἂν καὶ εἶνε ὁμαλὸ φαίνεται χάος ἀδιάβατο, ἡ φαντασία ὀργιάζει, ὁ φόβος γρονθοκοπεῖται μὲ τὴν ἀνδρεία καὶ τέλος ἡ ἀποφασιστικότης καὶ μιὰ ἔκτακτη δραστηριότης εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνιαρᾶς ἐκείνης καταστάσεως, ποῦ ἐδημιούργησεν ἡ ἀπραξία ὀλίγων ὡρῶν. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι ἐχθρὸς τῆς ψυχραιμίας καὶ τῆς ἀνδρείας εἶνε ἡ ἀπραξία καὶ παθητικὴ ἀντίστασις. Γιατ' εἶνε ψυχολογικὸ ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἀρχίζει νὰ

δουλεύῃ ἡ φαντασία ἔρχεται στὸ μέσον τὸ συναίσθημα ποῦ ἐξογκώνει τὸν κίνδυνο.

'Αρχίζει πρῶτα τὸ πυροβολικό μας νὰ κατακλύζῃ τὶς ἐχθρικὲς θέσεις μὲ ὀβίδες. Τὸ ἐχθρικὸ ἀπαντᾷ καὶ διεξάγεται μιὰ τρομερὴ μονομαχία ποῦ ὁ τόπος ὅλος σείεται, καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα ἀποσπᾷ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὴν προσοχὴ τῶν ἀνδρῶν. Τὸ πυροβολικό μας τώρα ὑπερτερεῖ καὶ γεμίζει τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα ἀπὸ ὀβίδες.

Εἶνε 3 μ. μ. Ὅλοι ἀναμένουν μὲ τὰ ὅπλα 'στὸ χέρι· οἱ ἀξιωματικοὶ ἐνθαρρύνουν τοὺς ἄνδρας. Τακτοποιοῦν τὰ τμήματά τους. Ἡ ὥρα ἔφθασε. Ἡ σάλπιγγες ἀκούονται σ' ὅλη τὴ γραμμὴ νὰ σημαίνουν τὴν ἔφοδο. Τὸ πυροβολικό μας ἐπιμηκύνει τὴ βολή του γιὰ νὰ μὴ κτυπήσῃ τοὺς δικούς μας. Ὅλοι ἠλεκτρίζονται καὶ μ' ἕνα ἐνθουσιασμὸ ἀπερίγραπτο ρίχνονται πρὸς τὰ ἐμπρός. «Ἐ π ρ ὸ ς δ ι ὰ τ ῆ ς λ ό γ χ η ς» ἀκούεται, παντοῦ, καὶ ἕνα ἀτέλειωτο «ἀ έ ρ α» γεμίζει τὶς χαράδρες τοῦ Δαχανᾶ. Οἱ ἀξιωματικοὶ μὲ μερικὲς ἐξαιρετικὲς φύσεις ποῦ πάντοτε ἔχει κάθε λόχος, ἐξορμοῦν πρῶτοι. ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τοὺς λοιποὺς καὶ ὅλοι φέρονται πρὸς τὰ ἐμπρὸς σὰν μιὰ μηχανὴ χωρὶς ψυχή. Τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα γεμίζουν ἀπὸ πτώματα· ἄπειρες μονομαχίες μὲ τὴ λόγχη γίνονται. Ὁ ἐχθρὸς κλονίζεται φεύγει πανικόβλητος, πολλοὶ συλλαμβάνονται καὶ ἄλλοι φονεύονται μέσα 'στὰ χαρακώματα.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους βουλγάρους, ἀποφασίζουν νὰ ἐξαγοράσουν τὸ αἷμά τους, γιαὐτὸ ἀγωνίζονται ὡς τὴν τελευταία τους πνοὴ μέσα 'στὰ χαρακώματα. Πολλοὶ δικοί μας βρίσκονται λογχισμένοι. Ἡ καταδίωξις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ μέτωπό μας, ἀλλὰ δίπλα μας ἀκούονται ἡ φωνὲς τῶν τσολιάδων τοῦ Βελισσαρίου, ποῦ εἶχε σπάσει τὴ γραμμὴ τοῦ μετώπου τῆς 6ης Μεραρχίας. Ὅλοι τότε μαζὺ τρέχουν ἀκράτητοι πρὸς τὸν ἐχθρό. Πολλὰ βουλγαρικὰ τμήματα πετοῦν τὰ ὅπλα καὶ παραδίδονται. Ἡ χαράδρες γεμίζουν, πολλοὶ ζητοῦν καταφύγιο μέσα σὲ κάτι θεμωνιὲς ἀπὸ σιτηρά, ἄλλοι ἀνεβαίνουν 'στὰ δένδρα καὶ ἄλλοι τρέχουν ὅσο ἠμποροῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. 'Αφίνουν πυρομαχικά, τροφές, καζάνια, ἀποσκευές, ὀχήματα, πυροβόλα καὶ ἄπειρα ὑλικά. Τὰ χαρακώματα καὶ οἱ δρόμοι εἶνε στρωμένοι ἀπὸ πτώματα, χωρὶς ὑπερβολή.

Τέτοια εἰκόνα ποτὲ δὲν παρουσίασε πεδίο μάχης, ἀλλὰ καὶ τέτοιες μάχες σπανίως γίνονται.

Ἡ ἀπώλειες τοῦ Συντάγματός μας εἶνε πολλές. Τὴν ἄλλη μέρα (22 'Ιουνίου) τὸ Σύνταγμα μαζὺ μὲ τὴ Μεραρχία, προχωρεῖ πρὸς τὸ

Στρυμόνα καὶ τὸ βράδυ καταυλίζεται πλησίον στὸν ποταμό, ἀφοῦ κατέ-
δηκε τὰ ὑψώματα. Τὴν ἄλλη μέρα, προχωρεῖ πρὸς Χαντζῆ Μπεϊλὶκ
μὲ σκοπὸ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ Δεμὶρ-Ἰσσάρ. Ἐκεῖ εἶχαν ὀχυρωθῆ οἱ
Βούλγαροι καὶ περίμεναν νὰ δώσουν τὴ δευτέρα ἀποφασιστικὴ μάχη.
Εἶνε πράγματι πολὺ ὀχυρὴ ἡ θέσις αὐτή, γιατί ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ
χαρακώματα ποὺ ἔχει, εἶνε μπροστά του ἕνα ἀδιάβατο ἐμπόδιο, ὁ Στρυ-
μὼν καὶ δεξιά του ἕνα ἐπίσης μεγάλο ἐμπόδιο τὸ Μπέλες. Ἡ διαφορὰ
εἶνε ὅτι δὲν ὑπελόγισαν καλὰ τὴν ἱκανότητα τῶν φτερωτῶν τσολιάδων
καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἔπαθαν. Στὴν εἴσοδο τῆς Στενωποῦ εἶχαν τοποθετηθῆ
4 μεγάλα πυροβόλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ δύο εἶνε ὁβιδοβόλα, ποῦ γιὰ
πρώτη φορὰ τότε ἔκαμαν τὴν ἐμφάνισί τους στὸ μέτωπό μας.

Ἐκτὸς αὐτῶν εἶχαν καὶ ἄλλα πεδινά. Τὸ Μπέλες κατεῖχε ἕνα
Σύνταγμα πεζικοῦ Βουλγαρικὸ καὶ ἀνάλογο πυροβολικό.

Ἡ I Μεραρχία βάδιζε ἀπὸ τὸ Χαντζῆμπεϊλὶκ πρὸς Δεμὶρ-Ἰσσάρ.
Ἐνῷ ἡ VI Μεραρχία θὰ ἔστελνε τμήματα στὴν κορυφὴ καὶ στῆς ὑπω-
ρεῖες τοῦ Μπέλες, μὲ σκοπὸ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὴ στενωπὸ τοῦ Δεμὶρ-
Ἰσσὰρ καὶ νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Βουλγάρους νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν.

Ἐνῷ ἡ Μεραρχία προχωροῦσε εἰς φάλαγγα πρὸς τὸ Δεμὶρ Ἰσσάρ,
ἀπὸ ἀπόστασι 9 ἕως 10 χιλιομέτρων ἄρχισε νὰ βάλλῃ τὸ βαρὺ πυρο-
βολικό. Τὰ τμήματα ἀνεπτύχθησαν ἀμέσως καὶ ἐξηκολούθησαν τὸ
δρόμο τους μὲ σχηματισμὸ διμοιριῶν κατὰ τετράδας εἰς παράταξιν.
Ἀλλ' ἀπὸ ἕνα σημεῖο κ' ἔπειτα εἶν' ἀδύνατος ἡ προχώρησις, γιατὶ τὸ
ἔδαφος εἶνε τελείως ἀκάλυπτο καὶ θερίζεται κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὸ
πυροβολικό. Τότε ἐσταμάτησαν τὰ τμήματα, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησαν
ὡς προκαλύμματα, ὅτι ἦτο δυνατὸ νὰ τοὺς προκαλύψῃ, ἀπὸ τὴ θέα
τοῦ ἐχθροῦ.

Τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ ἐξακολουθεῖ νὰ βάλλῃ ἀκατάπαυστα καὶ
μὲ κάθε ὀβίδα ποῦ σπάζει, σχηματίζεται ἕνα πραγματικὸ πηγάδι,
ποῦ βγάζει—καθὼς ἔλεγαν οἱ φαντάροι—νερὸ καὶ πολλοὶ παραπο-
νοῦνται, γιατὶ δὲν πέφτει καὶ στὴ γειτονιά τους καμμιὰ ἀπ' αὐτές,
γιὰ νὰ πάρουν καὶ αὐτοὶ νερό, γιατὶ εἶν' ἀλήθεια, ὅτι οἱ ἄνδρες ἐμαρ-
τύρησαν χωρὶς ὑπερβολή, ὅλη ἐκείνη τὴ μέρα, ἀπὸ τὴν ζέστη καὶ τὴ
δίψα. Τὸ πεδινὸ πυροβολικὸ ποῦ ἀκολουθεῖ τὴ Μεραρχία μας τάσ-
σεται πρὸς πυροβόλησιν, ἀλλὰ δὲν φτάνει τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα καὶ
ἡ ὀβίδες του πέφτουν μπροστὰ ἀπὸ τὰ τμήματα τοῦ πεζικοῦ.

Μιὰ ἄλλη φάλαγξ τῆς VI Μεραρχίας προχωρεῖ στῆς ὑπωρεῖες
τοῦ Μπέλες καὶ κατορθώνει νὰ φθάσῃ στὴ Βέτρινα· ἐκεῖ μάλιστα

τάσσεται πρὸς πυροβόλησιν καὶ τὸ ὀρειβατικὸ πυροβολικὸ τῆς Με-
ραρχίας αὐτῆς, τὸ ὁποῖον διατρέχει πραγματικὸ κίνδυνο ἀπὸ τὸ
ἐχθρικὸ πυροβολικό, ποῦ κατακλύζει τὸν τόπο μὲ ὀβίδες, ἀλλὰ καὶ ὁ
ἐχθρὸς δὲν εὑρίσκεται ἐκτὸς κινδύνου γιατὶ ἡ θέσεις του τώρα βάλ-
λονται μὲ μεγάλη ἐπιτυχία ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ αὐτὸ καὶ τὸ πεζικό
μας εὑρίσκει εὐκαιρία νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴ Γέφυρα.

Ἀριστερότερα στὸ Μπέλες τὸ Εὐζωνικὸ Τάγμα τοῦ Βελισσαρίου,
σκαρφαλώνει στοὺς ἀποτόμους βράχους, στοὺς ὁποίους ἀνεβάζει καὶ
τὰ πολυβόλα, στὸν ὦμο, ἀπὸ ἕνα στενὸ μονοπάτι καὶ στὴν κορυφὴ
τοῦ ὑπερηφάνου Μπέλες, διεξάγεται ἕνας φοβερὸς ἀγών, μὲ δυνάμεις
ἀνίσους στὸν ἀριθμὸ (γιατὶ οἱ Βούλγαροι ἦσαν περισσότεροι) ἀλλὰ
καὶ μὲ ἠθικὰ προτερήματα ἐπίσης ἄνισα, κι' ἔτσι οἱ Τσολιάδες μας
διασκορπίζουν τὸν ἐχθρὸ καὶ τὸν καταδιώκουν μέσα στὸ δάσος, τὸ
ὁποῖον καὶ τοὺς ἔσωσε. Τώρα πειὰ τὸ Μπέλες εἶνε δικό μας. Οἱ
Βούλγαροι τοῦ Δεμὶρ Ἰσσὰρ—τότε μάλιστα ποῦ τὸ πεζικό μας ἔφθασε
στὴ γέφυρα—δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν.

Βάζουν φωτιὰ στὴ δυναμίτιδα ποῦ εἶχαν τοποθετήσει ἀπὸ προτή-
τερα στὴ γέφυρα καὶ φεύγουν ἀφοῦ τὴν γκρέμισαν.

Ἔτσι ἔπεσε καὶ ἡ θαυμασία αὐτὴ τοποθεσία στὴν ὁποίαν οἱ
Βούλγαροι ἐστήριζαν τῆς ἐλπίδες τους.

Μιὰ πρόχειρη ξύλινη γέφυρα κατασκευάζεται τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ
τὸ μηχανικό, δίπλα στὴν κατεστραμμένη σιδηροδρομικὴ καὶ τὸ πεζικό
μας περνᾷ ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ποταμό.

Προχωροῦμε φθάνουμε στὶς βουλγαρικὲς θέσεις, θαυμάζουμε πράγ-
ματι τὴ θέσι τους γιὰ τὴ φυσικὴ καὶ τὴν τεχνιτὴ ὀχύρωσι ποῦ εἶχε,
βλέπουμε ἐγκαταλελειμμένα τὰ μεγάλα τους πυροβόλα καὶ πολλοὺς
νεκρούς.

Τὴν 1 Ἰουλίου φθάνουμε στὰ λουτρὰ τῆς Κοίλας καὶ τὴν ἐπομέ-
νην μετασταθμεύουμε στὸ Λιβούνοβο. Τὴ 4η Ἰουλίου φθάνουμε στὸ
Στέτι-Βράτση, ὅπου μένουμε ὅλη τὴν ἄλλη μέρα. Ἐδῶ βρίσκουμε κἄτι
βουλγαρικὰ χαρακώματα καὶ μέσα σ' αὐτὰ ἀνδρίκελλα μὲ καρπάκια
στὴ θέσι τοῦ γονυπετῶς πυροβολοῦντος, μὲ κἄτι ξύλα 'στὰ ψεύτικα
χέρια τους γιὰ νὰ φαίνουνται ἀπὸ μακρυὰ σὰν ὅπλα. Πάνω στ' ἀνδρί-
κελλα βρίσκουμε κἄτι σημειώσεις μὲ διάφορες βρισιὲς ποῦ ἀπηυθύ-
νοντοστοὺς Ἕλληνας. Μιᾷ ἀπ' αὐτὲς ἔλεγε «ὑποχωροῦμε ὀλίγα χιλιό-
μετρα γιὰ νὰ σᾶς ὑποδεχθοῦμε στὴ Τσουμαγιάν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ
σᾶς κυνηγήσουμε μέχρις Ἀθηνῶν». Σ' ὅλες αὐτὲς τῆς ἡμέρες εἴμεθα

ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος εἶχε φύγη μακρυὰ ἀλλὰ δὲν μᾶς ἀποχωρίζεται ἕνας ἄλλος πειὸ φοβερὸς ἐχθρὸς ποῦ μᾶς παρακολουθεῖ ἀπ᾽ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκστρατείας: ἡ χολέρα. Ἀλλὰ κι᾽ αὐτὴ πλέον τὴν ἐξευτελίσαμε, γιατὶ μ᾽ ὅλο τὸν τρόμο ποῦ προξένησε ὅταν ἐφάνη στὴν ἀρχή τώρα τὴ συνειθίσαμε πειὰ καὶ δὲν μᾶς μέλει καὶ πολύ.

Τὴν 6η Ἰουλίου ξεκινοῦμε γιὰ νὰ προσβάλουμε τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες ποῦ εἶχεν ἡ Μεραρχία κατεῖχε τὰ ὑψώματα Καρὰ-Ἀλῆ-Τεπέ, ὅπου εἶχεν ὀχυρωθῆ. Ἡ ἀναγνωρίσεις μας εἶχαν ἀπὸ τὴν προηγούμενη ᾿μέρα ἀναγνωρίσει τὰς θέσεις του καὶ τὴ θέσι τοῦ πυροβολικοῦ του· στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Στρυμῶνος τὴν δεξιὰ προχωρεῖ ἡ ΙΙ Μεραρχία. Στὰ τμήματά της τώρα (πρωΐ 6 Ἰουλίου) βάλλει ὁ ἐχθρὸς μὲ τὰ ὀβιδοβόλα του, τὰ ὁποῖα προξενοῦν τρομακτικὸ πράγματι κρότο.

Τὸ Σύνταγμά μας προχωρεῖ ἀπὸ τὸ Δημόσιο δρόμο καὶ συμπλέκεται στὸ χάνι Βελίτσης μὲ προκεχωρημένα ἐχθρικὰ τμήματα τὰ ὁποῖα ἀνατρέπει. Ὁ ἐχθρὸς βάλλει μὲ τὸ βαρὺ καὶ τὸ πεδινό του πυροβολικὸ καὶ ἡ θέσις τῶν τμημάτων μας, εἶνε πράγματι δύσκολη γιατὶ τὸ ἔδαφος δὲν μᾶς εὐνοεῖ καθόλου. Ὁ Μέραρχος μας ἀπτόητος ὅπως ἦτον πάντοτε παρακολουθεῖ ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμὴ τὴν ἐξέλιξι τῆς μάχης καὶ ὅταν εἶδε τὴν πίεσι ποῦ ὑφίστατο τὸ πεζικό μας, χωρὶς τὸ πυροβολικὸ νὰ μπορῆ νὰ τὸ συνδράμη, ἀποφασίζει νὰ στείλη μιὰ πυροβολαρχία πρὸς τὰ ἐμπρός· ὁ δρόμος κατακλύζεται ἀπὸ ὀβίδες· εἶνε δύσκολο τὸ ἐγχείρημα ἀλλ᾽ μ᾽ ὅλα αὐτὰ κρίνεται πὸ τὸ στρατηγὸ ἀναγκαῖον. Μιὰ πυροβολαρχία (ἡ 1η τοῦ 1ου πεδινοῦ Συντάγματος, ἡ ἄλλοτε τοῦ ἀειμνήστου Καλλιοντζῆ καὶ τώρα μὲ διοικητὴ ἕνα ἀντάξιο διαδοχό του καὶ μαθητήν του τὸν ὑπολοχαγὸ Ἡλιάδη Κ.) ἵσταται ἐν ἀναμονῇ προκεκαλυμμένη ᾿στὸ δρόμο. Ὁ στρατηγὸς καλεῖ ἀμέσως τὸν Ἡλιάδην καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἂν μπορῇ νὰ προχωρήσῃ.

Μετ᾽ ὀλίγον ὁ Ἡλιάδης μὲ 2 βοηθοὺς του ἐπῆγε γιά ἀναγνώρισι καὶ οἱ βούλγαροι τὸν ὑποδέχονται μὲ τὰ ὀβιδοβόλα τους. Ἐν τούτοις ἡ θέσις ἀναγνωρίζεται καὶ ὁ Ἡλιάδης ἐπιστρέφει μὲ καλπασμό, πάντοτε ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἡ πυροβολαρχία ξεκινᾷ καὶ ὅλοι νομίζουν ὅτι θὰ καταστραφῆ. Εὐτυχῶς ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε ἀλλάξει θέσι τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ καὶ ἡ πυροβολαρχία ἀνενόχλητος προχωρεῖ τροχάδην, τάσσεται πρὸς πυροβόλησιν καὶ ἀρχίζει τὴ βολή της πρὸς τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό, τὸ ὁποῖον τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἦταν ἀκόμη στὸ δρόμο.

Τὸ πεζικὸ τότε ἀπηλλαγμένο ἀπὸ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ τρέχει πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ κερδίζει ἔδαφος, χωρὶς ὅμως νὰ βγάλη τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τὰ ὑψώματα. Στήνει προφυλακὲς καὶ μένει ἐκεῖ τὴ νύκτα.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ διατάσσεται ἡ προχώρησις. Τὸ πεζικό μας ὅμως ἐνοχλεῖται σοβαρῶς ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό.

Τέσσαρες πυροβολαρχίαι μας ἐκτελοῦν βολὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος ἀναγκάζεται ν᾽ ἀποσύρῃ τὸ πυροβολικό του. Ὁ Ἡλιάδης τὸν καταδιώκει πάλι καὶ δὲν τὸν ἀφίνει νὰ ταχθῇ πρὸς πυροβόλησιν, ἀλλὰ ὑποχωρεῖ πρὸς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας. Τὸ πεζικό του κι᾽ αὐτὸ ὑποχωρεῖ μὲ ἀταξία καὶ μερικὲς φάλαγγες, ποῦ γιὰ καλλίτερα πῆραν τὸν κάμπο γιὰ νὰ ὑποχωρήσουν προτήτερα, παθαίνουν ἀληθινὴ θραῦσι ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ καὶ τρομοκρατημένοι μπαίνουν στὰ στενὰ τῆς Κρέσνας.

Ἕνας Γάλλος δημοσιογράφος τῆς «*Illustration*» μὲ τὴν Ἑλληνίδα σύζυγό του ὁ κ. *Len* ἐπισκέπτεται τὴν πυροβολαρχία αὐτὴ καὶ παίρνει φωτογραφίες γιὰ νὰ τῆς στείλῃ στὴν ἐφημερίδα του.

Μάχη Γραντεσνίτσης

Τώρα ὁ ἐχθρὸς εἶνε γιὰ καλὰ μποτιλιαρισμένος στὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ἀλλὰ πάλιν ἐτοποθέτησε τὰ ὀβιδοβόλα του στὴν εἴσοδο καὶ ἀπ᾽ ἐκεῖ στέλνει τοὺς μύδρους του.

Ὁ Μέραρχος μας ὁ ἀτρόμητος Μανουσογιαννάκης προχωρεῖ, διαβαίνει τὰ ὑψώματα καὶ φθάνει σὲ μιὰ χαλασμένη γέφυρα τοῦ δρόμου μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του. Ἐκεῖ βλέπει τὸ πεζικό μας νὰ πιέζεται χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ προχωρήσῃ χωρὶς πολλὲς ἀπώλειες.

Μέσα σ᾽ αὐτὴ τὴ δύσκολον κατάστασι εὑρῆκε τὴ λύσι ὁ Μανουσογιαννάκης καὶ λέγει ἀμέσως στὸν ἐπιτελάρχη του κ. Χαραλάμπη· «Μὲ τρεῖς παληομπρούντζους θὰ μοῦ σταματήσουν τὴ Μεραρχία μου· ἔχω 25 πυροβολαρχίες ποῦ κάθονται ἄπρακτες· θὰ στείλω δεύτερη, ἔπειτα καὶ τρίτη μέχρις ὅτου φέρω ἀποτέλεσμα. Ἐμπρὸς ὁ κ. Ἡλιάδης».

Ὁ Ἡλιάδης προχωρεῖ γι᾽ ἀναγνώρισι μόνος, μέσα σὲ τελείως ἄγνωστο ἔδαφος 4 χιλιόμετρα μπροστὰ ἀπὸ τὸ πεζικό μας.

Τὸ πεζικό μας ἀπ᾽ τὴν ἄλλη μεριά, ἔχει καταλάβει τὰ ὑψώματα Καρὰ-Ἀλῆ-Τεπὲ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσῃ χωρὶς ν᾽ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἐνόχλησι τοῦ πυροβολικοῦ. Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴ δυσκολία αὐτὴ τῆς προελάσεως τοῦ πεζικοῦ πρέπει νὰ φαντασθῇ τὴν

εἰκόνα τοῦ ἐδάφους ὡς ἑξῆς : ἀπὸ τὰς θέσεις τοῦ πεζικοῦ μας ἕως τὴν εἴσοδο τῶν στενῶν ἦταν ἀπόστασις 8 χιλιομέτρων περίπου, μὲ ἔδαφος πεδινὸ στὸ ὁποῖον ἦταν ὁ δημόσιος δρόμος. Ἡ μικρὴ αὐτὴ πεδιὰς ἔκλεινε πρὸς τὰ δεξιὰ μὲ ἔδαφος ἀπότομο καὶ πολὺ χαραδρωμένο καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲ τὸν ποταμὸ Στρυμόνα. Γι' αὐτὸ τὸ πεζικό μας, ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ προχωρήσῃ μόνον ἀπὸ τὸ πεδινὸ μέρος. Τὸ πυροβολικό μας δὲν μποροῦσε νὰ συντρέξῃ, γιατὶ τὰ πεδινά μας κανόνια δὲν εἶχαν τόσο μεγάλο βεληνεκὲς (8 χιλιομ.) ἐνῷ τὰ βουλγαρικὰ ὀβιδοβόλα μᾶς ἔφθαναν.

Σὲ λίγο τροχάζει ἡ ἡρωϊκὴ πυροβολαρχία μὲ ἀραιωμένα τὰ ὀχήματά της· καὶ μόλις πέρασε τὰ ὑψώματα τὴν περιβάλλουν ἡ δέσμες τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Εἶνε ἀπερίγραπτο τὸ θέαμα ποῦ ἔβλεπε τὸ μάτι τοῦ θεατοῦ φαντάρου τὴ στιγμὴ ἐκείνη. Ἡ ὀβίδες σκάζουν δίπλα στὰ κανόνια· ὁ καπνὸς καὶ ἡ σκόνη κρύβουν τὰ ὀχήματα, καὶ τ' ἄλογα φρενιασμένα ἀπ' τὸν κρότο καὶ τὸν τρόμον χρεμετίζουν, μὰ μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴ κατάστασι οἱ πυροβοληταί μας ἀπτόητοι περιφρονοῦν τὸ θάνατο ποῦ τοὺς ἀπειλεῖ καὶ καλπάζουν διαρκῶς. Ἀλλὰ ποῦ πηγαίνουν; προχωροῦν τέσσαρα χιλιόμετρα, χάνονται ἀπὸ τὰ μάτια τῶν φαντάρων, ποῦ ἀπὸ τὴν ἀμφιθεατρική τους θέσι παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνία καὶ συμπάθεια τοὺς ἥρωας ποῦ κινδυνεύουν καὶ σὲ κάθε στιγμὴ φωνάζουν μή! μή! ὅταν βλέπουν τὴς ὀβίδες νὰ σκάζουν δίπλα στὰ κανόνια. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο κάτι ξηροὶ κρότοι ἀκούονται. Τὰ δικά μας ρίχνουν! ἀκούονται κάτι φωνές· καὶ ἀμέσως μιὰ τρελλὴ φωνὴ ἐνθουσιασμοῦ τῶν φαντάρων, ἀντήχησε μέσα στὴς χαράδρες. «Ζήτω»· καὶ οἱ πυροβοληταί μας τώρα ποῦ πέρασαν τὸ μεγάλο κίνδυνο στέλνουν ἀδιάκοπα τὴς ὀβίδες τους στὸν ἐχθρό. Ὁ Μέραρχός μας κατάλαβε ἀμέσως τὸν κίνδυνο ποῦ διέτρεχε τὸ πυροβολικό μας χωρὶς στήριγμα καὶ διατάσσει τὸ 2ον Σύνταγμα νὰ στείλῃ στήριγμα. Ὁ λόχος τοῦ Φασίτσα σὰν φτερωτὸς τρέχει μέσα στὶς ὀβίδες. Ἡ πυροβολαρχία μας σὲ λίγο φάνηκε καὶ στὴ βολὴ ὑπέροχη· ἔπειτ' ἀπὸ λίγο ἕνας τρομερὸς κρότος ἀκούστηκε στὴν εἴσοδο τῶν στενῶν. Οἱ Βούλγαροι γκρέμισαν τὴ γέφυρα καὶ φεύγουν.

Τώρα τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας, ὁ τρομερὸς αὐτὸς μπαμπούλας, εἶνε πειὰ δικά μας καὶ κερδίθηκαν μάλιστα χωρὶς αἷμα.

Τὸ πεζικό μας προχωρεῖ καὶ τὰ καταλαμβάνει ἀνενόχλητο καὶ στήνει προφυλακές.

Ὁ ἐχθρὸς ἔχει ὀχυρωθῆ στὸ Σαϊτὰν-Ντερὲ μέσα στὴ στενωπό. Τὴν ἐπομένη ὅμως τὸ 4ον πεζικὸ τὸν ἀναγκάζει νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς τὴν ἔξοδο τῶν στενῶν, τὰ ὁποῖα ἀφίνει καὶ ὀχυροῦται 'στὸ Σιμιτλὴ ὅπου πρόκειται νὰ δοθῇ μεγάλη μάχη· καὶ ἀφίνει στὴν ἔξοδο τῆς στενωποῦ πλησίον στὸ Κροῦπνικ μικρὰ μόνον τμήματα γιὰ ἐπιτήρησι.

Ἕνας λόχος ὅμως τοῦ Τάγματος Καραγιώργου (5ου πεζικοῦ Συντάγματος) ἀναβαίνει τὸ πρωῒ τῆς 11 Ἰουλίου σ' ἕνα πετρώδη μυτηρὸ λόφο, στὴν ἀριστερὰ πλευρὰ τῆς στενωποῦ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ αἰφνιδιάζει τοὺς βουλγάρους, ποῦ εἶχαν τὸ νοῦ τους μόνον στὴ στενωπό, γιατὶ δὲν μᾶς περίμεναν ποτὲ ἀπὸ ἐκεῖ. Ὑποχωροῦν πανικόβλητοι, ἀφοῦ ἀφῆκαν τὰ κτήνη τους δεμένα στὸν ὄρχο καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὴ βία τους πέφτουν στὸ ποτάμι γιὰ νὰ σωθοῦν ἀλλὰ πνίγονται. Ἔτσι ἔφυγεν ὁ κίνδυνος τοῦ πεζικοῦ. Τὴν ἄλλη 'μέρα πρόκειται νὰ βγῇ ἀπὸ τὴ στενωπὸ τὸ πεζικό, ἀλλὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑποστήριξι τοῦ πυροβολικοῦ. Γι' αὐτὸ τὸ βράδυ βγαίνουν ἀπ' τὴ στενωπὸ ἡ πυροβολαρχίες Ἠλιάδη καὶ Χρόνη μὲ μοίραρχο τὸν ταγματάρχη κ. Βλαχάβα, καὶ πίσω ἀπὸ ἕνα λόφο ποῦ νόμιζαν πῶς εἶχαν προκάλυψι τάχθηκαν πρὸς πυροβόλησι.

Τὸ πρωῒ στὶς 4 ἡ ὥρα περνᾷ τὸ 2ο πεζικὸ ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν πυροβολαρχίαν Ἠλιάδη καὶ προχωρεῖ διαστικὰ γιὰ νὰ κερδίσῃ ἔδαφος πρὶν τὸ ἀντιληφθοῦν οἱ Βούλγαροι.

Εἶνε ὥρα 5.25' τῆς 12 Ἰουλίου ποῦ ὁ ἐχθρὸς ὑποδέχεται τὸ 2ον πεζικὸ μὲ φοβερὲς ὁμοβροντίες. Ἡ πυροβολαρχίες Ἠλιάδη καὶ Χρόνη ἀπαντοῦ ἀμέσως, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ποῦ τώρα ἀνεκάλυψε τὶς δύο πυροβολαρχίες μας, ποῦ εἶχαν τὴν τόλμη νὰ βγοῦν ἔξω, στρέφει ἀμέσως πρὸς αὐτὲς κι' ἀπὸ τὴν πρώτη βολὴ τραυματίζει σοβαρῶς ἕνα σκαπανέα ποῦ ἔκοβε ἕνα δένδρο ποῦ ἐμπόδιζε τὴ βολὴ ἑνὸς πυροβόλου. Μιὰ ἄλλη ἀπ' τὶς πρῶτες βολὲς πέφτει μέσα στὸ παρατηρητήριο τοῦ κ. Χρόνη καὶ τραυματίζει ἕνα ἀνθυπολοχαγὸ τοῦ πεζικοῦ ποῦ ἦταν ἐκεῖ. Ὅτι ἔγινε κατόπι δὲν περιγράφεται· 8 ἐν ὅλῳ ἐχθρικὲς πυροβολαρχίες ἐκ τοῦ δεξιοῦ καὶ τῶν ἔμπροσθεν βάλλουν καταιγιστικῶς τὶς δύο πυροβολαρχίες, ἡ ὁποῖες μ' ὅλα αὐτὰ ἐξακολουθοῦν νὰ βάλλουν πρὸς πεῖσμα τοῦ ἐχθροῦ. Εἶχαν ἀπώλειες καὶ ἀνδρῶν καὶ ὑλικοῦ καὶ ἡ δύο ἀλλὰ δὲν σιγοῦν παρὰ μόνον εἰς τὰς 2 τὸ ἀπόγευμα, ὅταν τὸ πεζικὸ κατέλαβε θέσεις καλὲς καὶ ἀνεπτύχθη, ὥστε νὰ εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐπίθεσι, ποῦ εἶχε διαταχθῆ γιὰ τὴ νύκτα· ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη ἔτσι ἀφοῦ τὸ πεζικὸ προχώρησε μὲ μικρὲς μόνον ἀπώλειες.

Τὸ 2ο πεζικὸ συγκεντρώνεται μέσα σ' ἕνα ρεῦμα καλὰ προκεκαλυμμένο ἀπὸ τὸν ἐχθρό τοποθετεῖ τμήματα προκαλύψεως πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ συνδέεται μὲ τὸ 5ο πεζικὸ ποῦ εἶχε προχωρήσει. Στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Στρυμόνος προχωρεῖ τὸ 4ο πεζικὸ ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ ἐχθρὸς κατέχει τὸ Σιμιτλῆ μὲ σοβαρὲς πεζικὲς δυνάμεις καὶ μὲ πολὺ πυροβολικό, ἔχει δὲ τὴν ἀμυντική του γραμμὴ καὶ στὶς δύο ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, ὥστε νὰ ὑπερασπίζῃ καλὰ τὴν ἔξοδο τῆς στενωποῦ, ἰδίως μὲ τὸ πυροβολικό του, τὸ ὁποῖον ἔχει σὲ ὑψώματα δεσπόζοντα. Ἡ δικές μας δυνάμεις εἶνε ἡ Ι Μεραρχία μὲ τὸ 4ο καὶ 5ο Σύνταγμα στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ τὸ 2ο ἐφεδρεία. Μέσα στὴ στενωπὸ εἶνε ἡ V Μεραρχία καὶ ὅλο τὸ πεδινὸ πυροβολικὸ (25 πυροβολαρχίες). Ἡ κατὰ μέτωπον ἐπίθεσις δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ χωρὶς μεγάλας ἀπωλείας. Γι' αὐτὸ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ νυκτερινὴ ἐπίθεσις τὴ νύκτα τῆς 12—13 Ἰουλίου.

Πράγματι τὰ μεσάνυκτα γίνεται ἡ ἐξόρμησις καὶ μιὰ ἀπέραντη ἅλυσσος σχηματίζεται· οἱ στρατιῶτες κρατούμενοι ἀπὸ τὸ χέρι, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴ συνοχή, προχωροῦν πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἀθόρυβα καὶ ψιθυρίζοντας «ἐ μ π ρ ό ς, ἐ μ π ρ ὸ ς» γιὰ νὰ ἐνθαρρύνονται μεταξύ τους.

Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐχθρὸ γίνεται, ἀλλ' εἶνε καλὰ ὀχυρωμένος. Ὑποστηρίζει καλὰ τὶς θέσεις του· τὸ πυροβολικό του ἰδίως θερίζει ὅλο τὸ μέτωπο καὶ ὅλη ἡ γραμμὴ ἐκτελεῖ πυρὰ ὅπλου, πολυβόλου καὶ χειροβομβίδος, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ ἀκούεται στὸν πόλεμο αὐτόν. Μερικὲς θέσεις κερδίζονται ἀπὸ τὰ τμήματά μας καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀποσύρεται πρὸς τὸ Σιμιτλῆ, ὅπου ἔχει τὴν κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεώς του. Ἐκεῖ τὰ τμήματά μας ἐσταμάτησαν τὸ πρωῒ ἀφοῦ κατέλαβον ὀχυρὲς θέσεις.

Ἡ Μεραρχία, ἔπειτ' ἀπὸ τὶς σοβαρὲς ἀπώλειες ποῦ εἶχαν τὰ συντάγματα καὶ μάλιστα τὸ τάγμα τοῦ ἀειμνήστου Σταματοπούλου (5ου πεζ. Συν)τος) ποῦ ἔπεσεν ἐκεῖ ἡρωϊκῶς, ἀποφασίζει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐπίθεσι ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἀφοῦ πρῶτα μεταφέρει δυνάμεις ἐκ τῆς ἐφεδρείας καὶ ἰδίως πυροβολικό.

Ἡ V Μεραρχία ἐξέρχεται ἀπὸ τὴ στενωπὸ καὶ προωθεῖται πρὸς τὸ Σιμιτλῆ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πυρῶν τῶν πυρβολαρχιῶν Ἠλιάδη καὶ Χρόνη τῆς Μοίρας Βλαχάβα. Συγχρόνως ἡ πυροβολαρχίες Σακελλαροπούλου καὶ Ἀθανασιάδου, προχωροῦν τροχάδην ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τάσσονται πρὸς πυροβόλησιν, σὲ μικρὰ ἀπόστασι ἀπὸ τὸ Σιμιτλῆ· 2 ἄλλες πυροβολαρχίες τὶς ἀκολουθοῦν. Τώρα δὲν μένει καμμιὰ ἀμφιβολία, ὅτι τὸ Σιμιτλῆ θὰ πέσῃ.

Τὸ μεσημέρι γίνεται δραστικὴ ροὴ πυροβολικοῦ ἀπὸ ὅλες τὶς πυροβολαρχίες καὶ τὸ πεζικὸ ἀναλαμβάνει τὴν ἐπίθεσι. Ὁ ἐχθρὸς φέρνει ἐνισχύσεις ἀπὸ τὸ Οὐράνοβο, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς συντρίβονται ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ καὶ διαλύονται. Τὸ 2ον Πεζικὸ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Σιμιτλῆ συνδιάζοντας τὴν κίνησί του μὲ τὸ 4ο πεζικό, ποῦ ἐβάδιζε στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ Στρυμόνος.

Μιὰ εὐγενὴς ἅμιλλα.

Ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται ἀπεγνωσμένα καὶ ὑπεράνθρωπα. Δὲν ἐγκαταλείπει τὶς θέσεις του, παρὰ μόνον μὲ τὴ λόγχη.

Τὰ πυροβόλα του μένουν 'στὶς θέσεις τους καὶ ἀπὸ μικρὴ ἀπόστασι πλευροκοποῦν τὰ τμήματά μας.

Ἕνας λόχος (4ου πεζ. Συν)τος) φθάνει στὴν ἄκρη τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπὸ 400 μέτρα βάλλει κατὰ τῶν ὀβιδοβόλων, τὰ ὁποῖα μ' ὅλα αὐτὰ μένουν στὶς θέσεις των καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ καταιγίζουν τὶς θέσεις μας, μὲ τὴν ἐπιμονὴ ἑνὸς βουλγάρου τραυματισμένου ταγματάρχου, ποῦ συνεκράτει τοὺς πυροβητάς του μὲ τὸ περίστροφο στὸ χέρι. Τὸ Σύνταγμά μας ἀντιλαμβάνεται τὴ σκηνὴ αὐτὴ καὶ ὁρμᾷ ἀκάθεκτον, ἀλλ' ὁ λόχος τοῦ 4ου Πεζικοῦ φοβούμενος μὴ τοῦ πάρουν ἄλλοι τὸ γέρας τῆς νίκης, ρίπτεται στὸ ποτάμι καὶ ὁ ἀγὼν ἀλλάζει φάσιν· εἶνε πλέον ἀγὼν εὐγενοῦς ἁμίλλης. Ποιὸς νὰ πρωτοπάρῃ τὰ βάλλοντα ἀκόμη κανόνια. Τέλος ἔφθασαν καὶ τὰ δύο τμήματα μαζύ. Τὸ πυροβολικὸ μαζὺ μὲ τὸν ταγματάρχη του αἰχμαλωτίζεται, καὶ τὸ πεζικὸ ποῦ ἐχρησίμευεν ὡς στήριγμά του, μαζὺ μ' αὐτό.

Τώρα ἔπειτ' ἀπὸ ἕνα φοβερὸ σαλάτωμα, ποῦ ἔγινε ἐκεῖ, κι' ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ ὁμηρικὴ ἐποποιΐα ποῦ διεξήχθη, ἀρχίζει ἡ καταδίωξις. Ὁ ἐχθρὸς φεύγει πρὸς τὸ Οὐράνοβο καὶ πρὸς τὸ 1050, ἀλλὰ αὐτὴν τὴ φορὰ φεύγων προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν χρησιμοποιεῖ κάθε προκάλυμμα πέτρες, χανδάκια, σκάφει τὴν ἐκσκαφὴ τοῦ δρόμου γιὰ νὰ κατασκευάσῃ χαρακώματα καὶ τέλος ὑποχωρεῖ ὑπερασπίζων τὸ ἔδαφος μὲ λύσσα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους συλλαμβάνονται μέσα στὸ πρόχειρο χαράκωμά τους ἐνῷ βάλλουν μέχρι τελευταίας στιγμῆς, ἄλλοι φονεύονται μὲ τὴ λόγχη μέσα στὶς πρόχειρες τρύπες ποῦ εἶχαν κατασκευάσει καὶ μερικοὶ τραυμα-

τισμένοι μέσα στὶς χαράδρες πυροβολοῦν τοὺς στρατιῶτές μας ποὺ περνοῦν πλησίον τους.

Τὴν ἄλλη μέρα (14 Ἰουλίου) ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐγκαταλείψει τὰ βορείως Σιμιτλῆ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐξεκαθάρισε τὸ πυροβολικό.

Καὶ τώρα πειὰ ἔπειτ' ἀπὸ διήμερο φοβερὸ καὶ πολύνεκρον ἀγῶνα, ἐπήραμε καὶ τὸ αἱματοβαμμένο Σιμιτλῆ καὶ στὴν ἱστορία μας προστίθεται μιὰ μεγάλη νίκη ἕνας ἀκόμη τίτλος τιμῆς γιὰ τὴ σημαία μας.

Ὁ ἐχρὸς τώρα ὑπεχώρησεν ὁριστικῶς μὲ τὴν καταδίωξι τοῦ πεζικοῦ μας καὶ σύμφωνα μὲ τὰς ἐδαφικὰς ἐνδείξεις θ' ἀμυνθῇ στὴν Ἄνω-Τσουμαγιά, ὅπου θὰ δόσῃ καὶ ἀποφασιστικὴ μάχη.

Στὶς 16 Ἰουλίου προχωρεῖ ἡ Μεραρχία μας πρὸς Καρασοῦ-Κιοΐ (ἐπάνω 'στὸ δημόσιο δρόμο πρὸς τὴν Τσουμαγιὰ) ποὺ κατὰ τὶς πληροφορίες ποὖχε ἡ Μεραρία μας εἶχεν ἐκκενώσῃ ὁ ἐχθρός. Ἐπὶ κεφαλῆς βαδίζει καὶ ἐμπροσθοφυλακὴ ἕνα τάγμα τοῦ 16 Συντάγματος (V Μεραρχίας).

Μόλις ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ βγῆκε ἀπὸ τὴν στενωπὸ τοῦ Σιμιτλῆ, μιὰ δέσμη ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ τὴν ὑποδέχεται.

Τὸ πυροβολικὸ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, τάσσεται ἀμέσως πρὸ πυροβόλησιν, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ὑπερτερεῖ, γιατὶ τὸ ἔδαφος εἶν' ἐντελῶς ἀκάλυπτο καὶ ὁ ἐχθρὸς ἔχει 14 ἐν ὅλῳ πυροβολαρχίες πεδινὲς καὶ ὀβιδοβόλων.

Τὸ πεζικό μας προχωρεῖ μέσ' ἀπὸ τὶς προκεκαλυμένες προσβάσεις καὶ καταλαμβάνει τὰ ὑψώματα ποῦ δεσπόζουν στὴν κοιλάδα τῆς Τσουμαγιᾶς. Τὸ 2ο πεζικὸ καταλαμβάνει ἀντέρεισμα πλησίον στὸ Καρασοῦ-Κιοΐ καὶ ἐνῷ βάλλεται φοβερὰ ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό, κατασκευάζει χαρακώματα καὶ μένει στὰς θέσεις του.

Τὸ βράδυ διατάσσεται ἡ προώθησις 5 πυροβολαρχιῶν εἰς τὸ ἀντέρεισμα, ὅπου τὸ 2ο Πεζικό. Ἡ Μοῖρα Πετμεζᾶ καὶ ἡ Μοῖρα Βλαχάβα, προχωροῦν τὴ νύκτα καὶ ἐνῷ βάλλονται ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό, μὲ λίγες ἀπώλειες φθάνουν στὸ ἀντέρεισμα αὐτό. Εἶνε ὅμως μεγάλη ἡ ἀνωφέρεια καὶ τὰ κανόνια ἀνεβαίνουν σχεδὸν στὰ χέρια τῶν φαντάρων καὶ τῶν πυροβολητῶν.

Τὴν ἄλλη μέρα (17 Ἰουλίου) ὁ ἐχθρὸς ἀντιλαμβάνεται τὸ πυροβολικό μας καὶ ἀρχίζει μιὰ βολὴ τρομακτικὴ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Τὸ πυροβολικό μας ἀπαντᾷ καὶ κατορθώνει στὴν ἀρχὴ νὰ σιγήσῃ μερικὲς ἐχθρικὲς πυροβολαρχίες, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὴν ὑπεροχὴ καὶ

μὲ τὶς 14 πυροβολαρχίες του καὶ προπάντων μὲ τὰ ὀβιδοβόλα του καταιγίζει τὸν τόπο, ποῦ γεμίζει ἀπὸ καπνὸ καὶ σκόνη. Ὡς στήριγμα τῶν πυροβολαρχιῶν αὐτῶν χρησιμεύει τὸ 2ο πεζικὸ ποῦ βρίσκεται 'στὰ ἴδια ὑψώματα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ πυροβολικό.

Ἡ θέσις τοῦ Συντάγματος εἶνε δεινὴ γιατὶ εἶνε ὑποχρεωμένο— ἰδίως ὁ Ιος λόχος τοῦ Γιαννετάκη—στὴν παθητικὴ ἐκείνη στάσι νὰ δέχεται τὶς ὀβίδες καὶ νὰ ὑφίσταται ἀπωλείας. Καὶ στὴ δύσκολο αὐτὴ στιγμὴ μιὰ μεγάλη ὑπομονὴ καὶ ψυχραιμία οἱ στρατιῶτες μας, μιὰν ἐλπίδα ἔχουν, τὴν ἐπίθεσιν ποῦ θὰ ἀρχίσῃ αὔριον.

Ἀνακωχή.

Δὲν εἶχεν ἀκόμη φωτίσει καλὰ ἡ 18 Ἰουλίου καὶ ἕνας ἔφιππος ἀγγελιαφόρος φέρνει μιὰ διαταγὴ στὸ συνταγματάρχη κ. Βαρούχα Διοικητὴ τοῦ Πυροβολικοῦ. Ὁ λοχαγὸς κ. Α. Χρόνης, ἀναλαμβάνει νὰ διαβάσῃ καὶ ἀρχίζει ὡς ἑξῆς περίπου. «***Πενθήμερος ἀνακωχὴ ὑπεγράφη μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας· αἱ ἐχθροπραξίαι διακόπτονται ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς σήμερον 18 Ἰουλίου· τ' ἀντίπαλα στρατεύματα ὀφείλουν νὰ παραμείνουν εἰς τὰς θέσεις των, ἀπαγορευομένης πάσης κινήσεως πρὸς τὰ ἐμπρός· κινήσεις πρὸς τὰ ὀπίσω μόνον ἐπιτρέπονται· ἐπιτροπὴ μικτὴ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν θέλει συναντηθῇ σήμερον πρὸ μεσημβρίας, ὅπως κανονίσῃ οὐδετέραν ζώνην μεταξὺ τῶν γραμμῶν τῶν ἀντιπάλων στρατῶν. Ἀξιῶ τὴν μετ' ἀκριβείας τήρησιν τῆς παρούσης πρὸς πρόληψιν πάσης παρεξηγήσεως, δυναμένης νὰ ἔχῃ συνεπείας***».

Ἡ τανύπτερος φήμη φέρει τὴν εἴδησι ἀμέσως ὡς τὸν τελευταῖο φαντάρο. Εἶνε ἀπερίγραπτη ἡ συγκίνησις καὶ χαρὰ ποῦ ᾐσθάνθηκε ἡ καρδιὰ τοῦ φαντάρου στὴν σπουδαία 'κείνη ἱστορικὴ στιγμή.

Ἕνας μῆνας ἀκριβῶς ἦταν ποῦ ὁ γενναῖος στρατιώτης ἄφησε τὰ χαρακώματα τῆς ἀνίας καὶ τῆς ἀπελπισίας. Κι' ἔπειτ' ἀπὸ μιὰν ἐκνευριστικὴ ἐκστρατεία μὲ τὶς μεγάλες ἀπώλειες, τοὺς πολλοὺς κινδύνους, τὴν ἀϋπνία, τὶς ταλαιπωρεῖες καὶ τὶς μεγάλες πορεῖες—πολλὲς φορὲς χωρὶς νερὸ καὶ τροφὴ ἀκόμα καὶ τὸ σπουδαιότερο ὑπὸ τὴν ἀπειλὴ μιᾶς κατηραμένης νόσου τῆς χολέρας.—Ἔπειτ' ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὁ δοξασμένος μας στρατιώτης εὕρισκε τὴν ἀνακούφισι ποῦδινε στὴν ψυχήν του τὸ τέρμα τῆς καταστάσεως καὶ μάλιστα μὲ μιὰ νίκη ποῦ

τὸν εἶχε φέρει στὰ παλαιὰ Τουρκο-βουλγαρικὰ σύνορα, στοὺς σταθμοὺς τῶν ὁποίων μάχεται.

Ἡ χαράδρες τῆς Τσουμαγιᾶς ἀντιλαλοῦν ἀπὸ τὶς φωνὲς τῆς τρελλῆς χαρᾶς καὶ οἱ νικηταὶ φαντάροι μας τώρα γεμᾶτοι ἀπὸ ψυχικὴ γαλήνη, γιὰ τὰ πολλὰ κατορθώματά τους ποῦ ἔφεραν τὴν ἑλληνικὴ σημαία δαφνοστεφανωμένη ὡς τὰ Βουλγαρικά, μὲ μελάγχη ἐθνικὴ συγκίνησιν ἀκούουν τὰ ἐνθουσιώδη λόγια τῶν διοικητῶν τους.

Τὴν ἄλλη 'μέρα, (19 Ἰουλίου) σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, ἡ Μεραρχία μας μετεφέρθη πρὸς τὰ πίσω καὶ στὶς 21 Ἰουλίου ἔφθασε στὴν εἴσοδο τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας, στὸ χάνι Γκραντεσνίτσης, ὅπου καὶ κατηυλίσθη.

Στὶς 27 Ἰουλίου ἦλθε τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς Βουλγαρικῆς Εἰρήνης, μὲ τὰ σύνορα τοῦ νέου κράτους. Ὁ καταυλισμὸς τῆς Μεραρχίας σείεται ὁλόκληρος ἀπὸ τὶς ζητωκραυγές.

Μιὰ θαυμασία ἡμερησία διαταγὴ τοῦ Συντάγματος κοινοποιεῖται στοὺς στρατιῶτες, οἱ ὁποῖοι ἀκούουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Συνταγματάρχου των νὰ νέα ὅρια τοῦ κράτους τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος, πρὸς τὸν γενναῖο πολεμιστὴ ποῦ τῆς χάρισε τὴν παληά της αἴγλη μὲ τὴν ἀνδρεία του καὶ μὲ τὶς θυσίες του. Τὴν 1η Αὐγούστου διατάσσεται ἡ κίνησις τῆς Μεραρχίας πρὸς τὰ 'πίσω καὶ στὰς 6 Αὐγούστου φθάνουμε στὰς Σέρρας, ὅπου εἶνε ἡ νέα ἕδρα τῆς Μεραρχίας.

Τώρα περιμένουν μὲ μεγάλη ἀνυπομονησία οἱ στρατιῶτες τὴν ἀποστράτευσι καὶ μάλιστα ἡ σχετικὲς διαταγὲς ἐκδίδονται καὶ ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία ἀρχίζει.

Ἐν τῷ μεταξὺ συζητεῖται στὰς Ἀθήνας ἡ εἰρήνη μὲ τὴν Τουρκία,ποῦ δὲ εἶχε ἀκόμη κλεισει. Ἡ ἀποστράτευσις ἄρχισε ἀπὸ τὶς παλαιὲς ἡλικίες τῶν ἐθνοφρουρῶν, ἀλλὰ κάποιο γεγονός, ἦλθε νὰ σταματήσῃ τὴν ἀποστράτευσι καὶ νὰ ζημιώσῃ πολὺ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ποῦ εἶχαν σχέσι μὲ τὴν τουρκικὴ εἰρήνη ποῦ συνεζητεῖτο τότε. Πολλοὶ εὔζωνοι ἐθνοφρουροὶ εἶχαν συγκεντρωθῇ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ περίμεναν μέσα μεταφορας, γιὰ νὰ μεταφερθοῦν στὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα. Τὰ μέσα μεταφορᾶς ὅμως δὲν ἦσαν ἀρκεοὰ καὶ τὸ σπουδαιότερο οὔτε ἡ τροφὴ ποῦ τοὺς ἔδιναν δὲν ἦταν ἀρκετή. Ἡ ὑπηρεσία δὲν μποροῦσε νὰ ἐπαρκέσῃ στὰς ἀπαιτήσεις τῶν περιστάσεων καὶ ἡ ἀνεπάρκεια αὐτὴ τῶν μέσων, ἦτο εἰς βάρος τοῦ συμφέροντος τῶν ἀπολυομένων.

Αὐτὸ ὅμως δὲν δικαιολογοῦσε τοὺς ἐθνοφρουροὺς γιὰ 'κεῖνο ποῦκαναν κατόπιν, γιατὶ κάθε ἐνέργεια ποῦ γίνεται ἀπὸ τὰ ἄτομα πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῶν κανονισμῶν καὶ τῆς πειθαρχίας, προσκρούει 'στὸ νόμο· καὶ τὸ κράτος ποῦ τότε προσβάλλεται ἔχει ὅλη τὴ δύναμι νὰ συντρίψῃ τὰ ἄτομα καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ νόμο. Γι' αὐτὸ κι' ὅταν οἱ ἐθνοφρουροὶ ἐκεῖνοι θέλησαν νὰ κάνουν μιὰ διαμαρτυρία μέσα 'στοὺς δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ νὰ κάνουν μερικὲς ζημιές, βρῆκαν ἀντιμέτωπο τὸ κράτος, ποῦ εὑρέθη στὴ λυπηρὰ ἀνάγκη, νὰ λάβῃ μέτρα κατὰ τῶν πολεμιστῶν τῆς χθές.

Μ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἕνας ἄλλος κίνδυνος ξεφύτρωνε στὸ μέσον.

Οἱ τοῦρκοι ὅταν ἄκουσαν τὴ στάσι αὐτὴ σήκωσαν κεφάλι καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ὑπογράψουν τὴ συνθήκη καὶ μάλιστα ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνουν στρατεύματα στὰ σύνορά μας.

Γι' αὐτὸ καὶ τὰ δικά μας στρατεύματα ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνωνται στὰ σύνορά μας κι' ἔτσι τὸ Σύνταγμά μας μετεστάθμευσε στὴ Δράμα στὶς 26 Αὐγούστου.

Τέλος ἔπειτ' ἀπὸ λίγες ὑποχωρήσεις τῆς Κυβερνήσεώς μας ἡ ποθητὴ εἰρήνη ὑπεγράφη στὴν 1η Νοεμβρίου.

Τότε ἐτελείωσαν πράγματι τὰ βάσανα, Δοξολογίες, παρατάξεις, λόγοι, ἑορταί, συναδέλφωσις Τούρκων, Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων, λαμπαδοφορίες, τραγούδια, διασκεδάσεις ποῦ γίνονται στὴ Δράμα κλείνουν τὴν ἔνδοξη ἐκστρατεία τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, ποῦ ἀπὸ τὴ Μελούνα μᾶς ὡδήγησε στὸ Νέστο.

Τώρα ἔχουμε μιὰ μεγάλη πορεία νὰ ἐκτελέσουμε, ἀλλὰ πολὺ εὐχάριστη αὐτὴ τὴ φορά.

Ἔληξεν ἡ μεγάλη ἀποστολή μας καὶ πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε στὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα.

Ἦλθεν ἡ πολυπόθητη ἡμέρα ποῦ μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς περίμενε ἡ φαντάρικη καρδιὰ ἀνυπόμονη καὶ μὲ τὴν πλῆξι τῆς ἀνίας.

Στὰς 7 Νοεμβρίου ἔρχεται μιὰ διαταγὴ καὶ τὰ Σώματα τῆς Μεραρχίας ξεκινοῦν. Τὸ Σύνταγμά μας μεταφέρεται σιδηροδρομικῶς στὸ Γιδᾶ καὶ ἀπὸ 'κεῖ στὴν Αἰκατερίνη, Ἅγιο Δημήτριο (ὀλύμπου) Δημιράδες, Ἐλασσῶνα.

Στὸ δρόμο κάθε μικρὸ χωριὸ ὑποδέχεται μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ καὶ ραίνει τοὺς νικητὲς γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἑτοιμάσει ἀπὸ προτήτερα μιὰ μικρὴ ἀψίδα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἐλασσῶνος μὲ ἀνθοστολισμένους τοὺς δρόμους, ὑποδέχουνται τοὺς ἐλευθερωτάς τους τοὺς ὁποίους ἀνευφημοῦν. Μιὰ

δεξίωσις γίνεται τὸ βράδυ στοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ λόγια συγκινητικα ἀκούσθηκαν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν σκλάβων τῆς χθές. Ἕνας ἀργυροῦς στέφανος προσεφέρθη στὴ Μεραρχία ὡς φόρος εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς.

Τὴν ἄλλη μέρα ἐξακολουθεῖ ἡ πορεία καὶ στοὺς ὑψηλοὺς λόφους τῆς Μελούνας ἡ θέα τῆς Θεσσαλίας ἠλεκτρίζει τοὺς φαντάρους. Δέχονται πειὰ τὴν πνοὴ τοῦ ἀνέμου τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ ὁ δρόμος τώρα τοὺς φαίνεται ὅτι εἶνε πολὺ λίγος. Τὸ βράδυ στὸ Μάτι σταματᾷ τὸ Σύνταγμα στὸ ἴδιο μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον ξεκίνησε.

Τὴν ἄλλη μέρα (23 Νοεμβρίου) μιὰ μεγάλη ὑποδοχὴ μᾶς γίνεται στὴ Λάρισσα καὶ στὰς 24 μιὰ ἁμαξοστοιχία φέρνει τὸ Σύνταγμα στὴ Λαμία. Ἔφθασε ἡ μέρα ποῦ ἀπὸ πολὺ καιρὸ ὠνειρευόταν ὁ φαντάρος. Τὴν ἄφινε μὲ τὴ συγκίνησι ποῦ τοῦ προξενοῦσε ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκδικήσῃ μιὰ ἄλλη μαύρη σελίδα (τοῦ 1897) καὶ ἔρχεται τώρα νικητὴς καὶ δοξασμένος μὲ μιὰ λαμπρὴν ἱστορία ποῦ μεγάλωσε τὴν Πατρίδα. Ὅλοι τὸν ὑποδέχονται καὶ τὸν θαυμάζουν, ὅλοι τὸν ἀνευφημοῦν σὰν συντελεστὴ τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς Πατρίδος.

Μὲ ἄνθη ραίνουν τὸ στρατὸ καὶ τὰ δάκρυα, ποῦ τρέχουν ἀπὸ συγκίνησι κι' ἐνθουσιασμὸ εἶνε ἡ μεγαλειτέρα ἐκδήλωσις θαυμασμοῦ κι εὐγνωμοσύνης γιὰ τὸ φαντάρο, ποῦ τόσα ὑπέφερε γιὰ τὴν πατρίδα. Ἐξαντλεῖται κάθε τρόπος γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ λαοῦ. Καὶ τώρα ὁ στρατιώτης λησμονεῖ τὰ πάντα. Ἦλθεν ἡ μέρα ποῦ περίμενε καὶ γιὰ τὴν ὁποίαν κοπίασε, ἐμόχθησε, ἠγωνίσθη, ὑπέφερε, ἐκινδύνευσε.

Σὲ λίγο ἡ ἀποστράτευσις τὸν δίνει στὶς ἀγκάλες τῶν δικῶν του ὑπερήφανο καὶ δοξασμένο καὶ μὲ τὴ συνείδησι ἥσυχη.

Γ'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ.— (1915—1917)

Μετὰ τὰ μεσολαβήσαντα πολιτικὰ γεγονότα, στὶς 11 Σεπτεμβρίου 1915 ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου ἐκήρυξε γενικὴν ἐπιστράτευσιν εἴκοσι δύο ἡλικιῶν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἐπίστρατοί μας, ἂν καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀνακουφισθῆ ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς περασμένης ἐκστρατείας, προσῆλθον μὲ ἐνθουσιασμό·

Τὸ Σύνταγμά μας, στὴ Χαλκίδα τότε μὲ τὴ δεκάτη τρίτη Μεραρχία, στὴν ὁποίαν εἶχε ὑπαχθῆ, ἕτοιμο καθ' ὅλα περίμενε τὴ μέρα ποῦ θὰ μετεφέρετο στὴ Μακεδονία.

Ἡ νέα Κυβέρνησίς μας γιὰ λόγους σχετιζομένους μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους ἀνέστειλε τὴν κινητοποίησι τῶν μονάδων κι' ἔτσι τὸ Σύνταγμά μας παρέμεινε στὴ Χαλκίδα.

Ἡ ἐπιστράτευσις αὐτὴ ἀπέληξε στὴν ἀποστράτευσι τοῦ Ἰουνίου 1916, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ νότα τῶν Συμμάχων καὶ ἀπὸ τὴς πολλὲς παρεξηγήσεις, ποῦ εἶχαν δημιουργηθῆ ἀπὸ τὴ ραδιουργία μερικῶν ποῦ εἶχαν ἀτομικὰ συμφέροντα ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ αὐτὴ κατάστασις προυκάλεσε τὴν μεταφορὰ τῶν στρατευμάτων μας στὴν Πελοπόννησο. Τὸ Σύνταγμά μας μετεφέρθη στὸ Κιάτο, ὅπου ἔμεινε ἕως τὸν Αὔγουστο τοῦ 1917 καὶ γύρισε στὴ Λαμία, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου, μὲ τὴν ὁποίαν μετεφέρετο ἡ ἕδρα του ἀπὸ τὴ Χαλκίδα στὴ Λαμία.

Δυὸ ἡλικίες (1916 καὶ 1917 ποῦ ἐκλήθησαν τότε ηὔξησαν τὴ δύναμι τοῦ Συντάγματος καὶ μιὰ συστηματικὴ ἐκπαίδευσις ποῦ ἄρχισε ἐπανέφερε στὸ δρόμο της τὴν τάξι καὶ τὴν πειθαρχία.

Ἔτσι ἡ συγκρότησις τοῦ Συντάγματος προχώρησε μὲ ἅλματα κι' ὅλοι, ὅσοι γνώριζαν τὰ ἠθικὰ προτερήματα, ποῦ, στοὺς ἄλλους πολέμους, ἔδειξαν οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ἦσαν γεμᾶτοι ἀπὸ ἐλπίδες, γιὰ τὴ μέλλουσα δράσι τοῦ Συντάγματος.

Δ'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ.— (1918)

Κανεὶς δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι τὸ Σύνταγμα αὐτὸ ἦταν ἱκανὸ νὰ κάνῃ θαύματα στὸν πόλεμο. Ἀλλὰ τὴ θέλησι καὶ τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἐμάραινε ἡ πνιγηρὰ ἀτμόσφαιρα, ποῦ εἶχε δημιουργηθῆ μὲ τὴν τυραννικὴ πίεσι μερικῶν ἀτόμων τοῦ τότε καθεστῶτος καὶ μὲ τὴν ἀψυχολόγητο συμπεριφορὰ μερικῶν βαθμούχων, ποῦ δὲν ἄφιναν νὰ παρέλθῃ εὐκαιρία χωρὶς νὰ ἐκδηλώσουν τὶς ἐχθρικὲς διαθέσεις τους καὶ τὴν ἀνήκουστο συμπεριφορά τους πρὸς τοὺς πολεμιστὰς τῆς χθὲς καὶ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς αὔριον.

Ἡ ἀνιαρὰ καὶ ἀπελπιστικὴ αὐτὴ κατάστασις, ποῦ εἶχε δημιουργηθῆ κατέληξε στὸ κίνημα τῆς 19ης Ἰανουαρίου 1918.

Μιὰ αὐθόρμητος καὶ πρόχειρος εὐθυμία μερικῶν ζωηρῶν στρατιωτῶν, ἔξω ἀπὸ τοὺς στρατῶνας τῆς Λαμίας κατέληξε στὸ γνωστό. . . ἀπηγορευμένο ἄσμα, στὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο ἐγερτήριο, ποῦ σάλευε κάθε ἑλληνικὴ καρδιὰ καὶ προξενοῦσε ρίγη συγκινήσεως, ὅταν καμμιὰ φορὰ σιγὰ-σιγὰ καὶ ἁπαλὰ σὲ καμμιὰ γωνιὰ ἐπροφέρονταν οἱ στίχοι του ἀπὸ κείνους ποῦ νοσταλγοῦσαν τὴν πραγματικὴ Ἑλλάδα τὴν ἐλεύθερη κι' ὄχι τὴ τυραννοκρατούμενη.

Τὸ τραγοῦδι κεῖνο ξύπνησε σ' ὅλων τὰ στήθη τὶς παλαιὲς ἔνδοξες ἀναμνήσεις κι' ὅλοι, ὅσοι μέσα στοὺς στρατῶνας ἀνεπαύοντο, πετάχτηκαν κι' ἀπετέλεσαν ὀγκώδη διαδήλωσι. Μιὰ ἔντονος καὶ τρομερὴ διαμαρτυρία ἐκδηλοῦται μὲ φωνὲς καὶ πυροβολισμούς.

Καμμία κακοποίηση, καμμία βία, καμμία πράξη ἐκδικήσεως. Οὔτε μιὰ σταγόνα αἵματος δὲ χύθηκε, οὔτε ἕνα τζάμι βενιζελικοῦ δὲν χάλασε.

Ἡ μέθη κείνη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἡ φρενῖτις ποῦ δοκίμασεν ἡ ψυχὴ τοῦ φαντάρου τή βραδειὰ ἐκείνη, ποῦ θέλησε νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὰ αἰσθήματα, ποῦ κατέκλυζαν τὴν ψυχή του, ξέσπασε στὴν τρομερὴ ἀπόφασι τῆς στάσεως χωρὶς καμμιὰ ἐξωτερικὴ καὶ ἀνωτέρα ὑποκίνησι ἀλλὰ μόνον μὲ τὴ παρόρμησι τῆς ψυχῆς ποῦ τότε εἶχε βαρυγκομήσει καὶ ζητοῦσε νὰ ξεθυμάνῃ.

Αὐτὸ ἦταν τὸ φοβερὸ κίνημα τῆς Λαμίας.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀνακρίσεις καὶ συλλήψεις, φυλακίσεις καὶ στρατοδικεῖον ἀμέσως. Ἔπρεπε ἀμέσως νὰ βρεθοῦν ὁπωσδήποτε ὀλίγα στοιχεῖα γιὰ νὰ πέσουν λίγα κορμιὰ γιὰ τὴν τρομοκράτησι τοῦ κόσμου καὶ τὴν καὶ τὴν καταπραΰνσι τῆς ἐξωτερικῆς κοινῆς γνώμης. Καὶ βρέθηκαν οἱ πρωταίτιοι τὴν ἴδια μέρα. Οἱ λοχίαι Ἀρχανιώτης καὶ Γιαννακόπουλος μὲ τὴν κατα μαρτυρία μερικῶν συναδέλφων των ποῦ εἶχαν ἀτομικὰ προηγγούμενα μαζί τόυς, ὑπῆρξαν τὰ πρῶτα θύματα τοῦ Στρατοδικείου. Ἔπειτα ὁ λοχίας Παρασκενιώτης, ὁ στρατιώτης Παπαδογιῶργος καὶ σαλπιγκτὴς Πέππας. Ὅλοι αὐτοὶ ἔπεσαν στὶς πρῶτες μέρες τῆς παραζάλης ἀπὸ ἑλληνικὲς σφαῖρες δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἡρώων τοῦ 1897 στὴν Ταράτσα τῆς Λαμίας.

Σὲ λίγες μέρες ἡ θύελλα τῆς τρομοκρατίας ἐκόπασε καὶ οἱ 700 λιποτάκται τοῦ Συντάγματος ἄρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν λίγοι-λίγοι.

Τὴν 1η Φεβρουαρίου, ποῦ ἐκηρύχθη ἡ ἐπιστράτευσις τεσσάρων ἡλικιῶν (1911—1914) ὅλοι οἱ στρατιῶται ἦσαν πιὰ καλὰ στοιχεῖα πειθαρχίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν καὶ ἀφομοιώσουν τοὺς νέους συναδέλφων των, ποῦ ἐκαλοῦντο.

Ἡ ἐπιστράτευσις ἔγεινε ταχέως μὲ προθυμία ποὔδειξαν οἱ ἔφεδροι, γιὰ νὰ προσέλθουν ταχέως. Τὸ Σύνταγμα συνεπληρώθη καὶ μὲ μιὰν ἐκπαίδευσι συστηματικὴ ποῦ ἔγινε στὴ Λαμία, στὶς 20 Φεβρουαρίου ἦταν ἕτοιμο ν' ἀναχωρήσῃ γιὰ τὸ μέτωπο.

Ἀστὶς 21 Φεβρουαρίου φεύγει μὲ τὸ σιδηρόδρομο γιὰ τὴ Λάρισσα, ἀλλ' αὐτὴ τὰ φορά, χωρὶς προπομπές, δάκρυα καὶ ἐνθουσιασμούς.

Στὶς 3 Μαρτίου τὸ Σύνταγμα μεταφέρεται στὸ Νάρες, ὅπου τὸ στρατόπεδον ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκεῖ ἔμεινε δύο μῆνες, μέσα στοὺς ὁποίους, μὲ μιὰ ἔκτακτη δραστηριότητα καὶ μεγάλην ἐργασία, ἔμαθε τελείως τὴς νέες ἀρχὲς τοῦ πολέμου χαρακωμάτων καὶ μὲ τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ Γάλλου ἀρχιστρατήγου Γκιγιωμᾶ, γιὰ τὸ θαυμάσιο παράστημα τῶν ἀνδρῶν, φεύγει στὶς 3 Μαΐου γιὰ τὸ μέτωπο Στρυμόνος.

Στὸν Στρυμόνα

Ἔπειτ' ἀπὸ μιᾶς ἡμέρας πορεία φθάνουμε στὴ Γιοβέσνα. Ἐδῶ τώρα εἶνε Ἀγγλικὸς τομεὺς καὶ οἱ Ἄγγλοι μᾶς ὑποδέχονται ἀπὸ τὸ μέσον τῆς πορείας, μᾶς ὁδηγοῦν καὶ μᾶς ρωτοῦν «ἂν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε». Ἔχουν προετοιμάσει ἕνα θαυμάσιο καταυλισμὸ γιὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτες καὶ μὲ τὴν ἀπέριττη εὐγένεια, ποῦ μᾶς δείχνουν, μᾶς σκλαβώνουν.

Μᾶς κάνει μεγάλην ἔκπληξι ἡ καθαριότης ποῦ ἔχουν στοὺς καταυλισμούς τους, καὶ ἀκόμη μεγαλείτερη ἡ τάξις, ποῦ μὲ ἄκυρα μαθηματικὴ ἀκρίβεια θέλουν νὰ ἐφαρμόζουν σὲ κάθε πρᾶγμα. Μᾶς δίνουν στὴ Γιοβέσνα τὴν πρώτη ἀγγλικὴ μερίδα τροφῆς καὶ οἱ ἄνδρες μὲ μεγάλην εὐχαρίστησι καὶ θαυμασμὸ τὴ δέχονται καὶ ἐνῶ ἐξηγοῦν γιατὶ οἱ ἄγγλοι εἶνε ροδοκόκκινοι, δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν πῶς ἕνας ἄνθρωπος τρώγει τόσα πράγματα (ψωμὶ ἄσπρο καὶ πολύ, κρέας ἄφθονο ζαμπόν, ὄσπρια, ρίζι, τυρί, τσάϊ, μπισκότα καὶ μαρμελάδα). Μᾶς φέρονται μὲ μεγάλην εὐγένεια καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους στρατιῶτες πλησιάζουν τοὺς δικούς μας, οἱ ὁποῖοι τοὺς περιστοιχίζουν καὶ ἀρχίζουν τ' ἀστεῖα τους μὲ τὴ βοήθεια ὀλίγων ἀγγλομαθῶν δικῶν μας ποῦ ἔκαναν στὴν Ἀμερική.

Ἔτσι ὅλη τὴ νύχτα οἱ ἄνδρες μας ἀσχολοῦνται γιὰ νὰ ἐκφράζουν στ' ἀντίσκηνα τὸ θαυμασμό τους, γιὰ τοὺς Ἄγγλους οἱ ὁποῖοι τοὺς κατέκτησαν ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμή.

Ἡ ὑπέροχη ἀγγλικὴ ἰδιοσυγκρασία, ποῦ κατώρθωσε μὲ τὴν ἀπέριττη συμπεριφορά της νὰ κρατῇ τόσα ἑκατομμύρια ὑποδούλους, ὅλους εὐχαριστημένους, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ προκαλέσῃ καὶ τὸ δικό μας θαυμασμό.

Τὴν ἄλλη μέρα συνεχίζουμε τὴν προέλασί μας καὶ παντοῦ τὴν ἴδια

ἐγκαρδίωσι καὶ τὸν αὐτὸν ἀνυπόκριτο ἐνθουσιασμὸ συναντοῦμε ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους.

Ἡ πορεία δὲν φαίνεται καθόλου κουραστικὴ στοὺς ἄνδρας, γιατὶ πάντοτε στὸ δρόμο ἡ προσοχή τους περισπᾶται σ᾽ ἐκεῖνα, ποῦ βλέπουν καὶ θαυμάζουν.

Ὁ δρόμος Θεσσαλονίκης—Σερρῶν ἔχει μετατραπῆ σὲ μιὰν ἀπέραντη λεωφόρο· ἄλλοτε βασίλευε ἡ ἐρημιά, τώρα βασιλεύει ἡ κίνησις καὶ ὁ πολιτισμός. Τὸ πᾶν ἔχει ἐξημερωθῆ. Δίπλα στὸ δρόμο ἄπειροι καταυλισμοί, ποῦ προξενοῦν κατάπληξι μὲ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν τάξι. Οἱ στρατιῶται δὲν μποροῦν νὰ ἐξηγήσουν τὴν τόσην ἐπιμονὴ στὴν καθαριότητα. Καὶ ὅμως αὐτὴ ἔσωσε τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὴ χολέρα στὸν Κριμαϊκὸ πόλεμο στὴ Σεβαστούπολι, ὅπου δίπλα τους δεκατίσθησαν οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἰταλοί. Μὰ δὲν εἶνε καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητη ἡ ἀπορία τῶν στρατιωτῶν γιατὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχαν δῆ καθαριότητα μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου σχολαστικότητος. Ὅλο τὸ ἔδαφος γύρω καὶ μέσα στὸν καταυλισμό, ἐφαίνετο σὰν πραγματικὸ πάτωμα σπιτιοῦ. Τὴν κόπρο τῶν κτηνῶν τὴν ἔκαιγαν καὶ κατόπι τὴν περνοῦσαν ἀπὸ τὸ κόσκινο γιὰ νὰ ξανακάψουν ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἔγιναν στάχτη. Ὅλα τὰ χόρτα καὶ τὰ μικρὰ κλαδιὰ εἶχαν κοπῆ σὲ ὁρυκτὰ μεγάλη ἀκτῖνα. Οὔτε σταγόνα νὰ μὴ ὑπάρχη ἀπὸ στάσιμο νερὸ σὲ 2 χιλιόμετρα γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς ἑλονοσίας.

Τέτοιους καταυλισμοὺς ἑτοιμάζουν καὶ γιὰ μᾶς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σταθμεύσουμε καὶ μᾶς δίνουν ὁδηγίες γιὰ τὴν καθαριότητα μόλις φθάνουμε.

Ἄλλο πρᾶγμα ποῦ ἀξίζει νὰ σημειώση κανεὶς εἶνε ἡ συντήρησις τοῦ δρόμου. Ἄπειρα συνεργεῖα δούλευαν σ᾽ ὅλο τὸν δρόμο ποῦ διατηρεῖται καλλίτερα ἀπὸ κάθε δρόμο τῶν Ἀθηνῶν, καὶ σὲ κάθε μικρὴ τρύπα ποῦ σχηματίζεται ἔρχεται ἀμέσως ἡ ἐπισκευή. Τὸ σπουδαιότερο ὅτι γυναῖκες σ᾽ ὅλο τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἔριχναν ψιλὴ ἄμμο καὶ νερὸ κάθε μέρα. Αὐτὸ προκαλεῖ κάποιον, ποῦ ἀνακατεύεται μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὴν ποίησι, νὰ προσαρμόση στὴ στιγμὴ τὸ στῖχο «ἔραναν τὸ δρόμον, λίαν πρωῒ ἐλθοῦσαι ἀμμοφόροι ἄμμῳ». Ὁ ἴδιος ἐξηγεῖ σὲ κάποιον, ποῦ λέγει ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ξέρουν τί νὰ κάνουν τὰ λεπτά καὶ τὰ πετοῦν στὸ δρόμο, ὅτι τὸ θαυμάσιο οἰκονομικὸ ἀγγλικὸ πνεῦμα ξοδεύει πολλὰ γιὰ νὰ κερδίση περισσότερα. Πράγματι πόσα λάστιχα αὐτοκινήτων δὲν θὰ κατεστρέφοντο, ἂν δὲν ἦταν τέτοια ἡ συντήρησις τοῦ δρόμου. Ἡ κίνησις τῶν αὐτοκινήτων προξενεῖ ἴλιγγον. Φαντασθῆτε ποία ἀπειρία μεταγωγικῶν θὰ ἐχρειάζετο γιὰ νὰ ἐφοδιασθοῦν ἕνα ἀγγλικὸ κι᾽ ἕνα ἑλληνικὸ Σῶμα Στρατοῦ, ποῦ ἐνεργοῦσαν στὸν Στρυμόνα. Πόση δυσκολία θὰ ἐπαρουσιάζετο στὸν ἐφοδιασμό, ἂν δὲν εἶχε κανονισθῆ ἡ κίνησις μὲ ἀγγλικὴ τάξι.

Κάθε ὁμὰς αὐτοκινήτων—περισσότερα ἀπὸ 50—ξεκινοῦσε ὡρισμένη ὥρα καὶ κάθε αὐτοκίνητο εἶχεν ὡρισμένη ἀπόστασι καὶ σὲ κάθε μέρος τοῦ δρόμου, ἦταν ὡρισμένη ἡ ταχύτης καὶ γραμμένη σὲ μιὰ πινακίδα στὸ δρόμο.

Δίπλα ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν αὐτοκινήτων, ἦταν ὁ δρόμος τῶν ὀχημάτων, καὶ ἀκόμη παρὰ ἔξω ὁ δρόμος τῶν ἐφίππων καὶ τῶν πεζῶν. Κάθε αὐτοκίνητο, κάρρο καὶ τμῆμα ἔπρεπε νὰ βαδίζη στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ δρόμου καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἐτηρεῖτο μὲ μεγάλην αὐστηρότητα κι᾽ ἐπεβλέπετο ἀπὸ καβαλάρηδες ποῦ κυκλοφοροῦσαν στὸ δρόμο. Ἔτσι βλέπατε μιὰ ρυθμικὴ κίνησι σὰν τοὺς δείκτας ρολογιοῦ χωρὶς νὰ συμβῆ ποτὲ δυστύχημα καὶ ὁ ἐφωδιασμὸς τῶν Σωμάτων ποτὲ δὲν καθυστέρησε.

Ἄπειρες πινακίδες μὲ ἐπιγραφὴ στὸ δρόμο μποροῦν νὰ ὁδηγήσουν τὸν ὁδοιπόρο σ᾽ ὁποιοδήποτε Σῶμα θέλει.

Μὲ τὴν ἔκπληξι αὐτοῦ τοῦ Ἀγγλικοῦ θαύματος μπαίνει στὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος τὸ Σύνταγμά μας καὶ οἱ ἄγγλοι στρατιῶτες ποῦ τοὺς κάνει ἐντύπωσι, ἡ εὐθυμία τῶν φαντάρων μὲ τὰ τραγούδια τους, ἔρχονται στὸ δρόμο κι᾽ ὅλο γελοῦν καὶ ἀνταλάσσουν λέξεις μὲ μερικοὺς ἀγγλομαθεῖς δικούς μας.

Ἡ ἀγγλικὴ περιποίησις καὶ τάξις ποῦ ἦσαν γιὰ μᾶς τὰ ἰσχυρότερα μέσα προπαγάνδας ὡρισμένης μᾶς κατέκτησαν τότε ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἠθικὸ τῶν στρατιωτῶν μας ἀπεκτήσαμε κι᾽ ἐμεῖς τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἄγγλων. Ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς Μπρίτς διοικητὴς τοῦ 16 Βρεττανικοῦ Σώματος, κρυμμένος σ᾽ ἕνα ἀπόκεντρο μέρος—ἔτσι κάνουν τὰς ἐπιθεωρήσεις οἱ πρακτικοὶ ἄγγλοι—ἔλαβε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήση τὴν ἀξία τοῦ νέου στρατεύματος ποῦ ἤρχετο νὰ τεθῆ στὶς διαταγές του. Τὴν ἄλλη μέρα μιὰ διαταγή του μᾶς ἀπένειμε τὴν εὐαρέσκειάν του γιὰ τὸ ἠθικὸ τῶν ἀνδρῶν τὸ ὁποῖον, ὅπως ἔλεγε ἐπὶ λέξει ἡ διαταγή του «ἔσχε τὴν εὐκαιρία νὰ παρατηρήση καὶ ἐκτιμήση».

Ἡ ζωὴ στὸ μέτωπο τοῦ Στρυμόνος

Στὶς 8 Μαΐου εἴμαστε συγκεντρωμένοι στὴν Λίντζα (ἕνα χωριὸ

πλησίον στὴ Νιγρίτα) καὶ περιμένουμε τὲς ἀγγλικὲς διαταγὲς γι' ν' ἀναλάβουμε πολεμικὴν ὑπηρεσία.

Μᾶς λείπουν ὅμως ὅλα καὶ πρὸ πάντων πυρομαχικά. Μᾶς δίνουν ἀπ' αὐτά, κι' ἕνα τάγμα μας ('Ανδριτσοπούλου) μετασταθμεύει στὸ Ξυλότρος. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες, παραλαμβάνουμε τὴν ἐπιτήρησι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος μὲ μιὰν ἀραιὴ γραμμὴ προφυλακῶν —τελωνιακὴ ζώνη τὴν ἀπεκάλεσε κάποιος— ἀπὸ τὸ Καστρὶ ἕως τὴ γέφυρα Γκιουντελί. Σταθμὸς Διοικήσεως τοῦ Συντάγματος στὸ Χούμκος. Ἔχουμε ἀπόλυτη ἠρεμία καὶ πολεμικὴν ἀπραξία. Ἠταν ἑπόμενο, γιατὶ μὲ τὸν ἐχθρὸ μᾶς χώριζε ὁλόκληρος ὁ Στρυμών.

Ἔχουμε ὅμως ἕναν ἄλλο σοβαρὸ πόλεμο ποῦ διεξάγουμε κατὰ τῆς ἑλονοσίας. Οἱ πάντα προνοητικοὶ Ἄγγλοι μᾶς ἐφοδίασαν μὲ ἄφθονο κινίνο, μὲ ἀλοιφὲς γιὰ ν' ἀλείφουν οἱ στρατιῶται τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπο καὶ μὲ ἄφθονες κωνοπιέρες γιὰ κάθε στρατιώτη.

Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἔρχονται καὶ μᾶς δίδουν ὁδηγίες γιὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἑλονοσίας καὶ διδάσκουν τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐφαρμόζῃ ἡ κωνοπιέρα καλὰ στὸ ἔδαφος γιὰ νὰ μὴ μπαίνουν τὰ κουνούπια, γιατὶ δὲν ξέραμε καλὰ τὴ χρῆσι τους (μόνον οἱ εὔζωνοι τῆς I Μεραρχίας κατάλαβαν γρήγορα τὴ χρῆσι τῆς κουνουπιέρας γιατὶ τὴ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ πιάνουν ψάρια στὸ ποτάμι).

Μαζὺ μὲ τὴν ἄλλη προσπάθεια τῶν Ἄγγλων, ἔχουμε καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴ διατροφὴ καὶ τὸν ἐφοδιασμό μας.

Ὁ ἀκούραστος στρατηγὸς Μπρίτς μᾶς ἐπισκέπτεται συχνὰ μὲ τὴν ἀπέριττη ἀγγλικὴ ἀφέλεια χωρὶς τιμὲς καὶ ἀπαιτήσεις γιὰ ὑποδοχές, ἀντιλαμβάνεται μόνος του τὰς ἐλλείψεις μας καὶ μ' ἕνα τηλεφώνημά του, μᾶς ἔρχονται τὴν ἴδια μέρα, ὅτι καὶ ἂν ζητήσουμε μὲ ἀγγλικὰ αὐτοκίνηνα στὸν καταυλισμό μας.

Ρωτάει μόνος του τοὺς ἄνδρας ἂν εἶνε εὐχαριστημένοι καὶ ἂν ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε καὶ χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν λιτότητα τοῦ ρωμηοῦ δὲν μπορῇ νὰ ἐξηγήσῃ γιατὶ εἴμαστε πάντοτε περιωριρισμένοι στὶς ἀπαιτήσεις μας.

Στὸ τέλος κατώρθωσαν, ὥστε νὰ λατρεύουμε τοὺς Ἄγγλους, μὰ κι' αὐτοί, δὲν παρῆλθε στιγμὴ ποῦ νὰ μὴ ἐκφράσσουν τὴν εὐχαρίστησι ποῦ ἔννοιωθαν καὶ τὸ θαυμασμὸ ποῦ ἔτρεφαν γιὰ τὸ ἠθικὸ τῶν ἀνδρῶν μας.

Ἡ ὑπηρεσία μόνον ποῦ μᾶς εἶχαν ἀναθέσῃ μέσα στὰ ἕλη τοῦ

Στρυμόνος ἦταν ὀχληρὴ καὶ περιμέναμε μὲ ἀνυπομονησία τὴν μέρα ποῦ θὰ φύγουμε.

Στὶς 23 Αὐγούστου περάσαμε στὴν ἄλλην ὄχθη τοῦ Στρυμόνος καὶ παραλάβαμε τὸν τομέα Γενὴ-Μαχαλὰ (Ν. Α. Σερρῶν). Μιὰ ἐργασία μεγάλη γίνεται γιὰ νὰ συμπληρώσουμε τὴν ὀχύρωσι τοῦ τομέως. Χαρακώματα ἀνοίγονται, συρματοπλέγματα κατασκευάζονται μέρα καὶ νύχτα. Τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ μᾶς ἐνοχλεῖ τακτικὰ καὶ μερικὲς περιπολίες ποῦ στέλνουμε συμπλέκονται. Δὲν ἔχουμε ὅμως ἀπώλειες. Μ' αὐτὸ τὸ τρόπο οἱ στρατιῶτες ἀπέκτησαν ἕνα ἀπαράμιλλον ἠθικό, ποῦ νὰ διεγείρῃ τοῦ καθενὸς τὴν ἐμπιστοσύνη, γιὰ κείνους ὅμως ποῦ δὲν γνώριζαν ἀπὸ προτήτερα τὰ θαύματα, ποῦδειξαν στοὺς ἄλλους πολέμους οἱ στρατιῶτες τῆς περιφερείας αὐτῆς, οἱ πραγματικοὶ Ρουμελιῶται.

Ὁ στρατηγός μας Νίδερ, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ μᾶς ἐπισκέπτεται καὶ μᾶς ἐρωτᾷ γιὰ τὶς ἐλλείψεις μας, ἡ ὁποῖες συμπληρώνονται τὴν ἴδια μέρα. Μᾶς λέγει ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ἑτοιμαζόμαστε γιὰ κάποια ἐπιχείρησι ποῦ θὰ διαταχθῇ νὰ γίνῃ σὲ λίγες μέρες καὶ συγχρόνως μᾶς στέλνει τὴ διαταγή.

Ἡ Μεραρχίες II καὶ I καὶ τὸ 2ον Πεζικὸν Σύνταγμα θὰ προελάσουν τὸ νύχτα καὶ θὰ καταλάβουν τὴ γραμμὴ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ ὅπου θὰ ὀργανωθοῦν καὶ θὰ προσπαθήσουν νὰ κρατήσουν μὲ κάθε θυσίᾳ τὶς θέσεις τους.

Ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ διετάχθη νὰ γίνῃ τὴ νύχτα 25—26 Αὐγούστου. Ἕνα δικό μας τάγμα (Μητσάκου) διετάχθη γιὰ τὸ σκοπὸν αὐτόν, νὰ συγκεντρωθῇ τὸ βράδυ στὶς 25 στὴ γραμμὴ συρματοπλεγμάτων (Γενὴ-Μαχαλᾶ) καὶ νὰ ἐξορμήσῃ στὶς 8 τὸ βράδυ σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο ποῦ ἔλεγε τὰ ἑξῆς περίπου. Ἕνας λόχος (1ος Δημακοπούλου) θὰ προχωρήσῃ νὰ καταλάβῃ τὴ γραμμὴ Κακαράσκας. Ἕνας ἄλλος λόχος (2ος Παπασπύρου) θὰ καταλάβῃ τὴ γραμμὴ Σὰλ-Μαχαλᾶ. Ὁ ἄλλος λόχος τοῦ τάγματος (3ος Τσάμη) θὰ ἀκολουθήσῃ ὡς ἐφεδρεία πίσω καὶ στὸ μέσον τῶν δύο λόχων καὶ θὰ ἐγκατασταθῇ στὴ θέσι Διοικήσεως Τάγματος (2000 μέτρα ὄπισθεν στὴ συμβολὴ χαραδρῶν).

Ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα ἑτοιμάζονται τὰ πάντα. Οἱ λόχοι παραλαμβάνουν τροφές, πυρομαχικά, συρματοπλέγματα, τηλεφωνικὸν ὑλικὸ καὶ στὶς 8 εἶνε ἕτοιμοι γιὰ ἐκκίνησι. Πρὶν ἀκόμη νυχτώσῃ γίνεται ἡ ἐξόρμησις καὶ κάθε λόχος προχωρεῖ γιὰ τὸν ἀντικειμενικό του σκοπό.

Ὁ καιρὸς εἶνε πολὺ καλὸς καὶ τὸ φεγγάρι τοῦ Αὐγούστου προφυλάσσει τοὺς λόχους μας ἀπὸ παραπλάνησι, ποῦ ἦταν πιθανὸν νὰ πάθουν.

Στὶς 12 πέρνουμε ἕνα τηλεφώνημα ἀπὸ τὸ τάγμα ποῦ ἀνέφερε ὅτι οἱ λόχοι ἔφθασαν χωρὶς ἀντίστασι στοὺς ἀντικειμενικούς τους σκοποὺς καὶ ἄρχισαν τὴν ὀχύρωσι. Δύο ἀγγελιαφόροι περιστερὲς ἐξαπολύονται τὴν ἴδιαν ὥρα ἀπὸ τὸν κ. Μητσᾶκο γιὰ νὰ πᾶνε στὸ Α΄ Στρατοῦ τὴν ἀναφορὰ τῆς καταλήψεως τοῦ τομέως. Τὸ τάγμα μας τώρα εἶχε καταλάβῃ χωρὶς ἀντίστασι τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς του, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἀπαλλαγμένο ἀπὸ μεγάλο κίνδυνο ποῦ διέτρεχε. Ὁ τομεὺς ποῦ κατεῖχε ἦταν πολὺ μεγάλος (4 χιλιόμετρα) γιὰ τάγμα, τὸ ἔδαφος τελείως ἀκάλυπτο καὶ τὸ δεξιό του πλευρὸ δὲν ἦταν ἐξασφαλισμένο.

Τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικὸ ἐξ ἄλλου εἶχε καλὰ ἐπισημάνει ὅλα τὰ σημεῖα καὶ τὸ τάγμα μας θὰ διέτρεχε μεγάλο κίνδυνο. Γι᾽ αὐτὸ μόλις ἔφθασαν οἱ λόχοι μας ἀρχίζουν ἀμέσως τὴν ὀχύρωσι καὶ οἱ φαντάροι, ποῦ αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπεδείχθησαν πραγματικοὶ ρωμηοὶ μὲ τὴ στιγμιαία ἔκτακτη δραστηριότητα, κάνουν θαύματα.

Ἄλλοι κάνουν χάραξι τῆς γραμμῆς, ἄλλοι σκάβουν, ἄλλοι κάνουν συρματόπλεγμα, ἄλλοι βάζουν πασσάλους, ἄλλοι ἐγκαθιστοῦν τηλεφωνικὴ γραμμὴ καὶ ἄλλοι πιάνουν τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἐκείνους ποῦ ἐργάζονται. Τὸ πρωῒ ξημέρωσε κι᾽ εἶνε ὅλα ἕτοιμα γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι. Ὁ ἐχθρὸς ἔτριβε τὰ μάτια του ὅταν εἶδε τοὺς φαντάρους μας ἐκεῖ καὶ ἀρχίζει ἕνα τρομακτικὸ βομβαρδισμὸν ἀπ᾽ ὅλα τὰ σημεῖα καὶ σ᾽ ὅλη τὴ γραμμὴ καὶ μιὰ ἰσχυρὰ ἐπίθεσις γίνεται στὸν ἀριστερό μας λόχο Παπασπύρου (ἀξιωματικοὶ Κούκουρας, Κουσιάνης, Τσιμιτσέλης, Παπανδρέου). Οἱ φαντάροι μας, ποῦ πρώτη φορὰ δοκίμασαν τὸ πόλεμο χαρακωμάτων, ὑποδέχονται μὲ «ἀ έ ρ α» τὸν ἐχθρὸ καὶ μὲ τὰ ὁπλοπολυβόλα καὶ πολυβόλα τους τὸν θερίζουν καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ. Τὸ πυροβολικό μας (XIII β Μοῖρα ὀρ. πυροβολικοῦ Κυλομηότσου) ὑποστηρίζει τὸ 2ο λόχο μας μὲ μιὰ βολὴ φραγμοῦ. Ἡ ὀβίδες τοῦ ἐχθροῦ καταιγίζουν τὸν τόπο καὶ ὅμως οἱ γενναῖοι φαντάροι χωμένοι μέσα στὶς τρύπες ποῦ ἄνοιξαν τὴ νύχτα μένουν ἐκεῖ καὶ μόνον συλλογίζονται τὴ δίψα ποῦ δοκίμασαν.

Τὸ ἀπόγευμα μιὰ ἄλλη ἐπίθεσις στὸ λόχο Κακαράσκα, Δημακοπούλου (ἀξιωματικοὶ Ἀγγελῆς, Βαρελᾶς, Καρδασάκης, Καμπάνης) ἀποκρούεται κι᾽ αὐτὴ μὲ μεγάλη γενναιότητα.

Τὸ βράδυ ἀρχίζει πάλιν ἡ ἐργασία ἀλλὰ τώρα πάλιν ἕνας ἰσχυρότατος βομβαρδισμὸς ποῦ καταβρέχει ὅλο τὸν τόπο δὲν ἀφίνει τοὺς λόχους νὰ ἐργασθοῦν. Νομίζουμε ὅτι πρόκειται νὰ γίνῃ ἰσχυρὴ ἐχθρικὴ ἐπίθεσις γι᾽ αὐτὸ ὅλα μας τὰ τμήματα εἶνε ἕτοιμα νὰ ἐνισχύσουν τὴν πρώτη γραμμή. Μέσα ὅμως κυριαχεῖ πάντα ἡ ἠρεμία ψυχῆς γιατὶ ἔχουμε πεποίθησι στὴν ἀνδρεία τῶν φαντάρων μας καὶ στὸν ἡρωϊσμὸ τοῦ μεγάλου μας σιωπηλοῦ ἀλλὰ καὶ μεγάλου ἥρωος τοῦ ταγματάρχου μας Μητσάκου, ποῦ τὸν λατρεύουν ὄχι μόνον οἱ στρατιῶτες του καὶ οἱ ἀξιωματικοί του, ἀλλὰ καὶ ὁ Συνταγματάρχης μας ἀκόμα ποῦ πάντοτε ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἔχει στὸ μέτωπο μιὰ μεγάλη ἐγγύησι γιὰ τὴ Νίκη· τὸν Μητσάκο καὶ πρέπει νὰ κοιμᾶται ἥσυχος.

Ὁ ἀκλόνητος φαντάρος μας, ποῦ τώρα δὲν πολεμοῦσε καὶ δὲν ὑπέφερε μόνον ἀπὸ τὶς βουλγαρικὲς ὀβίδες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ δίψα (τὸ νερὸ ἦταν πολὺ μακρυὰ) καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ἀϋπνία, ὑπομένει μὲ καρτερία καὶ γενναιότητα, γιατὶ συνείθισε πάντα νὰ εἶνε ἀφειδὴς στὰ ἠθικὰ προτερήματα, ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ συμφέρο τῆς πατρίδος.

Γιὰ τὴν διαγωγὴ τῶν ἀνδρῶν στὶς ἐπιχειρήσεις αὐτὲς κρίνω περιττὸ νὰ προσθέσω ἄλλο τίποτε σ᾽ ὅσα, τόσον εὔγλωττα, λέγουν ἡ ἑξῆς διαταγὲς ποῦ ἐκοινοποιήθησαν.

Ἡ διαταχθεῖσα προχώρησις πρὸς κατάληψιν νέας γραμμῆς ἐπιτηρήσεως, συνετελέσθη.

Χάρις εἰς τὴν ἐπικρατήσασαν τάξιν καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα, ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀντελήφθη, τὴν κίνησίν μας. Τοῦθ᾽ ὅπερ θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐγκατασταθῶμεν ἀσφαλῶς καὶ ἀκινδύνως.

Οἱ σύνδεσμοι ἐλειτούργησαν ἄριστα. Οὐδεμία παραπλάνησις τμήματος ἢ μεμονωμένων ἀνδρῶν ἐγένετο, καίτοι ἐγένετο νύκτωρ ἡ προχώρησις, ἐπὶ εὐρείας ζώνης καὶ εἰς ἀρκεκὸν βάθος.

Αἱ ἀναφοραὶ ἐλήφθησαν ἐγκαίρως. Τὰ κατὰ τὴν νύκτα πορευθέντα τμήματα εἰργάσθησαν ἀόκνως μέχρι πρωΐας.

Χάρις εἰς τὰς καταβληθείσας προσπαθείας ὑπὸ τῶν Ἀξιωματικῶν, Ὑπαξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν, οἵτινες ὑπερενίκησαν, ὅλας τὰς παρουσιασθείσας δυσκολίας, ὁλόκληρον σχεδὸν τὸ πυροβολικὸν τοῦ Σώματος, δι᾽ ἀτελεστάτων μέσων μεταφορᾶς διῆλθε εἰς δύο νύκτας καὶ ἐγκατεστάθη, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Στρυμόνος.

Ἡ ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ συντελεσθεῖσα ἐργασία εἶνε καὶ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἀξιοθαύμαστος χάρις εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον Διοικούντων καὶ Διοικουμένων.

Ἡ συντελεσθεῖσα προχώρησις ἀπέδειξε τὴν πειθαρχίαν τοῦ στρα-

τεύματος καὶ ὅτι οἱ ἡγήτορες τῶν διαφόρων τμημάτων εἰσὶ κύριοι τούτων. Τὰ ἀνωτέρω μοὶ ἡδραίωσαν τὴν δικαίαν πεποίθησιν, ἣν ἐφ' ὑμῶν ἐστήριζον, ἀσφαλῶς δὲ μὲ ἔπεισαν, ὅτι τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ἀναμένει ἀνυπομόνως τὴν στιγμὴν τῆς πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἑλληνικῶν ἱερῶν ἐδαφῶν καὶ τιμωρίαν τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ.

Ἐπιθυμῶ νὰ κοινοποιηθῇ εἰς πάντας ἡ εὐαρεσκεία μου διὰ τὴν ἄνω ἐργασίαν ἥτις ἀπέδειξεν εἰς τοὺς ἐνδόξους συμμάχους μας, ὅτι ἀσφαλῶς δύνανται νὰ βασίζωνται ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ μας. Συνεχίσατε πρὸς καιρὸν τὸ ἔργον τῆς προετοιμασίας καὶ τῆς σκαπάνης καὶ ἔχετε τὸ ὅπλον ἕτοιμον. Ἡ στιγμὴ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐκπληρώσητε τὰ ἐθνικά σας ἰδεώδη.

Στρατηγεῖον τῇ 26 Αὐγούστου 1918.

Α. Ι. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ».

Ὁμοίως ὁ Στρατηγὸς Διοικητὴς τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς συγχαρητήριον ἐπιστολήν.

Στρατηγὸν ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΝ
Διοικητὴν Α' Σώματος Σρατοῦ

»Ὁ Στρατηγὸς Διοικητὴς τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων, ἀναγνώσας τ' ἀνακοινωθέντα, ἐπιθυμεῖ ὅπως συγχαρῇ ὑμᾶς, διὰ τὸν ἐπιτυχῆ τρόπον δι' οὗ τὰ στρατεύματά Σας, διεξήγαγον χθὲς τὴν νύκτα, τὸ εὐγενὲς καθῆκον τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτοῖς καὶ αἰσθάνεται ἐμπιστοσύνην, ὅτι θέλουσιν ἀποδείξει ὁμοίως ἑαυτοὺς εἰς τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἔχουσι νὰ ἐκτελέσωσι».

Στρατηγὸς ΚΟΡΥ

Ἐπίσης ἐκοινοποιήθη συγχαρητήριος Διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ :

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ
Π ρ ὸ ς
τὰς Μεραρχίας καὶ μὴ Μεραρχιακὰ Σώματα

«Ὁ Γενικὸς Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐπισκεφθεὶς χθὲς τοὺς τομεῖς Ι καὶ ΙΙ Μεραρχιῶν μοὶ ἀνέθεσε νὰ διαβιβάσω τὴν εὐαρέσκειάν μου εἰς ἅπαντας τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχῆ προώθησιν τῶν τμημάτων εἰς τὸν τομέα Στρυμόνος.

Στρατηγεῖον 28 Αὐγούστου 1918
Α. Ι. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Τὴν 1η Σεπτεμβρίου τὸ πρωῒ μιὰ τηλεφωνικὴ διαταγὴ τοῦ Στρατηγοῦ Νίδερ καλοῦσε τὸ Διοικητὴ τοῦ Συν)τος στὸ δεξιὸ τοῦ τομέως τῆς Ι Μεραρχίας γιὰ νὰ τὸν συνοδεύσῃ στὸ δικό μας ὑποτομέα ποῦ ἤθελε νὰ ἐπιθεωρήσῃ. Στὸ Κιοσέκι ποῦ κείνη τὴ στιγμὴ ἐβομβαρδίζετο βρίσκουμε τὸ στρατηγὸ μὲ τὸ διοικητὴ τοῦ 5ου Συντάγματος τὸν κ. Τσιρογιάννη καὶ μὲ τὸν ὑπασπιστήν του τὸν λοχαγὸ κ. Πλατῆ Κ. καὶ τὸν ἀντισυνταγματάρχη τοῦ μηχανικοῦ κ. Βρονταμίτη. Μέσα ἀπὸ κἄτι χόρτα σ' ἕνα ἔδαφος τέλεια ἀκάλυπτο καὶ τρυπημμένο ἀπὸ ὀβίδες, βάδισε ὁ στρατηγὸς γιὰ νὰ μεταβῇ στὸ δικό μας ὑποτομέα.

Φθάνουμε στὴ θέσι Διοικήσεως τοῦ ταγματάρχου κ. Μητσάκου καὶ ἀκολουθεῖ κι' αὐτὸς γιὰ νὰ δώσῃ πληροφορίες στὸ στρατηγὸ ποῦ πήγαινε στὴν πρώτη γραμμή. Ἀπὸ κἄτι σπιτάκια τοῦ Σὰλ Μαχαλᾶ, ἕνα μεγάλο χαράκωμα (τάφρος συγκοινωνίας) μᾶς φέρει πρὸς τὴ γραμμὴ τῶν χαρακωμάτων. Οἱ στρατιῶτες μας ἐκεῖ καθὼς κρατοῦσαν τὶς θέσεις τους μέσα στὰ χαρακώματα, σὰν πραγματικοὶ ἀκοίμητοι φρουροὶ καὶ μ' ἐνδιαφέρον πατριωτικὸ ἦσαν ἀφοσιωμένοι στὸ καθῆκον, εἶδαν τὸ στρατηγὸ νὰ καταφθάνῃ. Ἀμέσως ὅλοι μὲ προθυμία παρατάσσονται νὰ χαιρετίσουν καὶ ἑτοιμάζονται ν' ἀκούσουν τὰ λόγια τοῦ στρατηγοῦ. Λίγα καὶ καλὰ λόγια ὅπως πάντα ξέρει νὰ μιλῇ στὸ στρατιώτην ὁ στρατηγὸς καὶ νὰ μπαίνῃ μέσα στὴν καρδιά του—ἔφθασαν γιὰ νὰ δώσουν νέα δύναμι καὶ μεγάλη τόνωσι στὸν ἐκνευρισμένο ἀπὸ τὴν ἀϋπνία καὶ τὸ συνεχῆ βομβαρδισμὸ φαντάρο. «Παιδιά μου σᾶς συγχαίρω καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πολύ, γιὰ τὴ μεγάλη γενναιότητα ποῦ δείξατε στὴ μάχη. Τὸ ξέρω πῶς ὑποφέρετε ἀλλὰ μὴ στενοχωρεῖσθε καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ συμβοῦν, νὰ εἶσθε βέβαιοι, μεγάλα πράγματα καὶ θὰ ἐλευθερωθοῦμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὴν ἀνιαρὰ θέσι τῶν χαρακωμάτων». Αὐτὰ περίπου ἦσαν τὰ λόγια τοῦ στρατηγοῦ ποῦπε κείνη τὴ στιγμή. Ἀπὸ τὴν ἴδια στιγμὴ κέρδισε τὴ λατρεία τοῦ Συντάγματός μας. Γιατὶ ὁ ὑπέροχος φαντάρος μας ὅπως εἶνε ἀφειδὴς στὴν τόλμη καὶ στὶς θυσίες γιὰ τὴν πατρίδα, ἔτσι εἶνε ἀφειδὴς καὶ στὴν ἀφοσίωσι κι' ἐκτίμησι γιὰ τὸν καλὸν ἀνώτερο ποῦ ξέρῃ ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ δίκηο τοῦ στρατιώτου καὶ θέλει νὰ συμμερίζεται, ἔστω καὶ λίγο, τοὺς κινδύνους καὶ τὶς κακουχίες μαζύ του.

Εἶν' εὐτυχὴς ὁ ἀνώτερος ποῦ ξέρει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὰ ἀσύγκριτα ψυχικὰ προτερήματα τοῦ στρατιώτου καὶ ποῦ ἔχει σπουδάσῃ καλὰ τὸν ἑλληνικὸ χαρακτῆρα. Ἀντὶ ἐλαχίστων ποῦ προσφέρει, πέρνει ὡς ἀν-

τάλλαγμα πολλαπλάσια. Ὁ στρατηγὸς ἐπιθεώρησεν ὅλον τὸν τομέα καὶ οἱ στρατιῶτες τὸν ὑποδέχονται στὴν πρώτη γραμμὴ μὲ χαρὰ πραγματική.

Μιὰ βρύση τῆς Καπαράσκας μὲ ἄφθονο ἀρτεσιανὸ νερὸ εἶνε κατεστραμμένη ἀπὸ τῆς ὀβίδες· κανεὶς δὲν πλησιάζει γιατὶ καὶ στὸν ἕνα ἀκόμα βάλλει ὁ ἐχθρός. Ὁ στρατηγὸς ὅμως ἤθελε νὰ δοκιμάση τὸ νερὸ καὶ πῆγε μ' ὅλη τὴ συνοδεία του καὶ περίμενε ἐκεῖ ἕως ὅτου ὅλοι ἤπιαν ἀπὸ τὴ βρύσι νερό.

Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο ἔφυγε ὁ στρατηγὸς ἀφοῦ συνεχάρη τὸν συνταγματάρχη μας γιὰ τὴν ἔξοχο ὀργάνωσι τοῦ ὑποτομέως μας καὶ γιὰ τὸ ἠθικὸ τῶν ἀνδρῶν ἀλλὰ φεύγων ἔπερνε μαζύ του τὴν πλήρη ἀφοσίωσι τοῦ Συντάγματος καὶ μᾶς ἄφινε τὴν ἀμέριστην ἀγάπη του, ὅπως πολλὲς φορὲς τὸ ἔδειξε.

Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς κοινοποιεῖται ὅτι θ' ἀρχίσουν ἐπιχειρήσεις στὸ βόρειο Μακεδονικὸ μέτωπο καὶ πρέπει ν' ἀρχίση ἡ ἐνεργητικότης τοῦ τομέως μας γιὰ ν' ἀναγκάσουμε τὸν ἐχθρὸ νὰ κρατήση δυνάμεις στὸ μέτωπον τοῦ Στρυμόνος καὶ νὰ μὴ τὶς μεταφέρη σ' ἄλλο μέτωπο. Κάτι ἀπομακρυσμένες περιπολίες ἀποστέλλονται καὶ ἐπιστρέφουν ἀφοῦ συμπλέκονται μὲ τὸν ἐχθρό. Τὸ πυροβολικό μας βαρὺ καὶ μὴ βομβαρδίζει ἀδιάκοπα τὶς ἐχθρικὲς θέσεις ἀλλὰ καὶ ὁ ἐχθρὸς ποῦ ἔχει ἀνώτερο πυροβολικὸ δέ μας ἀφίνει στιγμὴ ἥσυχη.

Εὐτυχῶς ἡ περισσότερες ὀβίδες του δὲν σκάζουν κι' ἔτσι οἱ φαντάροι μας βρίσκουν μέσον διασκεδάσεως νὰ παρακολουθοῦν τὶς βαριὲς ὀβίδες ποῦ δὲν σπάζουν.

Στὶς 15 Σ)βρίου ἔχουμε λάβη μιὰ διαταγὴ νὰ προετοιμάζουμε μιὰ ἐπιχείρησι πρὸς τὰ δύο Βουλγαρικὰ ὀχυρὰ Τούμπιτσα καὶ Βιρχανλί, μὲ τύπον ἐπιθετικῆς ἀναγνωρίσεως, ἐπειδὴ θὰ διετάσσετο κατόπιν μιὰ σπουδαιοτέρα ἐπιχείρησις. Περιμέναμε τὴ διαταγὴ τῆς ἐκτελέσεως γιὰ τὶς 17 Σ)βρίου, ἀλλὰ τὸ βράδυ στὶς 16 τὰ μεσάνυκτα ἕνας σύνδεσμος μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι μὲ καλοῦν στὸ τηλέφωνο. «Ἐδῶ Ταγματάρχης Τσολάκογλου αὐτοῦ ;» «ὑπασπιστὴς Συντάγματος» τοῦ ἀπαντῶ. «Λοιπὸν Κε Μπουλαλᾶ ἄκουσε. «Διακοπὴ ἐχθροπραξιῶν ἀπὸ αὔριον τὸ μεσημέρι. Καμμιὰ κίνησις πρὸς τὰ ἐμπρὸς δὲν ἐπιτρέπεται. Νὰ προσέχετε νὰ μὴ συμβῆ καμμιὰ παρεξήγησις». Τὴν εἴδησιν αὐτή, ποῦ γιὰ μᾶς μέσα στὴν ἀπόλυτην ἀκινησία τοῦ μετώπου μᾶς ἐφαίνετο ἀφύσικη, ἀνεκοίνωσα στὸν κ. Διοικητὴ τοῦ Συντάγματος, ὁ ὁποῖος δυσαρεστήθηκε γιατὶ τοῦ φάνηκε πολὺ πρόωρη ἡ ἀνακωχή, πρὶν συντριβῆ τελείως ἡ Βουλγαρία.

Οἱ ἄνδρες ὑποδέχονται τὴν εἴδησι μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ μὲ τὴ γνωστὴ φανταρίστικη ταχύτητα τὸ παράρτημα κυκλοφοροῦσε ἀπὸ τὸ τηλέφωνο ὡς τὸν τελευταῖο διπλοσκοπό.

Τ' ἀνακοινωθέντα τῶν τελευταίων ἡμερῶν μᾶς εἶχαν καταστήση ἐνημέρους τῶν θριάμβων τοῦ στρατοῦ μας στὸ βόρειο μέτωπο τῆς Μακεδονίας.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ λάβαμε μιὰ διαταγὴ τῆς Ι Μεραρχίας.

«Ὑπογραφείσης συμφωνίας, ἐχθροπραξίαι μετὰ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ θὰ διακοπῶσι τὴν μεσημβρίαν τῆς σήμερον, Δευτέρας 17 τρέχοντος. Τὰ στρατεύματα θὰ μείνωσιν εἰς τὰς θέσεις των εἰς ἃς εὑρίσκονται. Τὰ Συντάγματα νὰ εἰδοποιήσωσι διὰ κήρυκος τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Οἱ κήρυκες θὰ ἐκλεγῶσι ἐκ τῶν καλῶν ἀξιωματικῶν καὶ γλωσσομαθῶν (Γαλλικά, Βουλγαρικὰ) ἢ νὰ συνοδευθῶσιν, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν ὑπάρχωσι γλωσσομαθεῖς, ὑπὸ γλωσσομαθῶν ὁπλιτῶν. Οἱ Διοικηταὶ Συνταγμάτων δὲν θ' ἀποστείλωσι κήρυκας, ὅσοι ἤδη μετέδησαν οἱ ἴδιοι ὡς κήρυκες».

Κ. Ξ. ΝΙΔΕΡ

Σύμφωνα μὲ τὴ Διαταγὴ αὐτὴ μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὸ Διοικητὴ τοῦ Συντάγματος κ. Γρηγοριάδη, τὸν ὑποφαινόμενο καὶ τὸν ὑπολοχαγὸ Γιαννακόπουλο Στέλλιο, περάσαμε τὰ συρματοπλέγματά μας στὶς 2 τὸ ἀπόγευμα καὶ προχωρήσαμε πρὸς τὴ Βουλγαρικὴ γραμμὴ μ' ἕνα σαλπιγκτὴ ποῦ σήμανε «παύσατε πῦρ» καὶ μὲ λίγους Ἱππεῖς ποῦ κρατοῦσαν μιὰ λευκὴ σημαία.

Ἕνας καβαλλάρης φάνηκε σὲ λίγο καὶ μᾶς σταματᾶ στὸ δρόμο. Κατεβαίνει ἀπὸ τ' ἄλογό του καὶ μᾶς παρουσιάζεται ἀμέσως στρατιωτικὰ «Τσιαπκανὼφ ὑπολοχαγός». Ἔπειτα ἔρχεται ἄλλος «Δημήτριεφ ταγματάρχης» κατόπιν ἄλλοι δύο ποῦ παρουσιάζονται «Ἀθανάσωφ λοχαγὸς καὶ Γεώργιεφ ὑπολοχαγός». Ἕνα τμῆμα Βουλγαρικοῦ πεζικοῦ ποῦ κρατεῖ στὸν ὦμο, ἀντὶ ὅπλων, κάτι σήματα, γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς οὐδετέρας ζώνης, ἔρχεται καὶ μὲ ἐπιδεικτικὸ τρόπο ἀποθέτει τὰ σήματα καὶ μὲ ἕνα παράγγελμα τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ὑπαξιωματικοῦ διαλύεται. Οἱ βούλγαροι ἀξιωματικοὶ μᾶς ἐξηγοῦν ὅτι εἶχαν γνῶσι τῆς ἀνακωχῆς καὶ ὅτι περιμένουν τὸν Συνταγματάρχη τους, γιὰ νὰ ἀρχίση ἡ συζήτησις. Εἶνε ὅλοι κατηφεῖς καὶ μὲ μεγάλη βία, προσπαθοῦν νὰ δείξουν μιὰ προσποιητὴν εὐγένεια. Δὲν παραλείπουμε νὰ τοὺς ἐξηγή-

σουμε τὴν ἐκτίμησι ποῦ τρέφουμε γιὰ τὸ στρατό τους καὶ μᾶς λέγουν κι' αὐτοὶ τὸ ἴδιο γιὰ τὸ δικό μας.

Σὲ λίγη ὥρα κάποιος καλπάζει ἀπὸ μακρυὰ πρὸς τὸ μέρος μας καὶ ἀμέσως ὅλοι κινητοποιοῦνται. Μπαίνουν σὲ μιὰ γραμμή, χωριστὰ οἱ στρατιῶται καὶ χωριστὰ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ὁ ταγματάρχης τρέχει νὰ ὑποδεχθῆ τὸ Συνταγματάρχη τους, ποῦ ἔφθανε κείνη τὴν ὥρα.

Ὁ Συν)τάρχης ἀφιππεύει, πλησιάζει τοὺς στρατιῶτες καὶ φωνάζει μεγαλοφώνως μιὰ φράσι, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ὅλους μαζύ. Κατόπιν ἐπιθεωρεῖ τοὺς ἀξιωματικούς, τοὺς χαιρετᾶ μὲ χειραψία κι' ἔπειτα ἔστρεψε πρὸς τὸ μέρος μας καὶ παρουσιάζεται στρατιωτικώτατα «Λιέπεφ Συνταγματάρχης» καὶ κατόπιν μᾶς παρουσιάζει τοὺς ἀξιωματικούς του.

Τὸ αὐτὸ κάνει καὶ ὁ Συνταγματάρχης μας καὶ ἀμέσως ἀρχίζει ἡ συζήτησις γιὰ τὴν ἀνακωχή. Ἔπειτ' ἀπ' τὸν καθορισμὸ μιᾶς οὐδετέρας ζώνης προχείρου, ἔληξεν ἡ ὑπηρεσιακὴ συζήτησις αὐτὴ κι' ἄρχισεν ἡ φιλικὴ στὸ μέσον ἑνὸς ἀγγλικοῦ πούρου κι' ἑνὸς λικὲρ ποῦ τοὺς προσφέρουμε. Δὲν μποροῦν νὰ κρατήσουν τὸ παράπονο ποῦχουν πρὸς τοὺς Γερμανούς, ποῦ τοὺς ἀπεστέρησαν ἀπ' ὅλα, ἐνῶ ἡμεῖς ἔχουμε τοὺς ἄγγλους, ποῦ μᾶς δίνουν ἀπ' ὅλα. Μᾶς λέγουν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας εἶνε ὅλοι ἀπείραχτοι (ψέμματα) καὶ ὅτι οἱ ἕλληνες δὲν ἔπαθαν τίποτα. Θέλουμε κατόπι νὰ ἀποθανατίσουμε τὴν Ἱστορικὴ ἐκείνη 'μέρα, καὶ γι' αὐτὸ μὲ μιὰ πρόχειρη φωτογραφικὴ μηχανὴ τοῦ ἐπιλοχίου Ἀθανασίου Φ. Πέρνουμε δύο φωτογραφίες σὲ δυὸ συμπλέγματα. Μένουν οἱ χθεσινοὶ ἐχθροί μας πραγματικὰ κατενθουσιασμένοι μαζύ μας καὶ δὲν μποροῦμε, οὔτε μεῖς οὔτ' αὐτοὶ νὰ πιστέψουμε πῶς τόσον γρήγορα ἀλλάζουν οἱ καιροί. Ἔπειτα χωριζόμαστε μὲ μεγάλην ἐγκαρδιότητα καὶ μᾶς ζητοῦν οἱ φίλοι μας νὰ τοὺς στείλουμε φωτογραφίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες τοὺς στέλνουμε τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸν ἐπιλοχία Ἀθανασίου, τὸν ὁποῖον περιποιήθηκαν πάρα πολὺ στὰ χαρακώματά τους μέσα, ὅπου εἶχαν τὴν κατοικία τους.

Τὴν ἄλλη μέρα (18 Σ)βρίου) λάβαμε τὴ διαταγὴ αὐτὴ ποῦ ἀνεγνώσθη σ' ὅλους τοὺς ἄνδρας, μέσα σὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό.

Ἀρχηγὸν Α' Σ. Στρατοῦ καὶ Μεραρχίας Ι. ΙΙ. ΧΙΙΙ καὶ Σερρῶν.

Ὑπογραφὴ Στρατιωτικῆς συμβάσεως μετὰ τοῦ ἐχθροῦ στεφανώνει τοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μὲ πλήρη θρίαμβον. Ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν τὰ συγχαρητήρια αὐτῆς καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἔθνους διὰ τὸ συντελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἔργον.

Ἀνασυγκροτηθεὶς ἐκ τόσων δυσχερειῶν ὁ Ἐθνικὸς στρατὸς τῆς τε Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος ἠδυνήθη μαχόμενος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Συμμάχων στρατῶν ν' ἀντικαταστήσῃ ὄχι μόνον τὸ στρατιωτικὸν γόητρον τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος.

Ἡ συντριβὴ τοῦ πλησιεστέρου ἡμῶν ἐχθροῦ εἶνε ὁ πρόαγγελος τοῦ ὅτι ὁ μέγας ἀγὼν ἡμῶν καὶ τῶν συμμάχων ἡμῶν θ' ἀχθῇ εἰς αἴσιον τέλος.

Δὲν γνωρίζομεν βέβαια πότε θὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλος αὐτοῦ, ἀλλὰ μὲ τοιοῦτον στρατὸν ἀγωνιζόμενον παρὰ τὸ πλευρὸν τοιούτων συμμάχων τὸ ἔθνος ἀποβλέπει μετὰ πλήρους πεποιθήσεως εἰς τὸ μέλλον.

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν Ἐθνικὸν Στρατόν.

Θεσσαλονίκη 17-9-18 ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Στὶς 20 Σ)βρίου σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ τῆς Ι. Μεραρχίας τὸ Σύνταγμα προχώρησε καὶ κατέλαβε μὲ δύο φάλαγγες τὰ ὀχυρὰ Νιχὸρ καὶ Τούμπιτσα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουν οἱ Βούλγαροι σύμφωνα μὲ τὴ στρατιωτικὴ σύμβασι ποῦ εἶχε γίνῃ, καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν πρὸς τὴ Ξάνθη μὲ πορεία 15 χιλιομέτρων κάθε μέρα.

Στὸ ὀχυρὸ Νιχὸρ βρίσκουμε τμῆμα Βουλγαρικοῦ στρατοῦ μὲ τὸ γνωστό μας συνταγματάρχη Λιέπεφ. Τὸ τμῆμα παρατάσσεται καὶ παρουσιάζει ὅπλα πρὸς τιμὴν τοῦ στρατοῦ μας, ὁ ὁποῖος ἀνταποδίδει τιμή. Ὁ Συνταγματάρχης μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα μᾶς χαιρετᾶ διὰ χειραψίας καὶ φεύγει μὲ τὴν ἠθικὴ συντριβὴ ζωγραφισμένη στὸ μέτωπό του. Μ' ὅλο τὸ μῖσος, ποῦ κυριαρχοῦσε στὰ στήθη μας γιὰ τὸν ἀπαίσιο τύραννο τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, δὲν μπορέσαμε νὰ μὴν ἐκφράσουμε τὸν οἶκτο μας γιὰ τὸν ἡττημένο στρατιώτη, ποῦ ἔπειτ' ἀπὸ σκληροὺς ἀγῶνες δύο ἐτῶν, ἀφίνει τώρα τὸ μέτωπο ἐκεῖνο καὶ μάλιστα χωρὶς μάχη.

Μιὰ περιοδεία στὰ χαρακώματα μᾶς δίνει τὴν εἰκόνα τῆς τεραστίας ὀργανώσεως ποῦχαν οἱ Βούλγαροι στὸν ὑποτομέα ἐκεῖνον. Τὸ Νιχὸρ καὶ ἡ Τούμπιτσα μὲ τὰ διπλᾶ χαρακώματα, τὰ διπλᾶ συρματοπλέγματα τὰ τεχνητὰ ἕλη, τὰ βαθύτατα (5-7 μέτρων) ἀμπρί, τοὺς ἀπείρους σκαμμένους δρόμους συγκοινωνίας εἶχαν γίνῃ σωστὰ φρούρια ἀπόρθητα. Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶχε γίνῃ ἕνα ἀπέραντο ἀμπρί. Ὅλα τὰ δένδρα, ποῦ ἄφθονα ἦσαν ἄλλοτε στὴν περιφέρεια, εἶχαν κοπῆ

γιὰ νὰ χρησιμεύσουν οἱ κορμοί τους στὴν ὀχύρωσι. Καὶ μαζὺ μ' ὅλα αὐτὰ σ' ὅλη τὴ γραμμή τους εἶχαν προετοιμάση πολλὰ πυροβολεῖα γιὰ νὰ τοποθετοῦν τὰ πυροβόλα τους, ὅταν ἦταν ἀνάγκη.

Τότε εἴδαμε πόσος ἄνισος ἦταν ὁ ἀγὼν ποῦ κάναμε καὶ στὸν ὁποῖον τὴν ἔλλειψι τῆς εἰδικῆς μας ὀχυρώσεως ἀνεπλήρωνε ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ φαντάρου. Σταθήκαμε ὅμως τυχεροὶ γιατὶ ἂν ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις ποῦ εἶχε σχεδιασθῆ, θὰ πληρώναμε πολὺ ἀκριβὰ τὴν κατάληψι τοῦ Νιχὸρ καὶ τῆς Τουμπίτσας.

Μένουμε ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ Νιχὸρ καὶ δὲν χάνουμε τὴν εὐκαιρία, ποῦ μᾶς ἔδινε ὁ χρόνος καὶ ἡ μικρὰ ἀπόστασις, νὰ πᾶμε ὡς τὰς Σέρρας. Σ' ὅσους τὴ γνωρίζανε ἀπὸ ἄλλοτε φάνηκε ἐντελῶς ἀγνώριστη. Παντοῦ ἀκαθαρσία καὶ ἐρημία, σπίτια χαλασμένα καὶ χωρὶς παράθυρα, στοὺς δρόμους μέσα κατασκευασμένα ἀμπρί, κανένας ἄνδρας, κάτι πλανώμενα φαντάσματα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἀπελπισίας ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπο—αἱ γυναῖκες ποῦμειναν ἀπ' τὴ Βουλγαρικὴ θηριωδία—ἀποτελοῦν τὴν εἰκόνα τῆς φρίκης μέσα στὴν ὡραία πόλι ποῦ ἄλλοτε βασίλευε ἡ χαρὰ καὶ ἡ κίνησις. Φεύγουμε πάλι μέσα σὲ μιὰ ραγδαία βροχή, ποῦ μᾶς ἐπεσκέφθη τότε πρώτη φορὰ ἔπειτ' ἀπὸ πολλοὺς μῆνες κι' ἐπιστρέφουμε στὸ Νιχὸρ μὲ τὴ θλῖψι στὴν ψυχὴ γιὰ ὅσα εἴδαμε στὶς Σέρρες.

Τὴν ἄλλη μέρα σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ ποῦ λάβαμε γυρίσαμε πίσω, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ βαδίσουμε πρὸς τὸ Τσάγεζι, γιὰ νὰ ἑνωθοῦμε μὲ τὴ Μεραρχία μας τὴν XIIIη. Τὴν πρώτη μέρα φθάνουμε στὸ Ξυλόπρος, κι' ἔπειτα μὲ δρομολόγιο Νιγρίτα - Ντζίντζη - Κοῦτσος, φθάσαμε στὸ προγεφύρωμα Νεοχωρίου (στὴν ἀρχαίαν Ἀμφίπολι) στὶς 24 Σεπτεμβρίου. Στὴν πορείαν αὐτὴ πολεμήσαμε μὲ δυὸ φοβεροὺς ἐχθρούς: τὴ βροχὴ καὶ τὴ γρίππη. Ἔπειτ' ἀπ' τὴν ἐξάντλησι ποῦχαν οἱ στρατιῶται μας ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἑλονοσία τοῦ καλοκαιριοῦ, ἡ δευτέρα βρῆκε τὸ ἔδαφος πολὺ κατάλληλο, ἀφοῦ πρῶτα τὴν βοήθησε ἡ πρώτη.

Ἐννενῆντα εἴχαμε ἀσθενεῖς στὴν πρώτη μέρα τῆς πορείας, (δύο πέθαναν στὸ δρόμο), 460 ἀφήκαμε στὸ Νοσοκομεῖο Νιγρίτας τὴ δευτέρα μέρα, 85 στὸ Κοῦτσος τὴν τρίτη καὶ 110 στείλαμε στὸ Τασλὶ τὴν τελευταία μέρα. Στὸ διαλελυμένο Σύνταγμά μας τότε καὶ ἀπὸ κείνους ποῦμειναν ἦσαν ἄρρωστοι οἱ περισσότεροι. Εὐτυχῶς τὸ κακὸ σταμάτησεν ἀποτόμως, ὅταν φθάσαμε στὸ προγεφύρωμα καὶ τὸ καλλίτερον ὅτι κι' ἀπὸ κείνους ποῦ πῆγαν στὸ Νοσοκομεῖο πέθαναν ἐλάχιστοι.

Ὁπωσδήποτε ὅμως μακαρίζαμε τοὺς ἑαυτούς μας ποῦ τελειώσαμε

τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ μετώπου σὲ καλὸ καιρό, γιατὶ ἂν μέναμε δυὸ μέρες ἀκόμη, θὰ μᾶς εὕρισκε ἡ γρίππη στὰ χαρακώματα καὶ τὸ χειρότερον ὅτι τὸ μέρος ὅπου εἴχαμε τὴ γραμμή μας, ἔγινε λίμνη ἀπὸ τὴν πλημμύρα καὶ θὰ παθαίναμε μεγάλες συμφορές.

Ὅταν φθάσαμε στὸ προγεφύρωμα συνέβη κάτι παράξενο, ποῦ ἴσως δὲν συνέβη ἄλλοτε. Ἔπειτ' ἀπ' τὴν πολλὴ βροχὴ ὁ Στρυμὼν ἐσταμάτησε τὸ νερό του καὶ οἱ στρατιῶται μας πέρασαν μέσα στὴν κοίτη του χωρὶς νὰ βραχοῦν. Ἐκεῖ θυμηθήκαμε κάποιον ρήτορα, ποῦ στὶς μέρες ποῦ φεύγαμε ἀπὸ τὴ Λαμία μᾶς ηὔχετο «***νὰ χαμηλώσουν τὰ βουνὰ γιὰ νὰ περάσουμε καὶ νὰ στρέψουν τὰ ποτάμια νὰ περάσουμε ἀπὸ μέσα ἀβρόχοις ποσί***» οἱ στρατιῶται βρῆκαν τερπνὴ ἀσχολία μὲ τὰ ψάρια ποῦ τὰ ἔπιαναν στὴν ἄμμο καὶ ἄλλα ποῦ τὰ σκότωναν μὲ τὰ ξύλα στὴς μικρὲς λίμνες ποῦχαν μείνη στὴν ἄνυδρη κοίτη. Ὕστερα ἐξηγήσαμε τὸ φαινόμενο αὐτό, ὅταν μάθαμε ὅτι ἕνας μικρὸς παραπόταμος ἔφερε πολὺ χῶμα καὶ πέτρες κι' ἔφραζε τὴν κοίτη καὶ τὸ νερὸ σταματοῦσε στὴ λίμνη τοῦ Ἀχινοῦ ἡ ὁποία ξεχείλισε.

Πρὸς τὴν Καβάλλα.

Στὶς 28 Σ)βρίου ἀφήσαμε τὸ προγεφύρωμα, ἀφοῦ παραλάβαμε τὰ πυροβόλα καὶ ἄλλα ὑλικὰ ποῦ μᾶς παρέδωκαν οἱ Βούλγαροι. Εἴχαμε διαταχθῆ νὰ φθάσουμε στὴν Καβάλλα μὲ τριῶν ἡμερῶν πορεία.

Τὸ βράδυ στὶς 28 Σ)βρίου σταθμεύουμε στὶς βρῦσες Ποδογόριανης καὶ στὶς 29 τὸ πρωῒ ξεκινοῦμε μὲ μιὰ ραγδαιοτάτη βροχὴ καὶ τὸ μεσημέρι φθάνουμε στὰ χωριὰ Μεσορόπι καὶ Μονοθέσι.

Μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα ἀπὸ συγκίνησι μᾶς ὑποδέχονται κάτι φάσματα (γυναικοῦλες) καὶ μᾶς συγκινοῦν τόσο πολύ, ποῦ κανεὶς μας δὲν μπορεῖ νὰ μὴ δακρύσῃ. Στὴν ἰσχνὴ φυσιογνωμία τους διακρίνει εὔκολα κανεὶς τὰ λαμπρὰ χαρακτηριστικά τους τώρα ὅμως τὰ μαρτύρια, ἡ συγκινήσεις καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀσιτία τὶς ἔχει καταντήσει ἀληθινὰ φαντάσματα. Ἀρχίζουν νὰ διηγοῦνται τὰ βάσανά τους ἀλλὰ δὲν τελειώνουν εὔκολα καὶ καταλήγουν ὅλες εἰς τὸ ὅτι τώρα ποῦ μᾶς βλέπουν ὅλα τὰ ξέχασαν. Ὀλίγη γαλέττα ἀπὸ 'κείνη ποῦ περίσσευε στὸ Σύνταγμα μὲ βία τὴ δέχονται, ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ τὴ στερήσουν ἀπὸ μᾶς.

Προχωροῦμε μὲ τὸ μῖσος κορυφωμένο γιὰ τοὺς ἀπαισίους τυράννους καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν εἴχαμε ἰδῆ τίποτε. Τὸ βράδυ μένουμε στὴν

Τόδλιανη καὶ τὸ πρωῒ ἐξακολουθοῦμε στὸ Πράδι. Ἡ ὡραία αὐτὴ πολύχνη μᾶς ὑποδέχεται καὶ μὲ λίγα ἄνθη, ποῦχαν μείνῃ ἀπ' τὴ βουλγαρικὴ ἐρήμωσι, μᾶς ραίνουν μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια ἡ γυναικοῦλες, ποῦ ὑποδέχονται τοὺς ἐλευθερωτάς τους. Τὸ ἀπόγευμα φθάνουμε στὴν Καβάλλα καὶ σταματοῦμε στὴν εἴσοδο γιὰ νὰ συνταχθοῦμε. Λίγες γυναικοῦλες μ' ἕναν Παππᾶ ἔχουν μαζευθῇ καὶ μὲ χαρὰ μᾶς περιμένουν γιὰ νὰ μᾶς ὑποδεχθοῦν. Τὸ κόρο μας τραγουδεῖ πατριωτικὰ τραγούδια καὶ ἡ δοξασμένη μας σημαία ἀνοίγεται κι' ἑτοιμαζόμαστε νὰ ξεκινήσουμε μὲ τάξι γιὰ νὰ μποῦμε στὴν πόλι. Τί ἔγεινε τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν περιγράφεται. Τὰ ἐθνικὰ στρατιωτικὰ τραγούδια, ποῦ ἄκουσαν τώρα πάλι ἔπειτ' ἀπὸ δύο ἐτῶν φοβερὴ καὶ ἀνήκουστη δουλεία ἡ δύστυχες Ἑλληνίδες μας, ἐξύπνησεν μέσα στὴ ψυχή τους τὸ ἐθνικὸ μεγαλεῖο ποῦ εἶχαν τὴν εὐτυχία ἄλλοτε νὰ θαυμάζουν καὶ ἡ θέα τῆς σημαίας μας τὶς ἐγοήτευσε. Ὅλες ρίχτηκαν νὰ φιλήσουν τὴ σημαία ἡ ὁποία ἔγινε ἀληθινὸ προσκήνυμα. Ὅλες τὴ ραίνουν μὲ ἄνθη καὶ μὲ δάκρυα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν σταματοῦσαν τὰ μάτια τους. Ὁ ταλαίπωρος παππᾶς ἀρχίζει νὰ πῇ ὀλίγα λόγια ἀλλὰ δὲν ἀντέχει. Ἡ συγκίνησις τὸν πνίγει. Τὸν πιάνουν λυγμοὶ καὶ σταματᾷ. Ἀλλὰ γιατὶ ὅλο γιὰ γυναῖκες μιλοῦμε; ποῦ εἶνε οἱ ἄνδρες; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἔρχεται καὶ σὲ μᾶς μόνο του ὅταν εἴδαμε τὴν ἐρήμωσι τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Οἱ ἄνδρες ὅλοι ἔχουν ἀπαχθῆ ἀπὸ τὸ 1917 στὴ Βουλγαρία ὡς ὅμηροι, μᾶς ἀπαντοῦν, κι' ἐκεῖ πέθαναν οἱ περισσότεροι. Μόλις μπαίνουμε στὴν πόλι πέφτουν ἀμέσως στὴν ἀντίληψί μας τὰ τεκμήρια τῆς φοβερῆς καταστροφῆς ποῦ ἐδημιούργησεν ἡ ἀνήκουστη Βουλγαρικὴ θηριωδία πρὸ τῆς ὁποίας ὑποχωρεῖ καὶ αὐτῶν τῶν Βανδάλων ἡ ἀγριότης.

Σπίτια μεγάλα χωρὶς κεραμύδια καὶ πόρτες, ἄλλα σπίτια καμμένα, καταστήματα ἀνοικτὰ τελείως κατεστραμμένα, πατώματα ἀπὸ καινούργια σπίτια καὶ ἀποθῆκες βγαλμένα.

Αὐτὴ ἡ εἰκόνα τῆς ἐρημώσεως μᾶς παρουσιάζεται καὶ μαζὺ μ' αὐτὴ ἡ ἀκαθαρσία, σωρευμένη μέσα στοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες. Ἐκεῖ ποῦ ἄλλοτε βασίλευε ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐθυμία, τώρα τὸ πένθος καὶ ἡ ἀπελπισία κυριαρχεῖ.

Στὰ λαμπρὰ μέγαρα μὲ τοὺς ὡραίους κήπους ποῦ ἄλλοτε ἄνθιζαν λουλούδια καὶ τὰ τραγούδια τῶν πουλιῶν ὑπενθύμιζαν τὴν εὐτυχία τώρα μόνον βάτραχοι ἀκούονται καὶ κουκουβάγιες μὲ τὴν ἀπαίσια θρηνωδία τους διαλαλοῦν τὴ δυστυχία καὶ τὸ πένθος.

Ἕνα ἀπέραντο νεκροταφεῖο σκεπάζει τὰ κόκκαλα δεκατεσσάρων χιλιάδων μαρτύρων ποῦ ὑπῆρξαν θύματα τῆς ἀνοσίας τυραννίας. Καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτὰ ἡ δύστυχη ἑλληνίδα μας, ὑπέφερε τὸν ἀφόρητο ζυγὸ τῆς σκλαβιᾶς μὲ μεγάλη ὑπομονὴ καὶ μὲ μιὰ μόνον κρυφὴ ἐλπίδα νὰ ξαναδῇ τὴ λευτεριὰ καὶ ν' ἀναπνεύσῃ πάλι τὸν καθαρὸ ἀέρα τῆς ἀπολυτρώσεως καὶ ἦλθε ἡ ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεως ἀφοῦ πολλὲς ἀπ' αὐτὲς ὑπέκυψαν στὴν ἀγρία πίεσι τῶν βασάνων.

Μὲ δάκρυα ἀρχίζουν τὴν ἀφήγησι τοῦ μαρτυρίου τους μὰ τί νὰ πρωτοθυμηθοῦν; Τὴ ζωή τους στὰ χαρακώματα ποῦ ἔσκαβαν καὶ τοὺς δρόμους ποῦ κατεσκεύαζαν, τὶς ἐκβιάσεις ποῦ πάθαιναν, τὰ ὑπόγεια ποῦ κατέφευγαν γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ πολυτιμώτερο ποῦ εἶχαν, τὰ ροῦχα τους ποῦ πωλοῦσαν σ' ἐξευτελιστικὴ τιμὴ γιὰ ν' ἀγοράσουν καλαμπόκι σὲ μεγάλη τιμή, τὸ δρόμο ποῦκαμαν ὡς τὸ Μούντζοκος καὶ τὸ Σαρισαμπὰν γιὰ νὰ πάρουν τρόφιμα, τὶς ἐπιθέσεις ποῦ τὶς ἔκαναν οἱ τύραννοι στὸ δρόμο, τὰ μέσα ποῦ τοὺς πρότειναν γιὰ τὴν τιμή τους, ποῦ πολλὲς ἀπ' αὐτὲς προτίμησαν νὰ πεθάνουν ἀπὸ ἀσιτία, τὴν ἀγριότητα ἑνὸς στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ ἀνθρωπομόρφου τέρατος Ἀγγελὼφ καὶ ἑνὸς ἄλλου Γεώργιεφ. Τὸ ἀτελείωτο κομβολόγι τῶν βασάνων ἐπιγείου κολάσεως ποῦχαν στήσῃ στὴν Καβάλλα οἱ ἄνανδροι κατακτητὲς δὲν εἶχε ὅρια καὶ οὔτε περιγράφεται. Καὶ τότε ποῦβλεπαν πάλι τὴ λευτεριὰ ν' ἁπλώνῃ τὶς πτέρυγές της ὅλα εἶχαν λησμονηθῆ ἀμέσως. Ἀρχίζει ἀμέσως ἡ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις. Τὰ καταστήματα σιγά, σιγὰ γεμίζουν· οἱ πρόσφυγες ἀρχίζουν νὰ ἐπανέρχωνται καὶ μαζὺ μ' αὐτοὺς οἱ ὅμηροι ὅσοι εἶχαν σωθῇ.

Γιὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς ποῦ τοὺς εἶχαν ξεγράψῃ καὶ πενθοῦσαν κάθε μέρα πέφτουν στὴν ἀντίληψί μας συγκινητικὲς σκηνές. Μητέρες πέφτουν στὴν ἀγκαλιὰ τῶν παιδιῶν τους ποῦ ἐπιστρέφουν καὶ ἄλλες πάλι ποῦ ἔχασαν κάθε ἐλπίδα νὰ δοῦν τὸ παιδί τους ἀρχίζουν τοὺς ὀλολυγμούς, ὅταν μαθαίνουν τὸ θάνατο τοῦ παιδιοῦ τους στὰ χώματα τῆς ἀτίμου Βουλγαρίας.

Ὅμηροι ἐπιστρέφουν καὶ στὸ κατεστραμμένο σπίτι τους βρίσκουν τὴν ἐρημιὰ καὶ τὴν ὀρφάνια γιατὶ ὅλο τὸ σπίτι τους ἔχει μεταφερθῆ στὸ νεκροταφεῖο καὶ μαζὺ μὲ τὴ φτώχεια ποῦ τοὺς δέρνει βλέπουν νὰ σηκώνεται 'μπρός τους τὸ ἄγριο φάσμα τῆς ὀρφάνιας.

Δύστυχη Ἀνατολικὴ Μακεδονία πόσο σκληρὰ πλήρωσες τὸ ζυγὸ τῆς σκλαβιᾶς! Ἂν ρίξῃ δὲ κανεὶς μιὰ ματιὰ στὴν ὕπαιθρο χώρα ἐκεῖ θὰ δῇ πειὸ γιγαντωμένη τὴν ἐρήμωσι.

Ἔπειτ' ἀπ' τὴν ἐκτόπισι τοῦ πληθυσμοῦ ποῦ τὸν μετέφεραν στὴ Βουλγαρία γιὰ νὰ ἐργασθῆ, καὶ τὴν ἀφαίρεσι τῶν ὑλικῶν ἀπὸ τὰ σπίτια, πολλὰ χωριὰ μὲ μεγάλη δυσκολία—μποροῦσε κανεὶς νὰ βρῆ ποῦ ἦσαν ἄλλοτε χτισμένα.

Τώρα καταλαβαίνει καθένας, ὅτι μὲ μιὰ τέτοια κατάστασιν ὁ στρατός, ποῦ πῆγε στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, εἶχεν ἕνα ὑψηλὸ καὶ δύσκολο προορισμό. Νὰ συντελέση γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσι καὶ τὴν περισυλλογή.

Ἀρχίζουμε ἀπὸ τὴν καθαριότητα τῆς πόλεως.

Ὅλα τὰ κάρρα τῶν Σωμάτων τοῦ Σώματος Στρατοῦ καὶ 1000 ἄνδρες κάθε μέρα ἀσχολοῦνται στὴν καθαριότητα, ἀλλ' ἡ νέα κόπρος τοῦ Αὐγείου δὲν καθαρίζει τόσον εὔκολα.

Ἄλλοι ἀσχολοῦνται στὴ διόρθωσι τῶν δρόμων κι' ἄλλοι μετατρέπουν τὰ ἀπέραντα νεκροταφεῖα τῆς Καβάλλας σὲ ὥμορφες πλατεῖες.

Σέβονται ὅμως τὸν τάφο τοῦ ἄλλοτε Ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ-Ἀλῆ, πραγματικοῦ εὐεργέτου τῆς Καβάλλας μὲ τὰ πολλὰ ἔργα ποῦ εἶχε κατασκευάση. Δίπλα σ' αὐτὴ τὴ γιγαντιαία προσπάθεια τοῦ στρατοῦ ἡ Κυβέρνησις μὲ τοὺς ὑπαλλήλους της ἔρριξε τὴν προσοχή της στὴ συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. Ροῦχα καὶ τρόφιμα μοιράζονται ἄφθονα.

Οἰκονομικὰ συσσίτια ἀμέσως ἱδρύονται. Χρήματα στοὺς πτωχοὺς μοιράζονται καὶ στὴ φιλάνθρωπη σκέπη τῆς Κυβερνήσεώς μας, ὁ φτωχὸς βασανισμένος ἄπορος βρίσκει ἀπ' ὅλα ὅτι τοῦ χρειάζονται γιὰ νὰ συντηρηθῆ.

Οἱ πρόσφυγες καὶ οἱ ὅμηροι ποῦ ἐπανέρχονται στεγάζονται σὲ σπίτια κι' ἀποθῆκες, ἀφοῦ πρῶτα ἀπολυμαίνονται στοὺς ἀπολυμαντικοὺς κλιβάνους.

Ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες ἀλλάζει ὄψι ἡ Καβάλα. Δυστυχῶς ὅμως μόλις ἄρχισε νὰ ξανανοιώνῃ, ἄλλη δυστυχία ἔπεσε στὴ δύστυχη πόλι.

Ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος ποῦ τὸν ἔστειλαν οἱ Βούλγαροι μὲ τοὺς ὁμήρους, γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς.

Οἱ γιατροί μας ὅλοι σὲ κίνησι καταπολεμοῦν τὴν ἐπάρατο νόσο, γιὰ νὰ μὴ μεταδοθῆ στὸ στρατό.

Καθαριότητες, ἀπολυμάνσεις γίνονται κάθε μέρα ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν κατορθώσαμε, ὡς τὸ τέλος νὰ τὴν ἀποφύγουμε, λίγοι στρατιῶτες μας προσεβλήθησαν ἀλλ' εὐτυχῶς κανένας δὲν πέθανε.

Τέλος στὴν Καβάλλα ἡ παραμονή μας ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ γι' αὐτὸ εἴχαμε ἰδιαίτερη συμπάθεια στὴ πόλι αὐτή, ποῦ τὴ γνωρίσαμε καὶ μᾶς γνώρισε καλὰ καὶ συντελέσαμε τόσο πολὺ γιὰ τὴν περισυλλογή της. Οἱ φαντάροι μας εἶνε κατενθουσιασμένοι ἀπὸ τὰς περιποιήσεις ποῦ τοὺς κάνουν μὲ τὰ λίγα μέσα ποῦ τοὺς ἔμειναν. Μόλις πέρασε λίγος καιρὸς ἄρχισαν νὰ γίνωνται κᾶτι διασκεδάσεις, κᾶτι χοροὶ καὶ κᾶτι παραστάσεις μὲ τοὺς ἐρασιτέχνες καὶ ἡ πόλις ἄρχισε νὰ λησμονῆ τὰ βάσανά της καὶ νὰ ξαναθυμᾶται τὴν παληὰ ζωή της.

Τότε ἦλθε καὶ ἡ τηλεγραφικὴ εἴδησις τῆς ὑπογραφῆς τῆς Γερμανικῆς ἀνακωχῆς, ποῦ μᾶς ἐκοινοποίησε τὸ ὑπουργεῖο μὲ τὴν ἑξῆς διαταγή.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν

Π ρ ὸ ς

Ἁπάσας τὰς Στρατιωτικὰς Ἀρχὰς

Πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Στρατοῦ, Ἀναπληρωματικὰς Διοικήσεις,

Ἀξιωματικοὺς καὶ Ὁπλίτας

«Τὴν 5ην ὥραν τῆς πρωΐας τῆς 29ης τρέχοντος ὑπεγράφη, ἐν τῷ Δυτικῷ Μετώπῳ, ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ τῶν πληρεξουσίων Γερμανῶν ἀντιπροσώπων, ἡ ἀνακωχὴ μετὰ τῆς Γερμανίας. Τοιουτοτρόπως ὑπετάγη καὶ ὁ τελευταῖος ἐκ τῆς ἐχθρικῆς συμμαχίας παράγων καὶ ἐπεκυρώθη ἡ μεγάλη νίκη τῶν Συμμαχικῶν ὅπλων.

Οἱ ἐχθροί σας συνετρίβησαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον. Σήμερον ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία κυματίζει ὑπερήφανος πρὸ τῆς πόλεως τῶν ὀνείρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Δικαιοῦσθε, ἅπαντες καὶ ἕκαστος ἐξ ὑμῶν νὰ λέγῃ ὑπερηφάνως, ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν νίκην τῆς ἀνθρωπότητος ἥτις μέλλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἀπογόνους σας.

Δικαιοῦσθε ἕκαστος ἐξ ὑμῶν νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτόν του ὑπερήφανον διότι συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῆς τιμῆς τῆς Πατρίδος του, διότι διὰ τῶν ἐπιδειχθέντων προσόντων τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου διεπιστώσατε εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον τὴν ἀκμὴν τῆς φυλῆς καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Σήμερον ἡ Ἑλλὰς χάρις εἰς ὑμᾶς, συμπαρεκάθησε εἰς τὴν ὁμάδα τῶν νικητῶν καὶ ἐκτιμᾶται παρὰ τῶν Μεγάλων Συμμάχων της.

Δὲν ἀπομένει ἢ τὸ τελευταῖον στάδιον τοῦ ἀγῶνος, τὸ στάδιον τὸ ὁποῖον θὰ διέλθητε μέχρι τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν ἤρεμον ζωὴν τῆς εἰρήνης. Ἡ

προσήλωσίς σας εἰς τὰς ἐντολὰς τῶν ἀνωτέρων σας, ἡ καρτερία καὶ ἡ πειθαρχία σας θὰ ἐξασφαλίσωσι τὰ ὠφελήματα καὶ κέρδη ὁποῖα ἀναμένει ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ὡς ἀντάλλαγμα τῶν κακουχιῶν σας, τῶν κόπων σας, τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον ἐχύσατε, τοῦ αἵματος τῶν ἡρώων νεκρῶν συναδέλφων σας.

Ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος σας ἔσεται αἰωνία».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Ὀκτωβρίου 1918.

ΑΛΕΞ. ΓΡΙΒΑΣ

Μὲ ἀνέκφραστη χαρὰ ὑποδέχονται ὅλοι τὴν εἴδησι αὐτὴ γιατὶ ἄρχιζε νὰ ζωντανεύῃ ἡ ἐλπίδα τῆς εἰρήνης ποῦ τόσο τὴν εἶχαν ἐπιθυμήσῃ ὅλοι τότε, καὶ μόνον ἔμενε ἀκόμη ἕνα βάρος στὴν ψυχὴ τῶν φαντάρων μας, ὅτι δὲν πολέμησαν ὅσο ἤθελαν γιὰ νὰ δείξουν στὸν κόσμο ποῖα ψυχικὰ προτερήματα εἶχε μέσα του ὁ συκοφαντημένος φαντάρος τοῦ 2ου Πεζικοῦ Συντάγματος.

Εὐτυχῶς δὲν ἄργησε νἄρθῃ μιὰ ἄλλη εἴδησις ποῦ στὴν ἀρχὴ κυκλοφοροῦσε ὡς ἁπλῆ φήμη καὶ κατόπιν ἐπραγματοποιήθη.

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ θὰ λάβῃ μέρος στὴν ἐκστρατεία τῆς Ρωσσίας. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη εἴδησις. Μαζὶ μ' αὐτὴν ἦρθαν καὶ αἱ τρομακτικαὶ διαδόσεις γιὰ τοὺς κινδύνους ποῦ θὰ διατρέχαμε ἐκεῖ. Κρύο ποῦ παγώνει μύτες καὶ αὐτιά, ἀέρας ποῦ ρίχνει κάτω τοὺς ἀνθρώπους, παγώνουν ὅλα καὶ ἡ φωνὲς ἀκόμα, κι' ἄλλα ὅσα θέλετε τερατολογήματα. Μαζὶ μ' ὅλα αὐτὰ μιὰ μεγάλη προπαγάνδα, μὲ λόγια καὶ μὲ ἐφημερίδες, ἄρχισε νὰ ἐργάζεται γιὰ ν' ἀποθαρρύνῃ τοὺς στρατιῶτες. Σ' αὐτὸ ὅμως ὁ φαντάρος ἀπαντοῦσε μὲ τὴν ἀπάθεια ποῦ τὸν χαρακτηρίζει, ὅταν ἀκούῃ κινδύνους ποῦ πρόκειται νὰ διατρέξῃ καὶ μὲ τὴ ψυχραιμία ποῦδειξε πάντοτε στὶς δύσκολες στιγμές.

Ὁ φαντάρος τὸ εἶχε πάρῃ ἀπόφασι νὰ πάγῃ στὴ Ρωσσία καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν σταματήσουν πλέον ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Ἤθελε νὰ δῇ καὶ ἄλλον κόσμο, ἤθελε νὰ πολεμήσῃ κι' αὐτὸς γιὰ τὴν Πατρίδα καὶ στὴ Ρωσσία καὶ στὴν Κίνα ἀκόμη ἂν ἐπρόκειτο νὰ πάγῃ.

Γι' αὐτὸ δὲν τὸν ἔμελλε καὶ πολὺ γιὰ τοὺς κινδύνους, γιατὶ πάντα εἶνε ὡπλισμένος μὲ ψυχραιμία καὶ ὑπομονή, γιὰ νὰ συντρίβῃ κάθε κίνδυνο. Ἐνόμιζε λοιπὸν ὑπερήφανο τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν ὑψηλὴ τιμὴ ποῦ τοῦ ἀνέθεταν.

Περνοῦσε ὅμως ὁ καιρὸς καὶ ἡ μέρα ποῦ θὰ μπαίναμε στὰ πλοῖα

δὲν φαινόταν καὶ μάλιστα πολλὲς εἰδήσεις ἤρχοντο ὅτι ἡ ἐκστρατεία τῆς Ρωσσίας θὰ ματαιωθῇ.

Ἐν τῷ μεταξὺ συμπληρώσαμε τὰ ὑλικά μας, μάλλινα ροῦχα δόθησαν σ' ὅλους τοὺς ἄνδρας καὶ περιμέναμε τὴ μέρα τῆς ἀναχωρήσεως. Ἡ ΙΙ Μεραρχία εἶχε ἀναχωρήσῃ, ἐνῷ τὸ Σύνταγμά μας ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ διαταγὴ πῆγε στὸ Σαρισαμπὰν καὶ ἀνέλαβε τὴν προκάλυψι τῆς Βουλγαρικῆς μεθορίου στὶς 15 Φεβρουαρίου.

Μιὰ εἴδησις μᾶς ἔρχεται, ὅτι τ' ἄλλα δύο Συντάγματα τῆς Μεραρχίας μας (3 Πεζικὸ τοῦ Κονδύλη καὶ 5)42 Εὐζώνων τοῦ Πλαστῆρα) ἔφυγαν βιαστικὰ ἀπὸ τὰς Ἐλευθεράς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου κ. Μανέτα, ἀρχηγοῦ τοῦ Πεζικοῦ τῆς Μεραρχίας μας, κι' ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες μιὰ ἐπείγουσα διαταγὴ μᾶς φέρει ἐσπευσμένως ἀπὸ τὸ Σαρισαμπὰν στὸ Πράδι ὅπου βρεθήκαμε τὸ βράδυ στὶς 4 Μαρτίου.

Ε'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ.— ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

1ον. Ρωσσία

Ἐνῷ ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ τὴ δίψα τῆς δόξας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Πατρίδος γεμάτη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ ψυχικὴ ρώμη περιμένει ἀνυπόμονα τὴν ὥρα ποῦ θὰ ριφθῇ στὸν μεγάλο ἀγῶνα γιὰ νὰ πολεμήσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν κίνδυνο ποῦ ἀπειλεῖ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν ἰσορροπία τῆς ἀνθρωπότητος, μία προσωπικότης ποῦ μὲ ἀγωνία περιμένει τὴν ἀνόρθωσι τῆς ἄλλοτε Κραταιᾶς Αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία τώρα σφαδάζει μέσα στὰ νύχια τῆς βαρβαρότητος, ὁ πρίγκηψ Ντεμιντὼφ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ποῦ μὲ ἀγαθὰς ἐλπίδας βλέπει τὴν ἀναχώρησι τοῦ στρατοῦ μας γιὰ τὴν Πατρίδα του, στέλνει τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ τηλεγράφημα:

Στρατηγὸν Νίδερ,

«Καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν διοίκησιν εὐτυχῆ Ὑμῶν στρατεύματα εἶνε ἕτοιμα ν' ἀναχωρήσωσι διὰ τὴν Πατρίδα μου, ὅπως βοηθήσουν τοὺς συμμάχους μας εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ ἀνθρωπιστικὸν ἔργον των, ἔρχομαι ἐκ καρδίας νὰ σᾶς εὐχηθῶ στρατηγέ μου, τὴν ἐπιτυχίαν τῆς γενναίας ταύτης ἐπιχειρήσεως. Πέποιθα ὅτι οἱ γενναῖοι καὶ φίλοι στρατιῶται Σας θὰ εὕρουν ἐν Ρωσσίᾳ τὴν συμπαθῆ καὶ εὐγνώμονα ὑποδοχήν, ἥτις τοὺς ἀξίζει».

ΝΤΕΜΙΝΤΩΦ.

Ὁ Στρατηγός μας στὸ συγκινητικὸ αὐτὸ τηλεγράφημα ἔστειλε τὴν ἀπάντησιν αὐτή:

Ἐξοχώτατον Πρεσβευτὴν Ρωσσίας Ντεμιντὼφ
Ἀθήνας

«Παρακαλῶ δεχθῆτε τὰς θερμάς μου εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐχάς, ἅς εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀπευθύνετε ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς διὰ τὴν Ρωσσίαν ἀναχωρήσεως τοῦ Α′ Σ. Στρατοῦ.

Τὰ ὑπ' ἐμὲ στρατεύματα εὐγνώμονα πρὸς τὴν Μεγάλην Ρωσσίαν ἀπέρχονται μεθ' ὑπερηφανείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐγενοῦς ἀποστολῆς των».

Α′ Σ. ΣΤΡΑΤΟΥ
Κ. Ξ. ΝΙΔΕΡ
(Ὑποστράτηγος)

Στὸ Πράβι ποῦ φθάσαμε περιμέναμε τὴ διαταγὴ γιὰ τὴν ἀναχώρησι. Φροντίζουμε στὸ μεταξὺ νὰ μὴ χάσουμε καιρὸ γιὰ νὰ προετοιμάσουμε τὸ Σύνταγμα καὶ γι' αὐτὸ στὶς 5 Μαρτίου ὅλη τὴν ἡμέρα μιὰ πυρετώδης κίνησις βασιλεύει παντοῦ. Ὑλικὰ καὶ τροφαὶ παραλαμβάνονται, στρατιῶτες ντύνονται, ἄλλοι ἑτοιμάζονται νὰ σταλοῦν στὸ ἔμπεδον ὡς καχεκτικοὶ μαζὺ μὲ τοὺς καχεκτικοὺς ἀξιωματικούς, ἄλλοι (ἰδίως ἀξιωματικοὶ) παρακαλοῦν νὰ μὴ τοὺς ἀφήσουμε στὸ ἔμπεδο καὶ τὸ βράδυ ἔρχεται μιὰ διαταγή.

«Πρωΐαν 6 Μαρτίου καταπλεύση λιμένα Ἐλευθερῶν ἀτμόπλοιον «ΠΕΤΡΟΣ ΜΕΓΑΣ», ἐφ' οὗ ἐπιδιβασθήσεται 2ον Σύνταγμα Πεζικοῦ Στόπ.

Ἐπιδιβασθησομένη δύναμις 2000 ἄνδρες καὶ Διοίκησις Συντάγματος Στόπ.

Τὰ ἐπιβιβασθησόμενα Τάγματα θὰ εἶνε πλήρη μετὰ τῶν Πολυβολαρχιῶν ἄνευ κτηνῶν. Τὸ ὑλικὸν πολυβόλων μετὰ τῶν πυρομαχικῶν θὰ ἐπιβιβασθῇ Στόπ. Τὰ κτήνη τῶν πολυβολαρχιῶν θὰ παραμείνωσι μόνον μὲ τὰ σάγματά των Στόπ.

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ
κ. δ.
ΠΑΓΚΑΛΟΣ

Τέλειωσαν πειὰ τὰ ψέμματα· αὔριο θὰ γίνῃ ἐπιβίβασις, μᾶς λέγει ὁ ἀξιωματικὸς τῶν τηλεφώνων ποῦ φέρνει τὸ τηλεφώνημα. Γίνεται ἀμέσως γνωστὸ στοὺς στρατιῶτες κι' ἀρχίζει τὸ ἀτέλειωτο γλέντι. Παντοῦ τραγούδια, χοροί, ἐνθουσιασμός, ἀστεῖα, χαρά. Οἱ ἀξιωματικοὶ κι' αὐτοὶ μαζεύονται σὲ μικρὲς ὁμάδες κι' ἀρχίζουν τὴ διασκέδασι, ὅπου κυριαρχοῦν ἡ εὔθυμες προπόσεις. Καθένας φροντίζει νὰ κάνῃ τὶς προμήθειές του γιὰ τὸ μεγάλο ταξεῖδι. Ἄλλος ἀγοράζει λεμόνια γιὰ τὴ ναυτία, ἄλλος βιβλία, ἄλλος γράφει ἐπιστολὴ στὸ σπίτι του γιὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τοὺς δικούς του, ἄλλος στέλνει χρήματα, ἄλλος. . . . . κάνει τὴ διαθήκη του καὶ ἄλλος μὲ μιὰ ἐπιστολὴ ζητεῖ τὴν εὐχὴ τῆς μάννας του. Ὅλα εἶνε ἕτοιμα τὸ βράδυ κι' ὅλοι ἀποσύρονται γρήγορα στὸ κρεββάτι τους γιὰ νὰ παραδοθοῦν στὶς ἀγκάλες τοῦ Μορφέως. Ἡ φαντασία του παρασύρει τὸν καθένα σὲ μιὰ ρέμβη, ποῦ γίνεται κατόπιν πραγματικὴ νάρκη καὶ μὲ τὸ μειδίαμα, ποῦ ἄθελα καὶ ὑποσυνείδητα ἔρχεται στὰ χείλη, φαντάζεται τὴς τερπνὲς καὶ ἔνδοξες σκηνὲς τῆς νέας μεγάλης ἐκστρατείας.

Ἡ συγκέντρωσις γιὰ τὸ πρωΐ εἶχε διαταχθῇ στὶς 6, γιὰ νὰ ἐκκινήσῃ ἀμέσως τὸ Σύνταγμα γιὰ τὸ λιμένα τῶν Ἐλευθερῶν. Ἔπρεπε λοιπὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ νὰ εἶνε στὸ στρατῶνα ἀπὸ τὰς 5. 30′. Ἔτσι οἱ ὑπηρέτες τῶν ἀξιωματικῶν ἔπρεπε νὰ ξυπνήσουν τοὺς ἀξιωματικούς των στὶς 5.

Ὁ Μῆτρος ὅμως ὑπηρέτης ἑνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ, εἶχε μεγάλη βία γιὰ νὰ φύγῃ μήπως δὲν προφθάσῃ τὸ βαπόρι. Εἶχα κι' ἐγὼ καταλύσῃ σ' ἕνα σπίτι δίπλα στὸ ὁποῖον ἔμενεν ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Μήτρου. Ὁ Μῆτρος ἔρχεται βιαστικὰ στὶς 4 1)2 φωνάζει ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀκόμη. «Κύριε ἀνθυπολοχαγέ!! Σήκω γιατὶ θὰ φύγουμε γιὰ τὴ Ρωσσία!» καὶ πρὶν ὁ ἀνθυπολοχαγὸς συνέλθῃ ἀπὸ τὴ νάρκη τοῦ ὕπνου ἡ κουβέρτες του εἶχαν ἁρπαχθῇ καὶ διπλώθηκαν βιαστικὰ ἀπὸ τὸ Μῆτρο. Ξύπνησα κι' ἐγὼ καὶ δὲν μπόρεσα νὰ μὴ γελάσω ἀπὸ εὐχαρίστησι γιὰ τὸ ἠθικὸ τῶν στρατιωτῶν μας, τὸ ὁποῖον τότε κατοπτρίζετο στὸ πρόσωπο τοῦ Μήτρου, ποῦ εἶχε μεγάλη βία νὰ ριχθῇ στὸν πολιτισμένο κόσμο—ἔτσι τοὺς νόμιζε τοὺς Ρώσσους—γιὰ ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια του καὶ νάχῃ ὅλη νὰ γράφῃ καὶ νὰ διηγεῖται στὸ χωριό του.

Τὸ πρωΐ στὴν πλατεία τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ ὅλο τὸ Σύνταγμα εἶνε συγκεντρωμένο καὶ παρατεταγμένο, ἡ σημαία ἀνοιχτή, τὸ κόρο μας τραγουδεῖ ἐθνικὰ τραγούδια, ἡ σάλπιγκες ὅμως σημαίνουν προσοχὴ καὶ σὲ λίγο φαίνεται ὁ Συνταγματάρχης μας, ποῦ θὰ ὁδηγήσῃ τὸ Σύνταγμα στὴν ἄγνωστη χώρα γιὰ νὰ ζητήσουμε καὶ μεῖς τὴ δόξα καὶ τὴν ἀθανασία στὸ ἴδιο μέρος, ὅπου τὸν παληὸ καιρὸ δύο ἄλλοι ἥρωες Ὀρέστης καὶ Πηλιάδης ἐζήτησαν τὴν ἐξάγνισι στὴν Ταυρίδα.

Μὲ μιὰ μόνον ματιὰ ἡ ἐπιθεώρησις τελειώνει δύο λόγια ἐνθου-

σιώδη βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Συνταγματάρχη, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλη ψυχικὴ γαλήνη ἔβλεπε τὴν ἠθικὴ δύναμι τῶν ἀνδρῶν. Ἡ διαταγὴ «ἐμπρὸς» δίδεται, ἡ ζητωκραυγὲς καὶ τὰ τραγούδια ἀντηχοῦν καὶ ξεκινοῦμε μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ λαοῦ ποῦ παρακολουθοῦσε μὲ μεγάλη συγκίνησι τὸ θέαμα αὐτό.

Σὲ λίγο ἡ ἀπέραντος κορδέλα τοῦ Συντάγματος ἀναβαίνει τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο κι' ὅταν φθάσαμε στὸν αὐχένα εἴδαμε νὰ περισσεύουν ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα τῶν βουνῶν κάτι ψιλὰ κατάρτια μ' ἕνα φουγάρο. Ἦταν Ὁ Μέγας Πέτρος, τὸ Ρωσσικὸ ὑπερωκεάνειο ποῦ θὰ μᾶς φέρῃ στὴ Ρωσσία.

Στὶς 11 φθάνουμε στὸ λιμένα καὶ κάνουμε μιὰ πρόχειρη ἀναγνώρησι τῆς ἀποβάθρας καὶ τοῦ βαποριοῦ γιὰ τὴν ἐπιβίβασι, τὴν ὁποία μ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες εἶχε κανονίσῃ, σὰν πραγματικὸς ἀριστοτέχνης, ὁ ἀκούραστος ὑπολοχαγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Συντάγματος Στάσας Ν.

Στὶς 2 μ. μ. ἀρχίζει ἡ ἐπιβίβασις σὲ κάτι μικρὰ ποταμόπλοια, ποῦ εἶχαν φέρῃ οἱ γάλλοι ἐπίτηδες γιὰ τὴν ἐπιβίβασι τοῦ στρατοῦ τῆς Ρωσσίας, καὶ οἱ ἄνδρες τοποθετοῦνται στενόχωρα μέσα πάντοτε μὲ τραγούδια.

Στὶς 6 τὸ ἀπόγευμα ἔχει τελειώσει ἡ ἐπιβίβασις ἀλλὰ μένουν ἔξω τρεῖς λόχοι τοῦ IIIου Τάγματός μας καὶ τὰ κτήνη τοῦ Συν)τος.

Στὸ «Μέγα Πέτρο» εἶχαν ἐπιβιβασθεῖ οἱ ἑξῆς:

Ἐπιτελεῖον Συντάγματος (Γρηγοριάδης Διοικητής, Μπουλαλᾶς ὑπασπιστής, Στάσας, Σταμοῦλος, Διονέλης, Κουρκουλῆς ἀξιωματικοὶ ἐπιτελείου).

1ον. Τάγμα (Μητσάκος διοικητής, Χατζηαποστόλου, Πλάκας, Γερολυμᾶτος Κουσιάνης).

1ος λόχος Παλλάσκας, Χαρκιαδάκης, Βαρελλᾶς, Δραμιτινός, Καρδασάκης).

2ος λόχος (Παπαδημητρόπουλος, Κούκουρας, Τσιμιτσέλης, Σκουντάκης).

3ος λόχος (Τσάμης, Γιαννόπουλος, Μάνεσης, Κοντόπουλος, Ψαρουδάκης).

1η Πολυβολαρχία (Καμπάνης, Βάλιακας, Παπανδρέου).

II Τάγμα (Ἀνδριτσόπουλος διοικητής, Θεοδωρίδης, Μπουσιᾶκος).

5ος λόχος (Φιωτάκης λοχαγός, Διοσκουρίδης, Παπαδάκης, Κοντομήτρος, Δαρδαμανέλης).

6ος λόχος (Σταθάκης λοχαγός, Παπαβασιλείου, Μαλάμος).

7ος » (Λαγουρὸς » Λιναρδᾶτος, Καραντινός, Μωραϊτάκης, Μανζῆς).

II Πολυβολαρχία (Βλάχος λοχαγός, Τσομᾶκος, Καντζῖνος, Κορομηλᾶς).

9ος λόχος (Παπασταματιάδης λοχαγός, Ἀλεπίδας, Σαλιάρης, Δουκάκης, Χανζῆς.

Ἡ ἀναχώρησις ἔχει ὁρισθῇ στὶς 8 τὸ βράδυ καὶ περιμένουμε τὸ στρατηγό μας Νίδερ ποῦ θ' ἀναλάβῃ τὴ Διοίκησι τοῦ ἐκστρατευτικοῦ Σώματος τῆς Ρωσσίας. Ὁ στρατηγὸς ἔρχεται μαζὺ μὲ τὸ στρατηγὸ Βλαχόπουλο μέραρχο τῆς II Μεραρχίας ἡ ὁποία εἶχε φύγει πρὸ ἡμερῶν. Οἱ στρατιῶτες ζητωκραυγάζουν τοὺς στρατηγοὺς καὶ τραγουδοῦν πατριωτικὰ τραγούδια ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ τραγοῦδι τῆς Ρωσσίας ποὖχε γίνῃ ἐπὶ τούτῳ.

Σὲ καινούργια βάρκα μπῆκα
Καὶ εἰς τὴ Ρωσσία βγῆκα
Ροῦσσες νὰ μᾶς δοῦνε βγαίνουν
Καὶ μὲ λούλουδα μᾶς ραίνουν
. . . .
. . . .
Ἀπὸ τὴ Ρωσσία σύρνει
Δρόμος ἴσια γιὰ τὴ Σμύρνη.

Τὸ ἄριστα κατηρτισμένο κόρο μας συγκεντρωμένο τραγουδεῖ πατριωτικὰ ᾄσματα καὶ τὸ βαπόρι ὅλο ἀντηχεῖ παντοῦ ἀπὸ τὶς φωνὲς καὶ τὰ τραγούδια. Δὲν ἦταν ἐνθουσιασμὸς ἐκεῖνος. Ἦταν τρέλλα σωστή. Οἱ Γάλλοι μᾶς βλέπουν καὶ μᾶς ζηλεύουν καὶ οἱ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ (15—20 ποῦ πήγαιναν κι' αὐτοὶ νὰ πολεμήσουν γιὰ τὴν πατρίδα τους) κυττάζουν μὲ μεγάλη ἔκπληξι τὸ στρατὸ ἐκεῖνον καὶ τὶς οἶδε πόσα ὄνειρα δὲν γεννήθηκαν στὴ ψυχή τους τὴ στιγμὴ ἐκείνη γιὰ τὴν ἀναγέννησι τῆς πατρίδας των.

Ὁ πλοίαρχος τοῦ «Μεγάλου Πέτρου» ἕνας ὑπερύψηλος Ἰάπων ποῦ ὅταν καθόταν στὴ θέσι τοῦ πλοιάρχου, ἔμοιαζε σὰν ἕνα ὤμορφο καβαλάρη μὲ τὸ ὑπερήφανο ἄλογό του, καὶ ποῦ ἡ φυσιογνωμία του ἐπέβαλλε στὸν καθένα τὸ σεβασμὸ μὲ τὸ αὐστηρὸ στρατιωτικὸ ὕφος του, κατέλαβε τὴ θέσι του καὶ στὶς 8 ἀκριβῶς τὸ βράδυ ἕνα βροντῶδες παράγγελμά του ἀκούεται κι' ἀκολουθεῖ ὁ κρότος τῆς ἀγκύρας

ποῦ σηκώνεται. . . . Ὁ «Μέγας Πέτρος» ἀρχίζει καὶ σὲ λίγο ἀναπτύσσει ὅλη τὴν ταχύτητα του. Φεύγει....

Ὁ θεόρατος θαλάσσιος γίγας ὁ «Μέγας Πέτρος» ἔπειτ' ἀπὸ ἕνα σφύριγμα ποῦ σὰν ἄγριος βρυχηθμὸς ἀντήχησε στὰ βουνὰ τῶν Ἐλευθερῶν αὐλακώνει μὲ μεγαλοπρέπεια τὰ ἥσυχα νερὰ τοῦ κόλπου καὶ σὲ λίγο ξανοίγεται στὴν ἀνοικτὴ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου.

Μιὰ περίλυπη ματιὰ στὰ ἅγια Ἑλληνικὰ χώματα ρίχνεται κι᾽ ἕνα ἐρώτημα ἔρχεται μόνο του στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός. Πότε θὰ τὰ ξαναϊδοῦμε ; Ἔρχεται κατόπιν χωρὶς νὰ θέλουμε ἡ ρέμβη καὶ αἰχμάλωτοι σ᾽ αὐτή, παραδινόμεθα σ᾽ ἕνα ὡραῖο ὄνειρο μιὰν ὀπτασία ἀληθινὴ ποῦ ἀρχίζει τώρα νὰ θωπεύῃ τὴ φαντασία μας, καὶ νὰ ἐξελίσσεται σιγὰ σιγὰ ὅπως θὰ ἰδῆτε.

Ἔχουμε πειὰ ἀφοσιωθῇ μὲ ἐμπιστοσύνη στὸ πεπρωμένο καὶ στοῦ καθενὸς τὴ σκέψι ἀπὸ τοὺς ἥρωας ποῦ ἀποτελοῦν τὸ φορτίο του, κυριαρχοῦν μόνον ἡ ἰδέες τῆς δόξας καὶ τοῦ θριάμβου ἐνῷ οἱ πολλαπλοῖ ἄγνωστοι κίνδυνοι στοὺς ὁποίους θὰ βρεθῇ ἐκτεθειμένος ἀποκλείονται ἀπὸ τὸ συναίσθημα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποῦ ἔχει ἐπισκοτίσῃ κάθε λογική. Αἰσιοδοξία ἀπέραντος βασιλεύει στὴν καρδιὰ τοῦ φαντάρου καὶ πεποίθησις γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας, πεποίθησις ποῦ στηρίζεται στὴν αὐτοπεποίθησι καὶ στὸν ἡρωϊσμό του. Δὲν ξέρει οὔτε, θέλει νὰ μάθῃ ὁ ἀφανὴς ἥρως, ὁ ἀσύγκριτος φαντάρος μας τῆς προηγούμενες ἀποτυχίες μεγάλων στρατῶν ποῦ ὑπέκυψαν ᾽μπρὸς στὴ δύναμι τοῦ μεγάλου συμμάχου τῆς Ρωσσίας τοῦ χειμῶνα. Δὲν βλέπει οὔτε θέλει νὰ ἰδῇ τὸ μικρὸν ἀριθμὸ τοῦ στρατοῦ μας· ἕνα μόνον ξέρει ὅτι εἶνε ἀποφασισμένος νὰ νικήσῃ κι᾽ ἐκεῖ ποῦ πηγαίνει θὰ ζητήσῃ καὶ θὰ εὕρῃ τὴ νίκη γιὰ νὰ τὴ φέρῃ στὴν Ἑλλάδα ζωγραφισμένη στὴν ἔνδοξη σημαία του γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶνε ὁ συκοφαντημένος ἀπὸ τὸ ἐπιπόλαιο κίνημα τῆς Λαμίας, φυγοπόλεμος ἀλλ᾽ εἶνε ὁ γενναῖος πολεμιστὴς ποῦ ξέρει πάντα νὰ νικᾷ καὶ εὔκολα νὰ προσφέρῃ τὴ ζωή του στὸ βωμὸ τῆς Πατρίδας.

Εἶναι μέσα στὸ βαπόρι ὅλο σχεδὸν τὸ πλήρωμα Μπολσεβῖκοι καὶ στὴ φυσιογνωμία τους διακρίνει εὔκολα κανεὶς τὸ μῖσος ποῦ τρέφουν ἐναντίον μας. Μερικοὶ ἀπ᾽ αὐτοὺς ρίχνουν βλέμματα οἴκτου καὶ κινοῦν τὸ κεφάλι μ᾽ ἕνα σαρκαστικὸ μειδίαμα ποῦ ἅμα κανεὶς ἤθελε νὰ φιλοσοφήσῃ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ πολλὰ γιὰ τὴν ἰδέα ποὔχαν γιὰ μᾶς οἱ Μπολσεβῖκοι. Οἱ στρατιῶτες μαζεύονται γύρω τους γιὰ νὰ περάσουν τὴν ὥρα καὶ τοὺς περιπαίζουν, ἐνῷ αὐτοὶ τοὺς παριστάνουν τὸν κίνδυνο ποῦ θὰ διατρέξουν στὴ Ρωσία.

Μὲ μεγάλη στενοχώρια εἴχαμε τακτοποιηθῇ στὸ βαπόρι γιατὶ καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἦσαν πολλοὶ καὶ ἔπρεπε νὰ βροῦμε τρόπο γιὰ νὰ διασκεδάσουμε τὴν ἀνία τοῦ μεγάλου ταξειδιοῦ. Μὲ τὸ πρῶτο ὅμως μάτι ποῦ ρίξαμε στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σκάφους καταλάβαμε ὅτι δὲν εἴχαμε νὰ στενοχωρηθοῦμε καὶ πολύ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄφθονες πολυτελεῖς καμπίνες, μιὰ ἀπέραντη αἴθουσα ἑστιατορίου καὶ ἀναψυχῆς ἕνα σαλόνι μὲ πιάνο, δύο καπνιστήρια ἀποτελοῦσαν τὴν ἐσωτερικὴ διασκευὴ τοῦ βαποριοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ μοιράζονται ἀμέσως σὲ ὁμάδες καὶ ἄλλοι παίζουν πιάνο μὲ τὸ ἕνα δάχτυλο, ἄλλοι χορεύουν, τραγουδοῦν, ἄλλοι παίζουν σκάκι, τάβλι, χαρτιά, ἄλλοι συζητοῦν καὶ ἄλλοι ἀστειεύονται. Μερικοὶ μικροὶ κοσσυφολόγοι προετοιμάζονται ἀπὸ τὸ βαπόρι ἀκόμη γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τῆς νέες ἰδέες γι᾽ αὐτὸ ἱδρύουν Σοβιὲτ καὶ στὴ πρώτη συνεδρίασι ποῦ κάνουν συζητοῦν γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον θὰ περάσουν τὶς (πρῶτες) μέρες τοῦ ταξειδιοῦ. Ἀπὸ τὶς πολλὲς προτάσεις ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα νὰ διασκεδάσουν καὶ μὲ μερικοὺς Ρώσσους ἀξιωματικοὺς ποῦ κι᾽ αὐτοὶ ἐνεγράφησαν στὸ Σόβιετ, ἀρχίζει τὸ θεότρελλο γλέντι. Τὰ μπουκάλια τῆς μπύρας ἀδειάζουν τρομερὰ καὶ μαζὺ μ᾽ αὐτὸ ἡ τσέπη τῶν κοσσυφολόγων ποῦ ἦταν εὐτυχῶς ἀρκετὰ φουσκωμένη μὲ τὸ χιλιάρικο τῆς προπαρασκευῆς γιὰ τὴν ἐκστρατεία. Ἡ ἐμπνευσμένες ἀπὸ τοὺς ἀτμοὺς τοῦ Διονύσσου προπόσεις πέρνουν καὶ δίνουν καὶ στὸ τέλος ἕνα καρπάζωμα στὸ ρήτορα. Πέρνει ὅμως τὸ μεγαλείτερο καρπάζωμα ἕνας ἀξιωματικὸς δάσκαλος ποῦ μὲ σοβαρότητα ἡγουμένου Μοναστηριοῦ εὔχεται στὸ τέλος «νὰ γυρίσουν ὅλοι Μπολσεβῖκοι». Ἄλλοι σ᾽ ἕνα χωριστὸ τραπέζι ἔχουν ἐπιτάξῃ κάτι Ρωσσοέλληνας τοῦ πλοίου καὶ μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια καὶ τὰ σημειωματάρια στὰ χέρια προσπαθοῦν νὰ μάθουν τὴ Ρωσσική. Ἔχουν ὅμως πάντα ὑπ᾽ ὄψιν τους τῆς διπλωματικὲς διακοινώσεις ποῦ θὰ βρεθοῦν στὴν ἀνάγκη νὰ κάνουν γι᾽ αὐτὸ ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ τρυφερὸ μέρος τοῦ λεξιλογίου. «Πῶς λέγεται ἡ Κυρία ;» ἐρωτᾷ ἕνας, Κοσποζᾶ τοῦ ἀπαντᾷ ὁ δάσκαλος. Πῶς λέγεται τὸ «σ᾽ ἀγαπῶ ;» Γιαβᾶς λιουμολιοῦ. «Τὸ ἀγάπη μου» ; ἐρωτᾷ ἄλλος, Μόγια νταρογκάγια ἀπαντᾷ ὁ δάσκαλος. Ἔτσι οἱ νέοι Δὸν Ζουὰν ἔμαθαν ὅτι τοὺς χρειάζεται κι᾽ εἶνε ἕτοιμοι ν᾽ ἀρχίσουν τὸν ἀγῶνα.

Μέσα στὴν αἴθουσα τῶν ἐπισήμων μερικοὶ ἀποφασίζουν νὰ τελειοποιηθοῦν στὸ σκάκι καὶ ἄλλοι στὸ τάβλι. Σ᾽ ἕνα τραπέζι ἕνας μεγά-

λος κύκλος συζητεῖ γιὰ τὴν κατάστασι. Οἱ καλῶς πληροφορημένοι θέλουν νὰ καθορίσουν τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας μας στὴ Ρωσσία, κι' ἄλλοι ἐπιμένουν ὅτι θ' ἀναλάβουμε καθαρῶς ἀστυνομικὰ καθήκοντα. Ἄλλοι ὅμως ποῦ μὲ πιὸ ψυχρὴ λογικὴ ἐξετάζουν τὰ ζητήματα, ἐπιμένουν ὅτι θὰ ἔχουμε ἀργότερα σοβαρὸν ἀγῶνα κι' ὅτι τοὺς ἀνησυχεῖ ἡ ἐσπευσμένη ἀναχώρησίς μας καὶ ἡ παράτασις τῆς συγκεντρώσεως στρατευμάτων. Ἕνας ὅμως ποῦ πάντα εἶνε αἰσιόδοξος καὶ ποῦ ποτὲ δὲν θέλει νὰ ὑπολογίσῃ τὸν κίνδυνο, ὁ νεαρὸς Παλλάσκας ὁ μετέπειτα ἥρως τῆς Κριμαίας χύνει τὴν αἰσιοδοξία μέσα στὸν κύκλο τῆς συντροφιᾶς αὐτῆς μὲ τὰ ἡρωϊκὰ καὶ πατριωτικὰ λόγια του.

Ὅταν ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ μιὰ καμπάνα μεγάλη μᾶς καλεῖ καὶ στὸ ἀπέραντο ἑστιατόριο πέρνουν τὴ θέσι τους περισσότεροι ἀπὸ 100 ἀξιωματικούς. Οἱ στρατηγοί μας Νίδερ καὶ Βλαχόπουλος μὲ τὸν ἐπιτελάρχη τοῦ Σώματος κ. Ὀθωναῖο μὲ τὸ Συνταγματάρχη κ. Γονατᾶ μὲ τὸ Γεν. Ἀρχίατρο κ. Κουρτάκη καὶ μὲ τὸ διοικητή μας κ. Γρηγοριάδη κάθουνται σ' ἕνα τραπέζι καὶ δίνουν τὸν τόνο τῆς σοβαρότητος στὸ ἀπέραντο ἑστιατόριο. Σ' ἄλλο τραπέζι βλέπουμε μιὰν ὁμάδα Ρώσσων ἀξιωματικῶν μὲ τὴ θλιμένη φυσιογνωμία τους νὰ συζητοῦν σιωπηλὰ καὶ μὲ σοβαρότητα ποῦ ἐπρόδιδε τὴ ψυχικὴ ὀδύνη τους.

Τὸ πρωῒ βρισκόμαστε ἔξω ἀπὸ τὴν Τένεδο κι' ὅλοι συσσωρεύονται στὴ γέφυρα τοῦ πλοίου γιὰ νὰ δοῦν τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων ὅπου θὰ μποῦμε σὲ λίγο. Μιὰ βροχὴ ἀρκετὰ ἐνοχλητικὴ μᾶς καταβρέχει καὶ ἡ θάλασσα ἀρκετὰ πεισματάρα στὸ μέρος αὐτὸ δυσκολεύει τὸ ταξεῖδι μας. Σὲ λίγο πλησιάζουμε καὶ ἡ ἥμερες καταπράσινες ραχοῦλες μᾶς παρουσιάζονται μὲ τὰ μικρὰ χωριουδάκια τους κατεστραμμένα κ' ἔρημα. Διακρίνουμε πρῶτα κάτι μισοβυθισμένα καράβια, τὰ λείψανα τῆς ναυμαχίας τοῦ 1915, ἔπειτα τὰ πρῶτα φρούρια ἁρματωμένα μὲ τὰ τεράστια κανόνια ποῦ ἄλλοτε ὑπενθύμιζαν τὴν ἀκατάβλητο δύναμι τῆς ἀγρίας Αὐτοκρατορίας ἐνῷ τώρα βουβὰ καὶ μὲ τὰ στόμια σκυμμένα πρὸς τὴ γῆ δείχνουν τῆς Τουρκίας τὴν τρομερὴ κατάντια. Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἕλλης πρῶτα κι' ἔπειτα τὰ φρούρια Σεντὶλ - Μπάχρ καὶ Κουμ-Καλέ, ἔπειτα ἀπὸ μακρυὰ κάτι ἄσπρες ἐκτάσεις (τὰ νεκροταφεῖα τῶν πεσόντων Ἄγγλων) πέφτουν στὴν ἀντίληψί μας καὶ τὸ γρήγορο βαπόρι μας βραδυπορεῖ μέσα στὰ στενά, ἀπὸ τὸ φόβο τῶν τορπιλλῶν.

Βλέπουμε τὶς δύο ὡραῖες ἀλλὰ κι' αὐτὲς κατεστραμμένες πόλεις

Μάδυτο καὶ Δαρδανέλλια, τὸν Τουρκικὸ ναύσταθμο τοῦ Ναγαρᾶ μὲ λίγα πεπαλαιωμένα πλοῖα, τὶς καρβουναποθῆκες του καὶ τὰ συρματοπλέγματά του, ποῦ ἀποτελοῦν τὰ γνωρίσματά του καὶ ἀφοῦ χορτάσαμε τὴν περιέργειά μας ἀπὸ θαυμασμὸ γιὰ τ' ἀξιοθέατα μέρη, τὰ φοβερὰ ἀμέτρητα κανόνια καὶ τὸ ἀπαραβίαστο τῶν Στενῶν, μπήκαμε στὴν Προποντίδα, ἀφοῦ πρῶτα εἴδαμε τὶς δυὸ ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις, τὴν Λάμψακο καὶ τὴν Καλλίπολι.

Ὁ «Μέγας Πέτρος» περνᾷ δίπλα στὰ Ἑλληνικὰ νησιὰ τοῦ Μαρμαρα καὶ μὲ τὴν περήφανη γρηγοράδα του σχίζει τὰ νερὰ τῆς Προποντίδος καὶ σὲ λίγο χάνουμε κάθε στεριὰ ἀπὸ τὰ μάτια μας.

Ἐπιστρέφουμε στὴν αἴθουσα τοῦ βαποριοῦ γιὰ νὰ ξαναβγοῦμε τὸ ἄλλο πρωΐ, ποῦ καθὼς μᾶς λένε θὰ φθάσωμε στὴν Πόλι.

Κοιμηθήκαμε μὲ τὴν ἀνάμνησι στὴν καρδιὰ καὶ μὲ μιὰ ἄγνωστη ἱερὰ συγκίνησι, χυμένη στὴν ψυχή μας, γιατὶ τὸ πρωῒ πιὰ θὰ βλέπαμε τὴν Πόλι, ποῦ σὰν κάτι μυθικὸ ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ τὴ φανταζόμαστε κι' ὅλοι οἱ θρύλοι κι' ὅλες ἡ ἔνδοξες, ἡ συγκινητικές, ἡ τραγικὲς καὶ θλιβερὲς παραδόσεις πῆραν σάρκα κι' ὅλη τὴ νύχτα ἀσφαλῶς σ' ὅλους, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ περνούσαμε τὰ νερὰ τῆς Προποντίδος, ἦλθαν σὰν ὁμηρικοὶ ὄνειροι στὸν ὕπνο μας.

Τὸ πρωΐ, φωνὲς θαυμασμοῦ τῶν φαντάρων, ποῦ βρίσκονταν στὸ κατάστρωμα, μᾶς ξυπνοῦν πρὶν τῆς συνειθισμένης μας ὥρας κι' ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς καμπίνας μας βλέπουμε τὴν ὀνειρευτὴ Πόλι νὰ λούζεται στὰ γαλανὰ νερὰ τοῦ Βοσπόρου μὲ νωχέλεια ἀνατολίτισσας, ἐνῷ ὁ ἥλιος τῆς ἀνατολῆς ροδίζει τὶς κορφὲς τῶν λόφων της.

Ἕνα δάσος ἀπὸ μιναρέδες (πόσες ἐκκλησιὲς βυζαντινές;) δείχνει τοῦ Ἀσιανοῦ κατακτητὴ τὸ πέρασμα καὶ τὰ σπίτια της ἀκανόνιστα καὶ χωρὶς ρυθμὸ (δίπλα στὸ ὑπερύψηλο μέγαρο βλέπει κανεὶς τὸ χαμόσπιτο, δίπλα στὸ καλλιμάρμαρο ἕνα ξύλινο), ἀλλοῦ ἄσπρα κι' ἀλλοῦ κατάμαυρα, χωρὶς καμμιὰ ἰδέα ἀρχιτεκτονικῆς, οὔτε γιὰ τὰ κτίρια οὔτε γιὰ τοὺς δρόμους, ποῦ τὶς δίνουν ἕνα ἰδιαίτερο τόνο καὶ τὴν κάνουν ξεχωριστὴ ἀπ' ὅλες τὲς ἄλλες πόλεις.

Μὰ τὸ μάτι μας δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ ὁλόκληρη· εἶνε ἀπέραντη, χάνεται στὸ βάθος.

Σηκωθήκαμε καὶ βιαστικὰ ἀνεβήκαμε στὸ κατάστρωμα· ἀριστερά μας φαντάζει ὁ τροῦλος τῆς Ἁγιᾶς Σοφιᾶς, τὸ θαυμασιώτερο καὶ ὡραιότερο ἔργο τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ φάρος τῆς χριστιανοσύνης καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ κέντρον γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον κινεῖται, τόσους

αἰῶνες τώρα, ἡ σκέψι κάθε Ἕλληνος, ἡφαίστειο ποῦ θερμαίνει κάθε ἑλληνικὴ καρδιὰ καὶ κεντρίζει κάθε ἑλληνικὴ διάνοια.

Τί κι᾿ ἂν τὴν ἀσχημίζουν σήμερα οἱ ἀκαλαίσθητα κτισμένοι μιναρέδες; ἔπαψε ποτὲ νὰ εἶνε ὁ ναὸς τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἑλληνισμοῦ; ἡ φωνὴ τῶν Χρυσοστόμων της καὶ τῶν Γρηγορίων της ἀντηχεῖ ἀκόμα καὶ οἱ παπάδες εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἐξακολουθήσουν τὴ λειτουργεία ποῦ τὸ φάσγανο ἀγρίου κατακτητοῦ δὲν ἄφησε νὰ τελειώσῃ «Πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροὺς πάλι δικά μας θἆνε!»

Κι᾿ ὅτι ἡ φυλὴ δὲν ἐλησμόνησε τὴν ὑπόσχεσι ποῦ ἔδωσε στὴν Κυρὰ Δέσποινα, τὸ φανερώνει ὁ κόσμος, ὁ ἑλληνικὸς κόσμος τῆς πόλεως ποῦ ξεχυμένος στὶς ἀκτές της μᾶς χαιρετίζει σείοντας σημαῖες καὶ ἄσπρα πανιά.

Στοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ κόσμου οἱ φαντάροι μας ἀποκρίνονται μὲ ζητωκραυγὲς ἐνῷ ἀπ᾿ ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σπίτια ἄσπρα καὶ γαλάζια πανιὰ κινοῦνται· ὁλόκληρη ἡ Κωνσταντινούπολι μᾶς χαιρετᾶ. Τὸ κόρο τοῦ Συντάγματος, ἐνθουσιασμένο κι᾿ αὐτό, τραγουδεῖ διαρκῶς ἐθνικὰ τραγούδια μέσα στὰ ὁποῖα ἀκούεται συχνὰ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγιᾶς Σοφιᾶς, ποῦ προκαλεῖ δάκρυα καὶ ρίγη συγκινήσεως στὸν Ἑλληνισμὸ ποῦ ἄλλος ἀπὸ τὴν προκυμαία κι᾿ ἄλλος ἀπὸ τὶς μικρὲς βαρκοῦλες ποῦ περιτρυγυρίζουν τὸν «Μέγα Πέτρο» ἔρθη νὰ μᾶς δῇ.

Στὸ λιμάνι ἀρχίζει ἡ μεγάλη κίνησις τῶν μικρῶν βαποριῶν ποῦ ἐκτελοῦν τὴ συγκοινωνία μὲ τὴν Ἀσιατικὴ ἀκτή, ἄλλα μεγάλα βαπόρια εἶνε ἀγκυροβολημένα καὶ μὲ μεγάλη μας συγκίνησι καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸ βλέπουμε καὶ τὸ ἔνδοξό μας θωρηκτὸ τὸν ἀθάνατο «Ἀβέρωφ» διπλαρωμένο ἀπέναντι στὸ Δολμᾶ-Βαξὲ ν᾿ ἀφίνῃ νὰ τοῦ χαϊδεύῃ ἡ θάλασα τοῦ Βοσπόρου τὰ δοξασμένα πλευρά του, ἐνῷ ἡ μουσική του παιανίζει καὶ οἱ δοξασμένοι ναῦτες μας ἀνεβασμένοι στὸ κατάστρωμα καὶ στὰ κατάρτια μᾶς χαιρετίζουν μὲ τὰ μανδύλια καὶ μὲ φωνὲς σἂν ρωμηοὶ ποῦ ἦσαν κι᾿ αὐτοί.

Εἴμαστε ἀγκυροβολημένοι κάτω ἀπ᾿ τὴν Ἁγιὰ Σοφιὰ καὶ ἀπὸ τὸ κατάστρωμα καμαρώνουμε τὴν Πόλι, Δὲν εἶνε λοιπὸν ὄνειρο, δὲν εἶνε ψέμμα, δὲν εἶνε παραμύθι! ἡ πόλις τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων μπροστά μας μὲ χίλια μάγια καὶ μύρια θέλγητρα ἐλεύθερη ἀπὸ τὰ βαρειὰ σίδερα τοῦ δεσπότου σκιρτᾷ, ἀναγαλιάζει, χαιρετᾷ, πανηγυρίζει στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ Ἕλληνα φαντάρου καὶ τοῦ ναύτου. Ἡ προσδοκία τόσων αἰώνων δὲν πῆγε χαμένη καὶ δὲν ἦταν χίμαιρα τὸ πῶς μιὰ φορὰ θὰ κυματίσῃ καὶ πάλι στὴν ἑπτάλοφο ἡ σημαία ἡ Ἑλληνικὴ μὲ κορωνίδα της τὸ σταυρό; ζωντάνεψεν ὁ μαρμαρωμένος; καὶ ὁ ἄγγελος ἐστάλη πάλι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ σπαθὶ μὲ τὸ ὁποῖον θὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐθνικὴ κληρονομία;...

Εἶνε μεγάλες καὶ ἀνεξερεύνητες ἡ βουλὲς τῆς θείας προνοίας! Ἐνῷ νόμιζε κανεὶς πῶς εἴμαστε τόσο μακρυὰ ἀπὸ τὸν εὐαγγελιζόμενο χρόνο κι᾿ ἐνῷ γέλοια οἶκτου ἔφερναν τὰ λόγια τῶν ρητόρων στὶς 25 Μαρτίου μέχρι προχθὲς ἀκόμα, νά!! ποῦ ἡ προβλέψεις τῶν πιὸ αἰσιοδόξων πραγματοποιοῦνται καὶ ὁ ἀγέρας τῆς λευτεριᾶς πνέει ἀπὸ τὸ Ταίναρο ἕως τὴ Ροδόπη· ἀλήθεια εἶνε μεγάλες καὶ ἀνεξερεύνητες ἡ βουλὲς τῆς Θείας Προνοίας!

Μείναμε σχεδὸν ὅλη τὴ μέρα στὸ κατάστρωμα καὶ δὲν μᾶς κάνει καρδιὰ νὰ κατεβοῦμε κάτω, μὰ ἀλήθεια ἀποζημιωθήκαμε μὲ τὴν ἱκανοποίησι τῆς ἀχόρταγης περιεργείας μας, ἀπὸ τῆς ἄπειρες φυσικὲς καλλονὲς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ καμπάνα μᾶς ξυπνᾶ ἀπὸ τὴ ρέμβη στὴν ὁποία εἴχαμε βυθισθεῖ ἀπὸ τὸ πανόραμα ποῦ ἐξελίσσετο μπροστά μας καὶ μᾶς καλεῖ στὸ ἑστιατόριο.

Κατεβήκαμε στενοχωρημένοι γιατὶ χάναμε τὸ ἔκπαγλο θέαμα. Καθήσαμε μὲ τὴν ἀπόφασι νὰ φᾶμε βιαστικὰ γιὰ ν᾿ ἀνεβοῦμε πάλι καὶ ν᾿ ἀπολαύσουμε τὶς ὠμορφιὲς τῆς φύσεως ποῦ τόσο σπάταλα σκόρπισε στὴν περιοχὴ τοῦ Βυζαντίου.

Ἀρχίσαμε νὰ τρῶμε-ἁρπαχτικὰ- μπορεῖ νὰ πῇ κανείς, ὅταν ἐπιφωνήματα μερικῶν μᾶς ἔκαναν νὰ στρέψουμε τὰ μάτια μας ἔκπληκτα πρὸ τὴ διεύθυνσι ποῦ μᾶς ἔδειχνε κάποιος ποῦ πρῶτος ἀντελήφθηκε τὸ θεσπέσιο θέαμα· ἦταν ἡ δύσις τοῦ ἡλίου· πράγματι πιὸ θαυμάσιο πανόραμα δὲν εἴδαμε στὴ ζωή μας! ὁ βασιληᾶς τῆς ἡμέρας, ὁ θεῖος Ἀπόλλων κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἡμερήσια περιπολία του ἐπήγαινε μεγαλοπρεπῶς ν᾿ ἀναπαυθῇ στὰ μαγικά του παλάτια ἢ πήγαινε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ σκορπίσῃ τὸ ζείδωρο φῶς του καὶ τὰ δῶρα του καὶ σ᾿ ἄλλους του ὑπηκόους, ὅπως κοινῶς πιστεύεται.

Ὁ τροῦλος τῆς Ἁγιᾶς Σοφιᾶς λάβαινε διάφορες φαντασμαγορικὲς ἀποχρώσεις πότε χρυσαφένιος, πότε μενεξεδένιος, καὶ πότε μ᾿ ἄλλα χρώματα, ἐνῷ τὰ νερὰ τοῦ Κερατίου ἔγιναν τριανταφυλλιὰ σὰν νὰ σκόρπισε κάποιος θεὸς μυριάδες πέταλα ρόδων. Πεταχτήκαμε ὅλοι στὸ κατάστρωμα. Ποιὸς μποροῦσε πιὰ νὰ φάγῃ; μήπως τέτοιες ὠμορφιὲς τῆς βλέπει κανεὶς κάθε μέρα; ἐνῷ κάθε μέρα κανεὶς τρώγει.

Μιὰ μαρμαρυγὴ ποῦ θαμπώνει τὰ μάτια προσελκύει τὴν προσοχή μας πρὸς τὰ πίσω. Εἶναι τὸ ἀκτινοβόλημα ποῦ κάνει ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἡλίου στὸ Σκούταρι. Νὰ γιατὶ λέγεται Χρυσούπολις μᾶς λέγει ὁ Διοικητής μας. Πράγματι σὰν χρυσῆ πόλις φαίνεται τὸ Σκούταρι.

Στιγμὲς ἐκράτησε τὸ μαγευτικὸ θέαμα καὶ σιγὰ ἡ μέρα ἄρχισε ν' ἀφίνῃ τὴ θέσι τῆς στὴ μαυρόπεπλη ἀδελφή της τὴ νύχτα. Ἕνα μουντὸ φῶς ἀγκάλιασε τὴν πόλι ποῦ σὲ διάφορα σημεῖα της δειλὰ δειλὰ ἄρχιζαν νὰ ξεπροβάλλουν τὰ τεχνικὰ φῶτα.

Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο ἡ νύχτα ἐκυριάρχησε σκορπίζοντας μαζῦ μὲ τὸ σκοτάδι της τὸ μυστήριο στὴ ψυχή μας καὶ ξύπνησε μέσα μας τὴν ἀναπόλησι τῶν ραδιουργιῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων μὲ τὰ δηλητήρια καὶ τὴς συνωμοσίες τους, τὶς ἀδελφοκτονίες καὶ πατροκτονίες καὶ ὅλα τὰ φρικιαστικὰ ἐγκλήματα, ποῦ προετοίμασαν τὴν πτῶσι τῆς λαμπρᾶς Αὐτοκρατορίας.

Κατάμαυρη τώρα ἡ θάλασσα μᾶς θυμίζει τὰ τόσο θύματα ποῦ ἡ ὑποψία μικροψύχων Σουλτάνων προσέφερε μὲ τόση ἀπλοχεριὰ ἐπὶ 500 χρόνια τώρα.

Καὶ βαρειὰ ἡ ψυχή μας ἔκανε τὴ σύγκρισι τοῦ σήμερα μὲ τὸ χθές, ὁ τρόμος τότε καὶ τὸ μυστήριο, ἡ ἡσυχία, ἡ ἁπλότης καὶ ἡ γαλήνη τώρα, μὰ πάντα ὁ ὁρίζοντας τῆς Πόλης βαρὺς προκαλῶντας τὸ δέος, σκορπῶντας τὸ μυστήριο, τὴν ἀμφιβολία, τὴ βαρυθυμιά.

Τὸ πρωῒ ξεκινήσαμε κ' ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ φρενήτιδα ποῦ προκάλεσε τὸ πέρασμά μας δίπλα στὸν Ἀβέρωφ μπαίνουμε στὸ θρυλλικὸ Βόσπορο, ἀφοῦ ἀφήσαμε ἀριστερά μας τὰ δυὸ φοβερὰ ἀνάκτορα τὸ Δολμᾶ-Βαξὲ καὶ τὸ ἄγριο Γιλδίζ, ποῦ κι' αὐτὴ ἡ ὄψις του μὲ τοὺς διπλοῦς περιφερικούς του τοίχους προκαλεῖ τὸ φόβο σ' ἐκείνους ποῦ θυμοῦνται τὸ Χαμίτ, κι' ἔπειτ' ἀπὸ τὴ γοητεία ποῦ δοκιμάσαμε ἀπὸ τὴ θέα τῶν καταπρασίνων ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου μπήκαμε στὴν τρυκυμιώδη μαύρη θάλασσα ποῦ παραδόξως μᾶς προσφέρει ἥσυχα τὰ βαθειὰ νερά της.

Ἔπειτ' ἀπὸ 24ωρο ἥσυχο ταξεῖδι στὴν ἀπέραντι Μαύρη Θάλασσα τὸ πρωῒ στὶς 10 Μαρτίου βλέπουμε μιὰ ἐλαφρὰ ἀνώμαλο σκοτεινὴ γραμμὴ νὰ σκεπάζῃ τὸν ὁρίζοντα τῆς θαλάσσης. Εἶνε τὰ βουνὰ τῆς Κριμαίας.

Πράγματι σὲ λίγη ὥρα πλέουμε δίπλα στὰ ὄμορφα καὶ ἥμερα βουνὰ τῆς ζηλευτῆς Κριμαίας καὶ σὲ λίγο ἀντικρίζουμε τὴν εἴσοδο τοῦ κόλπου τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἀπὸ μακρυὰ φαίνεται ἕνα μισοβυθισμένο

θωρηκτὸ καὶ μᾶς ἐξηγεῖ ἀμέσως κάποιος ἀπὸ τὸ πλήρωμα ὅτι εἶνε τὸ «ΜΙΡΑΜΗΩ» ποῦ ἐξώκειλε ἀπὸ τὴν τρικυμία.

Μιὰ τρικυμία ποῦ μᾶς καταδιώκει, μόλις μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μποῦμε στὸν κόλπο.

Σεβαστούπολις.

Ἕνα μεγάλο ρῆγμα μήκους δέκα περίπου χιλιομέτρων ἀποτελεῖ τὸ κόλπο τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ κάθεται σ' αὐτὸ τὸ θαυμάσιο λιμάνι ποῦ δὲ γνώρισε ποτὲ τὴν τρικυμία. Μόλις μπαίνουμε πέφτει ἀμέσως στὴν ἀντίληψί μας ὁ θεώρατος πολεμικὸς Ναύσταθμος μὲ τὶς ἄπειρες καμινάδες του τὶς πλωτὲς δεξαμενὲς καὶ τὰ πολλὰ συνεργεῖα.

Δὲν ξέρω ὅμως γιατὶ μιὰ μεγάλη θλῖψις μιὰ ἀπογοήτευσις μᾶς καταλαμβάνει, ὅταν βλέπουμε διπλαρωμένα κάτι μελανὰ μεγαθήρια, ἔρημα, σκουριασμένα χωρὶς κανόνια καὶ σημαῖες, τὰ πελώρια πολεμικὰ καράβια τῆς Ρωσσίας, ποῦ ἄλλοτε ἦσαν τὸ καμάρι τῆς Μεγάλης Αὐτοκρατορίας καὶ ὁ τρόμος τῆς Μαύρης θαλάσσης· ἐνῷ τώρα... τώρα βουβὰ θλιμμένα καὶ περιφρονημένα καὶ κατεστρεμένα θύματα τῆς λύσσας τοῦ Μπολσεβικισμοῦ λικνίζονται ἁπαλὰ στὰ μαῦρα νερὰ τοῦ ναυστάθμου καὶ φαίνονται σὰν νὰ θρηνοῦν τὸ θάνατο τῶν ἐνδόξων ἀξιωματικῶν τους, ποῦ τώρα μὲ μιὰ πέτρα καθένας δεμένος στὸ λαιμὸ εἶνε ριγμένοι στὸ βυθὸ τῆς ἴδιας θάλασσας κάτω ἀπὸ τὴν καρίνα τῶν βαποριῶν τους. Μιὰ ἀνατριχίλλα μᾶς καταλαμβάνει μὲ τὴν ἐπίκαιρη αὐτὴ διήγησι ποῦ μᾶς κάνουν.

Πάρα πάνω, ἀριστερά, τοὺς μεγαλοπρεπεῖς στρατῶνας τοῦ ναυτικοῦ, οἱ ὁποῖοι 'κεῖ μέσα ἔγιναν μάρτυρες τῶν μεγάλων κακουργημάτων μιᾶς νέας νύχτας τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου στὶς 11 Ὀκτωβρίου 1917, τὸν ἱστορικὸ λόφο τοῦ Μαλακώφ, τοὺς ἱστορικοὺς προμαχῶνας τοῦ 54. Δεξιὰ καθὼς μπαίνουμε, ἁπλώνεται ἡ ὡραία Σεβαστούπολις μὲ τοὺς ἀπείρους κήπους της, τὸ ὑπέροχο Πανόραμα τοῦ 54 καὶ στὲς δύο ἄκρες της φαίνονται ἀπὸ μακρυά, σὰν δυὸ μεγάλοι γίγαντες, δυὸ ἀκοίμητοι φρουροὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ρωσσίας, οἱ ἀνδριάντες τοῦ Τοτλέμπεν καὶ τοῦ Ναχίμωφ, τοῦ πρώτου, στρατηγοῦ, ὑπερασπιστοῦ τῆς Σεβαστουπόλεως τοῦ 54 καὶ τοῦ δευτέρου, ἐνδόξου ναυάρχου, ποῦ ἔκαψε τὴ Σινώπη. Δύο ἄλλα συμβολικὰ μνημεῖα, ἕνας πελώριος σταυρὸς κι' ἕνας δικέφαλος ἀετὸς σὲ θεόρατες κολόνες συμβολίζουν τὴν ἀθάνατη μνήμη τῶν ἡρώων τοῦ 54, ὁ πρῶτος τῶν στρατιωτῶν κι' ὁ δεύτερος τῶν ναυτῶν. Κάτι περιτριγυρισμένα ἀπὸ τοίχους νεκροταφεῖα

ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι σκεπάζουν τὰ ὀστᾶ τῶν πεσόντων Γάλλων καὶ Ἄγγλων τὸ 54. Βαθύτερα τὸ ἀεροπέδιο τοῦ Ἴγκερμαν καὶ οἱ λόφοι τοῦ κόλπου τῆς καραντίνας δίνουν ἀμέσως τὴν ἐντύπωσιν γιὰ τὴν τακτικὴ σημασία τῆς ἱστορικῆς πόλεως.

Ὁ «Μέγας Πέτρος» πλέει δίπλα στὰ συμμαχικὰ πολεμικά, ποὺ βρίσκονται στὸ λιμάνι καὶ ὁδηγεῖται ἀπὸ μίαν ἀτμάκατο τοῦ ἐνδόξου ἀντιτορπιλλικοῦ μας «Πάνθηρος» στὴν ἀποβάθρα τοῦ Τσάρου, ὅπου διπλαρώνει.

Ἕνας τρομοκρατημένος ὁμογενής, χρυσοκάνθαρος ἀπὸ τὴ Γιάλτα, τρελλὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ ἀνεβαίνει στὸ βαπόρι καὶ λαχανιασμένος ἀρχίζει μὲ μεγάλη ψυχικὴ ἀνακούφισι νὰ μᾶς διηγεῖται τὴν κατάστασι τῆς πόλεως, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ εἰρηνικὴ ἦταν. Ἔπειτ' ἀπ' αὐτὸν ὁ πρόξενός μας κ. Σταματίου. Παρουσιάζονται καὶ οἱ δύο στὸν Στρατηγό μας καὶ τοῦ ἐκθέτουν τὴν κατάστασι μὲ λίγας λέξεις.

Δέκα πέντε χιλιάδες ἐργάτες καὶ πρώην ναῦτες, ποὺ ἦσαν στὴν πόλι ὡπλισμένοι μὲ τὰ ὅπλα ποὺ ἁρπάξανε ἀπὸ τὲς ἀποθῆκες μετὰ τὴν ἀναχώρησι τῶν Γερμανῶν, βλέποντες τὴν ἀνικανότητα τῆς κυβερνήσεως Κριμαίας καὶ τὴν ἀδυναμία τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, γιὰ νὰ ἐπιβάλλουν τὴν τάξι, κάνουν ἀπεργία καὶ μ' ἕνα ἐπαναστατικὸ συλλαλητήριο θέλουν νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησί τους καὶ ζητοῦν πρῶτα πρῶτα νὰ ἱδρύσουν Σοβιέτ. Ἡ κυβέρνησις ψηφίζει ἕνα κονδύλι ἀπὸ 10 ἑκατομμύρια ρούβλια καὶ δίνει ὑποσχέσεις χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ. Ὁ Νομάρχης τῆς πόλεως πηγαίνει στὸν τόπο ποὺ συνεδριάζουν νὰ τοὺς μεταβιβάσῃ τὴν ἀπόφασι τῆς Κυβερνήσεως καὶ μόλις τοὺς προσφωνεῖ μὲ τὴ λέξι «Κύριοι» ἀρχίζουν νὰ οὐρλιάζουν «ἔξω, ἔξω, κάτω». «Κάτω ὁ προδότης». Κάτω ἡ Μπουρζουαζί». Ὁ Νομάρχης φεύγει καὶ ἡ ἀναρχία ἁπλώνεται στὴν πόλι. Ἐργασία πουθενά. Οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς μοιράζουν ἀπὸ ἕνα χαρτονόμισμα τῶν 40 ρουβλίων στὸν καθένα καὶ ἡ τρομοκρατία ἀπειλεῖ τὴ γενικὴ καταστροφή.

Ἀπὸ μηχανῆς Θεός.

Ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴν ἀπελπιστικὴ κατάστασι ὁ «Μ. Πέτρος» σὰν ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς μπαίνει στὸ λιμάνι. Ὁ Γάλλος Συνταγματάρχης Ρουΐγὲ διοικητὴς τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων Κριμαίας βγάζει ἀμέσως μιὰ προκήρυξι καὶ δηλώνει ὅτι κάθε συγκέντρωσις θὰ διαλύεται μὲ τὰ ὅπλα.

Περιπολίες Γαλλικὲς βγαίνουν στὴν πόλι, πυροβόλα χαρακωμάτων

τοποθετοῦνται στὰ σταυροδρόμια, τὰ πυροβόλα τῶν πλοίων γυρίζουν ἀπειλητικὰ πρὸς τὴν πόλι, κι' ἕνα ἀγγλικὸ ἄγημα μὲ τὴν ἀγγλικὴ σημαία κάνει ἐπίδειξι στὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πόλεως.

Οἱ Μπολσεβῖκοι ἀπὸ τὴ θέα τοῦ «Μ. Πέτρου» κι' ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ τρομοκρατοῦνται καὶ διαλύονται στὶς συνοικίες τους ἐπειδὴ δὲν γνώριζαν τὴ δύναμί τους. Ἡ γαλήνη ἐπανέρχεται καὶ ἡ πόλις ἀμέσως πέρνει τὴ συνηθισμένη της ὄψι.

Ἕνας Γάλλος ἀξιωματικὸς μᾶς εἰδοποιεῖ, ὅτι θ' ἀποβιβασθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ. Οἱ στρατηγοί μας βγαίνουν ἔξω καὶ γίνονται ἀνάρπαστοι ἀπὸ τὸ πλῆθος, ποὺ ἔτρεχε πρὸς τὴν προκυμαία γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς ἀληθινοὺς σωτῆρας τους.

Οἱ Ἕλληνες τρομαγμένοι μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια ἔρχονται δίπλα στὸ βαπόρι καὶ ζητωκραυγάζουν ἐνῷ οἱ φαντάροι μας κάνουν ἀληθινὴ διαδήλωσι μὲ τῆς φωνές τους ἀνεβασμένοι στὸ κατάστρωμα, στὶς βάρκες καὶ στὰ κατάρτια ἀκόμη. Κάτι Ρῶσσοι ὀργανοπαῖχτες μαζεύονται στὴν προκυμαία καὶ μᾶς παίζουν ρωσσικὰ τραγούδια ἐνῷ τὸ «Σὲ καινούργια βάρκα μπῆκα» ἀκούεται ἀκατάπαυστα.

Τὴν ἄλλη μέρα γίνεται ἡ ἀποβίβασις καὶ ἀμέσως τὸ Σύνταγμα μὲ τὴ σημαία του ἐπὶ κεφαλῆς διευθύνεται ἀπὸ τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πόλεως στοὺς στρατῶνες Μπιελοστόκ, κάτι μεγαλοπρεπῆ κατεστραμμένα κτίρια, ποὺ κι' αὐτὰ τὰ συνεπῆρε ἡ Μπολσεβικικὴ θύελλα. Σὲ λίγο ὅμως καθαρίζονται ἀμέσως καὶ μὲ κάτι πρόχειρες ἐπισκευὲς οἱ φαντάροι μας ἐγκατεστάθησαν.

Γενικὴ κατάστασις στὴν Κριμαία.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ βγήκαμε φροντίζουμε νὰ προσανατολισθοῦμε μὲ τὴν κατάστασι καὶ νὰ μάθουμε τὰ ὅρια τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς μας. Μιὰ ἐπίσκεψι στὸν Γάλλον Διοικητὴ τῶν στρατευμάτων Κριμαίας κ. Ρουΐγὲ μᾶς καθιστᾷ ἐνημέρους τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως. Μιὰ ἄλλη ἐπίσκεψι στὸν κυβερνήτη τοῦ «Πάνθηρος» κ. Γιαννικώστα μᾶς διαφωτίζει ἀκόμη περισσότερον μὲ πληροφορίες γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Παντοῦ ἀτμοί, παντοῦ κάθε ἄλλο παρὰ αἰσιόδοξα τὰ πράγματα.

Ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς (μιὰ Μεραρχία μὲ 9 συντάγματα πεζ. 3 ἴλας καὶ 18 κανόνια) ἔδιωξε τὸν ἐθελοντικὸ στρατὸ ἀπὸ ὁλόκληρη τὴν Ταυρίδα ἀφοῦ κατέλαβε τὴ Μελιτούπολι καὶ τὴν Μαριούπολι καὶ ἀπειλεῖ

νὰ εἰσβάλῃ στὴν Κριμαία. Ἡ χερσόνησος τῆς Κριμαίας ἔχει τρεῖς λαιμοὺς τὸ δυτικὸ τοῦ Περικόπ, πλάτους 8 χλμ., ἕνα μεσαῖο ἀπὸ τὸν ὁποῖο περνᾷ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ τὸν τρίτον, ἕνα φυσικὸ ἐπίχωμα πλάτους 200—300 μέτρων. Αὐτοὺς τοὺς τρεῖς λαιμοὺς ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωσι νὰ ὑπερασπίσουν μὲ πᾶσαν θυσίαν οἱ ἐθελοντὲς τῆς Κριμαίας (2 Μεραρχίαι μὲ δύναμι 600—700 ἀνδρῶν ἡ κάθε μιά, ἐνῷ κάθε Σύνταγμα τῶν Μπολσεβίκων εἶχε δύναμι 1000-1200).

Ἡ Συμμαχικὲς δυνάμεις τῆς Κριμαίας ἔπειτ' ἀπ' τὴν ἀποστράτευσι ποῦγινε ἦσαν 600—700 ἄνδρες κι' αὐτοὶ ἐντελῶς ἀπείθαρχοι, κουρασμένοι ἀπὸ τὴν παράτασῃ τοῦ πολέμου, ποτισμένοι μὲ τὸ μικρόβιο τοῦ Μπολσεβικισμοῦ, ἀδιαφοροῦντες γιὰ κάθε τι ποῦ συνέβαινε γύρω τους.

Ἡ κυβέρνησις τῆς Κριμαίας μὲ μόνο στήριγμα τὸν ἐθελοντικὸ στρατό, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν ἄμεσῃ ἀπειλὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περικόπ, τὰ ἔχῃ κυριολεκτικῶς χάσῃ, ἐνῷ συγχρόνως ἔχει καὶ ἄλλοῦ κίνδυνο ν' ἀντιμετωπίσῃ τοὺς Μπολσεβίκους ἐργάτες τῆς Κριμαίας. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ ἀποθρασύνονται ἀπὸ τὴν προσέγγισι τοῦ στρατοῦ τους στὴ Κριμαία καὶ σηκώνουν ἀμέσως κεφάλι. Ἡ γαλλικὴ διοίκησις ἀδυνατεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὴν κατάστασι καὶ ὁ στρατηγὸς Ντ' Ἐσπεραί, ποῦ τότε ἦταν στὴ Σεβαστούπολι, τοὺς δίνει μεγάλες ἐλπίδες, ὅτι θὰ ἔλθουν συμμαχικὲς δυνάμεις, ἂν κρατήσουν τὸν ἰσθμὸ μόνον 15 μέρες. Ἡ φήμη τῆς ἐποποιΐας τῆς Χερσῶνος εἶχε φθάσῃ τώρα στὴ Σεβαστούπολι καὶ γι' αὐτὸ οἱ Ρῶσσοι ζητοῦν Ἑλληνικὸ στρατό, γιατὶ εἶν' ὁ μόνος ποῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνη καὶ πεποίθησι. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἐγκαρδίωσις ποῦκαναν σὲ μᾶς οἱ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ καὶ πολιτικοὶ μόλις φθάσαμε, καὶ ἀρχίζουν ἀμέσως νὰ μᾶς ἐκφράζουν τὴν ἐκτίμησί τους.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς πόλεως εἶναι στὰ χέρια τῆς Ρωσσικῆς ἀστυνομίας ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐμπνέει καμμιὰ ἐμπιστοσύνη, γιατὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀστυνόμους συμπράττουν μὲ τοὺς Μπολσεβίκους στὶς κλοπές, στοὺς φόνους καὶ στὶς διαρπαγές. Μερικοὶ μόνον ἐθελοντὲς ἐκτελοῦν μὲ πεῖσμα καὶ φανατισμὸ τὸ καθῆκον τους ἀλλὰ κι' αὐτοί, ὑπερβολικοὶ πολὺ ἀπὸ τὸ μῖσος ποῦ ἔχῃ ἀναπτυχθῇ μεταξύ τους, ἔχουν φθάσῃ τὰ πράγματα στὸ ἀπροχώρητο.

Οἱ λησταὶ ἀνενόχλητοι λυμαίνονται τὴν πόλι καὶ δὲν ἔμεινε μεγάλο σπίτι ποῦ νὰ μὴν ἐλεηλάτησαν καὶ πλούσιος ποῦ νὰ μὴ τὸν ἐλήστευσαν, καὶ μάλιστα μέρα μεσημέρι. Στοὺς κήπους, στοὺς κεν-

τρικοὺς δρόμους, στὶς πλατεῖες, παντοῦ γίνονται λῃστεῖαι, φόνοι, συμπλοκαί. Πυροβολισμοί, καὶ χειροβομβίδες ἀκούονται διαρκῶς. Μέσα στὸ δρόμο λῃστεύονται, σκοτώνονται ἢ τραυματίζονται ἄνθρωποι. Καὶ μὲ ὅλη αὐτὴ τὸ θλιβερὰ κατάστασι μᾶς κάνει μεγάλη ἔκπληξι, ὅτι ἡ πόλις δὲν σταματᾷ τὴν κίνησί της, διασκεδάζει διαρκῶς. Οἱ δρόμοι γεμᾶτοι, τὰ καφφενεῖα καὶ τὰ ἄλλα κέντρα μὲ τὴ εὔθυμη μουσική τους καὶ τὶς τρέλλες σὲ πείθουν ὅτι ἡ κατάστασις εἶν' εἰρηνική. Μᾶς πέφτουν στὴν ἀντίληψι οἱ ἐθελονταὶ Ρῶσσοι (πρώην ἀξιωματικοί), ποῦ, μὲ τὸ ὅπλο στὸν ὦμο καὶ τῆς χειροβομβίδες στὴ μέσῃ, κάθουνται στὰ κέντρα καὶ περνοῦν τὴ συνήθη σαὐτοὺς ζωὴ τοῦ γλεντιοῦ. Ἕνας ὅμως, ποῦ μᾶς προξένησε τὸ γέλοιο μαζὺ μὲ τὴ θλίψι, συνοδεύει τὴ γυναῖκα του μὲ ἅμαξα μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχη. Ἄλλοι γηραιοὶ ἀξιωματικοί, ποῦ τὰ στήθη τους εἶνε σκεπασμένα ἀπὸ παράσημα, καὶ ποῦ ἄλλοτε εἶχαν δοκιμάσῃ μέρες μεγαλείου καὶ δόξας τώρα περιφρονημένοι, χωρὶς θέσιν προσπαθοῦν νὰ φανοῦν χρήσιμοι στὴν Πατρίδα τους, ὅπως μποροῦν. Πλεῖστοι ὅμως ἀπὸ τοὺς πρώην ἀξιωματικοὺς τελείως ἀπογοητευμένοι, πουθενὰ μὴ βλέποντες ἐλπίδα ἀναβιώσεως τῆς ποτὲ μεγάλης αὐτοκρατορίας ἔχουν παραδοθῇ τελείως στὸ πεπρωμένο. Δὲν θέλουν νὰ βλέπουν οὔτε νὰ σκέπτωνται καὶ ἀκόμη περισσότερον δὲν θέλουν νὰ θυμηθοῦν τὸ παρελθόν. Αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκη ὅμως νὰ ζήσουν καὶ γι' αὐτὸ περιφρονοῦν κάθε ἰδανικόν τους καὶ μόνη τους μέριμνα εἶνε πῶς θὰ ἐξοικονομήσουν τὸ ψωμί. Ἔνδοξοι στρατηγοὶ ἄλλοτε πλούσιοι καὶ μεγάλοι, τώρα ἔγιναν μικροπωλητὲς ἀφοῦ ἔχουν πουλήσῃ, ὅ,τι εἶχαν ἀπὸ ἔπιπλα καὶ κοσμήματα— ἡ κτηματική τους περιουσία κατεσχέθη ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους—καὶ μόνον τοὺς μένει τὸ στρατιωτικὸν ὕφος μὲ τὴν ξηρὰ φυσιογνωμία τῆς βίας καὶ τῆς περιφάνειας. Κάτι ἄλλοι, νεώτεροι ἀξιωματικοί, ἔχουν σύλλογο ἐκφορτωτῶν καὶ προξενοῦν τὸν οἶκτον, ὅταν τοὺς βλέπει κανεὶς νὰ ξεφορτώνουν κάρβουνα. Αὐτοὶ ὅλοι οἱ τελευταῖοι λείψανα καὶ αὐτοὶ τῆς ἀγρίας θύελλας δὲν ἀνακατεύουνται πιὰ στὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ἔχουν ἀνακωχὴ μὲ τοὺς Μπολσεβίκους.

Αὐτὴ ἦταν μὲ λίγα λόγια ἐν μικρογραφίᾳ ἡ κατάστασις ποῦ ἤλθαμε ν' ἀντιμετωπίσουμε ὅταν φθάσαμε στὴ Σεβαστούπολι.

Ὅταν τὸ χακί μας ξεχύθηκε στοὺς δρόμους ἐπλημμύρισε τὴν πόλι καὶ δίνομε τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἴμαστε περισσότεροι ἀπὸ 10 χιλιάδες. Οἱ Μπολσεβῖκοι μᾶς βλέπουν μὲ εἰρωνικὰ βλέμματα καὶ λέγουν στοὺς ὁμογενεῖς μας ὅτι «αὐτοὶ γιὰ μᾶς εἶνε μιὰ χοῦφτα».

’Ασφάλεια τῆς πόλεως.

Σὲ λίγες μέρες μιὰ Γαλλικὴ διαταγὴ στέλνει ὅλους τοὺς ἐθελοντὲς στὸ μέτωπο καὶ μᾶς ἀναθέτει τὴν ἀσφάλεια τῆς πόλεως. Ἐνισχύσαμε τ’ ἀστυνομικὰ τμήματα καὶ διάφορα κέντρα ὡρίσθησαν ὡς ἀφετηρίαι περιπόλων. Ἄλλες πεζοὶ καὶ ἄλλες μὲ αὐτοκίνητο διατρέχουν τὴν πόλι κι’ ἐπιβάλλουν παντοῦ τὸ σεβασμό. Κᾶτι μικροεπεισόδια ἔπεισαν τοὺς Μπολσεβίκους πολὺ γρήγορα ὅτι διαφέραμε πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμμάχους. Στὶς πρῶτες μέρες μέσα στὸν κῆπο τοῦ Πανοράματος ἔγινε μιὰ συμπλοκὴ ἐθελοντῶν καὶ Μπολσεβίκων. Οἱ τελευταῖοι σκότωσαν δύο ἐθελοντὲς καὶ κατεδίωκαν τοὺς ἄλλους. Ὁ 7ος λόχος μας (τοῦ Λαγουροῦ) κείνη τὴν ὥρα ἔπερνε συσσύτιο καί; μόλις ἀκούονται οἱ πυροβολισμοὶ οἱ ἄνδρες πετοῦν τὶς καραβάνες καὶ ἁρπάζουν τὰ ὅπλα. Ρίχνονται ἀμέσως σώζουν τοὺς ἐθελοντὲς καὶ καταδιώκουν τοὺς Μπολσεβίκους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους συνέλαβον δύο.

Σ’ ἕνα μεγάλο ξενοδοχεῖο (τὸ Κῖστ), ὅπου ἔμενε τὸ Ρωσσικὸ Στρατηγεῖο, ἂν καὶ εἶχε πολλοὺς σκοποὺς καὶ πολυβόλα ἀκόμη, μπαίνουν στὶς 10 τὸ πρωῒ οἱ λησταὶ καὶ πιάνουν τὴ διευθύντρια τοῦ ξενοδοχείου ἀπ’ τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ χρήματα· ἕνα Ρῶσσος λοχαγὸς τρέχει νὰ τὴν βοηθήσῃ καὶ σκοτώνεται ἀπ’ τοὺς Μπολσεβίκους. Οἱ πυροβολισμοὶ ποῦ ἔπεσαν μέσα στὸ ξενοδοχεῖο προσελκύουν τὴν προσοχὴ μερικῶν δικῶν μας καί; οἱ κακοῦργοι συλλαμβάνονται.

Γίνεται μεγαλοπρεπὴς κηδεία τοῦ λοχαγοῦ καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Συντάγματος καὶ μιὰ διμοιρία γιὰ τὴν ἀπόδοσι τιμῶν παρακολουθοῦν τὴν κηδεία. Αὐτὸ κάνει ἀμέσως κρότο, γιατὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχε παρατηρηθῇ τέτοια συγκέντρωσις ἀξιωματικῶν οὔτε ἐθελοντῶν οὔτε συμμάχων στὴ διάκρισι τῶν μπολσεβικικῶν χειροβομβίδων.

Σ’ ἕνα ἄλλο κέντρον, τὸ Ἱπποδρόμιον, συνεδριάζουν ἐπιδεικτικὰ κάθε μέρα οἱ Μπολσεβῖκοι καὶ δὲν τολμᾷ κανεὶς νὰ τοὺς πλησιάσῃ. Μὲ μιὰ διμοιρία μας κυκλώνουμε ἕνα μεσημέρι, τὸ Ἱπποδρόμιο, συλλαμβάνουμε 70, ὅλους ὁπλισμένους. Κᾶτι ἄλλα παρόμοια γεγονότα ἔδειξαν στοὺς Μπολσεβίκους ὅτι οἱ φαντάροι μας ὄχι μόνον δὲν τοὺς φοβοῦνται ἀλλὰ καὶ δὲν χορατεύουν. Πανικὸς ἔπιασε ὅλους καὶ ἀμέσως ἔπαυσαν οἱ φόνοι καὶ ἡ ληστεῖες καὶ ὅπου πέρναγε ἔστω καὶ ἕνας φαντάρος ἄοπλος ἀμέσως ἔφευγαν ὅλοι. Ἡ πόλις ἀπέκτησε πάλι τὴ γαλήνη της καὶ ὁ τρόμος ποῦ ἐμβάλλεται στοὺς Μπολσεβίκους εἶνε γιὰ μᾶς ἡ

καλλιτέρα προστατευτικὴ ἀσπίδα. Ἡ κίνησις ὡς τὰ μεσάνυχτα. Τὰ κέντρα, θέατρα, κινηματογράφοι λειτουργοῦν κανονικά. Οἱ Μπολσεβῖκοι παραλύουν. Θέλουν νὰ ξεμοναχιάσουν κανένα ἀπὸ μᾶς ἀξιωματικὸ ἢ στρατιώτη ἀλλὰ ματαίως. Κανεὶς μόνος του. Δυὸ δυὸ ἢ περισσότεροι καὶ μὲ τὰ πιστόλια στὸ χέρι μέσα στὴν τσέπη. Τελεία κατήχησις Εἶχαν ληφθῇ ὅλα τὰ μέτρα.

Καὶ μέσα στὴν ἤρεμη κατάστασι ποῦ δημιούργησεν ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φαντάρου μας βλέπατε κᾶπου κᾶπου στοὺς κεντρικοὺς δρόμους μιὰν Ἑλληνικὴ περιπολία μὲ τὸ ρυθμικὸ βῆμα της νὰ περνάῃ κανονικὰ μὲ τὴν καλλίτερη ἐντύπωσι καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸ σεβασμό.

Προπαγάνδα.

Ἔχουν ὅμως οἱ Μπολσεβῖκοι μεγάλη πεποίθησι στὴ δελεαστικὴ δύναμι τῶν νέων ἰδεῶν ἀπὸ τ’ ἀποτελέσματα ποῦ ἔφεραν ἕως τώρα μὲ τὴν προσπάθειά τους στοὺς ξένους στρατούς. Δὲν εἶχαν ἄδικο. «Ὅλο τὸ γαλλικὸ ναυτικὸ τὸ ἔκαναν συντρόφους. Ὑπελόγιζαν πολὺ δίκαια ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες τὸ ἴδιο θἄκαναν. Δὲν ἔλαβαν ὅμως ὑπ’ ὄψει τους ὅτι οἱ ἔνδοξοι ναῦτες μας, ποῦ ἀπὸ τοὺς πρώτους πῆγαν ἐκεῖ ἔμειναν τελείως ἀπαθεῖς καὶ ἀμίαντοι ἀπὸ τὰ δέλετρά τους. Βάζουν εἰς ἐνέργειαν τὰ μέσα τους.

Ἑβραῖοι ἑλληνόφωνοι ἢ ψευτοέλληνες ρῶσσοι ἐργάτες πλησιάζουν τοὺς ἀθώους φαντάρους μας, ποῦ φρόνιμοι φρόνιμοι, σὰν γυναῖκες κάθουνται στὰ παγγάκια τῶν πάρκων καὶ παρακολουθοῦν τὴν παράξενη σ’ αὐτοὺς ρωσσικὴ ἐλεύθερη ζωή. Ἀρχίζει ἀμέσως ἡ συζήτησις. Τί θέλετε σεῖς στὴ Ρωσσία; Τί θὰ μπορέσετε νὰ κάνετε σὲ τόσα ἑκατομμύρια Ρώσσους; Τί σᾶς ἔφεραν ἐδῶ οἱ ἀξιωματικοί σας ποῦ ἔγιναν ὄργανα τῶν Γάλλων; Δὲν βλέπετε τοὺς Γάλλους ποῦ κάθουνται ἥσυχοι; σεῖς γιατί πολεμᾶτε; Τί ἔχετε σεῖς μὲ τὸ ρωσσικὸ λαό; δὲν ξέρετε ὅτι ἐμεῖς καὶ σεῖς εἴμαστε ὅλοι ἀδελφοὶ καὶ δὲν ὑπάρχει Ἕλληνας καὶ Ρῶσσος παρὰ μόνον κεφαλαιοῦχος καὶ φτωχός; κτυπῆστε καὶ σεῖς τὸ κεφάλαιο νὰ γίνετε ὅλοι ἴσοι γιὰ νὰ ζήσητε ἥσυχη ζωή. Ἐχθροί μας εἶνε μόνον οἱ πλούσιοι ποῦ μᾶς εἶχαν δούλους κι’ ἐκεῖνοι ποῦ θέλουν τὸν πόλεμο.

Σ’ αὐτὰ ὅλα οἱ φαντάροι μας, ποῦ ἀπὸ πρῶτα εἶχαν καλὰ κατηχηθῇ ἦσαν ὡπλισμένοι ν’ ἀντεπεξέλθουν θαυμάσια. Γι’ αὐτὸ μὲ τὴν ἔκτακτη, τὴν ὑπέροχη Ἑλληνικὴ πειθαρχία, ποῦ τοὺς διακρίνει, τὰ

λόγια αὐτὰ καμμιὰ ἀπολύτως ἐπίδρασι δὲν εἶχαν στὴν ψυχή τους, γιατὶ ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ πάτησαν στὴ μακρυνὴν ἐκείνη ξενητειὰ εἶχαν καταλάβει ὅλοι τους καλά, ὅτι ἡ σωτηρία τους ἀπὸ τοὺς μεγάλους κινδύνους ποῦ διέτρεχαν, ἀπὸ ἕνα μόνον πρᾶγμα εἶχεν ἐξαρτηθῆ· ἀπὸ τὴν ἀδιάσπαστην ἕνωσί τους μὲ τοὺς συναδέλφους τους καὶ τοὺς ἀξιωματικούς. Γιατὶ γιὰ τὸ δικό μας φαντάρο ὁ ἀξιωματικός, ποῦ μαζῦ μ' αὐτὸν ὑποφέρει τὶς αὐτὲς κακουχίες καὶ δὲν ξεχωρίζει ποτὲ τοὺς κινδύνους, ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὰ ἴδια μὲ τὸ στρατιώτη κοινωνικὰ στρώματα καὶ ποῦ πάντα ἔμαθε νὰ ἐφαρμόζῃ ὄχι τὴν ἐπαίσχυντην παθητική, τὴ δουλικὴ πειθαρχία τοῦ ζυγοῦ, ποῦ ἔχουν ἄλλοι στρατοί, ἀλλὰ τὴν ἐνεργητικὴ πειθαρχία, ποῦ ἀπευθύνεται στὴν ψυχὴ τοῦ στρατιώτου, ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς γιὰ τὸ φαντάρο ἔχει κατακτήσει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ὑποταγή, ποῦ ἐπιβάλλει ἡ ἀγάπη καὶ ὄχι ἡ βία.

Γι' αὐτὸ δὲν εἶνε ἀνεξήγητο, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ φαντάρου ἔμεινε πάντα ἀναίσθητη στὰ ὡραῖα λόγια τοῦ προπαγανδιστὴ κι' ὕστερ' ἀπὸ λίγο τὸν συνελάμβανε καὶ ἄρχιζε τὸ μαρτύριο. Ἐκεῖνος φώναζε ὅτι εἶνε «Ἕλληνας» ὁ φαντάρος τὸν ἔβαζε νὰ φιλήσῃ τὸ σταυρὸ ἢ τοῦ ἔκανε «ἰατρικὴ ἐπιθεώρησι» γιὰ νὰ δῇ ἂν εἶνε Ἑβραῖος ἢ Τάταρος καὶ τέλος στὴ φυλακή. Ἀλλοῦ μέσα στὰ κέντρα τοὺς πεθαίνουν στὸ ξύλο καὶ στὸ τέλος ἐπιβάλλονται οἱ φαντάροι μας καὶ αὐτοῦ. Ἡ φυλακές μας γεμίζουν κάθε μέρα ἀπὸ προπαγανδιστὲς καὶ τώρα ἀντὶ οἱ προπαγανδιστὲς νὰ πηγαίνουν γιὰ τοὺς στρατιῶτες μας πήγαιναν οἱ τελευταῖοι γιὰ προπαγανδιστὲς γιὰ νὰ κάνουν γοῦστο. Στὸ τέλος ἀναγκάζεται ἡ Διοίκησις νὰ ἐκδόσῃ αὐστηρὲς διαταγὲς γιατὶ φθάσαμε στὸ ἀντίθετον ἄκρο. Ἀπὸ τὸ πολὺ ξύλο ποῦ ἔπεφτε κάθε μέρα ἄρχισε ν' ἀγανακτᾷ ὁ λαὸς ἐναντίον μας.

Κἄτι τερπνὰ λαμβάνουν χώραν μὲ κἄτι βαμμένες Ἑβραῖες ποὺ κι' αὐτὲς προπαγαδίστριες πλησιάζουν καὶ προσπαθοῦν νὰ μᾶς σαγηνεύσουν μὲ τὰ τεχνητά τους βαμμένα κάλλη. Κι' αὐτὲς πέρνουν τὴν ἀπάντησι ποῦ τοὺς ἀξίζει καὶ φεύγουν ἱκανοποιημένες.

Ἀπέτυχαν κι' αὐτοῦ οἱ Μπολσεβῖκοι. Δὲν ἀπελπίζονται. Ἀρχίζουν τὶς προκυρήξεις. «Ἀδέλφια μας, ἑνωθῆτε μὲ μᾶς ν' ἀπολαύσετε τὴν ἐλεύθερη ζωή. Μὴ λησμονῆτε τὸ Ναυαρῖνο κλπ.» Ἀλλὰ κι' αὐτοῦ ἀσυγκίνητοι οἱ φαντάροι. Ἀρχίζουν τότε ἡ ἀπειλές. Διαδόσεις τίθενται εἰς κίνησιν. «Σήμερα θὰ ἐπαναστατήσουμε γιὰ νὰ κάψουμε τοὺς ἀτίμους Ἕλληνας». Κἄτι προκηρύξεις καλοῦν τὸ λαὸ «νὰ ταχθῇ στὸ πλευρὸ τοῦ ἀρχηγοῦ του γιὰ νὰ σφάξουν τοὺς ἀπίστους Ἕλληνας».

Ἀπάντησις σ' αὐτὰ ὅλα. Ὄχι λιποψυχία καὶ ὑποχώρησις, ὄχι χάϊδεμα ἀλλὰ αὐστηρότερα μέτρα γιὰ τὴν τάξι, ἀφοπλισμὸς καὶ ἔρευνες.

Ἀνακαλύψαμε πολλὰ ὅπλα καὶ πρὸ πάντων 11 βομβοβόλα γερμανικὰ ποῦ μᾶς ἐχρησίμευσαν κατόπιν πάρα πολύ. Καὶ ὁ τρόμος ποῦ ἐπίκαιρα κατέλαβε τοὺς μπλοφατζῆδες μας, μᾶς ὠφέλησε πολὺ ὥστε νὰ μείνουν τελείως ἥσυχοι κι' ὅταν ἀκόμη ἔμαθαν τὴν ἐκκένωσι τῆς Ὀδησσοῦ καὶ τὴ διάσπασι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Περικόπ.

Ἐπισκόπησις τοῦ παρελθόντος.

Διάφοροι στρατηγοὶ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ καὶ δικοί μας μορφωμένοι μᾶς ἀφηγοῦνται τὰ παρελθόντα γεγονότα τῆς Ρωσσίας.

Κατορθώνουμε ἀπ' ὅλα αὐτὰ νὰ βγάλουμε γιὰ συμπέρασμα ὅτι τὴν πρώτην ἐπανάστασι ποῦ ἔπεσε ὁ Τσάρος δὲν προυκάλεσαν οἱ Μπολσεβῖκοι. Τὸ σπέρμα τοῦ Μπολσεβικισμοῦ εἶχε καλλιεργηθῆ καλὰ κι' εἶχε ριζοβολήσῃ στὴν ψυχὴ τοῦ Μουζίκου. Γι' αὐτὸ εἶχαν ἐργασθῆ καλὰ οἱ Ρῶσσοι συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ Τολστόϊ καὶ ὁ Γόρκυ. Ἔλειπε ὅμως ὁ ἀρχηγὸς ὁ ὁποῖος νὰ μπορέσῃ ν' ἀντιταχθῆ στὴ σιδηρὰ πυγμὴ τῆς Τσαρικῆς στρατοκρατικῆς ἀπολυταρχίας. Κἄτι προηγούμενα κινήματα μεμονωμένα, ὡς τοῦ πλοιάρχου Σμὶθ, ποῦ ἔσφαξε τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ θωρηκτοῦ «Ποτεμκὶν» καὶ μὲ τὸ ἐπαναστατημένο πλήρωμά του κατέφυγε στὴν Κωνστάντζα, καθὼς κ' ἕνα ἄλλο τοῦ 1906 στὴν Πετρούπολι ποῦ προκάλεσε τὴν ἀγρία καταστολὴ μὲ τὰ πολυβόλα μέσα στὰ μάτια τοῦ Τσάρου, ἔδειξαν, ὅτι δὲν μπορεῖ εὔκολα νὰ ἐπιτύχουν τὰ κινήματα αὐτά. Ἐξ ἄλλου ὅλοι οἱ ὕποπτοι εἶχαν φυλακισθῆ κι' ἐξορισθῆ. Ἡ Δουλεία ὅμως ἡ πιεστικὴ πρὸς τὸ λαὸ τῶν Εὐγενῶν, καὶ ἡ διαγωγὴ τῆς Αὐλῆς εἶχαν πάντοτε προδιαθέσῃ τὸ λαὸ γιὰ νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ πραγματικὸς ἐχθρός του δὲν ἦταν ἔξω ἀλλὰ μέσα στὴ Ρωσσία.

Κι' ὅταν ἔπειτ' ἀπὸ τὸ φοβερὸ πόλεμο, ἡ ἔλλειψις σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας μὲ τὰ κέντρα—οἱ σιδηρόδρομοι ἀπασχολοῦντο ἀποκλειστικῶς γιὰ τὶς στρατιωτικὲς μεταφορὲς—ἐπέφερε τὴν σπάνι τῶν τροφίμων καὶ ἡ ἀφόρητος στρατιωτικὴ ζωὴ τοῦ μετώπου ἔκανε τοὺς στρατιώτας ν' ἀγανακτήσουν, ξεπήδησε στὸ μέσον ὁ λαοπρόβλητος ὁ ἀρχηγὸς ποῦ βρῆκε τὴν εὐκαιρία τὸ Μάρτιο τοῦ 1917 νὰ καθαιρέσῃ τὸν Τσάρο καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴ ὁ Κερένσκυ. Ἀλλὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Κερένσκυ ἦτο καθαρῶς δημοκρατικό. Εἶχεν ὑποσχεθῆ διανομὴ γαιῶν κι' αὐτὸ ἴσα ἴσα τὸν ἔφαγε, γιατὶ δὲν κατόρθωσε ν' αν-

ταποκριθῇ στὶς ὑποσχέσεις του. Εἶχε ἀποθεωθῇ στὴν ἀρχὴ ὁ Κερένσκυ ἀπὸ τὸ Ρωσσικὸ λαό. Ἕνα ὅμως μόνο μεγάλο λάθος του τὸν κατέστρεψε καὶ αὐτὸν καὶ τὴ Ρωσσία. Ἡ καχυποψία του πρὸς τὸν Κορνίλωφ. Κι᾿ ὅταν ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Πετρούπολι, γιὰ νὰ συντρίψῃ τὸν Λενὶν ποῦ συνωμοτοῦσε κατὰ τοῦ καθεστῶτος, ὁ Κερένσκυ τὸν ἐκτύπησε, τὸν συνέλαβε καὶ τὸν παρέπεμψε στὸ Στρατοδικεῖο, τὸ ὁποῖον τὸν ἠθώωσε. Τότε βρῆκε τὴν εὐκαιρία ὁ Λενίν. Ἄρχισε τὴ διδασκαλία του πρῶτα κατὰ τοῦ πολέμου, διένειμε ἄφθονο χρῆμα, ὑπεσχέθη διανομὴ γαιῶν καὶ ἄλλα πολλά. Ὅτι ἤθελε ὁ Ρωσσικὸς λαὸς τοῦ τὸ ἔδωκε ὁ Λενίν. Ἔτσι τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1917 μιὰ μεγάλη ἐπανάστασις τῶν στρατιωτῶν καὶ ναυτῶν ἔρριξε τὸν Κερένσκυ καὶ ὁ Λενίν, ποῦ παρεμόνευε στὴν Ἑλβετία ἔτρεξε στὸ μέσον. Ἀπὸ ᾿δῶ ἀρχίζουν τὰ ἀνήκουστα κακουργήματα τῶν Μπολσεβίκων. Σφαγαί, διαρπαγαί, καταστροφαὶ καὶ καταδίωξις τῶν εὐγενῶν ἀγριοτάτη. Φάσμα τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ θατάτου ἁπλώθηκε παντοῦ. Ὁ στρατὸς διελύθη, ὁ στόλος κατεστράφη. Τὰ πυρομαχικά, ὅπλα, πυροβόλα, τινάχθηκαν στὸν ἀέρα.

Ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ἀνενόχλητος ἁπλώθηκε παντοῦ καὶ ἀπομύζησε τὴ Ρωσσία ἐπὶ ἕνα χρόνο.

Μιὰ Μεραρχία ἦλθε στὴν Κριμαία διέταξε γενικὸ ἀφοπλισμὸ κι᾿ ἐπειδὴ δὲν ὑπακούσανε οἱ κάτοικοι τῆς Σεβαστουπόλεως ἐτυφέκισε δύο στὴν πλατεῖα. Τὴν ἄλλη μέρα γέμισαν οἱ δρόμοι ἀπὸ ὅπλα. Ἡ Γερμανικὴ κατοχὴ ἐπεβλήθη καὶ ἡ τάξις ἐβασίλευε ἀλλὰ ὅταν ἔφυγαν οἱ Γερμανοὶ ἔπειτ᾿ ἀπὸ τὴν ἀνακωχὴ τοῦ 1918, ἡ ἀποθῆκες διηρπάγησαν καὶ τώρα 15 χιλιάδες Μπολσεβῖκοι εἶνε ὡπλισμένοι στὴ Σεβαστούπολι. Ἦλθαν ἔπειτα οἱ Σύμμαχοι, πρῶτα οἱ Γάλλοι ἔπειτα οἱ Ἄγγλοι κι᾿ ἔγινε ἡ Κυβέρνησις Κριμαίας καὶ ὁ ἐθελοντικὸς στρατός.

Ἐθελοντικὸς στρατός.

Ὁ ἐθελοντικὸς στρατός, ἡ μόνη ἐλπὶς τῆς Ρωσσίας, ὀφείλει τὴ συγκρότησί του στὸν ἔνδοξο στρατηγὸ Κορνίλωφ. Καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν Πετρούπολι κατέφυγε μεταμφιεσμένος στὸν Καύκασο ὅπου μὲ μερικοὺς ἀφωσιωμένους του σχημάτισε τὸν πυρῆνα. Πέθανε ὁ Κορνίλωφ καὶ κατόπιν ἔπειτ᾿ ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ τοῦ Διαδόχου του Ἀλεξιεβίτς ἦλθεν ὁ Ντενικίν.

Ὁ Ντενικὶν ἔχει σήμερα (Μάρτιον 1919) περισσότερο ἀπὸ 20 χιλιάδες στρατὸ καλὰ ὠργανωμένο. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς

πατριῶτες, τοὺς πρώην ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, που ἔχουν λησμονήση κάθε ἐγωϊσμὸ καὶ κάθε μεγαλεῖο καὶ ἐργάζονται καὶ ὑποφέρουν καὶ μάχονται μὲ τὴν ἀκράδαντη πεποίθησι, ὅτι θὰ νικήσουν, γιατὶ θέλουν νὰ νικήσουν. Ἐκτελοῦν χωρὶς γογγυσμὸ ὅλα τὰ καθήκοντα καὶ τὶς ἀγγαρίες τοῦ στρατιώτη μὲ εὐτελέστατο μισθὸ 300 ρουβλίων τὸ μῆνα (75 δραχμὲς) καὶ μ᾿ αὐτὰ ζοῦν καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ οἰκογένειά τους. Κι᾿ ἐνῷ πολεμοῦν ἔχουν πάντα τὴ σκέψι γιὰ τὴ δύσμοιρη οἰκογένειά τους ποῦ τῶν περισσοτέρων βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ ἀπροστάτευτη. Καὶ σ᾿ ὅλα αὐτὰ νὰ αἰσθάνωνται παντοῦ τὴν καταφρόνησι καὶ τὴν ἀπελπισία καὶ νἄχουν καὶ τὸ Ρωσσικὸ λαὸ ποῦ τοὺς τουφεκάει καὶ τοὺς καταδιώκει. Ἴσως ὑπῆρξαν πάντοτε μεμονωμένα παραδείγματα ἀξιωματικῶν ποῦ σὲ μιὰ κρίσιμη στιγμὴ τῆς μάχης πῆραν τὸ ὅπλο στὸ χέρι γιὰ νὰ ἐκτελέσουν καθήκοντα ἁπλοῦ στρατιώτη, ποτὲ ὅμως δὲν ὑπῆρξαν παραδείγματα ἀξιωματικῶν νὰ πολεμοῦν σὰν ἁπλοῖ στρατιῶτες μὲ μισθὸ στρατιώτη καὶ μὲ τὴν οἰκογένειά του στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ τὶς πολεμικές τους ἀρετὲς ἔδειξαν ὅταν 17 μέρες στοὺς Ἰσθμοὺς τῆς Κριμαίας ἐσταμάτισαν τὸν ἐρυθρὸ στρατὸ μὲ τὰ 9 συντάγματά του.

Ἕνας ἄλλος ἀρχηγὸς τῶν ἐθελοντῶν, ἕνας θρυλλικὸς ἥρως, ποῦ θὰ μείνῃ μοναδικὸ παράδειγμα θελήσεως, ἡρωϊσμοῦ καὶ ἐπιμονῆς στὴν ἱστορία ἀγωνίζεται στὴ Σιβηρία ὁ Κολτσάκ. Ὅταν στὶς φοβερὲς νύχτες τοῦ Ὀκτωβρίου 1917 ἐστασίασαν οἱ ναῦτες αὐτὸς μέσα στὴν ναυαρχίδα του ρίχτηκε ἀμέσως στὸ μέσο τῶν ἐπαναστατημένων ναυτῶν. Ἡ ἀγριότης ἐσταμάτησε ἀμέσως πρὸ τῆς ἐπιβλητικῆς φυσιογνωμίας τοῦ Κολτσάκ. Ὅλοι παρέλυσαν. Ἕνας ἀπὸ μέσα ἀπ᾿ ὅλους φώναξε νὰ μᾶς δώσῃς τὸ ξῖφος σου. Τὸ ξῖφος ἀπαντᾷ ὁ ἥρως τοῦ Ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου, μοῦ τὸ ἔδωκε ἡ Πατρίς, μοῦ τὸ ἔδωκε ἡ θάλασσα, στὴ θάλασσα τὸ δίνω· κι᾿ ἀμέσως ἔρριξε τὸ ξῖφος του στὴ θάλασσα. Ρίχνουνται τότε οἱ ναῦται καὶ στὸ βυθὸ τῆς θαλάσσης βρίσκουν τὸ ξῖφος, τοῦ τὸ δίνουν πάλι καὶ τὸν ἀνευφημοῦν κι᾿ ὅλοι ἐπανέρχονται στὴ θέσι τους.

Οἱ ἴδιοι ναῦτες τὶς ἴδιες μέρες δημιούργησαν μέσα στὴ θάλασσα ἕνα δάσος ἀπὸ κορμιὰ 300 ἐνδόξων ὑπερασπιστῶν τῆς Πατρίδος ἐνῷ σεβαστήκανε τὸν Κολτσάκ. Ἀργότερα ὅταν ὁ στόλος ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῇ ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, τὸν παρεκάλεσαν οἱ Μπολσεβῖκοι νὰ τὸν σώσῃ. Δέχθηκε μ᾿ ἕνα ὅρο. Νὰ ὑπακούσουν ὅλοι. Καὶ ὁ στόλος

τῆς Ρωσσίας σώθηκε ἀπὸ τὸν Κολτσὰκ ποῦ τὸν ὡδήγησε τότε στὴ Νοβορσίσκη.

Ἡ ἡρωϊκὴ ψυχή του τὸν ὡδήγησε κατόπιν στὴ Σιβηρία ποῦ μὲ ἄλλο ἐθελοντικὸ στρατὸ μάχεται γιὰ τὴν ἀνάστασι τῆς Μεγάλης Ρωσσίας.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κριμαίας.

Εἶνε στὴν Κριμαία σκορπισμένοι 60—70 χιλιάδες Ἕλληνες ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴν Κεφαλληνία καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα.

Στὴ Σεβαστούπολιν εἶνε 6 χιλιάδες καὶ ἄλλοι τόσοι στὴ Συμφερούπολι (πρωτεύουσα τῆς Κριμαίας). Οἱ περισσότεροι εἶνε πολὺ εὐκατάστατοι, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πτωχοὶ ἐργατικοὶ καὶ μάλιστα πρόσφυγες ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Τουρκίας. Εἶνε περίεργον, ὅτι μόνον οἱ Ἕλληνες ἐργατικοὶ ἔμειναν ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὶς νέες ἰδέες τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Μόνον ἕνας ἐξωμότης (ὅπως τὸν καλοῦσαν) ὁ Ἀλεξίου φοιτητὴς ἀπὸ τὸ Μπαλακλαβᾶ, ἔλαβεν ἐνεργὸ μέρος καὶ μάλιστα, σὰν ρωμηὸς ποῦ ἦταν, ἀνεδείχθη ἀμέσως κι' ἔγινεν ἀντιπρόεδρος τῶν Μπολσεβίκων τῆς Σεβαστουπόλεως. Αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα του τοὺς ἀπεκήρυξαν οἱ Ἕλληνες

Μόλις φθάσαμε στὴ Σεβαστούπολι ἔτρεξαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ταυρίδος (Συμφερούπολι, Γιάλτα, Εὐπατόρια, Θεοδοσία, Κέρτς, Ταϊγάνι, Μελιτούπολι, Μαριούπολι) ἐπιτροπὲς νὰ μᾶς χαιρετίσουν καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τὴ χαρά τους, μὲ τὴν ὁποία εἶδαν τὸ στρατό μας στὴ δευτέρα τους πατρίδα. Μᾶς φιλοῦν μὲ τὰ μάτια δακρυσμένα καὶ μᾶς ρωτοῦν, πῶς μποροῦν νὰ μᾶς φανοῦν χρήσιμοι. Ἐπιμένουν νὰ στρατολογηθοῦν καὶ μάλιστα μᾶς φέρουν ἀμέσως καὶ καταλόγους στρατευσίμων. Γιὰ λόγους ποῦ εἶχαν σχέσι μὲ τὸ συμφέρον τους ὁ Διοικητής μας τοὺς ὑπέμνησε πόσο ἐπικίνδυνα θὰ ἦταν γι' αὐτοὺς μιὰ ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας, ἂν ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν στρατολογηθῆ καὶ μὲ μεγάλη ἐπιμονή, τοὺς ἀπέτρεψεν ἀκόμη καὶ νὰ διαδόσουν ὅτι εἶχαν τέτοιαν ἐπιθυμία. Ἔρχονται ὅμως οἱ νέοι τῆς πόλεως καὶ προθυμότατα μᾶς προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους, ἄλλους χρησιμοποιοῦμε γιὰ σωφὲρ αὐτοκινήτων, ἄλλους γιὰ διερμηνεῖς, ἄλλους γιὰ γραφεῖς καὶ τὸ σπουδαιότερο, γιὰ πράκτορες πληροφοριῶν. Ἐκεῖ φάνηκεν ἡ μεγάλη ὑπηρεσία τῶν λαμπρῶν συμπατριωτῶν μας. Σκορπίσθηκαν ὅλοι στὰ κέντρα τὰ Μπολσεβικικὰ κι' ἄλλοι μὲ φίλους των, ἄλλοι κάνοντες τὸν Μπολσεβῖκον, κι' ἄλλοι τὸν κατάσκοπον τῶν Μπολσεβίκων σὲ μᾶς, μᾶς τηροῦν ἐνημέρους τῆς καταστάσεως.

Ἀπὸ κάθε συνεδρίασι μπολσεβικὴ μαθαίναμεν ἀμέσως τί ἀποφάσεις πῆραν καὶ τί εἶπαν γιὰ μᾶς. Ἔτσι ἔχουμε στὰ χέρια μας πάντα τὴν πρωτοβουλία καὶ ἐγκαίρως πάντα λαβαίνουμε τὰ κατάλληλα μέτρα.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης μας ξαναγεννιέται ἀπὸ τὴν ἐμφάνισί μας στὴ πόλι τους. Μὲ ἀπερίγραπτη στοργὴ μᾶς παρακαλοῦν νὰ μᾶς πάρουν στὰ σπίτια τους γιὰ νὰ μᾶς περιποιηθοῦν καὶ ἀφοσιώνονται τελείως σὲ μᾶς.

Ἀποφασίζουν νὰ γιορτάσουν μὲ μεγαλοπρέπεια τὴν ἐθνική μας γιορτὴ (25 Μαρτίου) ἀπὸ πολλὲς μέρες προτήτερα ἑτοιμάζονται νὰ κάνουν μεγάλα πράγματα. Τοὺς εἰδοποιοῦμε ὅμως καταλλήλως, ὅτι ἡ κατάστασις ἡ στρατιωτικὴ δὲν ἐπιτρέπει ν' ἀσχολούμεθα πολλὲς ὧρες καὶ ὅτι μόνον ἡ τελετὴ θὰ γίνῃ.

Τὰ γεγονότα, ὅπως θὰ δοῦμε, εἶχαν φθάσει σὲ πολὺ ὀξὺ σημεῖο στὶς 25 Μαρτίου, γι' αὐτὸ ἀπεφασίσθη γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ ματαιωθῇ ἡ γιορτὴ γιὰ νὰ μὴν ἐκθέσουμε σὲ κίνδυνον τοὺς ἐπισήμους ξένους ποῦ εἴχαμε καλέσει. Εἶχεν ὅμως γίνῃ γνωστὸ στὴν πόλιν ὅτι θὰ γιορτασθῇ ἡ ἐθνικὴ γιορτή· ἡ ματαίωσις θὰ ἦταν ἡ ἀφορμὴ νὰ νομίσουν οἱ Μπολσεβῖκοι, ὅτι ὑποχωρήσαμε στὶς ἀπειλές τους. Γι' αὐτὸ ἀποφασίσαμε νὰ γιορτάσουμε καὶ ἡ μικρὰ Ἑλληνικὴ ἐκκλησοῦλα τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου κείνη τὴ μέρα δέχτηκεν ὅλους ἐπισήμους Ἄγγλους, Γάλλους καὶ Ρώσσους. Ἕνας λόχος παρατάχθηκε μὲ τὴ σημαία τοῦ Συντάγματός μας καὶ πολλὲς περιπολίες κυκλοφοροῦσαν γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ κόσμου. Κόσμος πολὺς τρέχει, μ' ὅλη τὴν κρίσιμον κατάστασι. Γυναικοῦλες μὲ ὅλα τὰ εἴδη ἀμφιέσεως τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος. Ἡ σημαία μας γίνεται προσκύνημα ἀπὸ τὸν κόσμον, ποῦ μὲ μεγάλη συγκίνησι γονατίζει καὶ τὴ φιλεῖ.

Ἡ τελετὴ ἔγινε μὲ μεγάλην ἐπισημότητα καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ ἐθνικὸ αἴσθημα ποῦ τὴ στιγμὴ ἐκείνην εἶχε γιγαντωθεῖ ξέσπασε σὲ ἄπειρες ζητωκραυγές.

Τὸ βράδυ, σὲ μιὰ ρωσσικὴ λέσχη, μᾶς ἔγινε μιὰ δεξίωσις ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Κριμαίας σ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς. Στὴν περίστασιν ἐκείνην οἱ εὐγενεῖς ὁμογενεῖς μας, βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκφράσουν τὸν πατριωτικόν τους ἐνθουσιασμὸν κι' ὅλοι, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἔκαναν μιὰ πρόποσι. Ὁ Διοικητής μας ἀπήντησε σ' ὅλους αὐτοὺς μὲ μιὰ πρόποσι γεμάτη πατριωτισμὸ κι' ἐνθάρρυνσι.

Ἡ ζωὴ στὴ Σεβαστούπολι.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα ποῦ τὸ χακὶ ξεχύθηκε στὶς ἀπέραντες λεωφόρους τῆς πόλεως, εἴδαμε τὴν ἀλλοιώτικη ζωή τους.

Στὴν ὁδὸν Ναχιμώφ, στὴν κεντρικώτερη λεωφόρο δὲν μπορεῖς νὰ περάσῃς ἀπὸ τὴν πολυκοσμία. Μᾶς κάνει ἀμέσως ἐντύπωσι ἡ ζωηρότητα καὶ ἡ δροσιὰ τῶν γυναικῶν, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ εἴδαμε, πεταχτὲς ροδοκόκκινες φράουλες—ἔτσι τὶς καλέσαμε—μᾶς κυττάζουνε γελαστὲς μὲ περίεργα βλέμματα καὶ πολλὲς ἀπ' αὐτὲς δίνουν πρῶτες τὸ σύνθημα τῆς συνεννοήσεως. Οἱ νέοι δανδῆδες μας, ἕτοιμοι ὅπως ἦσαν γιὰ τὶς τρυφερὲς ἐπιχειρήσεις, κάνουν ἀμέσως τοὺς συνδιασμούς κι' ἔτσι τὴν ἴδια μέρα κλείσθηκεν ἡ Ἑλληνορωσσικὴ συμμαχία.

Σ' ἕνα μεγάλο καφενεῖο (Μπετίνσκη) γεμᾶτο ἀπὸ κόσμον καταφεύγουμε καὶ ζητοῦμε νὰ μᾶς φέρουν κάτι. Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ συνεννοηθοῦμε καὶ ἡ γκαρσὸν φράουλες γελοῦν μὲ μᾶς. Τοὺς ζητοῦμε νερὸ καὶ μᾶς φέρνουν σόδα (τὸ νερὸ τὸ σκέτο δὲν τὸ πίνουν στὴ Ρωσσία). Ζητοῦμε πάστες καὶ μᾶς φέρνουν ψάρι παστό. Μὲ γεωμετρικὰ σχήματα κατορθώνουμε στὸ τέλος μὲ χίλια βάσανα νὰ τοὺς δώσουμε νὰ καταλάβουν. Τὸ ἴδιο τραβᾶμε καὶ στὸ ξενοδοχεῖο ποῦ πᾶμε νὰ φᾶμε. Γι' αὐτὸ καταφεύγουμε στὸ μέτρο νὰ μάθουμε ὡρισμένα φαγητὰ καὶ ποτά, πῶς λέγονται καὶ νὰ ζητοῦμε διαρκῶς ἀπ' αὐτά, γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸ μαρτύριο. Στὸ πρῶτο καφφενεῖο μᾶς προξενεῖ τὴ συμπάθειαν καὶ τὸν οἶκτο μαζύ, ἕνας πρώην πλωτάρχης τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ποῦ μὲ τὴ γυναῖκαν του καὶ τὴν ἀδελφήν της, παίζουν πιάνο καὶ βιολὶ γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους.

Σ' ἕνα ἄλλο μᾶς σερβίρουν γυναῖκες ἀξιωματικῶν κι' ἄλλοῦ, σ' ἕνα παντοπωλεῖο, ἕνας πρώην στρατηγὸς πουλάει τσιγάρα καὶ κάτι ἄλλοι φαίνονται μὲ τὰ καλάθια γεμᾶτα ψώνια τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ τρελλὴ πόλις μ' ὅλην τὴν τρομοκρατίαν τῶν ληστῶν γλεντᾷ· ἀναγκαζόμαστε καὶ μεῖς νὰ συμμετέχουμε στὴ ζωὴν αὐτήν, ποῦ μᾶς παρασύρει στὴν ἀρχὴ νὰ τὴν παρακολουθοῦμεν ὡς τὰ μεσάνυκτα. Σὲ κάτι ἀπέραντους κήπους κάθονται μὲ τὸ βιβλίον τους ἡ Ρωσσίδες καὶ κάνουν ἡλιοθεραπεία καὶ δίπλα στὰ παγκάκια πολλὰ γαλλορωσσικὰ ζεύγη, ἀλλὰ πολὺ παράξενο μᾶς φαίνεται ὅτι ἡ συντρόφισσες τῶν συμμάχων μας, εἶνε βαμμένες καὶ μὲ μαῦρα μαλλιὰ καὶ δὲν ἔχουν τὸ ξανθὸ καὶ φυσικὸ χρῶμα τῶν Ρωσσίδων. Ἕνας δικός μας μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι αὐτὲς εἶνε ἑβραΐϊσσες, ποῦ κάνουν προπαγάνδα κι' ἔφεραν ἀποτέλεσμά, ὅπως βλέπαμε κείνη τὴ στιγμή. Εὔκολα οἱ νέοι μας Δὸν-Ζουὰν συνδέονται μὲ καλῶν οἰκογενειῶν Ρωσσίδες κι' ὅλοι μαζὺ πήγαιναν στὸ σπίτι τους, ὅπου μαζὺ μὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴ μητέρα συνεχίζεται τὸ γλέντι. Εἶνε ἐκεῖ πολὺ ἁπλοποιημένα τὰ πράγματα. Ἡ νεολαία ποῦ πλάσθηκε γιὰ νὰ γλεντᾷ τὰ νειάτα της νομίζει ὅτι ἔχει καθῆκον νὰ ἐρωτοτροπῇ ἀφοῦ τὸ θέλει ἡ καρδιά. Ἔτσι ὁ Διοικητής μας εἶνε ὅλο νεῦρα γιατὶ τοὺς ἔχανε ὅλους καὶ στὴν ἀρχὴ ἦταν ὑποφερτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ὅταν κατόπιν ἡ κατάστασις ἔγινε σοβαρή, διέτρεχαν καὶ πραγματικὸν κίνδυνον ἀπὸ τοὺς Μπολσεβίκους ὅταν ξεμονάχιαζαν. Οἱ φαντάροι μας κι' αὐτοὶ εἶχαν τὶς συμπάθειές τους στὶς συνοικίες.

Ἀπὸ τὶς 23 Μαρτίου ἀρχίζουν νὰ θολώνουν τὰ πράγματα. Τότε διετάχθη γενικὴ ἐπιφυλακὴ ὅλη τὴν ἡμέρα. Μόνον ἡ περιπολίες μας φαίνονται στὴν πόλι κι' ὅσοι πήγαιναν μεμονωμένοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν καὶ τὸ ὅπλο τους.

Ἔχουμε στὸ λιμάνι τὸ ναύαρχό μας κ. Κακουλίδη μὲ τὸ Θωρηκτό μας τὸ «Κιλκίς». Κάθε μέρα πηγαίνουμε στὸ θωρηκτό, τοῦ δίνουμε ἀναφορὰ καὶ ζητοῦμεν ὁδηγίες καὶ πληροφορίες.

Ὅταν ἔγινε γνωστὴ ἡ προχώρησις τῶν Μπολσεβίκων στὴν Κριμαία ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα πρόσφυγες Ἕλληνες ποῦ ζητοῦσαν προστασία. Στὸ προσφυγικὸν αὐτὸ ζήτημα βλέπαμε τὴν καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ρωσσίας καὶ προσπαθήσαμε νὰ τοὺς συγκρατήσουμε στὰ μέρη τους. Ὁ φόβος ὅμως τοῦ Μπολσεβικισμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχαν πιὰ αὐτοί, πεῖραν, ἦταν μεγαλείτερος ἀπὸ κάθε συμφέρον.

Ἡ προκυμαία γεμίζει καὶ κινοῦν τὸν οἶκτον οἱ δυστυχεῖς ὁμογενεῖς μας. Τί ὅμως νὰ τοὺς κάνουμε, ποῦ δὲν εἴχαμεν οὔτε τὰ μέσα οὔτε τὸν καιρὸ νὰ τοὺς φανοῦμε χρήσιμοι.

Ὁ ναύαρχός μας μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ζήτησε βαπόρια γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν καὶ πράγματι στὶς 28 Μαρτίου ἦρθαν 11 βαπόρια πέρνουν μερικοὺς καὶ φεύγουν, οἱ περισσότεροι ὅμως μένουν καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνία βοήθεια. Τί κρίμα ὅμως ποῦ ἀναγκαζόμαστε νὰ τοὺς ἀφήσουμε στὴ διάθεσι τῶν Μπολσεβίκων!

Πολεμικά.

Ἔπειτ' ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ἐρυθρῶν στοὺς ἰσθμοὺς οἱ ἐθελοντὲς

φοβοῦνται ἐξέγερσιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ζητοῦν νὰ ἐξασφαλισθοῦν τὰ νῶτα τους. Ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις μᾶς διατάσσει νὰ στείλουμε ἕνα Τάγμα στὴ Συμφερούπολι (πρωτεύουσα τῆς Κριμαίας) γιὰ τὸ ἠθικὸν τῶν ἐθελοντῶν καὶ γιὰ τὴν τήρησι τῆς τάξεως.

Φεύγει στὶς 13 Μαρτίου τὸ Τάγμα Μητσάκου καὶ φθάνει τὴν ἴδια μέρα στὴ Συμφερούπολι (70 χλμ. Β. Σεβαστουπόλεως). Στὸ σταθμὸ κατεβαίνουν οἱ Ρῶσσοι στρατηγοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐθελοντικοῦ στρατοῦ γιὰ νὰ τὸ ὑποδεχθοῦν. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες (6 χιλιάδες) καὶ τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων ντυμένα μὲ φουστανέλλες καὶ μὲ ἐθνικὰ χρώματα τραγουδοῦν Ἑλληνικὰ ἐθνικὰ τραγούδια. Ἕνας ἐνθουσιασμένος Ρῶσσος Στρατηγὸς μὲ μεγάλη συγκίνησιν προσφωνεῖ τὸ Τάγμα μας καὶ κατόπιν τὸ ὁδηγοῦν σὲ κᾶτι πολυτελεῖς μεγάλους στρατῶνες. Οἱ Ρῶσοι ἀξιωματικοὶ τρέχουν ὅλοι νὰ περιποιηθοῦν τοὺς στρατιῶτες μας, ποῦ μὲ μεγάλην ἔκπληξι βλέπουν κᾶτι συνταγματάρχας νὰ μεταφέρουν μόνοι τους στὰ χέρια στρώματα, ροῦχα τραπέζια καὶ σανίδια καὶ ἄλλους νὰ σκουπίζουν γιὰ νὰ κοιμηθοῦν οἱ στρατιῶτες.

Σὰν ἀληθινοὺς σωτῆρες τοὺς περιποιοῦνται, τοὺς βαστοῦν σχεδὸν στὰ χέρια. Ἄφθονα τρόφιμα τοὺς δίνουν κι' ὅτι ἄλλο ζητήσουν. Ἐφοδιάζουν τοὺς ἀξιωματικοὺς μὲ αὐτοκίνητα καὶ παραχωροῦν μιὰ μεγαλοπρεπέστατη λέσχη γιὰ νὰ μένουν. Ἐκεῖ τοὺς περιποιοῦνται καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἡ γυναῖκες τους, ποῦ μέρα νύχτα μένουν στὴ λέσχη.

Ὁ νέος Γάλλος Διοικητὴς Τρουσόν, ἐπισκέπτεται τὴ Συμφερούπολι καὶ βρίσκοντας δίκαια μιὰν αἴτησιν τῶν Ρώσσων διατάσσει νὰ φύγουν δυὸ λόχοι μας πρὸς τὸ μέτωπο γιὰ ἠθικὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐθελοντῶν. Ὁ 1ος λόχος τοῦ Παλλάσκα πῆγε στὸ Τσάνγκοϊ (κόμβο σιδηροδρόμων) καὶ ὁ 2ος τοῦ Παπαδημητροπούλου στὸ Ταγγανὰς (7 χλμ. πίσω ἀπὸ τὴ γέφυρα τοῦ μεσαίου ἰσθμοῦ). Οἱ λόχοι μας ὅμως δὲν εἶχαν μεταγωγικὰ γιατὶ εἶχαν μείνει στὴν Καβάλλα ὅλα τὰ κτήνη τοῦ Συντάγματος. Μὲ μιὰ παράκλησι στὸ Ρωσσικὸ Ἐπιτελεῖο, ἐφοδιάζονται οἱ λόχοι μας μὲ κάρρα καὶ φεύγουν, ἀφοῦ πῆρε καθένας καὶ ἀπὸ δύο πολυβόλα.

Τοὺς λόχους μας κι' ἐκεῖ ὑποδέχθηκαν μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό. Στὴ Συμφερούπολι κι' ἐκεῖ εἶνε ἀνήσυχη ἡ κατάστασις, ἀλλὰ οἱ ἐργάται εἶνε πολὺ λίγοι καὶ ὁ ἄλλος πληθυσμὸς δὲν ὑπῆρχε μεγάλος κίνδυνος νὰ σηκωθῇ. Εἶνε ἄλλωστε ἐκεῖ ἕνα Γερμανικὸ Τάγμα μὲ τέσσαρα πυροβόλα κι' ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἐβεβαίωσε τὸν κ. Μητσάκο,

ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβᾶται τίποτε γιατὶ κι' αὐτοὶ θὰ συντελέσουν γιὰ τὴν τάξιν κι' ἔδειξε μεγάλη συμπάθειαν ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος Γερμανὸς ὑπολοχαγὸς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ γιὰ τὸ στρατό μας.

Οἱ Ἐρυθροὶ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν προσβάλλει μὲ σοβαρὲς δυνάμεις καὶ τοὺς τρεῖς λαιμοὺς τῆς Κριμαίας καὶ μάλιστα εἶχαν κατορθώσει νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς 300 Ἐθελοντὰς ἀπὸ τὴ γέφυρα τοῦ μεσαίου, τὴν ὁποίαν ἀνετίναξαν οἱ δεύτεροι.

Οἱ Ἐθελονταὶ μόλις εἶδαν τὸ λόχο μας στὸ Ταγγανὰς πῆραν θάρρος καὶ μὲ μιὰ ἐπίθεσι πῆραν πάλι τὴ γέφυρα.

Ἀπὸ τὸ Τσαγκόϊ πάλι φεύγουν ὅσοι Ἐθελονταὶ ἦσαν ἐκεῖ καὶ στὸ μέτωπο τοῦ Περικὸπ, ποῦ πῆγαν μεταδίδουν τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὸ ἠθικὸ σθένος στοὺς πολεμιστάς, οἱ ὁποῖοι τώρα αἰσθάνονται Ἑλληνικὸ στρατὸ στὰ νῶτα τους καὶ μάχονται μὲ μεγάλη ἠθικὴ δύναμι καὶ μεγάλη χαρά.

Καὶ πράγματι κράτησαν 8 ὁλόκληρες μέρες ἀκόμη.

Οἱ λόχοι μας στὸν ἀγῶνα

Στὶς 22 Μαρτίου οἱ Ἐρυθροὶ περνοῦν ἀπὸ κᾶτι ἀφύλακτους πόρους τῶν ἑλῶν καὶ προσβάλλουν τὸν Ἐθελοντικὸ στρατὸ τοῦ Περικὸπ (4η Μεραρχία 400 τουφέκια) ἀπὸ τὰ πλευρὰ καὶ τὰ νῶτα. Οἱ Ἐθελονταί, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ ἡρωϊκὴ ἄμυνα 17 ὁλοκλήρων ἡμερῶν, κάνουν τόπο στὴ μεγάλη βία τῶν 8 χιλιάδων ἀντιπάλων των καὶ ὑποχωροῦν. Ἀποφασίζουν ὅμως νὰ κάνουν τὴν τελευταίαν ἡρωϊκὴν προσπάθεια. Γι' αὐτὸ ἀφήνουν ἕνα ἐπιτηρητικὸν ἀπόσπασμα στὴν γκρεμισμένη σιδηροδρομικὴ γέφυρα τοῦ μεσαίου λαιμοῦ καὶ ἀποφασίζουν νὰ ἐπιτεθοῦν μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις τους κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ Ταγγανάς. Ζητοῦν ὅμως νὰ τοὺς βοηθήσουν οἱ λόχοι μας. Ὁ Γάλλος Διοικητὴς Τρουσὸν ποῦ εἶχε μεταβῆ ἐπὶ τόπου βλέπει τὴν κρίσιμο κατάστασι καὶ ζητεῖ νὰ κερδίσῃ χρόνο. Διατάσσει τοὺς λόχους μας ἀπ' εὐθείας, χωρὶς κἂν νὰ ρωτήσῃ τὸ Διοικητὴ τοῦ συντάγματος, νὰ κινηθοῦν ὁ λόχος Μπαλάσκα ἀπὸ Τσαγκόϊ πρὸς Περικὸπ μὲ τὴν 4η Ρωσσικὴ Μεραρχία καὶ ὁ λόχος Παπαδημητροπούλου ἀπὸ Ταγκανὰς μαζὺ μὲ τὴν 5η Ρωσσικὴ Μεραρχία, ποῦ θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῶν Ἐρυθρῶν καὶ μὲ μιὰ διαταγὴ στὸ Ρῶσσο Διοικητή. «Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἐμπλακοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα οἱ Ἑλληνικοὶ

λόχοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει πάντοτε νὰ μένουν 2000 μέτρα ὀπίσω τῆς μαχομένης γραμμῆς».

Οἱ δυστυχισμένοι Ἐθελονταὶ εἶχαν μεγάλες ἐλπίδες νὰ πετύχουν κάτι ἂν προλάβουν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ σχέδιό τους. Ἀπαιτεῖται ὅμως ταχύτης ἐκτελέσεως, γι' αὐτὸ μαζεύουν ὅλα τὰ κάρρα τῆς περιφερείας καὶ μεταφέρονται γρήγορα πρὸς δυσμάς. Οἱ λόχοι μας μπαίνουν κι' αὐτοὶ στὰ κάρρα καὶ φεύγουν.

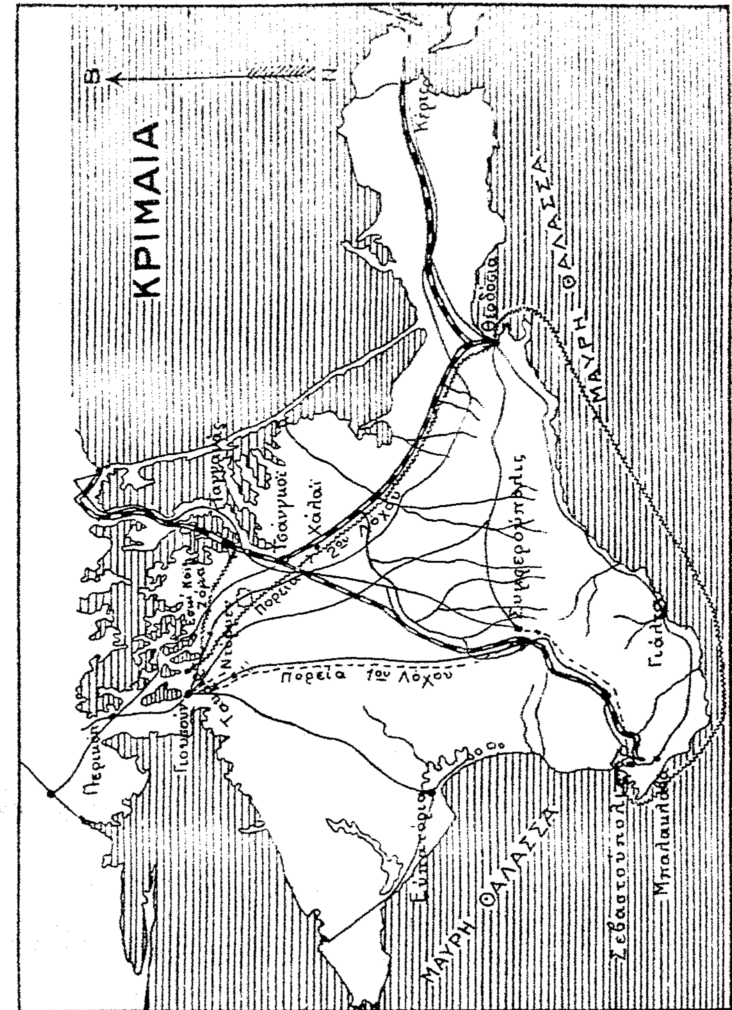
Ὁ Μητσᾶκος μὲ μεγάλην ἀνησυχία μαθαίνει τὴν ἀναχώρησιν τῶν λόχων καὶ μάλιστα στὶς διαταγὲς τῶν Ρώσσων. Ἀκόμη μεγαλείτερη εἶνε ἡ ἀνησυχία μας στὴ Σεβαστούπολι, ὅταν μάθαμε τὴν μεμονωμένη δρᾶσι τῶν λόχων. Ὁ Διοικητής μας δὲν ἄφησε χωρὶς νὰ διαμαρτυρυθῇ γιὰ τὴν ἐνέργεια αὐτὴ τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως.

Ὁ Μητσᾶκος ἐξ ἄλλου ποῦ πολὺ δίκαια εἶχεν ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτόν του—γιατὶ σὰν συνετὸς καὶ γενναῖος στρατιώτης ποῦ ἦταν θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ ὠφέλιμος ἀπὸ πλησίον—ζητεῖ, ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Διοίκησι νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ Συμφερούπολι καὶ νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς λόχους καὶ τοῦ τὸ ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ κατόπιν ὑπῆρχε φόβος νὰ ἐπαναστατήσουν οἱ Μπολσεβῖκοι στὴ Συμφερούπολι, ὅπου τὸ Γερμανικὸ Τάγμα δὲν ἔδινε καὶ τόσην ἐμπιστοσύνην πλέον. Γι' αὐτὸ ἀνακαλεῖται ἡ πρώτη διαταγὴ καὶ ὁ Μητσᾶκος μένει στὴ Συμφερούπολι μὲ τὸ λόχον τοῦ Τσάμη.

Σύνδεσμος μὲ τοὺς λόχους κανένας, οὔτε τηλέφωνο ὑπῆρχεν οὔτε τηλέγραφος, ἡ ἀπόστασις ἦταν μεγάλη καὶ οἱ λόχοι μας ἦταν σὲ πορεία.

Στοὺς Ρώσσους δὲν μποροῦσε νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐμπιστοσύνη μὲ τὴν κατάστασι, στὴν ὁποίαν ἦταν αὐτοὶ τότε. Ἡ σύγκρουσις μὲ τοὺς Μπολσεβίκους γιὰ μᾶς ἐθεωρεῖτο ἄφευκτη γιατὶ ὅρος (νὰ μένουν 2000 μέτρα πίσω) δὲν στέκει καθόλου στρατιωτικῶς, ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς εἶχε καὶ πυροβολικό, οἱ δὲ Ἐθελοντὲς βρίσκονται σὲ ὑποχώρησι. Ἡ ἀνυσυχία μας ὅμως ἦταν πολὺ εὔλογη, γιατὶ ποτὲ δὲ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀσφαλισμένη μιὰ μονὰς 200 ἀνδρῶν ποῦ διατρέχει ἐκτάσεις 70-100 χιλιομέτρων μέσα σὲ ξένην ἐχθρικὴ χώρα, σὲ ἄγνωστον ἔδαφος καὶ τὸ χειρότερο, χωρὶς μεταγωγικά.

Ὁ λόχος Παλλάσκα φεύγει ἀπὸ τὸ Τσαγκόϊ στὶς 23 πολὺ πρωῒ τρέχει μὲ τὰ κάρρα καὶ στὶς 11 ἡ ὥρα φθάνει στὸ χωριὸ Γιουσσοῦν (Ν. Περικόπ). Ἐκείνη τὴν ὥρα ἐγίνετο μάχη κοντὰ στὰ χωργιό. Ὁ λόχος κατεβαίνει ἀπὸ τὰ κάρρα καὶ τρέχει πρὸς τὸ μέρος τῆς συμ-

πλοκής. Τὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό του βάλλει καὶ ἀναπτύσσεται ἀμέσως.
Οἱ Ἐθελονταὶ ὑποχωροῦν καὶ ὁ Ρῶσσος Διοικητὴς διατάσσει τὸν
Παλάσκα νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ. Ἀμέσως ὁ λόχος ἀραιώνει τοποθετεῖ τὰ
πολυβόλα του στὰ πλευρὰ καὶ ἐπιτίθεται ραγδαίως. Οἱ Ἐθελονταὶ
πέρνουν θάρρος, γυρίζουν κι' αὐτοὶ κι' ὅλοι μαζὺ ἀναγκάζουν τὸν
ἐχθρὸ νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ μεταφέρῃ πρὸς τὰ πίσω τὸ πυροβολικό
του. Ἕνας λόφος κρατιέται καλὰ ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν καὶ ὑποστηρίζεται
μὲ πολυβόλα. Ὁ Παλάσκας μὲ τοὺς γενναίους του ὁρμᾷ καὶ ἑτοιμά-
ζεται μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχη νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἔφοδο. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ
οἱ ἐχθροὶ πῆραν ἐνισχύσεις καὶ κάνουν ἀντεπίθεσι. Οἱ Ἐθελονταὶ
ὑποχωροῦν καὶ ἀφήνουν ἀνοικτὰ τὰ πλευρὰ τοῦ λόχου μας, ὁ ὁποῖος
ἀγωνίζεται κυκλωμένος ἀπὸ παντοῦ. Τὴ στιγμὴν ἐκείνην πέφτει νε-
κρὸς ὁ γενναῖος ἀνθυπολοχαγὸς Χαλκιαδάκης Ἐμμ. Ὁ Παλάσκας
ποῦ εἶδεν τὸν ἀνθυπολοχαγόν του καὶ ἰδιαίτερο φίλο του καὶ χωριστὸ
σύντροφό του νὰ σκοτώνεται, τρέχει, τὸν πλησιάζει, τὸν φιλεῖ, καὶ
προσπαθεῖ νὰ τοῦ πάρῃ τὶς ἐπωμίδες γιὰ ἐνθύμησι. Ἐκείνην ὅμως τὴν
στιγμὴ μιὰ σφαῖρα κτύπησε τὸν ἡρωϊκὸ λοχαγὸν κι' ἀγκαλιασμένος
μὲ τὸν σύντροφον τῆς καθημερινῆς του ζωῆς ἔγινεν καὶ σύντροφος στὸ
θάνατο. Ὁ ἡρωϊκὸς λοχαγὸς ποῦ οὔτε στὴ τελευταίαν του πνοὴ ξέχα-
σεν τοὺς συμπολεμιστάς του ἔδωσε μιὰ διαταγή: «Ὁ λόχος νὰ ὑποχω-
ρήσῃ» πρὶν ξεψυχίσῃ, κι' ἔτσι ὁ νεαρὸς ἥρως εἶδε νὰ σβύνουν τὰ ἰδα-
νικά του πρὶν ἰδῇ καὶ τ' ἀποτελέσματά τους. Ὅταν πῆγε στὸ Ταγγα-
νὰς στὶς 20 Μαρτίου ἔλεγε στοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ 2ου λόχου. «Δὲν
ἀνέχομαι ἐγὼ νὰ παίζωμε ἐδῶ τὰ κοθώνια· ἂν ἤρθαμε νὰ πολεμήσου-
μεν πρέπει νὰ πολεμίσουμε. Ἐγὼ θὰ πάγω μπροστά· πιστεύω νὰ εἶσθε
σύμφωνοι. Δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσουμε νὰ νομίζουν ὅτι τοὺς φοβό-
μαστε».

Οἱ Ἐθελονταὶ ἐπιρρεάζονται φοβερὰ ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Παλάσκα
καὶ ὑποχωροῦν. Ὁ λόχος μας ὀρφανὸς ἀπὸ τὸν πραγματικὸ πατέρα
του δὲν ἔχασε στὴν κρίσιμο στιγμὴ τὴν ψυχραιμίαν του. Μαζὺ μὲ
τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν ἀνδρῶν, ποῦ καὶ μόνοι τους τὴ στιγμὴ κείνη ἔδει-
ξαν ἀφάνταστη δραστηριότητα, ξεπετάχτηκαν στὸ μέσον οἱ ἀξιωμα-
τικοὶ τοῦ λόχου. Ὁ Δραμιτινὸς ἀμέσως ἀναλαμβάνει τὴ διοίκησι, οἱ
ἀξιωματικοὶ Καρδασάκης, Βαρελλᾶς καὶ Βάλλιακας διευθύνουν τὶς
διμοιρίες τους καὶ ὁ λόχος μας ἀφημένος ἀπὸ τοὺς Ἐθελοντάς, ἀνα-
λαμβάνει μόνος του νὰ κάνῃ τὸν ἀγῶνα μὲ τὸν 20-πλάσιον καὶ πλέον
Ἐρυθρὸ στρατό. Καὶ ἀρχίζει τότε μιὰ ἔνδοξη ὑποχώρησις, μιὰ ἐπο-

ποιΐα πραγματική. Ἡ διμοιρίες ὑποστηρίζουν ἡ μιὰ τὴν ἄλλην καὶ ἀρχίζει ἡ ἁρμονικὴ κίνησις πρὸς τὰ πίσω, ὥστε οἱ Ἐρυθροὶ ν' ἀνοίξουν τὸν πύρινο κύκλο μὲ τὸν ὁποῖον τὶς εἶχαν περισφίξη καὶ νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ ὑποχωρήσουν κανονικά, ὥστε νὰ πάρουν καὶ τοὺς τραυματίες τους καὶ τὸ ὑλικό τους.

Ὁ λόχος φθάνει τὸ βράδυ συντεταγμένος στὸ Ντοῦρτσι, ἕνα χωριὸ ποῦ βρίσκεται στὸ δρόμο πρὸ τὴ Συμφερούπολι. Ἐκεῖ ἐξακρίβωσεν ὅτι εἶχε 12 φονευμένους καὶ 24 τραυματίας. Τὴν ἄλλη μέρα οἱ Γάλλοι διατάσσουν τὸ λόχο νὰ γυρίση πίσω μὲ τοὺς Ἐθελοντάς, ποῦ εἶχαν ὁδηγηθῆ πάλιν πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ φθάνει στὸ χωριὸ Ντουρμέν. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως εἶχεν ὑποχωρήση, ἐπειδὴ φοβήθηκε κύκλωσιν ἀπὸ τὴν 5η Μεραρχίαν καὶ τὸ 2ο λόχο μας.

Πράγματι ὁ λόχος Παπαδημητροπούλου ὑπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Ρώσσου Συνταγματάρχου Σλάσωβ ἄφηκε τὸ Ταγγανὰς τὸ πρωΐ στὶς 23 Μαρτίου καὶ τὸ μεσημέρι φθάνει στὸ Ἐσκὶ-Κοΐ-Ζάμα (Ἐκονόμια). Προχωρεῖ κατόπιν πάλι μέσα στὰ ἕλη καὶ φθάνει στὸ Καρασοῦλι ὅπου βρίσκει τὸ πυροβολικὸ τῶν Ἐθελοντῶν νὰ ὑποχωρῆ ἔπειτ' ἀπὸ μάχην, ποῦδωκεν τὴν ἴδια μέρα. Ὅταν προχώρησεν ὁ λόχος βρῆκε τοὺς Ἐθελοντὰς νὰ ὑποχωροῦν ἔπειτ' ἀπὸ μίαν ἀναγνώρισιν ποῦκαναν. Ὁ λόχος ἀκολούθησεν τοὺς Ἐθελοντὲς καὶ τὸ βράδυ ἔφθασε στὸ χωριὸ Ταχρίρ, ὅπου καὶ διανυκτέρευσεν. Οἱ Ἐρυθροὶ εἴχαμε 'δῆ ὅτι ὑποχώρησαν ἀπὸ φόβον κυκλώσεως ἀπὸ τὸ 2ο λόχο. Τὸν ἴδιον φόβον εἶχαν καὶ οἱ ἐθελονταὶ καὶ γι' αὐτὸ στὶς 24 Μαρτίου ἀρχίζουν νὰ ὑποχωροῦν πάλιν κι' ἔρχονται πάλι μαζῦ μὲ τὸ 2ο λόχο τὸ βράδυ στὸ Ἐσκὶ-Κοΐ-Ζάμα ὅπου ἔστησαν προφυλακές. Στὶς 25 τὸ πρωΐ βρίσκονται ὅλοι κυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς Ἐρυθροὺς ποῦ εἶχαν ἔρθη ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Ἀρχίζει τότε μιὰ νέα ἐποποιΐα. Ὁ Ἐθελοντικὸς στρατὸς εἶχε τελείως ἐξαντληθῆ ἀπὸ ἠθικὸ καὶ περιμένει μὲ ἐμπιστοσύνη τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὸ λόχο μας, ὁ ὁποῖος δείχνει τότε τὰ προτερήματα τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου ποῦ βρίσκεται στὸν ἔσχατον κίνδυνο. Οἱ Ἐρυθροὶ μ' ὅλες τὶς χιλιάδες τοῦ πεζικοῦ τους, μὲ τὸ ἱππικόν τους καὶ τὸ πυροβολικόν τους, ρίχνονται στὸ λόχο μας. Τοὺς Ἐθελοντὲς δὲν τοὺς λογαριάζουν καὶ πολύ.

Ὁ Παπαδημητρόπουλος τότε μὲ τοὺς ἀνδρείους ἀξιωματικούς του, Κούκουρα, Τσιμιτσέλη, Σκουντάκη, Παπανδρέου καὶ μὲ τοὺς ἀτρομήτους στρατιώτας τοῦ λόχου ἔννοιωσαν ἐκείνην τὴ στιγμὴν ὅτι ἀντιπροσωπεύουν τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖ στὰ ξένα χώματα κι' ἔπρεπε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ζητήσουν στὴ δική τους μόνον δραστηριότητα καὶ ἀνδρεία. Μὲ τὴ λόγχη ἐφ' ὅπλου ρίχνονται στὴν ἐχθρικὴ γραμμὴ καὶ σπάζουν τὸ σιδερένιο κύκλο ποῦ τοὺς εἶχε περιζώση. Τότε ἔχουν πιὰ ἐξασφαλίση τὰ νῶτά τους καὶ ἐκτελοῦν ἕνα ὑπεράνθρωπο καὶ μεγαλόψυχο ἔργον. Μὲ τὰ στήθη τους γιὰ πραγματικὴν ἀσπίδα τοῦ Ἐθελοντικοῦ στρατοῦ, ἐπιτρέπουν στὸν τελευταῖον αὐτὸν νὰ ὑποχωρήση ἀνενόχλητος κι' ἀρχίζει τότε ἡ νέα καὶ αὐτοῦ τοῦ λόχου μας νικηφόρος ὑποχώρησις, ποῦ ἔσωσε τὸν Ἐθελοντικὸ στρατὸν καὶ τὴν τιμὴν τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Ὁ λόχος μας ἀφοῦ ἐπλήρωσεν τὴν μάχην αὐτὴν μὲ τὸ αἷμα τριῶν γενναίων ὁπλιτῶν νεκρῶν καὶ 13 τραυματιῶν ὑποχωρεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Οἱ Ἐρυθροὶ ἀκολουθοῦν ἀπὸ μικρὰν ἀπόστασιν ἀλλὰ δὲν τολμοῦν νὰ ἐπιτεθοῦν. Φθάνει στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Κολάϊ (Σιδηρογραμμὴ Τσαγκόϊ-Θεοδόσια) ὅπου ἕνας φιλέλλην Ρῶσσος στρατηγὸς συγχαίρει μὲ λίγα θερμὰ λόγια τοὺς ἄνδρας καὶ διατάσσει τὸ λόχο νὰ πάρη μιὰν ἁμαξοστοιχίαν καὶ νὰ φύγη γιὰ τὴ Σεβαστούπολι, γιὰ νὰ ἑνωθῆ μὲ τὸ Σύνταγμα. Δυστυχῶς τὴν ἴδια στιγμὴν ἔρχεται ἡ εἴδησις ὅτι ἡ συγκοινωνία μὲ τὴ Σεβαστούπολι διεκόπη, ἐπειδὴ οἱ Ἐρυθροὶ προχώρησαν ἀπὸ τὸ Περικόπ.

Τότε ὁ λόχος ἐξηκολούθησεν τὴν πορείαν του μὲ κατεύθυνσιν τὴ Θεοδόσιαν μὲ τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος ὅμως πάλι ἀποφεύγει τὴ σύγκρουσι. Ἐκεῖ ἐγνώσθη τέχνασμα ποῦ μετεχειρίσθησαν οἱ Ρῶσσοι ἐθελοντές. Στὴν ὑποχωρητικη πορεία καὶ οἱ δικοί μας καὶ οἱ Ἐρυθροὶ βάδιζαν μὲ κάρρα γι' αὐτὸ κι' ὁ πόλεμος ἐκεῖνος εἶχεν ὀνομασθῆ «Καρροπόλεμος». Ὅταν ὁ λόχος ἔφθασε στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Μπιρὲκ διετάχθη νὰ φύγη σιδηροδρομικῶς γιὰ τὴ Θεοδόσια, ὅπου τὸν περίμενεν Ἑλληνικὸν ἀτμόπλοιον. Τότε οἱ Ρῶσσοι ἄφηκαν τοὺς καραγωγεῖς τοῦ λόχου νὰ φύγουν ἀφοῦ πρῶτα εἶχαν διαδόση ὅτι στὴ Θεοδόσια ἀποβιβάσθη ἑλληνικὸς στρατὸς κι' ἔρχεται νὰ ἐνισχύση τοὺς ἐθελοντάς. Οἱ καρραγωγεῖς μετάδωκαν τὴν εἴδησι στοὺς Μπολσεβίκους, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον σταμάτησαν ἀλλὰ καὶ ὑπεχώρησαν καὶ οἱ ἐθελοντὲς τοὺς κατεδίωξαν πάλι.

Ὁ λόχος σ' ὅλο τὸ διάστημα στὴν περιπετειώδη πορείαν του διετέλεσε ὑπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ στρατηγοῦ Σέλιγκ. Αὐτὸς ποῦ τὰ στήθη του κοσμοῦσε τὸ Ἑλληνικὸ παράσημο τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος μόλις συνήντησε τὸ λόχο τὴν παραμονὴ τῆς μάχης καὶ τὸν προσεφώνησε, δὲν κατώρθωσε νὰ κρατήση ἕνα δάκρυ ποῦ τοῦ ξέφυγε. Γιὰ δικαιολογία εἶπε κατόπιν στοὺς ἀξιωματικούς μας ὅτι «βεβαίως

ἔπρεπε νὰ συγκινηθῶ γιατὶ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ ὁλόκληρα χρόνια βλέπω τμῆμα στρατοῦ ὀργανωμένο μικρὸ μὲν ἀλλὰ ἱκανὸ γιὰ νὰ στηρίξῃ κανεὶς σ' αὐτὸ πολλὲς ἐλπίδες ποῦ τοῦ δίνει ἡ ἕως τώρα δόξα του».

Ὁ ἴδιος μετὰ τὴν πρώτη μάχη εἶπε στὸ Διοικητὴ τοῦ λόχου μαζὺ μὲ τὶς εὐχαριστίες ποῦ ἐξέφρασε: «Ὅταν ἀντίκρυσα τὸ λόχο ἐστήριξα σ' αὐτὸν πολλὰς ἐλπίδας γιατὶ ἐκ φήμης ἐγνώριζα τὴν ἀνδρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τώρα ὅμως εἶδα ἀπὸ πλησίον ὅτι ἡ ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν σας ὑπερέβη κάθε προσδοκία μου καὶ μὲ ὅλη μου τὴν εἰλικρίνεια σᾶς λέγω ὅτι χωρὶς σᾶς ἡ θέσις μας θὰ ἦταν δυσχερεστάτη καὶ γι' αὐτὸ ἐκφράζω τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μου στὴν Πατρίδα σας Ἑλλάδα».

Στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Κολάϊ ὁ ἴδιος Στρατηγὸς μ' ὅλον τὸν κίνδυνον ποῦ διέτρεχαν τὰ ὑποχωροῦντα στρατεύματα, μὲ τὴ συνειθισμένη Ρωσσικὴ ἀπάθεια, ἔκαμε γεῦμα στοὺς ἀξιωματικοὺς ἐπειδὴ εἶχε διαταχθῇ νὰ φύγῃ ὁ λόχος. Ἐκεῖ ὁ Ἐπιτελάρχης τοῦ Στρατηγοῦ συνταγματάρχης Σέργιεβιτς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ μεγάλη μόρφωσι ποῦ εἶχεν ἐγνώριζεν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κατορθώματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὴν Ὁμηρικὴ γλῶσσα, μὲ μεγάλη συγκίνησιν ἐδιάβασεν ἕνα ποίημα ποῦ εἶχε συντάξει ἐκείνην τὴν ὥρα.

Ὦ φίλοι ἑταῖροι σύμμαχοι
Αἱ τῶν πέντε ἡμέρων μάχαι
Τῷ ἀθλίως ἐν τῇ πρὸς Ρουσσίαν μάχῃ θανόντε
Ὑμῶν στρατιῶτε καὶ ὑμῶν πάντων κάλλιστα ἀνδρεία
Πάντας ἡμᾶς πρὸς τελευτὴν τοῦ βίου ἐν ἀδελφοῖς συνέλεξεν
Πρὸ τῶν φίλων ἀδελφῶν Συμμάχων
Ἀνδρείαν κλάμω τὸν Ἑλληνικὸν Ζίτω
Τῶν Ρούσσων οὐρά.

Κολάϊ 27-3-19

Ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς 5ης Μεραρχίας
Συνταγματάρχης Σέργιεβιτς.

Ὁ 2ος λόχος ἀφοῦ διέτρεξε μιὰ μεγάλην πεδινὴν ἔκτασι στὶς 31 Μαρτίου τὸ μεσημέρι ἔφθασε στὴ Θεοδόσια. Στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ τὸν περίμενεν ὁ γενναῖος Διοικητὴς τῶν Ἐθελοντικῶν στρατευμάτων Κριμαίας στρατηγὸς Μπορόσκυ. Ἐκεῖ τὸν ἐπιθεώρησεν καὶ τὸν προσεφώνησε μὲ τὰ λόγια αὐτά. «Ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς 5ης Μεραρχίας ἔμαθα τὰ κατορθώματά σας. Δὲν ἀμφέβαλλα ὅτι θὰ εἶσθε ἀντάξιοι ἀπόγονοι τῶν γενναίων προγόνων Σας. Ἡ Ρωσσία σᾶς ὀφείλει

εὐγνωμοσύνην, γιὰ τὸ αἷμα ποῦ ἐχύσατε γιὰ τὴν ἐλευθερία της. Διέταξα νὰ Σᾶς δοθοῦν μετάλλια, τὰ ὁποῖα πολὺ γρήγορα θὰ Σᾶς στείλω. Ἔχετε ἰδιαιτέρως τὰς εὐχαριστίας μου».

Τὸ βράδυ ἕνα πολυτελέστατο γεῦμα ἔγινε πρὸς τιμὴν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ 2ου λόχου. Μαζὺ μὲ τοὺς δικούς μας καὶ τοὺς Ρώσσους ἀξιωματικοὺς ἔλαβον μέρος καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν συμμαχικῶν πλοίων ποῦ ἦταν στὸ λιμένα.

Ἐκεῖ ὁ Στρατηγὸς Μπορόσκυ ἔκανε μιὰ πρόποσι στὴν ὁποία χωρὶς νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν Γάλλων καὶ Ἄγγλων ἀξιωματικῶν εἶπεν: «Ἀπὸ ὅλους τοὺς Συμμάχους μας μόνον στοὺς Ἕλληνας ὀφείλουμε εὐγνωμοσύνη γιατί, ὅταν ἦρθαν δὲν μᾶς ἠρώτησαν «Ποῦ εἶναι ὁ ἐχθρός» ἀλλὰ πῆγαν μόνοι τους καὶ τὸν ηὗραν καὶ ἔχυσαν μαζύ μας τὸ αἷμά τους».

Ὁ λόχος μπαίνει τὴν ἄλλην μέρα στὸ ἀτμόπλοιον «ΑΣΣΟΣ» καὶ κατευθύνεται στὴ Σεβαστούπολι, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ διαταγὴν ποῦ πῆρεν ἀπὸ τὸν κυβερνήτην τῆς «Λήμνου» καί. ἀφοῦ ἐφοδιάστηκε μὲ μιὰν ἱστορικὴ διαταγὴν τοῦ Ρωσσικοῦ Ἐπιτελείου ποῦ ἀποτελεῖ τίτλο τιμῆς γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό.

ΑΡΧΗΓΟΣ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ 5ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

Ἀριθ. 656

Σταθμὸς Γραμματίκοβο τῇ 31 Μαρτίου 1919.

Πρὸς

Τὸν Διοικητὴν τοῦ 2ου Πεζ. Συν)τος τῆς 13ης Ἑλλ. Μεραρχίας

Διὰ τοῦ παρόντος μου ἐγγράφου, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς 5ης Μεραρχίας τοῦ Ἐθελοντικοῦ Στρατοῦ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι ὁ 2ος λόχος τοῦ 2ου Συντάγματος 13ης Ἑλλ. Μεραρχίας εὑρίσκετο ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς 5ης Μεραρχίας ἀπὸ τῆς 22ας μέχρι 31 Μαρτίου (π. ἡ.) 1919 καὶ κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα διεξήγαγεν ὡς τμῆμα τῆς Μεραρχίας ἐπιμόνους μάχας αἱ ὁποῖαι μάχαι ἐστεφάνωσαν τὸ ἔνδοξον αὐτοῦ ὄνομα μὲ ἀμάραντον δόξαν. Προχωρήσας ἀλματωδῶς εἰς μεγίστην ἀπόστασιν μακράν, πρὸς Δυσμὰς εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν λαιμῶν (Περεσαϊκώφ) μεσημβριανατολικῶς τοῦ Περικόπ, ὁ λόχος οὗτος μετὰ τῶν Ρωσσικῶν Τμημάτων γενναίως ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς δυσκόλους μάχας μὲ ὑπερτέρας δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ὁ 2ος λόχος ἤρχισε τὴν πολεμικήν του δράσιν, διὰ τῆς ***διασώσεως τῶν καταδικασμένων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ Ρωσσικῶν λόχων, οὓς ὁ ἐχθρὸς εἶχε προσεγγίσει.***

Ἡ περίλαμπρος πολεμικὴ δρᾶσις τοῦ λόχου ἡ πρωτοφανὴς ἀνδρεία τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καὶ γενναίων στρατιωτῶν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ πολεμικοῦ τμήματος Συνταγματάρχου Σλαστίδ, τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν τῶν Ρωσσικῶν τμημάτων, ὑπῆρξαν τοσοῦτον ἐξαιρετικαί, ὥστε ὁ ἔνδοξος 2ος Λόχος ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐπεμβάσεώς του εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπροκάλει ἐπαξίως τὸν θαυμασμὸν ἐν γένει καὶ τὴν ἀγάπην ὁλοκλήρου τῆς 5ης Μεραρχίας.

Εἰς τὰς μετέπειτα μάχας ἡ περίλαμπρος δρᾶσις τοῦ λόχου ἐπεβεβαίωνε μόνον καὶ ἴσχυεν αὐτὸ τὸ αἴσθημα. Δύο ἐνδόξως φονευθέντες Ἕλληνες στρατιῶται καὶ 12 τραυματισθέντες συνέδεσαν διὰ τοῦ αἵματός των τὴν πολεμικὴν φιλίαν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ρωσσικῶν στρατευμάτων.

Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς 5ης Μεραρχίας προτείνει τὴν παρασημοφορίαν τῶν ἀνδρῶν τοῦ λόχου διὰ τοῦ Πολεμικοῦ Ρωσσικοῦ παρασήμου, τὸ ὁποῖον ἐντίμως καὶ ἐπαξίως τοὺς ἀνήκει, διὰ τὴν θυσίαν τοῦ αἵματός των καὶ τὴν ἀνδρείαν των καὶ παρακαλῶ Ὑμᾶς, κ. Συνταγματάρχα, νὰ γνωρίσητε εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς ὑμῶν τὴν περίλαμπρον δράσιν ὅλου τοῦ λόχου καὶ τοῦ Διοικητοῦ του.

Αἴσθημα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν εὐγενῆ Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν λαμπρὸν Στρατόν του θὰ παραμείνῃ διὰ παντὸς εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν τῆς 5ης Μεραρχίας.

Ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου
ὁ Ἀνώτερος Ὑπασπιστὴς
Συνταγματάρχης.
(Ὑπογραφὴ)

Οἱ Μπολσεβῖκοι καταδιώκουν πάλιν τοὺς Ἐθελοντάς, τοὺς φθάνουν στὴ Θεοδόσια, οἱ Ἐθελονταὶ μπαίνουν στὰ πλοῖα καὶ φεύγουν γιὰ τὴ Νοβοροσίσκη ἐνῷ τὸ δοξασμένο μας Θωρικτὸ «Λῆμνος» κεραυνώνει τοὺς Ἐρυθροὺς μὲ τὶς ὀβίδες του.

Στὴ Συμφερούπολι τί γίνεται;

Εἴπομεν ὅτι ὁ 1ος λόχος εἶχε μείνῃ στὸ Ντουρμὲν τὸ βράδυ στὶς 24 Μαρτίου.

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Δραμιτινὸς εἶχε προφθάσῃ νὰ στείλῃ ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Ντζοῦρτζι μὲ τὸ Ρωσσικὸν τηλεγραφεῖο σὲ Ρωσσικὴ γλῶσσα ἀπ' εὐθείας στὴ Διοίκησι τοῦ Συντάγματος στὴ Σεβαστούπολι.

Μόλις τὸ πέρνουμε διαβάζουμεν ἀμέσως τὰ ὀνόματα Παλάσκας καὶ Χαλκιαδάκης καὶ τὸν ἀριθμὸ 40. Καταλάβαμεν ἀμέσως τὴν φρικτὴν ἀγγελίαν κι' ἕνας ρωσσομαθὴς Ἕλλην μᾶς ἐξηγεῖ.

«Ὁ λόχος συνεπλάκη μὲ ἐχθρὸν παρὰ τὸ Γιουσὶν Στόπ. Διοικητὴς λόχου Παλάσκας καὶ ἀνθυπολ. Χαλκιαδάκης ἐφονεύθησαν 40 ὁπλῖται ἐκτὸς μάχης Στόπ. Ὁ λόχος ὑπεχώρησε κανονικῶς εἰς Ντζοῦρτζι ὅπου ἀναμένει διαταγὰς Στόπ. Ἠθικὸν ἀνδρῶν ἄριστον Στόπ. Στερούμεθα πυρομαχικῶν καὶ τροφῶν στόπ».

ΔΡΑΜΙΤΙΝΟΣ

Συγχρόνως ὁ Ταγματάρχης Μητσᾶκος στὴ Συμφερούπολι ἔλαβε μία τρομοκρατημένη πληροφορίαν, ὅτι ὅλος ὁ λόχος κατεστράφη καὶ τὰ πολυβόλα ἠχμαλωτίσθησαν. Τὴν πληροφορία δὲ αὐτὴ μᾶς μεταβιβάζει τηλεγραφικῶς καὶ ταχυδρομικῶς. Προσπαθεῖ νὰ συνδεθῇ μὲ τοὺς λόχους ἀλλ' ἀδύνατον.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ συντάγματος ἀποστέλλει στὸν Μητσᾶκο τὴν ἑξῆς διαταγήν.

«Φροντίσατε διὰ παντὸς τρόπου ἐπιτάσσοντες ἐν ἀνάγκῃ καὶ αὐτοκίνητα, ὅπως ἔλθητε εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς 1ον καὶ 2ον λόχους, οὓς νὰ διατάξητε ἐγγράφως, ἵνα, παρακούοντες εἰς πᾶσαν δοθησομένην αὐτοῖς μὴ Ἑλληνικὴν διαταγὴν ἐπανακάμψωσι τὸ ταχύτερον εἰς Συμφερούπολιν, ἀφοῦ προμηθευθῶσι τ' ἀπαιτούμενα τρόφιμα καὶ μέσα. Ὁ 2ος λόχος δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ταγκανὰς ἢ Τσάγκοϊ, ἵνα ἐκεῖθεν ἔλθῃ σιδηροδρομικῶς. Νέας διαταγὰς ἀντιθέτους πρὸς τὴν ἄνω θέλετε λάβῃ μόνον (τηλεγραφικῶς ἢ ἄλλως) παρ' ἐμοῦ, ὧν πάντοτε ἕτοιμος ἵν' ἀναχωρήσητε ἔστω καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ (ἔστω καὶ ὄχι σιδηροδρομικῶς) διὰ Σεβαστούπολιν ἅμα τῇ διαταγῇ μου.

Ἀναφέρατε ἀμέσως, ἂν ἐσώθησαν πολυβόλα τῶν λόχων καὶ ἂν οὗτοι ἔσχον ἀπωλείας ἐξακριβωμένας, ὡς καὶ μόλις οὗτοι φθάσωσιν εἰς Συμφερούπολιν. Ἐπίσης τόπον σταθμεύσεως 2ου λόχου.

. . . .

. . . .

Προσπαθήσατε νὰ καθησυχάσητε τὸν πληθυσμὸν παριστῶντες αὐτῷ ὅτι τὸ χείριστον δι' αὐτοὺς εἶνε νὰ ἐκπατρισθῶσι καὶ ὅτι μέγισται ὑπάρχουν ἐλπίδες ν' ἀντιστραφῶσι τὰ ἐν μετώπῳ.

Ἄλλως τε ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως ἡ ἔλευσις εἰς Σεβαστούπολιν».

Σεβαστούπολις 25 Μαρτίου 1919.
Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Ὁ Ταγματάρχης Μητσᾶκος μόλις ἔλαβε τὴ διαταγὴ τοῦ Συντάγματος ἀποστέλλει τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Κοντόπουλο μὲ αὐτοκίνητο γιὰ νὰ συναντήσῃ τοὺς λόχους καὶ τοὺς διατάξῃ νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Σεβαστούπολι. Ὁ Κοντόπουλος πέρνει τὸ δρόμο Συμφερουπόλεως - Περικὸπ καὶ πλησίον στὸ Ντζὸυρτζι συναντᾷ μιὰ μεγάλη Ρωσσικὴ φάλαγγα (4η Μεραρχία) ποῦ ὑποχωροῦσε σχεδὸν ἄτακτα. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς Ρώσσους δὲν θέλει νὰ μαρτυρήσῃ ποῦ εἶνε ὁ λόχος. Εὐτυχῶς ἕνα σάλπισμα Ἑλληνικὸ ἀκούει καὶ ἐννοεῖ ἀμέσως ὁ Κοντόπουλος, ὅτι εἶνε ὁ 1ος Λόχος μας (ὁ 2ος ἦταν στὸν ἄλλο τομέα). Διευθύνεται στὸ μέρος ἐκεῖνον καὶ οἱ ἄνδρες τὸν ὑποδέχονται μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμὸ καὶ συγκίνησιν. Ὁ λόχος εἶχε διαταχθῆ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ρώσσων καὶ γι' αὐτὸ εἶχε ταχθῆ, ὡς ὀπισθοφυλακή. Μόλις ὅμως πῆρε τὴ διαταγὴ ἀφίνει τοὺς Ρώσσους καὶ τραβᾶ στὴ Συμφερούπολι κατ' εὐθεῖαν μὲ ἀραμπάδες.

Ὁ Ταγματάρχης Μητσᾶκος ἀνησυχεῖ πάλι γιατὶ δὲν εἶχεν εἴδησιν οὔτε γιὰ τὸν Κοντόπουλον καὶ στέλνει δεύτερον ἀξιωματικόν. Ἡ κατάστασις στὴ Συμφερούπολι βρίσκεται σὲ πολὺ ὀξὺ σημεῖο. Ἡ κυβέρνησις Κριμαίας φεύγει γιὰ τὸ Κέρτς, ἡ ἀναρχία ἁπλώνεται, ἀρχίζει ἡ λεηλασία ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐθελοντὰς οἱ ὁποῖοι φεύγουν κι' αὐτοί, ἀφοῦ ἀπέλυσαν τοὺς φυλακισμένους στρατιωτικοὺς καὶ σκότωσαν περίπου 500 Μπολσεβίκους φυλακισμένους.

Πρόσφυγες Ἕλληνες καὶ Ρῶσσοι ἔχουν συγκεντρωθῆ στὴ Συμφερούπολι καὶ οἱ στρατῶνες τοῦ Τάγματος γεμίζουν ἀπὸ κόσμο, ποῦ ζητοῦσεν προστασίαν κατὰ τῆς ἀναρχίας.

Τὸ Γερμανικὸ Τάγμα τῆς Συμφερουπόλεως, ἂν καὶ στὴν τελευταία στιγμὴ διεβεβαίωσε τὸν κ. Μητσᾶκον, ὅτι θὰ εἶνε μὲ τὸ μέρος μας, ὅτι καὶ ἂν συμβῆ, δείχνει ὅμως διαθέσεις νὰ ταχθῆ μὲ τοὺς Μπολσεβίκους, γιατὶ ὅταν ἐκλήθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους ν' ἀναχωρήσῃ γιὰ τὴ Σεβαστούπολι δὲν ἔδειξε προθυμία.

Ἄλλος κίνδυνος ἀπειλοῦσεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸ Τάγμα Μητσάκου (δηλ. ἕνα λόχον μόνον ποῦ εἶχε στὰ χέρια του καὶ 2 διμοιρίες Πολυβόλων). Νὰ χαλάσουν οἱ ἐντόπιοι Μπολσεβῖκοι τὰ τεχνικὰ ἔργα τοῦ Σιδηροδρόμου καὶ νὰ τὸν χτυπήσουν τὴν ὥρα ποῦ ὑποχωροῦσε. Γι' αὐτὸ ἐδοκίμασε μεγάλην ἀμηχανίαν τὸ βράδυ στὶς 26 Μαρτίου. Νὰ φύγῃ θ' ἄφινε τοὺς λόχους τελείως χωρὶς ὑποστήριξι· νὰ μείνῃ διέτρεχεν ἄμεσον κίνδυνον καὶ ἐκτὸς τούτου ἦταν ἀπαραίτητος καὶ στὴ Σεβαστούπολι, ποῦ τὰ πράγματα ἄρχισαν νὰ γίνωνται κρίσιμα.

Εὐτυχῶς στὶς 26 ἀργὰ τὴν νύκτα πέρνει μιὰν εἴδησιν ὁ Μητσᾶκος ἀπὸ τὸν 1ον λόχον, ὁ ὁποῖος φθάνει στὴ Συμφερούπολι στὶς 5 τὸ πρωΐ τῆς 27ης. Μιὰ ἁμαξοστοιχία ἦταν ἕτοιμη στὸ σταθμὸ καὶ τὸ Τάγμα ἐπιβιβάζεται καὶ φθάνει στὴ Σεβαστούπολι τὴν ἴδια μέρα.

Ἡ Σεβαστούπολις σὲ κίνδυνο.

Κάτι φυγάδες ἐργάτες τῆς Ὀδησσοῦ εἶχαν μεταφέρῃ στὴ Σεβαστούπολι ὅλες τὶς πληροφορίες γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ μετώπου τῆς Ὀδησσοῦ. Εἶχαν γίνῃ γνωστὰ τὰ γεγονότα τῆς Χερσῶνος, ἀλλ' αὐτὸ μᾶς ὠφελοῦσε πολύ, γιατὶ εἶχαν μάθῃ καλὰ καὶ τὴν θαῦμα ἐποποιΐα τοῦ Τάγματος Βλάχου πρὸς ἐχθρὸν 20πλάσιον καὶ τὴν ἡρωϊκὴ ἀπόδασι στὴ Χερσῶνα τοῦ Τάγματος Κωνσταντίνου ποῦ διέσπασε τὸ μέτωπον κι' ἔσωσε τὸ Τάγμα Βλάχου, κι' εἶχε γίνῃ πιὰ καλὰ γνωστὴ ἡ ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν μας.

Εἶχεν ἐπίσης φθάσῃ στὴ Σεβαστούπολι μιὰ φήμη ὅτι τὸ 3ο Σύνταγμα ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ ἐπίθεσι ποῦ ἔκανε στὸ Μπολσεβικικὸ στρατὸ τὸν ἠνάγκασε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ 20 χλμ.

Ὅλα αὐτὰ χρησιμεύουν γιὰ νὰ τονώσουν τὸ ἠθικὸ τῶν δικῶν μας Ἑλλήνων καὶ γιὰ νὰ κάνουν τοὺς Μπολσεβίκους νὰ ἀποθαρρύνωνται. Δὲν ἄργησεν ὅμως νὰ γίνῃ ἐπίσημα γνωστὴ ἡ ἐκκένωσις τῆς Ὀδησσοῦ. Αὐτὴ ἡ εἴδησις συνέπεσε μὲ τὴν ἐπίθεσι τῶν Ἐρυθρῶν καὶ τὴ διάσπασι τοῦ Περικόπ. Τότε οἱ Μπολσεβῖκοι πέρνουν θάρρος κι' ἀρχίζουν νὰ μᾶς ἀπειλοῦν· ἀπεργίες καὶ συγκεντρώσεις γίνονται. Προκηρύξεις ἀπειλητικὲς τοιχοκολλοῦνται, θρασύτατα περνοῦν ἀπὸ τοὺς στρατῶνες μας. Βάζουν μὲ τρόπο σὲ κυκλοφορίαν κάτι διαδόσεις, ὅτι δῆθεν θὰ ἐπαναστατήσουν σήμερα ἢ αὔριον.

Μιὰ προκήρυξις μὲ ἀρκετὸ θράσος καλεῖ τοὺς ἐργάτες. «Νὰ εὑρίσκωνται συγκεντρωμένοι στὰ μέρη ποῦ τοὺς ἔχουν ὁρισθῆ μὲ τὰ ὅπλα καὶ τὰ πυρομαχικά τους γιὰ νὰ πράξουν σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τῶν ἀρχηγῶν των». Τότε μένουμε σὲ αὐστηρὰν ἐπιφυλακήν, καὶ ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις ἐκδίδει μιὰ προκήρυξι μὲ τὴν ὁποίαν δηλώνει καθαρὰ ὅτι ὅποιος εὑρεθῆ ὡπλισμένος θὰ τυφεκίζεται «ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως» ἀρκεῖ νὰ παρευρεθῆ μόνον ἀξιωματικὸς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, τοὺς καλεῖ νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα καὶ στὸ τέλος τοὺς κάνει γνωστὸ ὅτι «μὲ τὴν παραμικρὰ ταραχὴ ποῦ θὰ γίνῃ ἡ πόλις θὰ βομβαρδισθῆ γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν στρατευμάτων καὶ ὅτι ἂν δὲν θέλουν νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει νὰ καθήσουν ἥσυχα».

Οἱ Μπολσεβῖκοι δὲν τολμοῦν νὰ κινηθοῦν πρὶν πλησιάσῃ ὁ ἐξωτερικὸς στρατὸς καὶ τοῦτο τὸ ξέρουμε καλά, γιὰ τοὺς εἴχαμε ψυχολογήσῃ ἀρκετά.

Εἶχε καταληφθῇ στὶς 28 Μαρτίου ἡ Συμφερούπολις καὶ ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις, γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδον κατασκόπων στὴν πόλι διέταξε νὰ ἐγκατασταθοῦν προφυλακὲς καὶ ὥρισε τὴν ἐξωτερικὴ παρυφὴ τῆς πόλεως προσωρινῶς σὲ δύο ὑποτομεῖς.

Στὸ δικό μας τὸ δεξιὸν ὑποτομέα ἀνέλαβαν τὶς προφυλακὲς οἱ λόχοι μας 5ος (Φιωτάκη) καὶ 6ος (Σταθάκη) τὸ βράδυ στὶς 29 Μαρτίου.

Στὶς 30 Μαρτίου ὁ Γάλλος Διοικητὴς Συνταγματάρχης Τρουσὸν κάνει μιὰν ἐπιθεώρησι μαζὺ μὲ τὸ συνταγματάρχη μας καὶ ὁρίζει τὴ γραμμὴν ἀντιστάσεως, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐγκατασταθῇ ἀμέσως συρματόπλεγμα καὶ ν' ἀρχίσῃ ἡ κατασκευὴ χαρακωμάτων. Φαίνονται ἀκόμη πολὺ καλὰ τὰ ἴχνη τῆς παλαιᾶς ὀχυρωμένης γραμμῆς τοῦ Κριμαϊκοῦ Πολέμου τοῦ 54 καὶ ἀποφασίζεται νὰ γίνῃ καὶ ἡ δική μας γραμμὴ ἐπάνω στὰ ἴδια χαρακώματα τοῦ 54. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τώρα ἔχουν ἀλλάξῃ θέσιν οἱ σύμμαχοι μὲ τοὺς Ρώσσους. Ὁ Γάλλος διοικητὴς ὁρίζει τοὺς ὑποτομεῖς: Γαλλικοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου (ἀριστερὸν ἄκρον ποῦ στηρίζεται στὸ βόρειο λιμένα) περνάει ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ λόφο Μαλακώφ, τὸν προμαχῶνα τοῦ 54 καὶ καταλήγει στὴν ὁδὸν Συμφερουπόλεως, καὶ Ἑλληνικοῦ, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ὁδὸν Συμφερουπόλεως περνᾷ ἀπὸ τὶς συνοικίες καὶ καταλήγει στὸν κόλπο τῆς Καραντίνας. Ὁ Γαλλικὸς ὑποτομεὺς ἔχει μῆκος μόνον 2 1)2 χιλιόμ. ἔδαφος ἀποψιλωμένο ψηλότερο καὶ χωρὶς σπίτια μπροστά του· ἐπὶ πλέον ὑποστηρίζεται καλὰ ἀπὸ τὸ στόλο καὶ ἔχει καὶ γιὰ μεγάλο κέντρον ἀντιστάσεως τοὺς στρατῶνες τοῦ ναυτικοῦ, ὅπου μπορεῖ νὰ ὑποχωρήσῃ ἀνενόχλητος ὁ στρατὸς μὲ τὴν προστασίαν τοῦ στόλου. Πλὴν αὐτοῦ οἱ Γάλλοι εἶχαν τώρα (εἶχε ἔλθῃ ἐνίσχυσις ἀπὸ 2 τάγματα) μεγαλείτερη δύναμιν ἀπὸ μᾶς· 2600 ἐν ὅλῳ. Ὁ δικός μας ὑποτομεὺς ἔχει τὸ χειρότερο μέρος ἡ γραμμή του περνᾷ ἀπὸ μέσα ἀπὸ συνοικισμοὺς σὲ ἐργατικὲς συνοικίες καὶ ἔχει διπλῆν ἔκτασιν ἀπὸ τὸ Γαλλικό. Ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ μὴ βάλλεται ἀπὸ τὸ στόλο, γιατὶ εἶνε μπροστὰ τὰ σπίτια καὶ τὰ κανόνια τοῦ στόλου δὲν ἔχουν καμπύλην τροχιάν, καὶ τὸ χειρότερο δὲν εἶνε εὔκολη ἡ ὑποχώρησις στὸ κέντρο ἀντιστάσεώς μας, τὸ Πανόραμα. Τὸ Πανόραμα αὐτὸ εἶνε ἕνα θαυμάσιον ἔργον ζωγραφικῆς, ἕνα θαῦμα ὀπτικῆς ἀπάτης, ποῦ ἀναπαριστᾷ τὸν Κριμαϊκὸ Πόλεμο.

Βλέπει κανεὶς ὅλη τὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιορκίας καὶ νομίζει, ὅτι βλέπει ζωντανὲς εἰκόνες. Βρίσκεται 5 μέτρα μακρυὰ ἀπὸ τὸ πανί, ποῦ εἶνε ζωγραφισμένη ἡ εἰκὼν καὶ νομίζεις, ὅτι βρίσκεσαι χίλια μέτρα ὁλόκληρα. Ἕνας ἐπιτυχημένος συνδυασμὸς τῶν παραστάσεων τῆς ζωγραφικῆς μὲ τὶς πραγματικὲς σὲ ἀπατᾷ τόσο πολύ, ὥστε νὰ νομίζῃς, ὅτι βρίσκεσαι στὸ ἔδαφος καὶ βλέπεις νὰ διεξάγεται πραγματικὴ μάχη. Βλέπεις μπροστά σου στὸ ἔδαφος πραγματικὰ κανόνια, προχώματα, μὲ γαιοσάκκους, σκαπάνες, πτύα, ὅπλα πεταμένα, πτώματα (κατασκευασμένα ἀπὸ ξύλο καὶ ντυμένα). Ἡ συνέχεια στὸν τοῖχο, χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃς ὅτι εἶνε ζωγραφισμένα στὸ χαρτί. Γιὰ τεκμήριο τῆς θρησκοληψίας τῶν Ρώσσων φαίνεται πίσ' ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμὴ μάχης ἕνας Παππᾶς ποῦ ψάλλει τὴ νεκρώσιμον ἀκολουθία στοὺς νεκροὺς ποῦ βρίσκονται σωρὸ μπροστά του.

Τὸ πανόραμα αὐτὸ ἔχει ἕνα κῆπο (ἱστορικὸς κῆπος λέγεται) μεγάλον ποῦ περιτριγυρίζεται ἀπὸ περίβολο σχεδὸν τετράγωνο πλευρᾶς 500 περίπου μέτρων.

Στὸ Νότιον ἄκρον διατηρεῖται ἀκόμη ἕνα ἰσχυρότατο πρόχωμα, κατασκευασμένο μὲ γαιοσάκκους καὶ στὸ ὁποῖον σώζονται ἀκόμη τὰ θεόρατα κανόνια του, ὅπως ἦσαν τότε τοποθετημένα μὲ τὶς στρογγυλὲς μπάλες δίπλα τους· ἄλλα ὀχυρωματικὰ ἔργα σώζονται γιατὶ αὐτὸ ἦταν τότε ἰσχυρότατο κέντρον ἀντιστάσεως. Στὸ μέσον τοῦ κήπου εἶνε τὸ ἄγαλμα τοῦ γενναίου ὑπερασπιστοῦ τῆς Σεβαστουπόλεως τοῦ στρατηγοῦ Τοτλέμπεν.

Ὁ κῆπος αὐτὸς τοῦ Πανοράματος εἶχε ὁρισθῇ ὡς κέντρον ἀντιστάσεώς μας. Ἐκεῖ θὰ κάναμε τὴν ἐσχάτην ἄμυνα.

Ἔχουμε τώρα μεγάλην ἐργασία νὰ κάνουμε γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὰ βγάλωμε πέρα στὸ δύσκολον ἀγῶνα.

Ὁ Ἐρυθρὸς στρατὸς κατέλαβε τὴ Συμφερούπολι καὶ γι' αὐτὸ εἶνε γνωστὸν ὅτι σὲ 2—3 ἡμέρες θὰ μᾶς φθάσουν.

Ἐξ ἄλλου εἶνε γνωστόν, ὅτι ἅμα δοῦν οἱ ἐργάτες τῆς πόλεως, ὅτι ἔφθασεν ὁ Ἐρυθρὸς στρατὸς θὰ στασιάσουν.

Καὶ σ' ὅλην αὐτὴν τὴ δύσκολο περίστασι δὲν ἔχουμε πυρομαχικὰ ἀρκετά, οὔτε τρόφιμα πολλά. Ἐξ ἄλλου ξέρουμε ὅτι ἀπὸ τότε ποῦ ἔπεσεν ἡ Μαριούπολις ἄρχισε νὰ λιγοστεύουν καὶ τὰ κάρβουνα τῶν πλοίων καὶ σὲ λίγες μέρες θὰ λείψουν ἐντελῶς.

Ἕνα βαθειὰ μελετημένο καὶ σοφὸ σχέδιο ἀμέσως μᾶς κοινοποιεῖται ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Διοίκησι γιὰ τὸ ὁποῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ, ὅτι εἶχε εὑρεθῆ ἡ πιὸ καλὴ λύσις στὸ δύσκολο πρόβλημα τῆς ἀμύνης κατὰ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ μαζύ.

Ἡ δυνάμεις μας ἦσαν 2400 Γάλλοι καὶ 2000 δικοί μας. Ἡ ἐξωτερικὴ γραμμή μας εἶχε μῆκος 7 1)2 χλμ. ὅλη. Ἡ δική μας εἶχε μῆκος 4 1)2—5 χλμ. Κἄτι μικρὰ κέντρα ἀντιστάσεως ποῦ εἶχαν ὀργανωθῆ μέσα στὴν πόλιν εἶχαν γίνη σωστὰ φρούρια μὲ τὰ συρματοπλέγματά τους, τὰ πυρομαχικά τους, τὸ νερό τους, τὰ τρόφιμά τους καὶ μὲ γραπτὲς ὁδηγίες τί θὰ ἔκαναν σὲ κάθε περίστασι.

Καὶ τὰ στρατεύματα ἀναλόγως εἶχαν μοιρασθῆ μὲ στρατεύματα ἐξωτερικῆς ἀμύνης (α' σειρά), σὲ στρατεύματα ἐσωτερικῆς ἀμύνης (β' σειρά), σὲ στρατεύματα ἐφεδρείας ὑποτομέων (γ' σειρά).

Ἡ γενικὴ ἐντολὴ τῶν σχεδίων αὐτῶν ἀμύνης ἦταν ἐπὶ λέξει «ἀνθίστασθαι μέχρι ἐσχάτων ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῆς παρασκευασθείσης ἀντιστάσεως».

Ἡ περίπτωσις τῆς ὑποχωρήσεως δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπολογίζεται. Τὸ ἴδιο σχέδιο ἀμέσως ὥριζεν ὅτι «ἂν τὰ στρατεύματα ἀπὸ τὶς πολλὲς ἀπώλειες ἐξασθενοῦσαν πολὺ τότε θὰ γινόταν σύμπηξις τοῦ μετώπου σύμφωνα μὲ διαταγὴ τῆς ἀνωτέρας διοικήσεως».

Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ γενικὸν καταφύγιον τῆς φρουρᾶς εἶνε οἱ οἱ στρατῶνες τοῦ Ναυτικοῦ.

Στὶς 31 Μαρτίου ἀρχίζει ἡ ὀργάνωσις τοῦ τομέως. Καταλαβαίνουμε ὅλοι, ὅτι λίγος καιρὸς μᾶς μένει καὶ ὅτι τὸ μόνον ποῦ μπορεῖ νὰ μᾶς σώση εἶνε ἡ δραστηριότης. Ἀρχίζει τότε ἡ δουλειά. Ὅλοι μπαίνουν σὲ κίνησι. Καθένας τὴ δουλειά του. Ἄλλος σκάβει, ἄλλος κάνει συρματόπλεγμα, ἄλλος μεταφέρει πασσάλους, ἄλλος πυρομαχικά, ἄλλος ἐργάζεται στὴν ἐξωτερικὴ γραμμή, ἄλλος στὸν κῆπο τοῦ Πανοράματος καὶ ἄλλος στὰ κέντρα ἀντιστάσεως τῆς πόλεως. Ὁ δρόμος βοΐζει ἀπὸ τὰ κάρρα καὶ τ' αὐτοκίνητά μας, ποῦ μεταφέρουν ὑλικά. Ἑτοιμαζόμαστε γιὰ τὸ μεγάλο πανηγύρι.

Οἱ Μπολσεβῖκοι βλέπουν τὴν προετοιμασία αὐτὴν καὶ καταλαβαίνουν πῶς δὲν μπλοφάρουμε, ἀλλ' ἔχουμε σκοπὸ νὰ πολεμήσουμε. Ἀρχίζουνε λοιπὸν ἔστω καὶ στὴν τελευταία στιγμὴν τὶς προκηρύξεις τους πάλι. Μιὰ ἀπ' αὐτὴ βρίσκουμε τοιχοκολλημένη τὸ πρωΐ στὶς 2 Ἀπριλίου. Σᾶς τὴν παραθέτω μὲ τὸν ἴδιον ὀρθογραφικόν της χαρακτῆρα.

«Εργατηκως λαως ένοθηται εις όλον τον κοσμον αδελφη μας Έλλη-
»νες ναυτη καὶ στρατιστη. Εγω ο εθνικος αρχυστρατηγος τυς ρωσσικς
»σας υδοπιο στη ο εθνηκος στρατος προχωρομεν εις την Σεβαστουπολη,
»θα βασταξουν ταξην να τακτοποιησουν Εθνικου νομου να ειναι ολος
»ο λαως της Ροσσιας ηδιος επηδη ο λαως της πολη μας περημενη.
»Εμης πηστευομε στη αδελφη μας Ελληνες ναυτη και στρατηοτη
»δεν θα θελετε να χηθη αδελφικο αιμα εις αυτης της αγιας ημεραις
»και με καλω θα φυγεται εις την πατριδα που σας περιμενουν τα
»πεδια σας και η γονης να μας πηστευεται μεγαλητεραι αρχαι του
»Γαλλου σας δευτερονο στη να γηρηζεται τα οπλα σας επανο εις τα
»αδελφια σας και να μη λησμονηται τους πεσοντα στρατιοτας ροσ-
»σους επερ ελευθεροσεος ελλαδος».

Εθνηκος ἀρχηστρατηγος Περικοπιου Κοτοδ
Πολυτικος εθνηκος αντηπροσοπος Βασιληεβ»

Τὸ Τάγμα Μητσάκου εἶχεν ἀναλάβη ἀπὸ τὴν 1 Ἀπριλίου τὴν ἐξωτερικὴ μὲ τὸν 1ο λόχο τοῦ (Δραμιτινοῦ) στὸ δεξιὸν ἀπὸ τὴν ὁδὸ Μπαλακλάβα ἕως τὸν κόλπον τῆς Καραντίνας καὶ τὸν 3ον (Τσάμη) ἀπὸ τὴν ὁδὸ Συμφερουπόλεως ἕως τὴν ὁδὸν Μπαλακλάβα.

Τὸ τάγμα Ἀνδριτσοπούλου εἶχε τὴν ἐσωτερικὴν ἀντίστασι μὲ τὸν 6ο λόχο (Σταθάκη) στοὺς στρατῶνας Ἐπικλοστὸκ τὸν 7ο (Λαγουροῦ) στὸ Πανόραμα καὶ τὸν 5ο (Φιωτάκη) ἐφεδρεία. Ὁ 9ος λόχος (Παπασταματιάδη) εἶχε τὴ φρουρὰ τῆς πόλεως μὲ τὰ μικρὰ κέντρα ἀντιστάσεως.

Τὸ Μ. Ἐπιτελεῖον καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Συντάγματος στὸ Πανόραμα, τὰ δὲ κτήνη, αὐτοκίνητα, κάρρα, στοὺς Στρατῶνας Ναυτικοῦ, ὅπου εἶχαν μεταφερθῆ ὅλα τὰ ὑλικὰ καὶ ἡ ἀποσκευές μας. Ἐκεῖ καὶ τὸ Χειρουργεῖο τοῦ ἰατροῦ Φάρρου ποῦ μᾶς εἶχε ἀκολουθήση.

Τὸ πρωΐ στὶς 2 Ἀπριλίου ὅλα εἶχαν τελειώση καὶ ἡ ἐργασία ἐξηκολούθησεν ἀκόμη. Τὸ μεσημέρι ἕνα τηλεφώνημα τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι στὸ Ἴνκερμαν (4 χλμ. μακρὰν) εἶχαν σημειωθῆ ἐχθρικὰ τμήματα.

Στὶς 3 οἱ λόχοι τῶν προφυλακῶν μᾶς ἀναφέρουν ὅτι ἐχθρικὰ τμήματα φαίνονται σὲ ἀπόστασι 2 χλμ.

Τότε μεταβιβάζουμε στοὺς λοχαγοὺς γιὰ τελευταία φορὰ τὴ γενικὴ διαταγὴ γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐνεργείας.

Οἱ διπλοσκοποὶ νὰ ὑποχωρήσουν ἀφοῦ προξενήσουν ἀπωλείας στὸν ἐχθρὸ καὶ ἀφοῦ μπορέσουν νὰ ἐξακριβώσουν τὴ δύναμίν του.

Τὰ φυλάκια ν' ἀμυνθοῦν, ὅσο μπορέσουν περισσότερο κι' ἔπειτα νὰ ὑποχωρήσουν στὴ γραμμὴ ἀντιστάσεως, ἀφοῦ προξενήσουν ἀπωλείας στὸν ἐχθρό.

Ἡ γραμμὴ ἀντιστάσεως θὰ κρατήσῃ τὶς θέσεις της ἔστω καὶ ἂν ὁ ἐχθρὸς τὴν διασπάσῃ κάπου. Τότε μὲ τοπικὲς ἀντεπιθέσεις πρέπει νὰ τὸν ἐκδιώξουν.

Ἡ ἐφεδρεία τοῦ ὑποτομέως ἔχει ἐντολὴ «νὰ ἐνεργήσῃ ἀντεπίθεσι σὲ κάθε ἐχθρικὸν τμῆμα ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ διασπάσῃ τὴ γραμμή».

Στὶς 3.30' ἕνα τηλεφώνημα τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως λακωνικώτατον ἔλεγε «ὁ ἐχθρὸς ἐπλησίασε τὰς γραμμάς μας· σιωπηρὸς συναγερμός».

Τὸ τηλέφωνο μετέδωκε τὴ Διαταγὴ σ' ὅλα τὰ φυλάκια τῆς πόλεως. Ἀμέσως κατασκευάζονται ὁδοφράγματα, μπαίνουν συρματοπλέγματα γύρω ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν φυλακίων, ἡ πόρτες κλείνουν καὶ γαιόσακκοι μπῆκαν στὰ παράθυρα, ταράτσες, καὶ ὅπου ἀλλοῦ ἦταν θέσεις ἀκροβολιστῶν. Τὰ πολυβόλα, ὁπλοπολυβόλα, ὁπλοβομβισταί, χειροβομβισταὶ καὶ τὰ μικρά μας Γερμανικὰ κανονάκια, τοποθετοῦνται σὲ θέσεις καλές.

Ἡ ἐξωτερικὴ γραμμὴ κατέλαβε τὰ χαρακώματα.

Στὴν πόλιν ἐρημιὰ κρατεῖ καὶ ἡ περιπολίες μας ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκτελοῦν τὸ μεγάλο προορισμό τους.

Κάνουμε κι' ἕνα πρόχειρο ἀφοπλισμὸ στὶς συνοικίες ποῦ ἦσαν γύρω στὴ γραμμή μας καὶ στὸ Πανόραμα.

Ἡ κρίσιμος στιγμὴ εἶχε φθάσῃ καὶ ὅμως ἀπόλυτος αἰσιοδοξία βασίλευεν ὅτι θὰ βγαίναμε νικηταί. Ὅλοι οἱ στρατιῶτες χαρούμενοι μὲ τ' ἀστεῖά τους, ὅπως πάντοτε περίμεναν, μὲ πεποίθησι γιὰ τὴ νίκην, τὴ συμπλοκή. Ὅλοι μὲ μεγάλη προθυμία ἐκτελοῦν τὴν ὑπηρεσία τους. Ὅλοι ἔχουν ἑτοιμασθῆ γιὰ τὸν μεγάλον ἀγῶνα. Ἔχουν καταλάβῃ καλά, ὅτι στὴν ἀπελπιστικὴ ἐκείνη κατάστασι, τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς ἔσωζε παρὰ μόνον ἡ δραστηριότης, ἡ πειθαρχία καὶ ἡ ψυχραιμία. Γι' αὐτὴ δὲ τὴν τελευταίαν εἶχαν πεισθῆ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν ἔχουν γιὰ βοηθό τους ἀχώριστο καὶ ν' ἀναμένουν τὰ γεγονότα μοιρολατρικῶς. Σὲ κάθε περίστασιν ποῦ ζητοῦνται στρατιῶτες γιὰ περιπολία ἢ γιὰ ἀφοπλισμὸ ἢ γιὰ νὰ συλλάβουν ταραχοποιοὺς δίπλα στοὺς στρατῶνες ξεπετάγονται ἀμέσως ὅλοι καὶ ἁρπάζουν τὰ ὅπλα τους ἕτοιμοι νὰ ριχθοῦν στὸν κίνδυνο.

Καθένας ποῦ εἶδε τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων μπορεῖ νὰ

πῇ ὅτι ποτὲ ἄλλοτε στρατός, δὲν εἶχε τέτοιο ἠθικὸν ὅσο κεῖνες τὶς ἡμέρες οἱ στρατιῶτές μας.

Οἱ Ἐρυθροὶ φάνηκαν στὶς 4 ἡ ὥρα νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τ' Αγγλικὸ νεκροταφεῖο, μὲ μιὰ κόκκινη σημαία, μὲ μικρὲς φάλαγγες. Τὸ πυροβολικὸν τοῦ στόλου βάλλει. Οἱ Ἐρυθροὶ ἀκολουθοῦν κάτι χαράδρες καὶ πλησιάζουν τὴ γραμμὴ τοῦ 3ου λόχου μας. Οἱ σκοποὶ καὶ τὰ φυλάκια ὅπως εἶχαν διαταχθῆ ἀποσύρονται πίσω ἀπὸ τὸ συρματόπλεγμα καὶ καταλαμβάνουν τὰ χαρακώματα. Οἱ Μπολσεβῖκοι τῆς πόλεως ποῦ ἀπὸ πολὺν καιρὸ περίμεναν τοὺς ἔξω τώρα περιμένουν τὴ νύκτα. Πράγματι μόλις νύκτωσε ἀρχίζουν ὅλοι μαζὺ ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα. Ἡ συνοικία Ταταρων, Πράσινος Λόφος, ἡ συνοικία Ροδόλφου καὶ τὸ τρομερὸ Λαγγὰρ φεγγοβολοῦν ἀπὸ τὴς φωτιὲς τῶν ὅπλων καὶ πολυβόλων τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Τὸ Πανόραμα ὅπου ἦταν ἡ ἐφεδρεία καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Συντάγματος, ἔγινε σωστὴ βλημματοδόχη. Ἡ γραμμὴ τῆς ἀντιστάσεως ἐνοχλεῖται κι' αὐτὴ σοβαρῶς ἀπὸ τὰ σπίτια. Ζητοῦν οἱ λόχοι μας νὰ τοὺς ἀπαλλάξουμε ἀπὸ τὴν ἐνόχλησι ποῦκαναν στὰ νῶτά τους οἱ συνοικίες ἀλλὰ ποῦ νὰ πάῃ δύναμις στὶς συνοικίες. Σωστὸ μουσκέτο. Ἀρχίζουν τότε καὶ τὰ δικά μας πολυβόλα τοῦ Πανοράματος καὶ τοῦ Σιδηρ. Σταθμοῦ καὶ καταβρέχουν τὴ συνοικίαν Ταταρων καὶ Πράσινο Λόφο. Στὰ γραφεῖά μας ἔχουν πλησιάσει καὶ μᾶς τουφεκοῦν ἀπὸ ἀπόστασι λίγων βημάτων. Οἱ γραφεῖς εἰς ἐνέργειαν φωτιὰ στὰ παράθυρα καὶ στὶς πόρτες. Μᾶς σπάζουν ὅλα τὰ τζάμια τῶν γραφείων. Ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ Ἐπιτελείου Στάσας ἐμπρὸς μὲ τὰ βομβοβόλα μας. Ἡ βόμβες πέφτουν στὰ σπίτια καὶ κάθε μιὰ κατεβάζει ὁλόκληρη τὴ σκεπή, ἄλλες ἀνοίγουν ὁλόκληρες πόρτες στοὺς τοίχους. Ἡ συνοικία τρομοκρατεῖται καὶ τὸ τουφεκίδι τῆς γειτονιᾶς μας παύει. Μᾶς καταβρέχουν ὅμως ἡ ἄλλες συνοικίες. Τὶς ἀφήνουμε ὅμως κι' ἂς βαροῦν. Ρίχνουμε ὅλην τὴν προσοχή μας στὴν ἐξωτερικὴ γραμμὴ γιατὶ ἂν αὐτὴ σπάσῃ ἀλλοίμονό μας. Οἱ Μπολσεβῖκοι τῶν συνοικιῶν θὰ μᾶς ριχτοῦν τότε σὰν θεριεμένοι. Ὁ Τσάμης μᾶς ζητεῖ ἐνισχύσεις γιατὶ ἐνοχλεῖται σοβαρῶς καὶ τοῦ στέλνουμε μιὰ διμοιρία. Στέλνουμε ἄλλη μιὰ νὰ ἡσυχάσῃ τὴ συνοικία Ροδόλφου ποῦ ἐνοχλοῦσε τὸν 1ο λόχο μας, ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ ἐξωτερικὸν ἐχθρὸν καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ κατασκευάζῃ συρματοπλέγματα καὶ χαρακώματα.

Στὶς 8 1)2 τὸ βράδυ τρεῖς κήρυκες Ἐρυθρῶν φάνηκαν στὸν ὑποτομέα τοῦ 1ου λόχου μας, ὁ ὁποῖος μᾶς τοὺς στέλνει μὲ δεμένα τὰ μάτια. Τοὺς στέλνουμε ἀμέσως στὴ Γαλλικὴ Διοίκησι. Ζητοῦν ἀνα-

κωχὴν καὶ ν' ἀδειάσουμε τὴν πόλι ἀμέσως. Ὁ Γάλλος Διοικητὴς τοὺς λέγει ὅτι δέχεται τὴν ἀνακωχὴ ἀλλὰ τὴν πόλι δὲν τὴν ἀδειάζει ἀλλὰ οὔτε θὰ κτυπήση τὸ στρατό τους· καὶ ἀμέσως σημαίνουμε «Παύσατε πῦρ» καὶ οἱ δικοί μας παύουν. Ἡ συνοικίες ὅμως ἐξακολουθοῦν νὰ μᾶς καταβρέχουν καὶ τὸ χειρότερο, οἱ ἀπ' ἔξω ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὴν παῦσιν τοῦ πυρὸς καὶ πλησιάζουν στὶς γραμμές μας ὡς 30 μέτρα. Ἕνας μάλιστα ἀξιωματικός τους, ποῦ δὲν εἶχε ψυχολογήση καλὰ τὸν Ἑλληνικὸ χαρακτῆρα πλησιάζει πέντε βήματα καὶ συνιστᾷ στοὺς στρατιῶτες νὰ πετάξουν τὰ ὅπλα καὶ νὰ φύγουν. Ὁ λοχίας Δεμερτζῆς τὸν σκοπεύει καλὰ καί, τοῦ δίνει τὴν ἀπάντησιν. Τὸ πῦρ μαίνεται. Ἡ διμοιρία ποῦ κατεῖχε τὸ δεξιὸν ἐνοχλεῖται πολὺ ἀπὸ τὸ Λαγγάρ. Γίνεται πάλη ἡρωϊκή. Ἔρχονται στὰ χέρια σχεδόν. Σ' ἕνα μέρος κυκλώνεται τὸ μεσαῖο τμῆμά μας καὶ ὑποχωρεῖ καὶ διακυμβεύεται τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὲ μιὰν ἀντεπίθεσι πέρνει πάλι τὶς θέσεις του. Τὸ Λαγγὰρ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τὸ πλευρὸ καὶ ἡ συνοικίες ἀπὸ πίσω καταβρέχουν τὴ γραμμή. Ὁ Τσάμης ζητεῖ διαρκῶς Πυροβολικὸ (γιατὶ οἱ Γάλλοι ὡς τώρα δὲν εἶχαν βάλλη στὸ ὑποτομέα μας) καὶ ἀπὸ τῆς πολλὲς ἐνοχλήσεις ποῦ κάνουμε στοὺς Γάλλους στέλνουν μερικὲς ὀβίδες ἀπάνω στοὺς δικούς μας. Μὲ ὅλην τὴν πίεσιν καὶ ὅλο τὸ σκοτάδι ποῦ ἦταν, ὁ λόχος βαστάει καλὰ καὶ ἀποκρούει ὅλας τὰς ἐφόδους. Ἀλλὰ ἄρχισαν νὰ σώνωνται καὶ τὰ πυρομαχικά. Στὸ ἀριστερὸ ἕνα ἐχθρικὸν πολυβόλον ἀπὸ 200 μέτρα προσβάλλει ἀπὸ τὸ πλευρὸν τὴ διμοιρία τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Κοντοπούλου. Οἱ ἄνδρες δὲν μποροῦν νὰ βγάλουν τὰ κεφάλια τους γιὰ νὰ πυροβολήσουν. Ἂν ὅμως τὸ ἀφήσουν τὸ πολυβόλο θὰ καταστραφοῦν ὅλοι γιατὶ θὰ τοὺς πιάσουν στὰ χέρια. Τότε ἕνα λοχίας μὲ τὸν Κοντόπουλο πλησιάζουν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ χαράκωμα. Ἔχουν τρεῖς ὁπλοβομβίδες μαζύ τους. Ρίχνουν τὶς δύο πρῶτες ἀλλὰ παθαίνουν ἀφλογιστία. Ἔχουν ἄλλη μίαν ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία ὅλων. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴν πάθη ἀφλογιστία αὐτή. Τὴν πέρνουν στὰ χέρια τὴν καθαρίζουν καλά, τὴν χαϊδεύουν, τῆς λέγουν λίγα καλὰ λόγια καὶ τὴν φιλοῦν. Τὴν πετοῦν ἀμέσως κι' ἕνας κρότος ἀκούεται ἔπειτ' ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπαυσε τὸ πολυβόλο. Τὸ πρωῒ βρῆκαν τὸν τρίποδα τοῦ πολυβόλου, ταινίες πολυβόλου, ἄλλα πυρομαχικὰ καὶ μαζὺ μὲ ὅλα ἕνα κομάτι ἀπὸ ἀνθρώπινο σαγόνι. Ἡ φιλημένη ὁπλοβομβὶς ἔσωσε τὴν κατάστασι.

Στὶς τρεῖς τὸ πρωῒ παύει τὸ πῦρ τῶν Ἐρυθρῶν κι' ἔπειτα καὶ τὸ δικό μας. Παύουν καὶ ἡ συνοικίες τὸ πρωΐ. Διακοπὴ ἐχθροπραξιῶν γιὰ νέα συνεννόησι.

Βρίσκομε πολλὰ πτώματα ἐχθρικὰ μπροστὰ στὸ μέτωπό μας καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ ἕναν τραυματία. Τοὺς πρώτους θάψαμε, τὸν τραυματίαν τὸν πήραμε στὸ Νοσοκομεῖό μας. Ἀρχίζει ἀμέσως ἐργασία γιὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὀχυρώσεως γιατὶ ξέρουμε πῶς ἂν δὲν ὑποχωρήσουν στὶς ἀξιώσεις τους οἱ Μπολσεβῖκοι, ἡ ἐχθροπραξίες θὰ ξαναρχίσουν. Δὲν ἔχουμεν ὅμως παρὰ ἕνα κιβώτιον πυρομαχικὰ ἐφεδρικά. ἐνῷ οἱ λόχοι μᾶς ζητοῦν πυρομαχικὰ γιατὶ δὲν ἔχουν. Τότε ἀρχίζει ἡ πραγματικὴ ἀπελπισία. Εὐτυχῶς ποῦ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄνδρας δὲν εἶξερε τὴν ἔλλειψι αὐτή. Δίνεται μιὰ διαταγὴ ὅτι ἐπειδὴ κατηναλώθησαν πολλὰ πυρομαχικὰ τὴν προηγουμένην δὲν ἔδειξαν οἱ στρατιῶτες τὴν ἀπαιτουμένην «πειθαρχία πυρὸς» καὶ στὸ μέλλον πρέπει νὰ μὴ πυροβολοῦν ἔστω καὶ ἂν πυροβολοῦνται, ἀλλὰ νὰ δέχωνται τὸν ἐχθρὸ μὲ τὴν λόγχη.

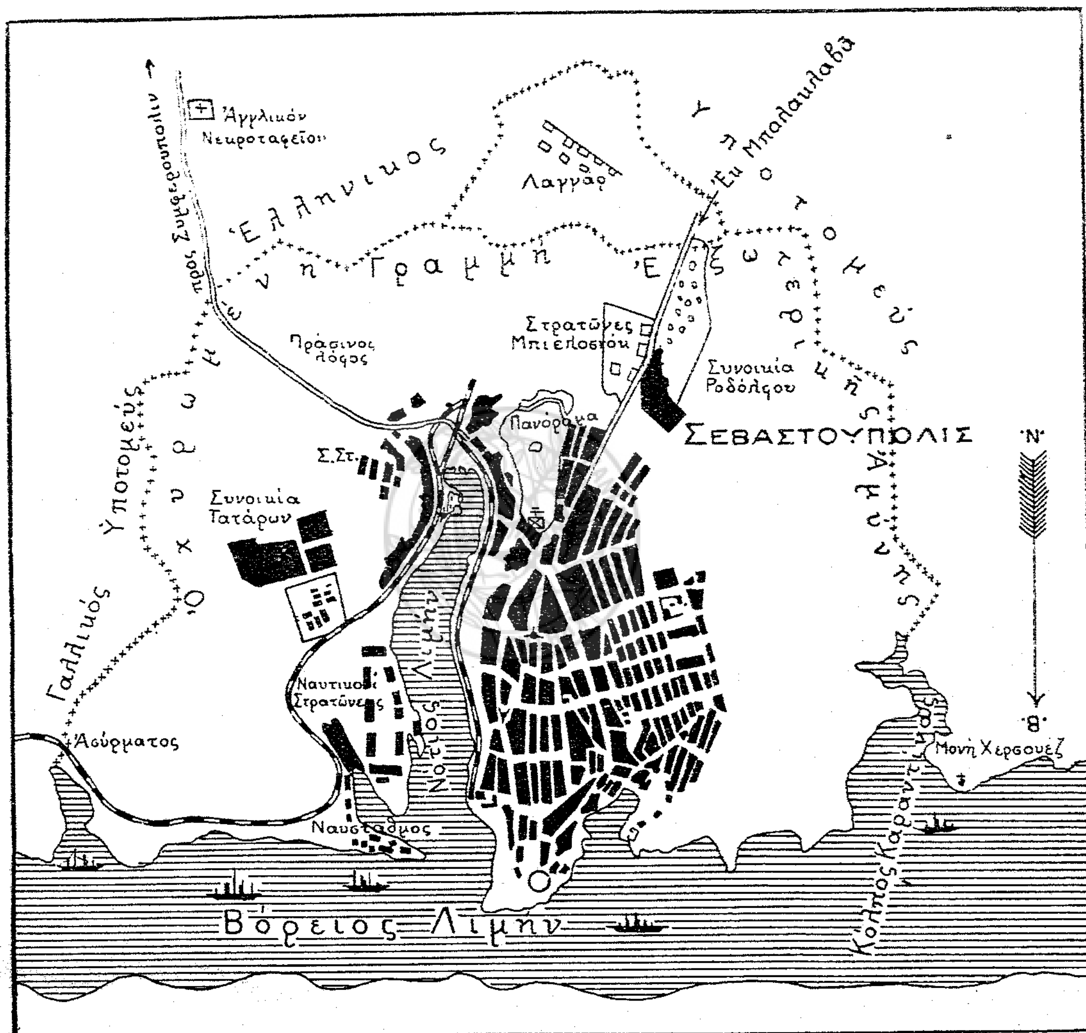
Πέρασεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ μυαλό μας ἡ δυσκολία ποῦ θὰ δοκιμάσουμε μὲ νέα σύγκρουσι καὶ τὸ χειρότερον τὸν κίνδυνο ποῦ διέτρεχεν ἡ στρατιωτική μας τιμὴ ἀφοῦ δὲν θὰ εἴχαμε τὰ μέσα γιὰ νὰ πολεμήσουμε. Οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουν φυσίγγια νὰ μᾶς δώσουν. Ἔχουν ἄλλως τε καὶ ἄλλον ὁπλισμὸ αὐτοί. Οὔτε χειροβομβίδες (μᾶς ἐφήρμοσαν ἀμέσως τὴν παροιμία «στὸν πόλεμο σπαθιὰ δὲ δανείζουν».

Στὸ λιμάνι εἶχαν ἔλθη κι' ἄλλα πλοῖα γιὰ νὰ πάρουν τὸ δυστυχῆ Ἑλληνικὸ πληθυσμό. Ἔπρεπε λοιπὸν μὲ πᾶσα θυσία νὰ βαστάξουμε δυὸ ἢ τρεῖς ἡμερες. Σ' ὅλην αὐτὴν τὴ δύσκολο στιγμὴ μόνον ἕνα πρᾶγμα μᾶς δίνει ἐλπίδα. Ἡ ψυχραιμία τῶν ἀνδρῶν.

Ἀλλ' ὁ 2ος λόχος μας τί γίνεται ;

Ἡ τύχη ἐπεμβαίνει σκανδαλωδῶς

Μέσα στὴν ἀπελπισία μας ἕνα τηλεφώνημα τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Διοσκουρίδου ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ βάσι μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι ἔφθασε τὸ ἀτμόπλοιον «Ἄσσος» μὲ τὸ 2ο λόχο μας ἀπὸ τὴ Θεοδόσια. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο βρίσκουμε σὲ μιὰ ἀποθήκη Ρωσσικὴ 1000 γερμανικὲς βόμβες γιὰ τὰ βομβοβόλα μας καὶ ἀρκετὰ κιβώτια μὲ φυσίγγια Λεμπὲλ γιὰ τὰ ὁπλοπολυβόλα μας. Ἕνα παληοβάπορο ποῦ ἀπὸ πολλὲς μέρες εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Ὀδησσὸν ἔφθασε κείνη τὴν ὥρα στὸ λιμάνι μὲ 17 τόννους πυρομαχικὰ δικά μας. Δύο τάγματα Ἀργερινῶν ἔρχονται ἐνί-

Ἀγγλικὸν Νεκροταφεῖον
πρὸς Συμφερούπολιν
Ἑλληνικὸς Ὑποτομεὺς
Λαγγὰς
Εἰς Μπαλακλάβα
Ὀχυρωμένη Γραμμὴ Ἐξωτερικῆς Ἀμύνης
Στρατῶνες Μπιελοστόκ
Συνοικία Ροδόλφου
Πράσινος λόφος
Πανόραμα
ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΟΛΙΣ
Σ.Στ.
Συνοικία Τατάρων
Γαλλικὸς Ὑποτομεὺς
Ναυτικοὶ Στρατῶνες
Νότιος Λιμὴν
Ἀσύρματος
Ναύσταθμος
Βόρειος Λιμὴν
Κόλπος Καραντίνας
Μονὴ Χερσουὲζ
·Ν·
·Β·

μὲ δύο πασσάλους γιατὶ ὅλη τὴν ἡμέραν εἰργάσθηκαν οἱ ἄνδρες καὶ ἡ γραμμή μας ἔγινε ἀπόρθητη. Ἡ συνοικίες ἔπειτ' ἀπὸ μερικὲς κανονιὲς ποῦ σφύριξαν ἀπὸ πάνω τους λούφαζαν ἐντελῶς καὶ ἴσως νὰ μετενόησαν γιατὶ μᾶς ἠνόχλησαν τὴν πρώτη μέρα.

Ὁ ἐξωτερικὸς ἐχθρὸς παρέλυσε τελείως, ἔπειτ' ἀπὸ τὸ βομβαρδισμό. Μᾶς ἐνοχλεῖ πολὺ ὀλίγο.

Στὶς 8 τὸ βράδυ 4 Ἀπριλίου ἔρχεται ἕνα Γαλλικὸ τηλεφώνημα. «Ἀναστολὴ ἐχθροπραξιῶν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Οὐδεμία κίνησις πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐπιτρέπεται. Κινήσεις πρὸς τὰ ὀπίσω ἐπιτρέπονται. Ἀναφέρατε λῆψιν καὶ ἐκτέλεσιν». Ἡ σάλπιγκες σημαίνουν «Παύσατε πῦρ» καὶ τὸ πῦρ καταπαύει ἀμέσως σ' ὅλη τὴ γραμμη.

Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς εἰδοποιεῖ ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις ὅτι ἔγινεν ἀνακωχὴ 8 ἡμερῶν, ἀλλ' ἡ ὀργάνωσις τῆς γραμμῆς πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ. Καὶ ἡ ὀργάνωσις ἐξακολουθεῖ.

Δυσάρεστα γεγονότα

Τὸ Μεγάλο Σάββατο τὸ βράδυ κάτι φωνὲς ἀκούονται χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε τί συμβαίνει. Μαθαίνουμε ὅμως ὅτι ὁ Γαλλικὸς στόλος (πέντε μεγάλα θωρηκτὰ) ποῦ ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἦταν δηλητηριασμένος μὲ τὸ μικρόβιο τοῦ Μπολσεβικισμοῦ ἐστασίασε καὶ σήκωσε κόκκινη σημαία. Μαζεύονται καὶ οἱ Μπολσεβῖκοι στὴν προκυμαία καὶ χαλοῦν τὸν κόσμο μὲ τὶς φωνές.

Τὴν ἄλλη μέρα (Πάσχα 7 Ἀπριλίου) βγαίνουν οἱ ναῦτες ἀπὸ τὰ πλοῖα (εἶχαν κι' αὐτοὶ Πάσχα κατὰ σύμπτωσιν τὴν ἴδια μέρα) καὶ κάνουν μιὰ μεγάλη διαδήλωσι, ἀφοῦ ἑνωθῆκαν μὲ τοὺς Μπολσεβίκους καὶ φωνάζουν «κάτω οἱ Ἕλληνες» «Ζήτω τὰ Σοβιέτ». Πέρνουν τὴν κεντρικὴ ὁδὸ καὶ βαδίζουν πρὸς τὸ Πανόραμα. Στὸ δρόμο πέφτουν στὰ σπίτια ποῦ ἦταν στρατωνισμένος γιὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως ὁ 10ος λόχος (Παπαγεωργίου) καὶ ἀποδοκιμάζουν τοὺς σκοπούς. Ὁ λοχαγὸς θέλει νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ Σύνταγμα ἀλλὰ κατὰ κακὴ σύμπτωσι τὸ τηλέφωνον εἶχε χαλάσῃ. Τότε ζητεῖ ὁδηγίες ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ φρουραρχεῖον ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ καὶ ὁ Γάλλος φρούραρχος δίνει μιὰ διαταγὴ διφορούμενη. Ὁ λόχος πυροβολεῖ στὸν ἀέρα γιὰ ἐκφοβισμὸν αὐτοὶ ὅμως πυροβολοῦν τὸ λόχο καὶ τότε βρέθηκεν ὁ λόχος στὴ δύσκολον ἀνάγκη νὰ ρίξῃ στὸ σωρὸ καὶ ἀφοῦ σκοτώθηκαν πέντε Μπλσεβῖκοι καὶ ἐπληγώθηκαν τρεῖς Γάλλοι οἱ ἄλλοι διελύθη-

σαν. Τὸ τηλέφωνο μᾶς ἔσωσεν. Ἂν αὐτὸ τὸ λάθος δὲ γινότανε, ἡ 15 χιλιάδες Μπολσεβῖκοι μὲ τὶς πλότες τῶν ναυτῶν καὶ ἀφοῦ δὲν εἶχαν καὶ τὸ φόβο τῶν στόλων θὰ μᾶς πετσόκοβαν, ἀλλ' ἔπειτ' ἀπὸ τὴν τρομοκρατημένη διάλυσιν ποῦπαθαν τοὺς ἔπιασεν πανικός. Μ' ὅλα αὐτὰ ἄρχισαν τώρα ἡ ἀπειλὲς τῶν Μπολσεβίκων καὶ τῶν ναυτῶν οἱ ὁποῖοι μᾶς παρήγγειλαν ὅτι θὰ μᾶς βομβαρδίσουν.

Ξημέρωσεν ὅμως τὸ πρωῒ (8 Ἀπριλίου) καὶ τὸ λιμάνι γέμισεν ἀπὸ κᾶτι λευκὰ θαλασσοπούλια. Ἦταν μιὰ μοῖρα τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου μὲ δύο ναυάρχους. Ἐπιθεώρησαν οἱ Ἄγγλοι τὴ γραμμή μας, μᾶς ἐξέφρασαν τὰ συγχαρητήριά τους γιὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν, ἐπισήμαναν τὶς θέσεις μας καὶ γύρισαν στὰ πλοῖά τους. Τώρα δὲν μᾶς ἔμελλε πιά. Ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις ἔλαβεν ὅλα τὰ μέτρα καὶ συνέλαβεν καὶ τοὺς πρωταιτίους στασιαστάς.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀγγλικὸς ἀσύρματος ἔστελνε στὸ Λονδῖνο ἕνα ραδιοτηλεγράφημα «Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται καὶ ναῦται δικαιοῦνται ἀπὸ σήμερον νὰ εἶνε ὑπερήφανοι διότι εἶνε Ἕλληνες» ποῦ διερμήνευεν τὸ θαυμασμὸ τῶν Ἄγγλων Ναυάρχων.

Παράπονα Μπολσεβίκων

Μόλις ἔγινεν ἡσυχία ἀρχίζει νέα φασαρία. Οἱ Μπολσεβῖκοι ζητοῦσαν ἀποζημίωσι 100 χιλιάδες ρούβλια γιὰ τῆς ζημίες ποῦγιναν στὶς ἡμέρες τῶν συμπλοκῶν καὶ μὲ μίαν ἀναφοράν τους ὁ Δήμαρχος ἔλεγεν ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι μέλλουσι νὰ τὸν διαδεχθῶσι (ἐννοεῖ τὰ Σοβιὲτ) ἐγγυοῦνται ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ συγκρατήσωσι μέχρι τέλους τὸ Ρωσσικὸ λαὸν ἀπὸ τοῦ νὰ προβῇ εἰς ἀντίποινα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Γιὰ τὴν παράγραφον αὐτὴν τοῦ Δημάρχου γίνεται ἕνα ἔντονο διάβημα στὴ Γαλλικὴ Διοίκησιν τὴν ὁποίαν ὁ Διοικητής μας καθιστᾷ ὑπεύθυνον γιὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ Ἑβραίου Δημάρχου νὰ ἐξερεθίσῃ τὸ λαὸ ὄχι ἐναντίον μας ἀλλὰ κυρίως ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν μας ποῦ δὲν εἶχαν ἀκόμη φύγει καὶ ζητεῖ κυρίως νὰ γίνῃ ὁ Δήμαρχος ὑπεύθυνος γιὰ κάθε ἀπόπειρα ταραχῶν.

Οἱ Σύμμαχοι ἀνανέωσαν ἀπὸ τὸ Παρίσι τὴν ἀνακωχὴ στὶς 15 Ἀπριλίου καὶ ἐπέτρεψαν νὰ γίνουν Σοβιὲτ ἀρκεῖ νὰ μὴ ταραχθῇ ἡ τάξις. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἔπρεπε οἱ Γάλλοι νὰ πάρουν ὅλο τὸ ὑλικὸ τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ νὰ φύγουμε.

Γίνεται τὸ Σοβιὲτ καὶ ὁ Ἐρυθρὸς τύπος ἀρχίζει νὰ κυκλοφορῇ. Ἀμέσως φαίνεται ἡ λύσσα τῶν Μπολσεβίκων ἐναντίον μας. Σὲ μᾶς ρίχνουν ὅλα τὰ ἔκτροπα ποῦγιναν. Οἱ δικοί μας στρατιῶτες (ἔλεγε «Ἐρυθρὸς Τύπος») ἅρπαξαν ὅλα ὅσα χάθηκαν κι' ἔκαναν ὅλες τὶς λεηλασίες. Ὁ Γάλλος συνταγματάρχης προκαλεῖται μὲ μιὰ ἀναφορά μας νὰ τὰ διαψεύσῃ, καὶ μ' ὅλην τὴν καλήν του θέλησι δὲν ἀπαντᾷ γιατὶ περιφρονεῖ τοὺς Μπολσεβίκους.

Πάει ὅμως τὸ Πάσχα μιὰ ἐπιτροπὴ τοῦ Σοβιὲτ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ναύαρχό μας ποῦ ἔτρεφαν σ' αὐτὸν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν ἀπὸ τότε ποῦ ὑπηρέτησε στὸ Ρωσσικὸ Ναυτικὸν καὶ ἀπὸ τὴ Ρωσσικὴ γλῶσσα, ποῦ εἶξερε καὶ τὴν εὐγένια, ποῦ ἔδειχνεν καὶ τοῦ ἐκθέτουν ἀμέσως μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα τὰ παράπονά τους γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό. Ὁ ναύαρχος τότε τοὺς προτείνει νὰ γίνῃ μιὰ μικτὴ ἐπιτροπὴ ἀποζημιώσεων. Ὁ Ταγματάρχης Ἀνδριτσόπουλος καὶ ὁ Πλωτάρχης Δροσινὸς εἶχαν ὁρισθῇ σ' αὐτή.

Ὁ Διοικητής μας ὅμως ποῦ ἤθελε νὰ μὴν ἀφήσῃ τὸ Ρωσσικὸ λαὸ στὴν πλάνη, ὅταν θὰ φεύγαμε, ὄχι γιὰ μᾶς ἀλλὰ πρὸ πάντων γιὰ τοὺς Ἕλληνας τῆς Κριμαίας οἱ ὁποῖοι εἶχαν συμφέρον νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ τοὺς Ρώσσους, παραλαμβάνει τὸν Ἄγγλο Συνταγματάρχη Σμάϊτ ποῦ τὸν γνώριζεν ἀπὸ τὴν Καβάλλα καὶ ἀποφασίζῃ νὰ πάῃ στὸ Σοβιέτ. Πρὶν φθάσῃ ἐκεῖ πέρναγεν ἀπὸ τὴν συνοικίαν τῶν Τατάρων καὶ βλέπουν κᾶτι στρατιῶτες ποῦ φύλαγαν τὸν τομέα κι' εἶχαν Ἑλληνικὴ στολή. Λέγει λοιπὸν στὸν Ἄγγλο. Τοὺς βλέπετε αὐτοὺς συνταγματάρχα μου Ἕλληνες δὲν εἶνε; Βέβαια λέγει ὁ Ἄγγλος δικοί σας εἶνε. Φωνάζουν ἕνα καὶ τὸν ἐξετάζουν καὶ ὁ Ἄγγλος μαθαίνει ὅτι ἦσαν Ἀργερινοί. Αὐτοὶ εἶχαν διαπράξῃ τὰ ἔκτροπα ποῦ ἀπέδωκαν οἱ Μπολσεβῖκοι σὲ μᾶς.

Στὸ Σοβιέτ.

Στὸ Δημαρχεῖο συνεδρίαζαν τὰ 7 μέλη τοῦ Σοβιέτ. Ἔπειτ' ἀπὸ μιὰν εἰδοποίησιν πᾶνε οἱ δύο συνταγματάρχαι, ἀντικρύζουν τὰ 7 μέλη (ἄλλους ξυρισμένους κι' ἄλλους μὲ γιακὰ λερωμένο χωρὶς κολάρο).

Ἐξηγεῖ ἐκεῖ ὁ Διοικητής μας στὸ Δήμαρχο καὶ στοὺς ἄλλους ὅτι ἡ συνοικία Τατάρων εἶνε σὲ Γαλλικὸ τομέα καὶ στρατιῶται μὲ τὴν Ἑλληνικὴ στολὴ δὲν εἶνε Ἕλληνες παρὰ Γάλλοι. Ὅτι στὴ συνοικία Ροδόλφου σύμφωνα μὲ τὰ δίκαια τοῦ πολέμου, μπορροῦσαν οἱ Ἕλληνες

στρατιῶτες νὰ σκοτώσουν τὸν κόσμον καὶ νὰ κάψουν τὰ σπίτια, ἀφοῦ ἀπὸ κεῖ τοὺς πυροβολοῦσαν ἀλλὰ ἀπὸ καλοσύνη δὲν τὸ κάναν. Ὅτι παρὰ τὰ δίκαια τοῦ πολέμου καὶ τὴν προκήρυξι τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως ἀφίσαμεν ἐλευθέρους ὅλους ὅσους πιάσαμε νὰ πυροβολοῦν ἀπὸ τὰ σπίτια, ἐνῷ μπορούσαμε νὰ τοὺς τουφεκίσουμε χωρὶς καμμιὰ διατύπωσι. Ὅτι γιὰ τὴ συνοικία Λαγγὰρ δὲν ἔχουμε καμμιὰν εὐθύνη, γιατὶ αὐτὴ ὅλοι τὴ νύκτα τῆς προσβολῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Στρατοῦ ἦταν στὰ χέρια του. Ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν καμμιὰ πρωτοβουλία καί, ὅτι κάνουν, τὸ κάνουν κατόπιν Γαλλικῆς διαταγῆς καθὼς καὶ κατόπιν Γαλλικῆς διαταγῆς ἐπυροβόλησαν στὴ διαδήλωσι ποῦ σκοτώθηκαν οἱ 5 Μπολσεβῖκοι. Ὅτι γιὰ τοὺς παρεκτραπέντας Ἕλληνες στρατιῶτες ἔγινε ἔκτακτο στρατοδικεῖο τὸ ὁποῖο θὰ τοὺς δικάσῃ μὲ μεγάλη αὐστηρότητα καί, ὅτι γιὰ ὅλες τὶς ζημίες ποῦ ἔγιναν στὸν Ἑλληνικὸν τομέα, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὶς ἔκαναν οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες, θὰ καταβάλῃ ἀμέσως τὴν ἀποζημίωσι σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ποῦ ἔχει ὁρισθῆ. Ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης ἐπεβεβαίωσεν ὅλα αὐτά.

Αὐτὰ τὰ λόγια ἔκαναν κατάπληξι στοὺς Μπολσεβίκους καὶ ἀμέσως διεδόθησαν στὴ πόλι καὶ τὸ ἕως τώρα ἀδιάλλακτο πνεῦμα τῶν Ρώσσων γιὰ μᾶς ἔγινεν εὐνοϊκὸ ἀμέσως. Τέλος ἀποχωρίσθηκαν μὲ ἐγκάρδιον ἀποχαιρετισμὸν καὶ μὲ τὴ βεβαίωσιν ὅτι θὰ σεβασθοῦν τοὺς Ἕλληνας τῆς Κριμαίας καὶ ἐξέφρασαν τὴ λύπην τους γιατὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔφυγαν.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ ἐπιτροπὴ συνεδριάζει κι' ἔπειτα ἀπὸ λεπτομερῆ κι' ἐπιτόπιον ἐξέτασι μὲ ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις τῶν Μπολσεβίκων καθορίζεται τὸ ποσὸν ποῦ θὰ πληρώναμε σὲ 10800 ρούβλια (δηλ. 1860 δραχ.) Τὰ πληρώνουμεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ μισθὸ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν καὶ ἐξαγοράζουμε τὴν εὔνοια τῶν Ρώσσων ποῦ ἦταν πολύτιμη γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ὁμογενῶν μας.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ Μποσελβῖκοι μᾶς εἶχαν σηκώσῃ στὰ οὐράνια μὲ τοὺς ἐπαίνους. Ὁ τύπος τους ἔγραφε. «Οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἡμέρας τῶν συμπλοκῶν ὑπῆρξαν πάντοτε ἀνεπίληπτοι», «οἱ Ἕλληνες εἶνε στρατὸς ποῦ γνώρισε καλὰ τὸν δρόμο τοῦ καθήκοντος».

Προκηρύξεις εἶχαν τοιχοκολληθῆ ποὔγραφαν «μὴ κτυπᾶτε τοὺς Ἕλληνας στρατιώτας».

Στὶς 12 τοῦ μηνὸς εἶχε διαταχθῆ νὰ μεταφέρουμε τὸ ὑλικό μας στὴν παραλία καὶ νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι γιὰ ἐπιβίβασιν. Ἀρχίζουμεν ἀμέσως

τὴ μεταφορὰ καὶ στὶς 14 τὸ βράδυ περιμένουμε τὴ διαταγὴ γιὰ νὰ μποῦμε στὰ πλοῖα.

Στὰ πλοῖα

Στὶς 15 τὸ πρωῒ ἀφίνουμε τὴ γραμμὴ καὶ κέντρα ἀντιστάσεως καὶ πρὶν ὁ κόσμος ξυπνήσῃ, περνοῦμεν ἀπὸ τὰ κεντρικὰ μέρη τῆς πόλεως μὲ τραγούδια καὶ πηγαίνουμε στὴν προκυμαία.

Τρία πλοῖα Ρωσσικὰ ἦσαν ἕτοιμα ἐκεῖ γιὰ νὰ μᾶς παραλάβουν.

Τὴν ἴδια στιγμὴν ἄρχισεν ἡ ἐπιβίβασις τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ μεσημέρι εἴμαστε γιὰ ἀναχώρησι.

Μὲ μεγάλη συγκίνησιν ἀποχαιρετοῦμε τὸ ναύαρχό μας καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν πλοίων μὲ τοὺς ὁποίους σὲ τραγικὲς ἡμέρες μοιρασθήκαμε τὸν κίνδυνο, καὶ μπαίνουμε στὰ πλοῖα.

Ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ σκοτώνεται, φωνές, διαδηλώσεις, σημαῖες κακό. Τί μᾶς μέλλει ; Μήπως ἤλθαμε μεῖς γιὰ νὰ κατακτήσουμε τὴν Κριμαία ;

Ὅμως μιὰ ἀόριστος θλῖψις μιὰ στενοχώρια μεγάλη κατέχει τὴν ψυχή μας. Εἶνε ἡ λύπη γιὰ τοὺς δυστυχισμένους Ἕλληνας ποῦ ἀπροστάτευτοι τώρα μένουν στὴ διάθεσι τῶν Μπολσεβίκων, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ πρόσκαιρη ἐθνικὴν ὑπερηφάνεια, ποῦ δοκίμασαν μὲ τὴν παρουσία μας στὴν Κριμαία. Εἶνε ἡ λύπη ποῦ δοκιμάζουμε γιὰ τοὺς ἥρωας νεκροὺς μας ποῦ ἀφήσαμε στὴν Κριμαία, εἰς ἀντάλλαγμα γιὰ τὴ στρατιωτικήν μας τιμὴ γιὰ τὸ ἐθνικὸ γόητρο, μὲ τὰ ὁποῖα φεύγουμε πάλιν ἀμίαντοι. Εἶνε ἡ νοσταλγία ποῦ αἰσθάνεται κανεὶς γιὰ τὶς δύσκολα περασμένες στιγμὲς τῆς ζωῆς του, ποῦ κατόπιν ἀποτελοῦν γλυκὲς ἀναμνήσεις. Αὐτὰ μᾶς παραδίδουν σὲ μιὰ ρέμβη μέσα στὴν ὁποίαν πέρασεν ἀπὸ τὸ μυαλό μας σᾶν σὲ κινηματογραφικὴ ταινίαν ὅλη ἡ σειρὰ τῶν γεγονότων τῶν 35 ἡμερῶν τῆς Σεβαστουπόλεως καὶ τὸ εὐτυχισμένον ἀποτέλεσμα στὸ ὁποῖον φθάσαμε μᾶς γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ γαλήνη συνειδήσεως.

Στὶς 6 τὸ βράδυ ἕνα σῆμα δίνεται ἀπὸ τὸν «Πάνθηρα» ποῦ θὰ μᾶς συνοδεύσῃ καὶ τὰ τρία πλοῖα μας σηκώνουν τὶς ἄγκυρες. Τὸ «Κιλκὶς» μᾶς χαιρετᾶ. Φεύγουμε καὶ γιὰ τελευταία φορὰ βλέπουμε νὰ περνοῦνε μπροστά μας ὅλα τὰ ὤμορφα τοπεῖα τῆς Σεβαστουπόλεως ποῦ σὲ τραγικὲς στιγμὲς γνωρίσαμε.

Χαιρετοῦμε τὴν πόλι ποῦ πλούτισε τὴν ἱστορία μας μὲ μιὰ χρυσὴ σελίδα καὶ βγαίνουμεν ἀπὸ τὸ λιμάνι. Φεύγουμε τώρα εὐχαριστημένοι

γιατὶ φέρουμε μαζὶ μὲ τὴν τιμὴ τῶν ὅπλων καὶ τὴ δόξα τῆς σημαίας μας. Φεύγουμε τώρα μὲ συγκίνησι, γιατὶ εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι προσφέρουμε νέα δόξα στὴν πατρίδα, καὶ τόσο ἐπίκαιρα, ποῦ στὸ μεγάλο συνέδριο τῶν Συμμάχων θὰ εἶνε τὸ μεγαλείτερο ἐπιχείρημα γιὰ τὴ διεκδίκησι τῶν ἐθνικῶν μας βλέψεων.

Σὲ λίγο ριχνόμαστε πάλι στὰ νερὰ τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ βλέπουμεν ἀπὸ μακρυὰ τὰ κωδωνοστάσια καὶ τ' ἀγάλματα τῆς Σεβαστουπόλεως.

'Αντίο ὡρα'α Σεβαστούπολις

2ον. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Τρία φορτηγά, μὲ τὸ ὡραῖο θαλασσοποῦλι τὸν «Πάνθηρα» ὡς συνοδό, φέρουν τὸ Σύνταγμά μας πρὸς τὴ Ρουμανία μέσα στὸ ἀπέραντο πέλαγος τῆς Μαύρης Θάλασσας ποῦ κι' αὐτὴ μᾶς εἶναι πάντοτε ὑπέροχα εὐνοϊκή.

Στὴν Κωστάντζα

Τὸ πρωῒ τῆς 16 Μαρτίου νέα ξεφωνιτὰ φανταρίστικα ἀκούονται: —«Μωρὲ φθάσαμε στὴ στεριά· σηκωθῆτε». Ἄλλοι περιπαίζουν τοὺς συναδέλφους των καὶ λέγουν —νὰ ἡ Καβάλλα, —μωρὲ φθάσαμε στὴν παλαιὰ Ἑλλάδα—λένε οἱ ἄλλοι, καὶ μερικοὶ τὸ πιστεύουν.

Τέλος στὶς 8 ἡ ὥρα μπαίνουμε σ' ἕνα θαυμάσιο τεχνιτὸ λιμάνι, ποῦ κατεσκεύασε τὸ ἄφθονο ρουμανικὸ χρῆμα χωρὶς ἡ φύσις νὰ συντρέξῃ. Βλέπουμε κάτι πελώριες σιταποθῆκες μὲ κάτι κρεμαστὰ μηχανήματα φορτώσεως τοῦ σίτου. Πάρα πέρα κάτι θεώρατα ντεμόζιτα πετρελαίου καὶ ἄφθονα βαγόνια δίπλα στὴν προκυμαία, ποῦ φθάνει ἡ Σιδηροδρομικὴ γραμμή, γιὰ τὴν εὐκολία τῶν φορτώσεων. Ἕνα ἰδιόρρυθμο μέγαρο στὴν ἄκρη τῆς προκυμαίας καὶ ποῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μαύρης θάλασσας ἐχρησίμευεν ὡς σημεῖον ἐπισημάνσεως τῆς Κωνστάντζης ἀποτελεῖ τὸ στόλισμα τῆς πόλεως. Εἶν' αὐτὸ τὸ καμάρι τῆς Κωνστάντζης—μᾶς λέγει κάποιος ὑποπλοίαρχος τοῦ πλοίου—ἀλλὰ δυστυχῶς εἶνε κατεστραμένο ἀπὸ βόμβα Γερμανικοῦ ἀεροπλάνου. Εἶνε τὸ Καζῖνο ἕνα κέντρο ποῦ ἄλλοτε συνεκέντρωνε ὅλη τὴν ἀριστοκρατία τῆς Ρουμανίας.

Τὸ Σάτκο — ἔτσι τὄλεγαν τὸ βαπόρι μας — διπλαρώνει καὶ ἀμέσως ἀνεβαίνουν δύο Ρωμοῦνοι ἀξιωματικοί. Ὁ ἕνας εὐγενέστατος καὶ καλοκαμωμένος ταγματάρχης μᾶς παρουσιάζεται «Κοστινιοῦ φρούραρχος» καὶ ὁ ἄλλος «Σεϊμίρης ὑπολοχαγός». Ὁ πρῶτος γνωρίζει ὀλίγον τὰ Ἑλληνικὰ καὶ πρὸς τιμήν μας τὰ μιλεῖ, ἀλλὰ ζητεῖ συγγνώμην, διότι δὲν τὰ καταφέρνῃ καλὰ—ὅπως λέγει.—Τὸν ἐνθαρρύνουμε πολὺ καὶ τοῦ ἐκφράζουμε τὴν εὐχαρίστησί μας γι' αὐτό. Μᾶς λέγει κατόπιν ὅτι ἔχει γυναῖκα Ἑλληνίδα καὶ ὅτι ἀγαπᾶ πολὺ τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς τὄδειξε πάρα πολὺ ὅπως θὰ δοῦμε πάρα κάτω. Ὁ ἄλλος ὁ κ. Σεϊμίρης εἶνε Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἔρχεται ἄλλος ἑλληνικὸς γαμβρός. Ὁ λιμενάρχης κ. Ποπέσκου. Μᾶς κάμνει μεγάλη ἔκπληξι ἡ κατάκτησις τῶν Ρωμούνων ποῦκαμαν ἡ Ἑλληνίδες. Ὁ κ. Σεϊμίρης μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Κωνστάντζα ἔχει Ἑλληνικὴ τὴν ὄψι καὶ ὅτι 6000 Ἕλληνες κατοικοῦν κι' ἔχουν κατακτήσῃ τὸ ἐμπόριο.

Ἡ ἀποβίβασίς μας διατάσσεται ἀμέσως. Βλέπουμε κάτι πολῖτες μὲ ὅπλα στὸ σταθμό. Κάποιος φωνάζει.—Μωρὲ κι' ἐδῶ Μποσλεβίκους ἔχουμε ; Κάποιος Ἕλλην ὁ ὁποῖος τρέχει νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι εἶνε Ρωμοῦνοι ἐθνοφρουροὶ ποῦ ἔχουν ἀναλάβῃ τὴ φρούρησι τῆς χώρας, γιατὶ ὁ στρατὸς ὅλος κάμνει πόλεμο στὴν Οὐγγαρία καὶ ὅτι ἡ Ρουμανία μόλις τώρα ἀναλαμβάνει ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ ἐρήμωσι καὶ μαζὺ μ' ὅλα ποῦ στερεῖται δὲν ἔχει οὔτε ροῦχα γιὰ τοὺς στρατιῶτές της.

Ἐβγήκαμε. Τά τάγματα πηγαίνουν καθένα χωριστὰ γιὰ νὰ καταυλισθοῦν δίπλα σὲ κάτι μεγαλοπρεπεῖς ἀλλὰ χαλασμένες καὶ βρωμερές, ἀπὸ τὴ Γερμανικὴ καὶ Βουλγαρικὴ κατοχή, στρατῶνες.

Θέλαμε ν' ἀποφύγουμε κάθε ἐπιδεικτικὴ παρέλασι σὲ ξένη χώρα.

Ἔπειτα πᾶμε 'μεῖς μὲ τὸν Συνταγματάρχη μας καὶ τὸν εὐγενέστατο Ἄγγλο Συνταγματάρχη Σμάϊτ ὁ ὁποῖος βγῆκε μαζύ μας στὴν Κωστάντζα καὶ δὲν παύει νὰ ἐπαινῇ τὴ δράσι μας μαζύ μὲ τὴν διαβεβαίωσι ὅτι αὐτὲς ἡ θυσίες καὶ μιὰ τέτοια ὑπέροχος διαγωγὴ στρατοῦ δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ χωρὶς ἀμοιβή.

Αἰφνιδιασμὸς

Ἦταν πρωῒ καὶ πολὺ δίκαια ὁ κόσμος τῆς Κωστάντζας δὲν ἤξερε τίποτε γιὰ τὴν ἄφιξι τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Γι' αὐτὸ τοὺς πέφτουμε ἀπάνω ποῦ ξύπναγαν. Τὰ παράθυρα ἀνοίγουν ἀμέσως καὶ βγαίνουν ὅλοι μισοντυμένοι. Τὰ μπαλκόνια γεμίζουν· μὲ ἄνθη καὶ ἀρώματα μᾶς ραίνουν κατὰ τὴ διέλευσί μας· ὁ Συνταγματάρχης μας λέγει: «Μὰ τί νο-

μίζετε όλο βόλια θὰ πέφτουν ἀπὸ τὰ παράθυρα»; Καὶ ἐξηγεῖ τὸ χαριτολόγημα αὐτὸ στὸ συνοδό μας Ἄγγλο ὁ ὁποῖος κι' αὐτὸς ἔχει νωπὴ τὴν ἐντύπωσι τῶν ταραχῶν τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἡ ἑλληνικὲς σημαῖες ἀμέσως ἁπλώνονται καὶ ἡ μεγάλη ὁδὸς Καρόλου ἡ κεντρικὴ γίνεται καταγάλαζη ἀπὸ τὴν ὡραῖα κυανόλευκό μας. Ἡ συγκίνησις κορυφοῦται μέσα στὴ ψυχή μας. Ὁ Ἄγγλος συνοδός μας δὲν μένει ἀμέτοχος τῆς ἐκπλήξεως ποῦ παράγει τὸ φαινόμενον αὐτό. Οἱ θαυμάσιοι ὁμογενεῖς τῆς Κωστάντζας οἱ πατριῶται ὅσον ὑπερήφανοι καὶ πλούσιοι ξετρελλαίνονται ἀπὸ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια. Ζήτω! Ζήτω! ὁ Ἑλλην. Στρατός. Καλῶς ἤλθατε! Νὰ μᾶς ζήσετε. Ἄλλοι κλαίουν, ἄλλοι γελοῦν. Κι' ἕνας ποῦ μόλις εἶδε τὶς ἀνθοδέσμες τῶν μπαλκονιῶν ποῦ ἀποτελοῦσαν αἱ ροδαλὲς Ἑλληνίδες πλαισιωμένες ἀπὸ τὰ κυματίζοντα ἐθνικά μας χρώματα ἐφώναζε «Μωρέ, 'δῶ εἶνε κόσμος. Δὲν εἶνε Μπολσεβῖκοι. Τί κρῖμα νὰ μὴ μένουμε πάντοτε 'δῶ». Ὁ φόβος του γιὰ τὴν ἀναχώρησί μας ἦτο δικαιολογημένος γιατὶ ὁ προορισμός μας ἦτο γιὰ τὴ Βεσσαραβία ὅπου ἦταν ἡ XIII Μεραρχία μας.

Καταυλισμὸς

Δίπλα σὲ κάτι ἀπέραντες καὶ μεγαλοπρεπεῖς στρατῶνες κατηυλίσθησαν οἱ ἄνδρες μας στὸ ὕπαιθρο, γιατὶ οἱ στρατῶνες, κατειλλημμένοι ἀπὸ ἕνα Ἀναμίτην ἢ Σενεγαλέζον κάθε μιά, δὲν περίσευαν γιατὶ προορίζοντο γιὰ ἄλλα Γαλλικὰ στρατεύματα ποῦ πρόκειται νὰ ἔλθουν. Ἐν τούτοις σὲ κάτι χαλασμένες χωρὶς ντζάμια ἐγκαθίσταται τὸ τάγμα Μητσάκου.

Ὁ Στρατηγὸς Νίδερ χαιρετᾶ τὴν ἄφιξίν μας μὲ τὴν ἑξῆς Ἡμερησίαν Διαταγήν:

«Τὸ 2ον Σύνταγμα Πεζικοῦ ἀντάξιον τῶν εὐγενῶν καὶ ἡρωϊκῶν παραδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐξακολουθεῖ νὰ προσθέτῃ νέας ἀκόμη ὡραίας σελίδας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους.

Τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἔνδοξον δρᾶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, καθ' ἣν ηὐτύχησα νὰ ἔχω καὶ τὸ 2ον Σύνταγμα ὑπὸ τὰς διαταγάς μου, συνέχισε τὸ Σύνταγμα τοῦτο καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ κράτους.

Καὶ διὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ του ἐν Κριμαίᾳ ἀγῶνος, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ὡραίαν, ὅπως ἀπεκάλεσεν αὐτὴν ὁ Στρατηγὸς Ντ' Ἀνσέλμ, ἄμυναν τῆς Χερσῶνος, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀξιοθαύμαστον πρὸ

τῆς Ὀδησσοῦ πάλην τῶν δύο Συνταγμάτων τῆς Μεραρχίας του, ἐκάλυψε διὰ νέας δόξης τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα.

Ὅπως τὰ ἐν Ὀδησσῷ Ἑλληνικὰ Στρατεύματα οὕτω καὶ τὸ 2ον Σύνταγμα ἐν Κριμαίᾳ, ἔτυχεν εἰς ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον κυρίως ἀναφαίνονται αἱ πραγματικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ καὶ ἐξ ἴσου πρὸς ἐκεῖνα ἀπέδειξεν ὅτι κατέχει εἰς ζηλευτὸν βαθμὸν τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ ὅτι εἶνε ἱκανὸν νὰ πορεύηται συνεχῶς διὰ μέσου τῶν ἑλῶν ἑβδομήκοντα χιλιόμετρα καὶ ἄνευ σταθμοῦ νὰ ἐπιτίθηται ἐναντίον ὑπεραρίθμου ἐχθροῦ καὶ νὰ τρέπῃ αὐτὸν εἰς φυγήν, γενναίως μαχόμενον δι' εὐγενῆ ἰδεώδη.

Τὸ 2ον Σύνταγμα εἶνε εἷς ὡραῖος προμαχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Ἔχει τὴν εὐγνωμοσύνην Αὐτῆς καὶ δικαιοῦται νὰ εἶνε ὑπερήφανον. Εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας του, ἐκφράζω θερμὰ συγχαρητήρια εὐχόμενος εἰς αὐτοὺς τὸ «καλῶς ἤλθατε».

К. Ξ. ΝΙΔΕΡ.

Ἕνα πλούσιο γεῦμα μᾶς κάνουν τῆς πρῶτες 'μέρες στὸ θαυμάσιο θέατρό τους «τὴν Ἐλπίδα» (μοναδικὸ σ' ὅλη τὴν Κωστάντζα). 160 πρόσωπα ἐκάθησαν καὶ καθένας ἀπὸ τοὺς φιλοξένους ὁμογενεῖς μας μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια ἔκανε μιὰ πρόποσι. Ἤθελε νὰ 'πῇ πολλὰ γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀνέκφραστο χαρά του. Μερικοὶ γέροντες ποῦ ἔβλεπαν στὰ γηρατειά τους τὸ ἀνέλπιστο αὐτὸ πρᾶγμα νόμισαν πῶς ξαναγεννήθηκαν. Ἀπὸ 'δῶ ἀρχίζει ἡ χαριτωμένη μας ζωή, ἕνα μεγάλο ὄνειρο ποῦ γιὰ ὅλους μας χωρὶς ἐξαίρεσι ἀποτελεῖ τὴν καλλιτέρα περίοδο στὸ βίο μας. Δὲν περιγράφεται ἡ ὑπερηφάνεια τῆς ἐκλεκτῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Μετὰ τὸ ἐπίσημο γεῦμα ἔρχεται τὴν ἄλλη μέρα ἐπίσημος χορὸς καὶ κατόπιν ἄλλος, πέντε ἐν ὅλῳ δημόσιοι χοροὶ μαζὺ μὲ ἕναν ποῦ μᾶς ἔδωκαν οἱ Ρουμᾶνοι. Κι' ἔπειτα ἔρχεται ἡ σειρὰ τῶν σπιτιῶν. Ὅλοι μᾶς καλοῦν μὲ τὴ σειρὰ σὲ τσάϊ κι' ἄλλοι σὲ γεῦμα. Ἔχουν τὸ καλὸ ποῦ εἶνε ὅλοι μονιασμένοι—παράξενο πρᾶγμα γιὰ μιὰ κοινότητα—κι' ἔχουν λείψῃ αἱ μικροφιλοτιμίες. Γι' αὐτὸ σὲ κάθε δεξίωσι ποῦ γίνεται λαμβάνουν ὅλοι οἱ κορυφαῖοι μέρος κι' ἔτσι ἀρχίζει τὸ ἀτελείωτο κομβολόγι τῶν δεξιώσεων. Κι' ὅλα αὐτὰ τὴν ἑπομένη τῆς καταστροφῆς ποὔπαθαν μὲ τὴ Γερμανικὴ εἰσβολὴ ποῦ δὲν ἀφῆκε τίποτε.

Δίπλα σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ αἱ καλές μας Κωσταντζιανὲς δὲν παραμε-

λοῦν ἕνα καθῆκον ποῦ ἔχουν. Ἐπισκέπτονται κάθε μέρα τοὺς ἀσθενεῖς μας καὶ σὰν πραγματικὲς μητέρες τοὺς προσφέρουν διάφορα πράγματα. Ἡ κ. Μόρφη Παπασταύρου ἰδίως τοὺς κρατεῖ στὰ χέρια καὶ μὲ τὴ μεγάλη της καρδιὰ τοὺς παρηγορεῖ καὶ οἱ ἄρρωστοί μας βλέπουν δίπλα τους τὴν πραγματικὴ μητρικὴ στοργή.

Ἐγκατάστασις στὰ σπίτια

Οἱ ὁμογενεῖς μᾶς ἑτοιμάζουν ἀμέσως σπίτια γιὰ τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀλλὰ ὁ Διοικητής μας ἀρνεῖται νὰ δεχθῇ τὴν εὐγενῆ προσφορὰν ἐφ' ὅσον οἱ ἄνδρες ἔμεναν στὸ ὕπαιθρο. Μόνον ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες ποῦ ἐξοικονομήθησαν στρατῶνες γιὰ ὅλους τοὺς ἄνδρες, ἐγκατεστάθησαν κι' ἀξιωματικοὶ στὰ σπίτια. Ἐβρήκαμε ὅμως τὸ μπελά μας ἀπὸ τὰ παράπονα τῶν ὁμογενῶν μας ὄχι γιὰ τὸ βάρος ποῦ φέρναμε στὸ σπίτι τους ὅπως συνέβη ἀλλοῦ δυστυχῶς σὲ Ἑλληνικὰ ἀπελευθερωθέντα μὲ πολὺ αἷμα μέρη, ἀλλὰ γιατὶ δὲν κάναμε τὴν τιμὴ καὶ σ' αὐτοὺς νὰ δώσουμε ἕνα ἀξιωματικό. Μὲ πολλὴ βία δικαιολογούμεθα ὅτι δὲν μᾶς περισσεύουν ἄλλοι,γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις.

Τὰ κορίτσια κάτι ὁλοπρόφαντες Ἑλληνίδες ποῦ διαφέρουν ἀπὸ τὶς Ρουμᾶνες εἰς τὸ ὅτι ἔχουν διατηρήση τὴν Ἑλληνικὴ ἁγνότητα τῶν ἠθῶν καίτοι ἀνετράφησαν σὲ περιβάλλον ὄχι εὐνοϊκό, αἰσθάνονται πραγματικὴ χαρὰ καὶ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια ὅταν μαζὺ μὲ τοὺς ἀξιωματικοὺς κάθουνται στὶς συναναστροφὲς καὶ θέλουν κάτι νὰ μάθουν, κάτι νὰ ἀκούσουν γιὰ τὸ στρατιωτικό μας βίο, ἀρχίζοντες πρῶτα-πρῶτα ἀπὸ τὰ διακριτικὰ τῶν βαθμῶν.

Ἡ ζωή μας στὴν Κωστάντζα

Ἡ 'μέρες παρέρχονται μὲ τὴν ἀνησυχαστικὴ ἰδέα ὅτι ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ὥρα θὰ ἔλθῃ ἡ διαταγὴ τῆς ἀναχωρήσεως. καὶ ὅσῳ παρέρχονται ἡ 'μέρες τόσῳ ὁ βίος μας γίνεται ἀπολαυστικώτερος. Ἡ γνωριμίες αὐξάνουν καὶ ἡ ζωή μας, ζωὴ ποῦ δὲν εἴχαμε γνωρίση ποτὲ στὸ βίο μας εἶνε ἕνα ἀτελείωτομαρτύριο—μὰ ἀληθινὸ μαρτύριο σωματικὸ—διαρκοῦς γλεντιοῦ καὶ ἀπολαύσεων. 45 μέρες μείναμε, ἀλλὰ 45 μέρες ἑορτὲς περάσαμε. Οἱ φαντάροι μας κι' αὐτοὶ δὲν περνοῦν ἄσχημα. Καθένας ἔχει τὴ τρυφερά του ἀδυναμία.

Ἑλληνικὲς περιπολίες

Ὁ εὐγενὴς φρούραρχός μας, ὁ φιλέλλην Κοστινιοῦ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ μὲ μεγάλη ἐμπιστοσύνη μᾶς λέγει τὸν πόνο του. Δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξι στὴν πόλι καὶ τοῦτο γιατὶ στερεῖται στρατιωτῶν. Οἱ σύμμαχοι στρατιῶται μᾶς λέγει, εἶνε ἀρνητικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν τάξι τῆς πόλεως. Πράγματι τὴν ἡμέρα ποῦ φθάσαμε εἴδαμε μιὰ κατάστασι ἔκρυθμο ποῦ δημιούργησεν ἡ διαγωγὴ τῶν συμμάχων Γάλλων στρατιωτῶν. Τὴ νύκτα ἀληθινὴ μάχη μέσα στὴν πόλι ἀπὸ τοὺς πυροβολισμούς. Τὰ καταστήματα καμμιὰ ἀσφάλεια δὲν εἶχαν. Τὰ σπίτια ποῦ καθὼς συνείθιζαν—καὶ τὸ λέγω πρὸς τιμὴν τῆς Ρουμανικῆς ἀσφαλείας—δὲν ἔδαζαν ποτὲ κλειδί, τώρα τὰ ἀσφαλίζουν μὲ ἀμπάρες.

Ἀναλαμβάνουμε λοιπὸν τὴν ἐξασφάλισι τῆς τάξεως καὶ τὴν ἐπομένη ἡ περιπολίες μας διασχίζουν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως.

Οἱ στρατιῶται μας μὲ τὰ καινούργια των ροῦχα, μὲ περιποιημένα τὰ παπούτσια, μὲ τὰ κράνη στὸ κεφάλι ἀποτελοῦν τὶς περιπολίες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἀξιωματικόν. Ἕνα ρυθμικὸ καὶ ἐπιβλητικὸ βῆμα ἀκούεται στὸν ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο. Τὰ παράθυρα ἀνοίγουν καὶ ἡ Ἑλληνίδες μας βγαίνουν νὰ θαυμάσουν καὶ καμαρώσουν τὸ στρατὸ καὶ μὲ χειροκροτήματα τὶς πρῶτες μέρες τὶς ὑποδέχονται. Οἱ φαντάροι καμαρώνουν περισσότερο γιατὶ ἀντιλαμβάνονται νὰ ξυπνάῃ μέσα τους τὴν ὥρα 'κείνη μαζὺ μὲ τὸν ἐθνικὸ ἐγωϊσμὸ καὶ τὴν συγκίνησι καὶ μιὰ ὑποχρέωσις γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν περισσότερο τὸ θαυμασμὸ τῶν ὁμογενῶν μας καὶ τῶν ξένων ποῦ τοὺς ἔβλεπαν.

Οἱ Ρουμᾶνοι πλειοδοτοῦν πάντοτε σὲ ἐπαίνους γιὰ τὸ στρατό μας, καὶ—μὲ τὸ δίκηο τους—δὲν κατορθώνουν νὰ κρύψουν τὸ φθόνο ἢ μᾶλλον τὴ ζήλεια ποῦ ἔτρωγε τὰ στήθη τους γιὰ τὴν τρομακτικὴ ὑπεροχή μας ἀπέναντί τους. Δυστυχῶς δὲν κατορθώνουμε ν' ἀποφύγουμε ἄλλη μιὰ λυπηρὰ σύρραξι μὲ τοὺς συμμάχους μας στὴν ὁποία στὸ κεντρικώτερο μέρος τῆς πόλεως σκοτώθηκαν τρεῖς Γάλλοι καὶ ἐτραυματίσθησαν δύο δικοί μας δι' ἀσήμαντον αἰτία.

Παρατάξεις

Στὶς 10 Μαΐου, ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Ρουμάνων, ἕνας λόχος μας παρετάχθη, γιατὶ οἱ Ρουμᾶνοι δὲν εἶχαν στρατὸ ἐκεῖ. Ὁμολογουμένως τέτοια ἀποθέωσι δὲν εἶδε ποτὲ ἡ Κωστάντζα. Κατὰ τὴν παρέλασι καὶ οἱ Ρουμᾶνοι μαζὺ μὲ τοὺς δικούς μας χειροκροτοῦσαν κι' ἔρριχναν

ἄνθη. Τὸ παράστημα τῶν ἀνδρῶν ἦτο κἄτι περισσότερον ἀπὸ μεγαλοπρεπές.

Τότε εἶχε ληφθῆ καὶ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα.

Ἀριθ. 2100-4)17 Μαΐου.

«Τὴν 7ην ὥραν καὶ 30′ ἡ I Μεραρχία ἀποβιβάσθη εἰς Σμύρνην καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ τὰ φρούρια».

Ἡ πόλις ὅλη πανηγυρίζει. Μιὰ δοξολογία πάνδημος γίνεται στὴ μεγάλη ἐκκλησία τῆς Κωστάντζας καὶ ὅλος ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος καὶ οἱ ἐπίσημοι Ρουμᾶνοι, Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι προσέρχονται.

Ἕνας λόχος μας παρατάσσεται γιὰ νὰ ἀπονείμῃ τὰς τιμάς.

Ὁ Συνταγματάρχης μας τότε μ' ἕνα πατριωτικώτατο λόγο τοῦ ἀφῆκε ἐποχὴ μὲ μιὰ πραγματικὴ ᾠδὴ γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ φυλή, ἐξῆρε τὸ γεγονὸς τῆς ἡμέρας.

Ὁ εὐγενέστατος πρόξενός μας κ. Ντάσιος κάμνει μιὰ δεξίωσι στὸ προξενεῖο. Προσφέρει ἄφθονη σαμπάνια. Ὅλοι οἱ ἐπίσημοι ξένοι προσέρχονται καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνστάντζας. Τὸ Προξενεῖό μας γεμίζει μέσα καὶ ἔξω κόσμο. Ὁ Γάλλος Διοικητής, ὁ Ρωμοῦνος Νομάρχης, ὁ Ρωμοῦνος Στρατιωτικὸς Διοικητὴς μᾶς προσφωνοῦν. Κάμνουν ὅμως ἰδιαιτέρα ἐντύπωσι μερικὰ λόγια στὴν Ἑλληνικὴ ποῦ εἶπε ὁ καλός μας Φρούραρχος κ. Κοστινιοῦ συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν εὐγενεστάτη Ἑλληνίδα κυρίαν του. Ὁ Ἑβραῖος ραββῖνος εἶπε ἐπίσης ὀλίγα θαυμάσια λόγια στὴν Ἑλληνικὴ γραμμένα σ' ἕνα χαρτί. Τὰ ἔγραψα γιὰ νὰ μεταδώσω καὶ στοὺς ἄλλους τὴ βαθειὰ ἔννοια ποῦ ἔχουν:

«Νὰ ζήσῃ τὸ Ἑλλάδα καὶ οὖλους τοῦ κόσμους καὶ ντουνιᾶς. Τὰ Ἑλλάντα πάῃ μπρὸς οὐ Θεὸς τοῦ καλὸ τοῦ κόσμους πάῃ φόρτσα μπρὸς πολλὰ τοῦ χρόνους».

Ηὐχαριστήσαμε ἰδιαιτέρως τὸν ρήτορα Χαχάμην γιὰ τὰ συμπαθῆ του λόγια.

Ὁ κ. πρόξενός μας μὲ δάκρυα ἀντεφώνησε σ' ὅλους καὶ ὁ Συνταγματάρχης μας ἐπίσης ἀπήντησε μὲ λίγα ὡραῖα λόγια.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κόρο τοῦ Συντάγματός μας ἔψαλλε ὡραῖα πατριωτικὰ τραγούδια καὶ τοὺς ὕμνους Γαλλικόν, Ἀγγλικὸν καὶ Ρουμανικὸ στὴ γλῶσσά τους.

Μέσα στὴν ἐξωφρενικὴ καὶ περιπετειώδη εὐμάρεια τῆς Κωστάντζας ποῦ ἔλεγε κανείς, ὅτι μᾶς πῆγαν ἐπίτηδες μετὰ τὸ μαρτύριο τῆς Σεβαστουπόλεως γιὰ νὰ ψυχαγωγήσουμε καὶ νὰ λησμονήσουμε τὴν

περιπέτεια τῆς Ρωσσίας, μιὰ ἀνησυχία μόνον μᾶς ἐτάρασσε τὴ σκέψι. Ἡ ἀνησυχία τῆς ἀναχωρήσεως. Μπορεῖ κανεὶς εὔκολα νὰ ὑποθέσῃ ὅτι μὲ τὴ ζωὴ τῆς Κωστάντζας διατρέχαμε ἕνα μεγάλο κίνδυνο. Νὰ πάθουμε κ' ἐμεῖς ὅτι ἔπαθε ὁ Ἀννίβας στὴν Καπύη.

Καὶ ὅμως δίπλα στὴν εὐμάρεια καὶ στὴ διασκέδασι δὲν εἴχαμε ξεχάσῃ τὴ δουλειά μας. Εἴχαμε ὁρισμένες τὶς ὧρες τῆς ἐξόδου στὴ πόλι. Ὅλες ἡ ἄλλες ὧρες ἦσαν ὧρες γυμνασίων καὶ ἐκπαιδεύσεως ἰδίως θεωρητικῆς στὴν ὁποίαν οἱ στρατιῶται ἦσαν ἀφωσιωμένοι, γιατὶ ἤξευραν ὅτι τὸ βράδυ ἤρχοντο ἡ ὧρες ψυχαγωγίας καὶ πραγματικῆς ἀναπαύσεως καὶ κατέβαλαν κάθε προσπάθεια νὰ δείξουν προθυμία στὴν ὑπηρεσία τους γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὶς τιμωρίες, ποῦ στὴν Κωστάντζα τοὺς κόστιζε πολύ.

Ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως ἐσήμανε. Μιὰ Γαλλικὴ διαταγὴ διέτασσε ν' ἀναχωρήσουμε στὶς 14 Μαΐου γιὰ τὴ Βεσσαραβία. Τὸ τάγμα τοῦ κ. Μητσάκου ἐπιβιβάζεται. Οἱ Ρωμοῦνοι ὅμως δὲν θέλουν νὰ φύγουμε, γιατὶ ἡ παρουσία μας ἀποτελεῖ ἐγγύησι γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς πόλεως. Διαμαρτύρονται πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ κάμνουν τὴ δέουσα ἐνέργεια στὴν Κυβέρνησί τους. Ἐν τῷ μεταξὺ διώχνουν ὅλες τὶς μηχανὲς τοῦ Σιδηροδρόμου. Τὸ τάγμα μένει στὰ βαγόνια μιὰ μέρα ὁλόκληρη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ κινηθῇ χωρὶς μηχανή. Τὴν ἑπομένη μιὰ ἄλλη διαταγὴ διέτασσε νὰ μείνουμε. Αὐτὸ κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Στρατιᾶς τοῦ Δουνάβεως. Ἔτσι μείναμε πάλι κι' ἀρχίζουμε τὴ νέα ζωή, ἡ ὁποία ὅμως δὲν διήρκεσε πολύ.

Πρὸς τὴ Σμύρνη

Ἕνα τηλεγράφημα στὶς 27 Μαΐου μᾶς εἰδοποίησε νὰ εἴμαστε ἕτοιμοι γιὰ ἐπιβίβασι.

Στὶς 28 Μαΐου κατέπλευσαν στὸ λιμένα τὰ ἀτμόπλοια «Πατρὶς» καὶ «Ἑσπερία». Ἡ πόλις ἀμέσως μπαίνει σὲ μεγάλη κατήφεια κι' ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν προηγούμενη τὰ δάκρυα, τὴν ἄλλη μέρα γρήγορα στὰ βαπόρια γιὰ ἐπιβίβασι. Ὁ κόσμος μᾶς ἀναμένει στὰ μπαλκόνια καὶ στοὺς δρόμους, οἱ ὁποῖοι κυριολεκτικῶς καταβρέχονται ἀπὸ ἄνθη. Μᾶς προσφέρουν ἄνθη καὶ ἀνθοδέσμες ἐν ἀφθονίᾳ, μαζὺ μὲ τὰ ἄφθονα δάκρυα ποῦ χύνουν.

Γίνεται μιὰ παρέλασις κάτω ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ρουμάνου ποιητοῦ Ὀβιδίου ποῦ στολίζει τὴν πλατεῖα τῆς Κωστάντζας.

Τὸ ἀπόγευμα στὶς 4 γίνεται ἡ ἐπιβίβασις. Ἡ προκυμαία γεμίζει ἀπὸ κόσμο. Οἱ πρόκριτοι ὁμογενεῖς καὶ οἱ Ρουμᾶνοι ἀξιωματικοὶ ἀναβαίνουν στὸ βαπόρι. Ἄφθονες μπουκάλες σαμπάνια προσφέρονται κι' ἀπὸ μᾶς γιὰ τὰ ἀποχαιρετιστήρια. Καθένας λέγει τὴν τελευταία του λέξι καὶ κάθε μιὰ προσπαθεῖ ν' ἀποσπάσῃ καμμιὰ τρυφερὰ ὑπόσχεσι. Ἡ κ. Ἰορδάνου μᾶς προσφωνεῖ ἐνῷ ὅλοι καὶ ὅλες δακρύζουν. Ὁ κ. Συνταγματάρχης μας ἀπαντᾷ. Τὴν 5ην μ. μ. ὁ πλοίαρχος διατάσσει νὰ τακτοποιηθοῦμε γιατὶ τὸ ἀτμόπλοιο θ' ἀναχωρήσῃ. Βγαίνουν ὅλοι ἔξω. Τὸ βαπόρι σαλπάρει. Οἱ Ρουμᾶνοι ἀξιωματικοὶ χαιρετοῦν. Τὸ κόρο μας ψάλλει τὸ Ρουμανικὸ Ὕμνο. Τὸ βαπόρι προσπαθεῖ νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὴν προκυμαία ἀλλὰ ματαίως, ἔχουν πέσῃ ὅλοι πρὸς τὸ μέρος τῆς προκυμαίας καὶ ἀπὸ τὸ βάρος ἔχει μπατάρει τὸ βαπόρι. Κᾶποιος ἀποτείνεται στὶς Ἑλληνίδες καὶ τὶς λέγει νὰ γυρίσουν ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ γιὰ νὰ μὴ μαγνητίζουν τὸ βαπόρι μὲ τοὺς μαγνήτας, τὰ μάτια τους. Τέλος μετὰ μεγάλον ἀγῶνα ἡ «Πατρὶς» ξεκολλάει. Τὰ μανδύλια σείονται· τοὺς φεύγει ὁ στρατὸς ποῦ ἀντιπροσώπευε τὴ γλυκειά τους Ἑλλάδα. Πέφτουν σὲ πραγματικὴ ὀρφάνεια. Καὶ εἶχαν δίκαιο. Τὰ μάτια δακρύζουν καὶ οἱ καλοὶ ὁμογενεῖς μας εἶνε περίλυποι. Ἡ «Πατρὶς» περνάει τὸ μεγάλο μόλο, ὅπου ἔχουν ὅλοι συγκεντρωθῇ καὶ τέλος πλέει βαθειὰ στὸ πέλαγος ἀπὸ ὅπου φαίνονται ἀκόμη τὰ μανδύλια ποῦ σείονται. Σὲ λίγο δὲν φαίνεται τίποτε. Ἀντίο ὡραία Κωστάντζα.

Ἡ πάντα εὐνοϊκὴ σὲ μᾶς Μαύρη Θάλασσα καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίστασι μᾶς προσφέρει τὰ νερά της ἥσυχα.

Τὸ πρωῒ βρισκόμαστε στὰ γαλανὰ νερὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἡ «Πατρὶς» πάντοτε μπαταρισμένη—εἶνε φυσικὰ ἐλάττωμά της—πλησιάζε στὴν Πόλι. Οἱ Ἕλληνες μᾶς ἀντιλαμβάνονται, ἀπὸ τὸ μεγάλο θόρυβο ποῦκαναν οἱ φαντάροι μὲ τὰ «Ζήτω»—αὐτὸ δὰ εἶνε ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τοῦ ἀνήσυχου Ρωμηοῦ—καὶ ἀμέσως τὰ μανδύλια καὶ σινδόνια σὲ ἐνέργειαν. Ὅλη ἡ πόλις σείεται ἀπὸ λευκὰ πανιὰ καὶ ἀπὸ Ἑλληνικὲς σημαῖες.

Τὴν ἄλλη μέρα φεύγουμε καὶ φθάνουμε πάλι στὰς Ἐλευθεράς.

Ἀπογοήτευσις ἀμέσως. Θέλαμε τὴ Σμύρνη. «Ἔχουμε κι' ἐμεῖς σειρά» μᾶς ἀπαντοῦν ἄλλοι ποῦ περίμεναν ἀπὸ μῆνες ἐκεῖ. Σεῖς καλὰ ἤλθατε καθῆστε 'δῶ. Τότε ξυπνήσαμε ἀπὸ ἕνα ὡραῖο καὶ γλυκὸ ὄνειρο ποῦ ἐθώπευε τὴ φαντασία μας στὰ ξένα. Μὰ ὄνειρο πραγματικό.

Ἕνα Τουρκοχῶρι πλησίον στὸ Πράδι, ὅπου μεταφερόμεθα, μᾶς φιλοξενεῖ καὶ ἡ τερατώδης ἀντίθεσις αὐτοῦ πρὸς τὴν Κωστάντζα μᾶς γέμιζε τὴν καρδιὰ ἀπογοήτευσι καὶ ἀπελπισία. Σκληρὰ πραγματικότης!

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

Στὶς 8 Ἰουνίου τὸ βράδυ στὴν Τόβλιανη, ποῦ ἦτο τὸ Σύνταγμα, ἦρθε μιὰ τηλεφωνικὴ διαταγὴ τοῦ Γεν. Στρατηγείου ἡ ἑξῆς:

«Πυροβολικὸν δεκάτης τρίτης Μεραρχίας καὶ Μοῖρα Συζυγαρχιῶν Πυρομαχικῶν αὐτῆς, ὡς καὶ ἀφιχθέντα αὐτόθι τμήματα τοῦ 2ου Πεζικοῦ Συντάγματος μεταφερθήσονται ἐπειγόντως εἰς Μικρὰν Ἀσίαν Στόπ.

Πρὸς τοῦτο διετέθησαν ἀτμόπλοια ΕΣΠΕΡΙΑ, ΠΑΤΡΙΣ, ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΣ καὶ ΚΡΗΤΗ, ἅτινα ἄρχονται ἀφικνούμενα αὐτόθι ἀπ' αὔριον. Στόπ.

Ἐντεῦθεν ἐπιβιβασθήσονται ἀτμοπλοίων τούτων τὰ ἐνταῦθα εὑρισκόμενα Τμήματα Μ. Σώματος, Πυροβολικοῦ καὶ Συζυγαρχιῶν Πυρομαχικῶν Στόπ.

Λεπτομέρειαι ἐπιβιβάσεως κανονισθήσονται παρ' ὑμῶν. Σειρὰ Πεζικόν, Πυροβολικὸν Σχηματισμοί.

Ἀναφέρατε λῆψιν.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
Α. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν ἡμέρα, ποῦ ἦλθαν στὴν Τόβλιανη, εἶχαν μεγάλη ἀπογοήτευσι καὶ στενοχώρια, μόλις ἄκουσαν τὴν εἴδησι ἀρχίζουν ἀμέσως τὴν εὔθυμη ζωὴ καὶ τὶς ζητωκραυγές.

Τὸ Σύνταγμα τὴν ἄλλη 'μέρα ἄφησε τὴν Τόβλιανη καὶ ἦρθε στὰς Ἐλευθεράς, ὅπου περίμενε τ' ἀτμόπλοια.

Τὰ ἴδια ἀτμόπλοια ποῦ μᾶς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ρουμανία «ΕΣΠΕΡΙΑ» καὶ «ΠΑΤΡΙΣ» μᾶς παραλαμβάνουν τὸ βράδυ τῆς 10 Ἰουνίου καὶ ἀφίνουμε γιὰ δεύτερη φορὰ τὸν λιμένα τῶν Ἐλευθερῶν. Τὸ πρωῒ τῆς 12 Ἰουνίου, ἔπειτ' ἀπὸ τὸ θαυμάσιο ταξεῖδι, ποῦ κάναμε στὴν ὥμορφη λεκάνη τοῦ Αἰγαίου, μπένουμε στὸ γραφικὸ λιμένα τῆς Ἑλληνικῆς Σμύρνης. Βλέπουμε ἀπὸ μακρυὰ τὰ μέγαρα, ποῦ πλαισίωναν τὴν προκυμαία κι' 'πάνω σ' αὐτὰ νὰ στολίζῃ τὴ στέγη τους ἡ Ἑλληνικὴ σημαία. Ἕνα σκίρτημα χαρᾶς κυριαρχεῖ στὰ στήθη τῶν μελλόντων

ὑπερασπιστῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν καρδιὰ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ ἔρχονται νὰ παραδώσουν τὴν ἀλκὴ καὶ τὸ σφρῖγος τῆς νεότητός των στὴ τυρανισμένη γῆ τῆς Ἰωνίας.

Τὸ βαπόρι μας διπλαρώνει στὴν ἀποβάθρα τῆς Πούντας καὶ ἡ ἀποβίβασις ἀρχίζει ἀμέσως. Τὴν 8.30′ τὸ Σύνταγμα μεταβαίνει στὸ Διοικητήριο ἀπὸ ἕνα κεντρικὸ δρόμο κι' ἔπειτα παρελαύνει στὸ δρόμο τῆς προκυμαίας. Παρατηροῦμε μὲ παρήγορο βλέμμα, ὅτι ὅλα τὰ σπίτια τῶν δρόμων, ποῦ περνοῦμε, εἶν' Ἑλληνικὰ καὶ παντοῦ κυματίζει ἡ σημαία μας. Τὰ μπαλκόνια, τὰ παράθυρα κι' ἡ πόρτες γεμίζουν ἀπὸ κόσμο, ὁ ὁποῖος ὑποδέχεται τὸ στρατὸ τῆς Ρωσσίας, ποῦ συνετέλεσε γιὰ τὴ λευτεριά τους, μὲ ἄφθαστο ἐνθουσιασμὸ καὶ μὲ ἀπερίγραπτο συγκίνησι.

Χειροκροτοῦν καὶ ζητωκραυγάζουν καὶ ἡ ἀδικημένη φαντασία τους, ποῦ τόσα χρόνια μέσα στὴ σκλαβιὰ εἶχε στερηθεῖ ἀπὸ ὅμοιες ἐντυπώσεις, τώρα γιγαντωμένη πλάθει ὄνειρα γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς φυλῆς μπρὸς στὴν ὡραία ὀπτασία ποῦ ἐξελίσσεται σὲ μιὰ ὡραία πραγματικότητα. Κάτι μικροὶ πρόσκοποι ποῦ περήφανα φέρουν τὴ στρατιωτικὴ στολή, μᾶς προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους καὶ μέσα στὸ πλῆθος ποῦ πλαισιώνει τὸ στρατὸ ἀνοίγουν τόπο γιὰ νὰ περάσῃ τὸ Σύνταγμα.

Μένουμε κατενθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν ὠμορφιὰ τῆς ὡραίας Σμύρνης ποῦ θὰ προστεθῇ στὰ ὅρια τῆς πατρίδας μας.

Δυστυχῶς δὲν προφθάνουμε νὰ τὴ γνωρίσουμε.

Μιὰ σπουδαία καὶ ἐπείγουσα ἀνάγκη μᾶς καλεῖ στὸ ἐσωτερικόν.

Τὸ ἴδιο βράδυ φεύγουμε καὶ φθάνουμε στὸν Μπουρνόβα.

Ἄλλη ὑποδοχὴ καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις. Ἡ καμπάνες σημαίνουν. Τὰ καταστήματα κλείνουν. Ὁ κόσμος μαζεύεται στὴν εἴσοδο τῆς πόλεως. Ζητωκραυγάζουν μᾶς χειροκροτοῦν, μᾶς περιστοιχίζουν γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ μᾶς ἀκολουθοῦν. Στὸ δρόμο μᾶς ραίνουν μὲ ἄνθη καὶ μᾶς συνοδεύουν στὸν καταυλισμό. Ἐκεῖ προσφέρουν στοὺς στρατιώτας μας διάφορα πράγματα καὶ ὅλες ἡ κυρίες—κάτι παραγινομένες φράουλες ὅπως ἔλεγε κάποιος—μεταφέρουν νερὸ γιὰ τοὺς στρατιῶτες. Κάθηνται καὶ μᾶς κάνουν συντροφιά, ὡς τὰ μεσάνυκτα καὶ ἐξαντλοῦν ὅλο τὸ διηγηματολόγιο τῶν δεινῶν ποῦ τράβηξαν ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Τὴν ἄλλη 'μέρα ἦλθε ὁ στρατηγός μας Νίδερ, γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὸ Σύνταγμα, στὸ ὁποῖον τρέφει ἰδιαιτέρα ἀγάπη καὶ ἐκτίμησι ἀπὸ

τότε ποῦ τὸ εἶχε ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγάς τους, ἀφ' ὅτου καὶ ἐκέρδισε τὴν πραγματικὴ λατρεία τοῦ Συντάγματος.

Συνοδεύεται ἀπὸ τὸν Ἐπιτελάρχη του τὸν κ. Ὀθωναῖο καὶ οἱ στρατιῶται τρέχουν νὰ τοὺς πάρουν καὶ τοὺς δύο στὰ χέρια μὲ ὁλόκληρο τὸ αὐτοκίνητο. Ὁ λαὸς ἐνθουσιάζεται κι' αὐτὸς καὶ μὲ μιὰ ἀπέραντο διαδήλωσι ὁδηγοῦν τὸ στρατηγὸ στὴν πόλι. Ἐκεῖ ἔχει ἑτοιμασθῇ μιὰ ὑπαίθρια τραπεζαρία καὶ ἡ δεσποινίδες προσφέρουν γλυκίσματα καὶ ποτά.

Στὸν Κασαμπᾶ.

Στὶς 16 Ἰουνίου, ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ γοητεία ποῦ νοιώσαμε ἀπὸ τὴν κατάφυτο κοιλάδα τοῦ Νυμφαίου φθάνουμε στὸν Κασαμπᾶ. Ἐδῶ πρόκειται νὰ μείνουμε. Ἕνα τάγμα μας ἀναχωρεῖ τὴν ἄλλη μέρα γιὰ τὸ Ἀχμετλῆ, ὅπου ἡ προφυλακές μας.

Ἀρχίζει ἀμέσως ἡ πολύπλοκος ἐργασία μας. Πρῶτα πρῶτα προσπαθοῦμε νὰ προσανατολισθοῦμε μὲ τὴν γενικὴ κατάστασι. Γιὰ τὴν συλλογὴ πληροφοριῶν μᾶς συντρέχουν πολλοὶ ὁμογενεῖς, ποῦ μᾶς προσφέρουν πρόθυμα τὶς ὑπηρεσίες τους.

Ἐπιχειρήσεις.

Πρὶν ἔρθουμε μεῖς, τὸν τομέα κρατεῖ ὁ Συνταγματάρχης τοῦ Ἱππικοῦ κ. Σκανδάλης, ἀφοῦ ἐξεκαθάρισε τὸν τόπο καὶ ἔδωκε ἀρκετὰ μαθήματα στοὺς ἀντάρτες. Θέλει ὅμως, πρὶν φύγῃ, νὰ δώσῃ καὶ τὸ τελευταῖο.

Μὲ τὸ Τάγμα μας λοιπὸν ποῦ εἶνε στὸ Ἀχμετλῆ καὶ μὲ τοὺς ἱππεῖς του ρίχνεται στὰς Σάρδεις τὴν 20 Ἰουνίου καὶ σκορπίζει τοὺς ἀντάρτες, ποῦ εἶχαν συγκεντρωθῆ ἐκεῖ, ἀφοῦ σκότωσε πολλοὺς καὶ συνέλαβε 17 αἰχμαλώτους.

Στὰς 27 Ἰουνίου μιὰ ἀναγνώρισις ἀπὸ ἕνα οὐλαμὸ μὲ τὸν ὑπολοχαγὸ Τσαγκαράκη πέρασε τὸν Ἕρμο καὶ διέλυσε τοὺς ἀντάρτες ποῦ εἶχαν συγκεντρωθῆ στὸ Κεστερλῆ, ἀφοῦ σκότωσε δέκα πέντε. 1 λοχίας καὶ 3 στρατιῶται δικοί μας ἐτραυματίσθησαν.

Στὶς 28 Ἰουνίου ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Σαλιχλῆ μᾶς εἰδοποιεῖ, ὅτι οἱ ἀντάρτες 'ξεκίνησαν γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν στὸ Ἀχμετλῆ.

Τὸ Σύνταγμα ξεκινᾷ ἀμέσως ἀπὸ τὸν Κασαμπᾶ, συγκεντρώνεται στὸ Ἀχμετλῆ καὶ τὴν ἄλλη 'μέρα βαδίζει πρὸς τὰς Σάρδεις μὲ τρεῖς φάλαγγας. Μιὰ ἀπὸ τὸ Τσάϊ-Μπουνὰρ μὲ τὸν ὑπολοχαγὸ Λαΐδογλου

(11 λόχος), μιὰ κατὰ μέτωπον πρὸς τὰς Σάρδεις ὑπὸ τὰς διαταγάς μου (10ος λόχος Παπαγεωργίου καὶ 9ος Παπασταματιάδη) καὶ ἄλλη πλευρικὴ ἀπὸ Καπατζόγλου Τσιφλὶκ πρὸς Σταθμὸν Σάρδεων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ταγματάρχου Φλούλη (7ος λόχος Λαγουροῦ, 6ος Σταθάκη). Τὸ πρωῒ ξημερώνουμε στὰς Σάρδεις, οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἀντιλαμβάνονται καὶ θέλουν νὰ μᾶς αἰφνιδιάσουν. Μᾶς ἀρχίζουν μὲ σύγχρονα πυρὰ κατὰ μέτωπον καὶ ἀπὸ τὰ πλευρὰ ἀλλ' οἱ στρατιῶται μας ἀναπτύσσονται ἀμέσως καὶ ὁρμοῦν πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἡ Πυροβολαρχία τοῦ Πιτσιλῆ ποῦ μᾶς ἀκολουθεῖ ὑποστηρίζει τὴν προχώρησί μας καὶ καταιγίζει μὲ τὰ πυρά της τὰς ἐχθρικὰς θέσεις. Ὁ ἐχθρὸς διαλύεται ὑποχωρεῖ καὶ ἀφίνει 20 πτώματα καὶ 1 αἰχμάλωτον τραυματίαν. Τὸν αἰχμάλωτο ἀφίνουμε ἐλεύθερο, ἀφοῦ δέσαμε τὰ πέντε τραύματά του. Ἡ φιλανθρωπία αὐτὴ ἔπιασε ἀμέσως τόπο. Οἱ ἀντάρτες γιὰ νὰ βγάλουν τὴν ὑποχρέωσι ἄφησαν ἐλεύθερο ἕναν ἱππέα δικό μας ποῦ εἶχαν συλλάβη τραυματισμένο τὴν ἴδια μέρα.

Ἰδοὺ μιὰ διαταγὴ γιὰ τὴν πρᾶξί μας αὐτή.

Ἀριθ. 17512)778

Διαταγὴ γενική.

Ἡ XIII Μεραρχία ἀναφέρει ὅτι εἰς συμπλοκὴν τραυματίας ἱππεὺς αἰχμαλωτισθεὶς ἀφέθη ἐλεύθερος παρὰ τῶν ἀνταρτῶν καὶ ἐπέστρεψεν ἀνενόχλητος εἰς τὸ Σῶμά του.

Τοιαύτη τῶν ἀνταρτῶν συμπεριφορὰ ὀφείλεται εἰς παρασχεθεῖσαν παρὰ τοῦ ἡμετέρου ἀποσπάσματος ἰατρικὴν περίθαλψιν εἰς βαρέως τραυματίαν ἀνταρτῶν.

Ὁμολογῶ ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἀποσπάσματος νὰ περιθάλψῃ τραυματίαν αἰχμάλωτον μ' ἐνέπλησε χαρᾶς, διότι οὐ μόνον δὲν διῆλθε τὴν διάνοιάν των ἰδέα ἀντεκδικήσεως κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, ἀλλὰ καὶ περιποιήσεις ἐπεδαψίλευσαν εἰς τραυματίαν.

Σμύρνη 9 Ἰουλίου 1919
Α' Σ. Στρατοῦ
ΝΙΔΕΡ

Στὶς 30 Ἰουνίου ἄλλη ἀναγνώρισις στὸ Μπελένκιοϊ, ὅπου εἶχαν συγκεντρωθῆ οἱ ἀντάρτες. Γυρίζουμε ὅμως ἄπρακτοι ἔπειτ' ἀπὸ πορεία 50 χιλιομέτρων, γιατὶ οἱ ἀντάρτες εἶχαν φύγει.

Στὶς 10, 12, 14 καὶ 29 Ἰουλίου ἄλλαι μικροεπιχειρήσεις στὸ Κεστερλῆ, Σάρδεις καὶ Γκὰν Μπουγὰζ (στὴ λίμνη Μαρμαρᾶ) οἱ Τοῦρκοι σκορπίζονται κάθε φορὰ μὲ πολλὲς ἀπώλειες. Τὸ σχέδιό μας εἶνε νὰ μὴ τοὺς ἀφίνουμε νὰ συγκεντρώνουνται πλησίον στὶς γραμμές μας.

Δυστυχῶς μιὰ ἀγγλικὴ διαταγὴ ἐματαίωσε τὸ σχέδιό μας αὐτὸ καὶ ἔκανε τελείως παθητικὴ τὴ στάσι μας.

«*Ἀπαγορεύεται ἡ πέραν τῶν γραμμῶν προχώρησις, ἔστω καὶ ἂν προσβληθῶμεν ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν μέχρι καθορισμοῦ τῆς γραμμῆς διαχωρίσεως ζωνῶν*». Αὐτὸ ἔλεγε ἡ διαταγὴ αὐτή.

Ἀποτέλεσμα: Στὶς 31 Ἰουλίου ἐχθρικὴ ὁμὰς ἀπὸ ἑκατὸν ἀντάρτες μὲ ὁδηγοὺς κατοίκους Τούρκους εἰσέδυσε στὶς γραμμές μας καὶ ἐκρύφτηκε στὰ σπίτια τοῦ Χαλὴλ-Μπεη Τσιφλίκ. Τὸ πρωῒ ἔκαναν ἕναν αἰφνιδιασμὸ στὰ νῶτα τοῦ 6ου λόχου μας (Σταθάκη) ἐνῷ συγχρόνως μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, ἄλλοι ἐπετέθησαν κατὰ μέτωπον. Οἱ ἄνδρες μας ἔμειναν στὶς θέσεις τους καὶ μὲ μιὰ γενναία ἀντεπίθεσι τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσουν. Ἑπτὰ στρατιῶται νεκροὶ καὶ ἐννέα τραυματίαι ἦσαν ἡ ἀπώλειές μας.

Ἡ νέα μειονεκτικὴ κατάστασις ποῦ ἐδημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν τελευταία Ἀγγλικὴ διαταγὴ προὐκάλεσε τὶς παραστάσεις τῶν ἀνωτέρων μας ἀρχῶν πρὸς τὸν Ἄγγλο Ἀρχιστράτηγο Μίλν. Ὁ στρατηγός μας Νεγροπόντης, διοικητὴς τῆς Μεραρχίας ἐξηγεῖ μὲ μιὰ ἀναφορά του τὴν «ἐναντίον πάσης στρατιωτικῆς ἀντιλήψεως» παθητικὴ κατάστασι ποῦ βρισκόμαστε ἔπειτ' ἀπὸ τὴ διαταγὴ αὐτή.

Δυστυχῶς ὁ Ἄγγλος στρατηγὸς διατάσσει καὶ πάλιν ὅτι «*ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ οὐδὲ εἷς στρατιώτης δὲν πρέπει νὰ ὑπερβῇ τὰς γραμμάς μας*» καὶ ὑποτασσόμεθα στὴ σκληρὰ ἀνάγκη. Μιὰ καλὴ ὀχύρωσις μ' ἕνα συρματόπλεγμα καὶ μὲ μερικὲς παγῖδες ἀπὸ χειροβομβίδες ἀποτελοῦν τὸ στήριγμα τῶν προφυλακῶν μας· οἱ ἀντάρτες ἔρχουνται τὴ νύκτα κάπου, κάπου καὶ σαλεύουν τὴν ἡσυχία μας μὲ λίγους πυροβολισμούς.

Ἕνα ἐγκώμιο τοῦ Στρατοῦ μας.

Ἡ διαγωγὴ τοῦ στρατοῦ μας στὴ Ρουμανία δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μὴ ἐκπλήξῃ καὶ νὰ μὴ προσελκύσῃ τὸν θαυμασμὸ τῶν Ρουμάνων.

Μιὰ τηλεγραφικὴ χαιρετιστήριος ἐπιστολὴ τοῦ Ρουμάνου ἐπιτελάρχου πρὸς τὸν Στρατηγό μας Νίδερ ποῦ μᾶς τὴν ἐκοινοποίησε τὸ Ὑπουργεῖο ὁμιλεῖ καθαρὰ γιὰ τὴν ἐντύπωσι τῶν Ρουμάνων.

«Μὲ εἰλικρινῆ ὑπερηφάνειαν παραθέτομεν τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ρουμανικοῦ στρατοῦ Στρατηγοῦ Πρεζὰν πρὸς τὸν Ἕλληνα Στρατηγὸν Νίδερ διοικητὴν τοῦ ἐν Ν. Ρωσσίᾳ καὶ Βεσσαραβίᾳ δράσαντος ἐκστρατευτικοῦ σώματος.

Ὅτε αἱ Ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι ἀφίχθησαν εἰς τὸ Ρουμανικὸν μέτωπον ἐξ Ὀδησσοῦ οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἀξιωματικοί μας τοὺς ὑπεδέχθησαν μὲ χαρὰν καὶ ἐμπιστοσύνην.

Αἱ Μεραρχίαι σας ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ Δνειστέρου συνεργαζόμεναι μετὰ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων μας ἐδημιούργησαν τεῖχος ἀδιάβατον κατὰ τῶν Μπολσεβίκων, συνέπηξαν τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις συναδέλφωσιν καὶ ὑπερίσπισαν τὸ μέτωπον μετ' ἀπαραδειγματίστου ἀνδρείας.

Ἡ ἱστορία θέλει ὁμιλήσῃ διὰ τὴν κατὰ τοὺς ἀγῶνας συναδέλφωσιν ταύτην, ἥτις ἀκόμη μίαν φορὰν ἀναδεικνύει τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Σήμερον βαθέως συγκεκινημένος ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ σπεύδω νὰ διατρανώσω ὑμῖν τὴν μεγίστην λύπην μας διὰ τὸν χωρισμὸν καὶ νὰ σᾶς ἐκφράσω ὅλον τὸν θαυμασμὸν ὃν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν ἀξιοπρεπεστάτην καὶ ἀνδρικωτάτην στάσιν ἣν ἀείποτε ἐπεδείξαντο τὰ Στρατεύματά σας.

Εὐαρεστηθῆτε Στρατηγέ μου, νὰ δεχθῆτε τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔκφρασιν τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης μου.

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ρουμανικοῦ Στρατοῦ
ΠΡΕΖΑΝ (στρατηγὸς)

Στὶς 3 Ὀκτωβρίου νέος αἰφνιδιασμὸς κατὰ τοῦ Ἀχμετλῆ, Τὴν ἴδια στιγμὴ 150 ἀντάρτες πέρασαν τὸν Ἕρμο καὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ὀργανκῆ. Καὶ ἡ δυὸ ἀπεκρούσθησαν χάρις στὴν ψυχραιμίαν τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖ στὸ Ὀργανλῆ οἱ 35 στρατιῶται μας, ποῦ ἀποτελοῦσαν τὴ φρουρὰ τοῦ χωριοῦ, ἦσαν μοιρασμένοι σὲ διάφορα φυλάκεια γύρω καὶ μέσα στὸ χωριό. Οἱ ἀντάρτες περικύκλωσαν τὴν ἐκκλησία, ὅπου ἦσαν ὀκτὼ στρατιῶτες μὲ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Γιαννόπουλον, τὸν λοχία Καρλῆ ἀπὸ τὰ Ψαχνὰ τῆς Εὐβοίας καὶ ἕνα ἡρωϊκὸ παπᾶ τοῦ χωριοῦ. Ἔπειτ' ἀπὸ ἕνα δαιμονισμένο πῦρ, ποῦ ἀνοίγουν, καλοῦν τοὺς πολιορκημένους νὰ παραδοθοῦν. Ὁ λοχίας Καρλῆς, ἕνα πραγματικὸ παληκάρι, γνωστὸ κι' ἀπὸ τὴ Ρωσσία ποῦ πολέμισε στὸ λόχο τοῦ Παλάσκα, βγαίνει στὴ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ φωνάζει στοὺς Τούρκους «Τεσλίμ.» Οἱ Τοῦρκοι μαζεύονται νὰ τοὺς παραλάβουν ἀλλὰ μιὰ χειροβομβίδα τοῦ Καρλῆ σπάζει μὲ τρομακτικὸ κρότο στὸ μέσον των. Οἱ ἀντάρτες τρομοκρατοῦνται καὶ σκορπίζονται καὶ οἱ στρατιῶται μας τοὺς κυνηγοῦν μὲ πυροβολισμούς. Ἔτσι οἱ ἄλκιστοι φαντάροι μας ἀνεδείχθησαν πάλι νικηταὶ ἀφοῦ ἔδωκαν ἕνα καλὸ μάθημα στοὺς Τούρκους.

Δύο στρατιῶταί μας ἐτραυματίσθησαν.

Στὶς 6 Ὀκτωβρίου τὸ βράδυ κάτι πυροβολισμοὶ πυκνοὶ ἐτάραξαν τὴν ἠρεμία τῆς πόλεως Κασαμπᾶ. Στὶς 2 μετὰ τὰ μεσάνυκτα ὀλίγοι ἀντάρτες ἐπλησίασαν στὴν πόλι καὶ ἀπὸ ἀπόστασι 800 μέτρων κατέβρεχαν τὰ σπίτια μὲ σφαῖρες. Ἕνα φυλάκιό μας μ' ἕνα πολυβόλο ἀρχίζει πυρὰ πρὸς τὶς λάμψεις. Οἱ ἀντάρτες τρομοκρατοῦνται καὶ φεύγουν. Τὸ πρωΐ βρήκαμε τὰ φυσίγγιά τους καὶ τὶς χειροβομβίδες ποῦ εἶχαν ἀφίση στὸν τόπο ποῦ εἶχαν σταματήσει. Ἔπειτ' ἀπὸ τρεῖς μέρες μιὰ ἐφημερὶς τοῦ Ἀφιὸν-Καραχισὰρ μᾶς ἔδωκε τὴν πληροφορία, ὅτι τὰ στρατεύματά μας ἔπαθαν μεγάλη καταστροφὴ καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοὺς ἐτραυματίσθησαν σοβαρῶς τρεῖς. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἦταν ἄγνωστο σὲ μᾶς, γιατὶ μόνον ξέραμε, ὅτι κανεὶς δικός μας δὲν ἔπαθε τίποτε καί, ὅτι ἕνας Τοῦρκος κάτοικος τραυματίστηκε.

Κατάληψις Σάρδεων

Ἔπειτ' ἀπὸ τρίμηνον ἀνιαρὰν ἀδράνεια, ποῦ μᾶς εἶχε καθηλώσει στὸ Ἀχμετλῆ καταδικασμένους νὰ δεχόμαστε τοὺς προπηλακισμοὺς τῶν ἀνταρτῶν μὲ δεμένα τὰ χέρια, μιὰ διαταγὴ τοῦ Σώματος Στρατοῦ μᾶς διέτασσε νὰ προχωρήσουμε στὶς 8 Νοεμβρίου ἕως τὴν Ἀκρόπολι τῶν Σάρδεων καὶ νὰ καταλάβουμε ὅλη τὴν ὁριογραμμή, ποῦ εἶχε χαράξει τελευταίως ἡ Διάσκεψις τῶν Παρισίων (Σάρδεις-Γερασλῆ-Ντουμπὲκ-ντερὲ-Ταταρ-Κεσερλῆ).

Μὲ μεγάλην ἀνακούφισι ἄκουσαν οἱ στρατιῶταί μας τὴν εἴδησι αὐτὴ ἀφοῦ ἐδίδετο εὐκαιρία νὰ συντριβοῦν μιὰ φορὰ ἀκόμη ἡ ὀρδὲς τοῦ Κεμὰλ γιὰ νὰ ἡσυχάσουμε κάμποσον καιρό.

Ἀπέναντί μας εἴχαμε περίπου 2000 ἀντάρτες καὶ 2 πυροβόλα καὶ 500 ἱππεῖς μὲ τὸν περίφημο Τσερκέζο Ἐτὲμ-βέη ἄλλοτε ἀρχιληστὴ καὶ τώρα ἀρχηγὸ Τομέως.

Ἡ δικές μας δυνάμεις ἦσαν πολὺ ἀνώτερες. Τὸ Σύνταγμά μας (πλὴν ἑνὸς λόχου ποῦ ἔμενε στὸν Κασαμπᾶ), ἡ XIII α' Μοῖρα Ὀρ. Πυροβολικοῦ τοῦ κ. Μανέτα, μιὰ πεδινὴ Πυρβολαρχία τοῦ λοχαγοῦ

Σταυριανοπούλου, ἡ ἐπιλαρχία Τσαγγαρίδου, ἡ XIII ἡμιλαρχία, τὸ XIII β' Ὀρ. Χειρουργεῖον, τοῦ Κατσαροῦ.

Ὅλοι στὸ πόδι. Ὅλοι θέλουν νὰ λάβουν μέρος. Κανεὶς δὲν θέλει νὰ μείνῃ στὸ Ἀχμετλῆ, ποῦ εἶνε τόπος συγκεντρώσεως.

Τὴν ἐπιχείρησι θὰ διευθύνῃ ὁ Συνταγματάρχης κ. Κωνσταντίνου Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος.

Δύο φάλαγγες ἀποφασίζεται νὰ προσβάλουν τὸν ἐχθρό. Μία ἀπὸ τὸ Τσάϊ-Μπουνὰρ μὲ τὸν ταγματάρχη κ. Νικολοδῆμο καὶ μὲ τοὺς λόχον 1ον (τοῦ Τσαγγαράκη), 5ον (τοῦ Πλουμίδη) καὶ 10ον (τοῦ Παπαγεωργίου) καὶ τὴν Πολυβολαρχία τοῦ Φιλιππίδη.

Μιὰ ἄλλη φάλαγξ μὲ τὸ ταγματάρχη κ. Ἀνδριτσόπουλο θὰ βαδίσῃ κατὰ μέτωπον μὲ ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς Γερασλῆ-Σάρδεις μὲ τοὺς λόχους 2ον (Παπαδημητροπούλου) 3ον (Τσάμη) καὶ 7ον (Λαγουροῦ), I Πολυβολαρχία (Τσιρώνη), ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία (Πιτσιλῆ) οὐλαμὸν Πεδινῆς Πυροβολαρχίας (Σταυριανοπούλου).

Ἡ ἄλλες δυνάμεις ἀποτελοῦν τὴν ἐφεδρεία τοῦ ἀποσπάσματος.

Ἡ ἐξόρμησις ἔγινε πρωῒ μὲ τὸ ἀπόσπασμα Νικολοδήμου στὶς 6 τὸ πρωῒ μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Τσάϊ-Μπουνὰρ (δεξιὸν τῆς παρατάξεώς μας). Ὁ ἐχθρὸς ἀμύνεται στὰ χαρακώματά του τὰ ὁποῖα ἔχει κατασκευάσῃ σὲ κάτι θαυμάσιους λόφους ποῦ δεσπόζουν ὅλης τῆς περιφερείας. Οἱ στρατιῶτες μας προχωροῦν ἀτρόμητοι μέσα στὶς σφαῖρες, σκαρφαλώνουν στοὺς λόφους καὶ καταλαμβάνουν τὶς ἐχθρικὲς θέσεις.

Τὴν 9ην ὥραν 2 φωτοβολίδες μᾶς ἐσημείωσαν τὴν κατάληψι Τσάϊ Μπουνάρ. Ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρεῖ καὶ προσπαθεῖ νὰ ὑπερασπίσῃ τὶς θέσεις του. Ὁ Παπαγεωργίου καὶ ὁ Τσαγκαράκης ὅμως μὲ τοὺς λόχους τους δὲν τὸν ἀφίνουν νὰ σταθῇ. Τοῦ πέφτουν κατὰ πόδας καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ κολλήσῃ ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι τῶν Σάρδεων. Μὲ μιὰ ἀκόμη προσπάθεια ὁ Τσαγγαράκης ἀναρριχᾶται στὴν ἀπόκρημνη πλευρὰ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Κροίσσου μὲ ὅλον τὸ λόχο του. Τὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως καταλαμβάνονται καὶ ὁ ἐχθρὸς φεύγει πανικόβλητος. Τὸ Πυροβολικὸ τοῦ Φιλιππίδη μὲ τὶς ὀβίδες του κατακεραυνώνει τὸν ἐχθρὸ καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς φαντάρους μας.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἀπόσπασμα Ἀνδριτσοπούλου πρέπει νὰ ξεκαθαρίσῃ ὅλο τὸ ἔδαφος κατὰ μέτωπον κι' ἔπειτα νὰ καταλάβῃ τὸ Σιδηροδρομικὸ Σταθμὸ Σάρδεων. Ὁ 7ος λόχος τοῦ Λαγουροῦ ἀναλαμβάνει νὰ ξεκαθαρίσῃ τὰ ὑψώματα ποῦ δεσπόζουν δεξιὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ ἐχθρὸς θερίζει ὅλο τὸ ἔδαφος ποῦ θ' ἀκολουθήσῃ τὸ ἀπόσπασμα. Τὰ ὑψώματα

τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο καταλαμβάνονται ἀπὸ τοὺς γενναίους φαντάρους τοῦ 7ου λόχου καὶ ὁ 3ος λόχος προχωρεῖ ἐλεύθερα καὶ καταλαμβάνει τὸ Γερασλὶ καὶ ἔπειτα τὸ Καπατζόγλου Τσιφλίκ.

Ἕνα παληὸ Τουρκικὸ κανόνι—Κοψαχείλου τὸ καλέσαμε—ποῦ σὲ κάθε 10' ἔρριχνε ἀπὸ μιὰ κανονιὰ ἐνοχλεῖ τοὺς λόχους μας. Αἱ ὀβίδες πέφτουν μέσα στὶς διμοιρίες μας, γιατὶ εἶνε παρατηρημένο ὅτι οἱ Τοῦρκοι εὕρισκαν ἀμέσως τὴν ἀπόστασι χάρις εἰς κάτι καλὰ διαστημόμετρα ποῦ ἔχουν, δὲν σκάζουν ὅμως καὶ οἱ φαντάροι μας τὶς ὑποδέχονται μὲ φωνὲς καὶ καλαμπούρια.

Ὁ Τσαγκαρίδης μὲ τοὺς γενναίους ἱππεῖς του, ποῦ εἶναι ἀληθινοὶ σταυραετοί, ἀναλαμβάνει ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς λόχους μας ἀπὸ τὴν ὀχληρὰ παρουσία τῆς Κοψαχείλως.

Μαζὺ μὲ τὸν Τσαγκαρίδη, καὶ ἡ πυρβολαρχία τοῦ Σταυριανόπουλου ἀρχίζει νὰ βάλλῃ πρὸς τὴν Κοψαχείλω, ἐνῷ τὸ ἄλλο πυροβολικὸ τοῦ Πιτσιλῆ πέρνει κατὰ πόδας μὲ τὶς ὀβίδες του τοὺς Τούρκους, ποῦ ὑποχωροῦν ἐν τελείᾳ διαλύσει. Οἱ ἱππεῖς τοῦ Τσαγκαρίδη τρέχουν καλπασμὸ καὶ ἀφοῦ ἀπήλλαξαν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τοὺς ἐφίππους τοῦ Ἐτὲμ περνοῦν τὸν Ἕρμο ποταμὸ καὶ καταδιώκουν ἄλλους ἐφίππους ποῦ εὑρίσκοντο στὸ Μποζαβλῆ Τσιφλίκ. Ἡ Κοψαχείλω ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῇ καὶ ἀπὸ μακρυὰ ἔριχνε ποῦ καὶ ποῦ καμμιὰ ὀβίδα.

Τὴν 1η μ. μ. ὁ λόχος τοῦ Τσάμη εἶναι κύριος τοῦ Σταθμοῦ τῶν Σάρδεων καὶ τώρα πιὰ ἔληξεν ἡ ἐντολή μας.

Τὴν ἄλλη 'μέρα πρέπει νὰ ἐργασθοῦμε. Ἀρχίζει ἐργασία μέσα σὲ μιὰ φοβερὴ βροχή. Οἱ ἄνδρες ἐν τούτοις εἶνε συνειθισμένοι ν' ἀντέχουν μὲ γενναιότητα καὶ καρτερίαν τὶς κακουχίες μὲ ὅση ψυχραιμία καὶ τόλμη ἀντιμετωπίζουν τοὺς κινδύνους τῆς μάχης. Δὲν πρέπει νὰ σιωπήσω γιὰ τὴν ἐντύπωσι ποῦ προξένησε τὸ ὑπέροχον ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἰδίως γιὰ τὴ θαυμασία ἐντύπωσι ποῦ προξένησεν ἡ διαγωγὴ τῶν νέων μας στρατιωτῶν τοῦ 1920 ποῦ φάνηκαν πραγματικοὶ ἥρωες ἂν καὶ πρώτη φορὰ ἐβαπτίζοντο στὸ πῦρ.

Στὴ σπουδαία αὐτὴ μάχη εἴχαμε 14 τραυματίας ὁπλίτας.

Ἡ Μεραρχία συνεχάρη τηλεφωνικῶς τὸ Σύνταγμα γιὰ τὴ διαγωγὴ τῶν ἀνδρῶν, ὅπως καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ Κατοχῆς.

Ἡμερησία διαταγὴ XIII Μεραρχίας.

10 Νοεμβρίου 1919

Τὸ ἀπόσπασμα Κασαμπᾶ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου

Διοικητοῦ τοῦ 2ου Πεζ. Συντάγματος Κωνσταντίνου Ἰωάν. κατὰ τὴν 8ην τρέχοντος ἐ. ἔ. κατέλαβε δι' ἐπιτυχοῦς ἐπιχειρήσεως τὴν γραμμὴν ἀκροπόλεως Σάρδεων—Τσιφλὶκ Καπατζόγλου.

Τοῦ ἀποσπάσματος τούτου μετεῖχε: 1) Τὸ 2ον Πεζ. Σύνταγμα, 2) Ἡ XIII α' Μοῖρα Ὀρειβ. Πυροβολικοῦ, 3) Μία πεδινὴ πυροβολαρχία τοῦ 9ου Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Συντάγματος, 4) Μία ἴλη τοῦ 3ου Ἱππικοῦ Συντάγματος, 5) Ἡ XIII Ἡμιλαρχία καὶ τὸ XIII β' Ὀρεινὸν Χειρουργεῖον.

Ἥ τε ἐπιτυχία τῆς ὀργανώσεως καὶ ἐκτέλεσις τῆς ἐπιχειρήσεως ὀφειλουμένη εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος ἀντισυνταγματάρχου Κωνσταντίνου καὶ τὴν προθυμίαν καὶ ἱκανότητα ἁπάντων τῶν μετασχόντων ἀξιωματικῶν ὡς καὶ τὴν γενναιότητα ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τὰ μέγιστα μὲ ηὐχαρίστησε καὶ ἡδραίωσε τὴν ἀκράδαντον πεποίθησίν μου ὅτι μὲ Διοικητάς, Ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας ὡς ὑμεῖς, δύναμαι μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀναλάβω οἱανδήποτε ἀποστολὴν μοὶ ἀναθέσῃ ἡ Πατρίς.

Εἰς τοὺς παρακολουθήσαντας τὴν ἐπιχείρησιν Συνταγματάρχην Μιχαηλίδην, Μανέταν Κ., Σκανδάλην Γ. καὶ Ἐπιτελάρχην Μεραρχίας Καλιαγκάκην Δ. ὡς καὶ τοὺς διεξαγαγόντας ταύτην τοῦ ἀποσπάσματος ἀντισυνταγματάρχην Κωνσταντίνου Ἰωάν. τοὺς Διοικητὰς μονάδων καὶ τμημάτων ὡς καὶ ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας ἀπευθύνω τὰ συγχαρητήριά μου, διότι ἅπαντες ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῆς μᾶλλον ἐπαινετῆς πειθαρχίας καὶ προθυμίας συνετέλεσαν διὰ τῆς ἱκανότητός των εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διεξαχθείσης ἐπιχειρήσεως.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ ἀποσπάσματος ἐντέλλεται νὰ μοὶ ὑποβάλῃ τὸν κατάλογον τῶν κατὰ τὴν γνώμην του ἐξόχως διακριθέντων, ἵνα ἀναλόγως τιμηθῶσιν δι' ἠθικῶν ἀμοιβῶν.

Ι. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ Ὑποστράτηγος

Ἔπειτ' ἀπὸ τὴ νεῖλα ποῦπαθαν οἱ Τσέτες—ἔτσι τοὺς λέμε τοὺς ἀντάρτες—δὲν φαίνονται πιὰ πουθενὰ ἐπὶ ἕνα μῆνα. Μόνον περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου ἀκούονται κάπου σιμὰ στὶς προφυλακές μας καὶ μᾶς στέλνουν ἀπειλές, ὅτι θὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν. Ἀρχίζουν κι' αὐτοὶ νὰ κάνουν χαρακώματα καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα ἐκεῖ πολὺ πλησίον στὶς γραμμές μας, μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς Κρητικοὶ μιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴ σὰν πραγματικοὶ Ἕλληνες.

Μ' αὐτοὺς λοιπὸν καὶ τοὺς φαντάρους μας κάθε μέρα γίνονται κάτι τερπνὲς στοιχομυθίες.

Ξέρουν καλὰ ὅτι ἡ κλάσις τοῦ 1914 δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπολυθῆ.

Φωνάζουν λοιπὸν οἱ Τσέτες.

«Πότε θ' ἀπολυθῆ ἡ κλᾶσις τοῦ 14; ἀφοῦ εἶσθε κουτοὶ καὶ σᾶς κοροϊδεύει ὁ Βενιζέλος καθῆστε καὶ μὴ φεύγετε».

Οἱ δικοί μας ἀπαντοῦν «Σᾶς γιατὶ σᾶς κοροϊδεύει ὁ Κεμὰλ καὶ σᾶς φέρνει δῶ καὶ σκοτόνεσθε; Δὲν τὸ βλέπετε ποῦ δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ βγάλετε πέρα;»

Ἔτσι περνάει ἡ ἀνιαρὰ ζωὴ τῶν χαρακωμάτων.

Εἴχαμε καὶ τὸ Σιδηρόδρομο ποῦ ἔμπαινε καὶ ἔβγαινε ἐλεύθερα στὶς γραμμές μας καὶ οἱ κατάσκοποι ἔδιναν πληροφορίες στοὺς ἀντάρτες, ἀλλ' αὐτὰ δὲν μᾶς ἀνησυχοῦν. Εἴμαστε πάντοτε ἕτοιμοι νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦμε.

Αἰφνιδιασμὸς τῶν ἀνταρτῶν

Πράγματι τὸ βράδυ μεταξὺ 5—6 Ἰανουαρίου μᾶς ἐπιτίθενται σ' ὅλη τὴ γραμμή. Τὸ Καπατζόγλου Τσιφλίκι κυκλώνεται, ἕνα τμῆμα εἰσχωρεῖ ἀπὸ τὸ ἀριστερό μας καὶ πέφτει σ' ἕνα φυλάκιό μας πλησίον στὸ Μερσὶν-Ντερὲ—ἐκεῖ ἦτο ἡ θέσις Διοικήσεως τοῦ Τάγματος καὶ ἡ ἐφεδρεία—καὶ ἀρχίζει νὰ τὸ πυροβολᾷ αἰφνιδιαστικῶς ἀπὸ 50 μέτρα. Ἄλλο τμῆμα ἀνεβαίνει ἕνα ἀπόκρημνο λόφο ποῦ ἔμενε ἀφύλακτος, ἐπειδὴ οὔτε γίδι δὲν μποροῦσε ἐκεῖ ν' ἀνεβῆ, καὶ ἀρχίζει νὰ βάλλῃ κατὰ τῶν τμημάτων μας καὶ τῆς Πυροβολαρχίας Πιτσιλῆ ἀπὸ 500 μέτρα. Ὅλα αὐτὰ τὰ τμήματα ἄρχισαν τὴν βολήν τους, ὅταν ἔπεσε μιὰ φωτοβολὶς δική τους. Ἔτσι ἤλπιζαν ὅτι τὰ τμήματά μας θὰ ἐπάθαιναν πανικὸ καὶ θὰ ὑποχωροῦσαν ἐν διαλύσει. Ἔκαμαν ὅμως τὸν λογαριασμὸν χωρὶς τὸν ξενοδόχο. Οἱ στρατιῶτές μας εἶνε πολὺ καλὰ συνειθισμένοι στὸν νέον πόλεμο, ποῦ ἐπιβάλλει ἡ τακτικὴ τῶν ἀνταρτῶν καὶ ἂν καὶ τὰ νῶτά τους εἶνε στὴ διάκρισι τῶν ἀνταρτῶν, ἔχουν πεποίθησι στὴ ψυχραιμία τους καὶ μένουν στὴ θέσι τους καὶ ἀπὸ μικρὰν ἀπόστασιν ὑποδέχονται τὸν ἐχθρὸ μὲ τὰ ὅπλα τους καὶ μὲ χειροβομβίδες. Τὸ φυλάκιο τοῦ Μερσὶν-Ντερὲ εἶχε δύο πολυβόλα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὸ πολὺ κρύο δὲν λειτουργοῦσαν, γιατὶ ἐπάγωσε τὸ λάδι τους. Ἀμέσως εἰς ἐνέργειαν τὰ πιστόλια τους καὶ ἐκράτησαν τὸν ἐχθρὸ μέχρις ὅτου ἔτρεξε ἐνίσχυσις ἀπὸ τὴν ἐφεδρεία. Ἕνα ἄλλο τμῆμα ἀπὸ τὴν ἐφεδρεία ἔτρεξε στὸν ἀπόκρημνο λόφο. Ἀγὼν ἐκ τοῦ

συστάδην διεξάγεται καὶ οἱ Τσέτες τσακίζονται καὶ ὑποχωροῦν. Οἱ στρατιῶται τοῦ Καπατζόγλου μένουν στὶς θέσεις τους, ἀμύνονται ἕως τὸ πρωῒ ἀλλὰ κανεὶς δὲν ὑποχωρεῖ.

Στὸ Τσάϊ Μπουνὰρ

Στὸ δεξιὸ τῆς παρατάξεως διεξάγεται ἕνας ἐπικὸς ἀγών. Σ' ὅλο τὸ μέτωπο εἶχε ἐπιτεθεῖ ὁ ἐχθρὸς ἀλλὰ τὰ φυλάκιά μας, τὰ ὁποῖα εἶχαν μεγάλη πεῖρα γιὰ τὸ νυκτερινὸν ἀγῶνα ἀφίνουν τὸν ἐχθρὸ νὰ πλησιάσῃ καὶ τὸν ὑποδέχονται ἀπὸ μικρὴν ἀπόστασι μὲ χειροβομβίδες. Ὁ λόχος τοῦ Σταθάκη ἔχει τὴν ἄμυνα τοῦ Τσάϊ-Μπουνάρ. Ἕνας νεαρὸς ἀνθυπολοχαγὸς Βεϋμος συγκροτεῖ μὲ μεγάλη ψυχραιμία τοὺς ἄνδρες του καὶ ὁ ἐχθρὸς τσακίζεται μέσα στὶς χαράδρες. Δεξιᾶ ἕνα ἄλλο φυλάκειο μὲ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Πετούση διεξάγει ἕνα πραγματικὸν ἐπικὸν ἀγῶνα. Κυκλώνεται ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ περισσοτέρους ἐχθρούς, οἱ ὁποῖοι τὸν καλοῦν νὰ παραδοθῇ. Ἀλλὰ οἱ γενναῖοι στρατιῶτες μας, στοὺς ὁποίους ἡ λέξεις παράδοσις καὶ ὑποχώρησις εἶνε τελείως ἄγνωστοι, ἀμύνονται μέχρι πρωΐας. Ὁ λοχαγὸς Σταθάκης δὲν ἔχει στὰ χέρια του δύναμι ἐφεδρικὴ γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ τμήματά του. Ἔχει ὅμως κάτι ὑπηρέτας, μαγείρους, τσαγκάρηδες καὶ κάτι ἄλλους τεχνίτες. Τοὺς μαζεύει ὅλους καὶ ὁρμᾷ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος κλονίζεται ὑποχωρεῖ καὶ ἀφίνει τὸν ἀρχηγό του τραυματίαν. Οἱ στρατιῶται μας ὁρμοῦν μὲ τὴ λόγχη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτῶν Ἐντὶπ συλλαμβάνεται ζῶν ἐνῷ ἀκόμη ἀμύνεται μὲ τὸ ὅπλο στὸ χέρι. Δυστυχῶς φονεύει ἕνα παληκάρι μας στρατιώτη ποῦ πρῶτος ἔτρεξε νὰ τὸν συλλάβῃ, κι' ἔπειτα φονεύεται.

Τὸ Σ. Σ. Σμύρνης ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς συγχαρητήριον τηλεφώνημα.

«Ἐκφράζω τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν μου εἰς τὸν ἀντισυνταγματάρχην Διοικητὴν τοῦ 2ου Πεζ. Συντάγματος κ. Κωνσταντίνου Ἰωάν. ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς συμμετασχόντας κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἀξιωματικοὺς καὶ ὁπλίτας διὰ τὰ ἐπιδειχθέντα προσόντα μαχητικῆς ἱκανότητος.

Ἡ παροῦσα κοινοποιηθήτω διὰ τῆς Ἡμερησίας Διαταγῆς ὑμῶν».

Τὸ Σῶμα Στρατοῦ Σμύρνης
Δ. ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀντιστράτηγος

Ἐπίσης ὁ στρατηγὸς Νεγροπόντης Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας μας καὶ προσωρινῶς τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ ἀπέστειλε τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα:

«Ἐκφράζω εἰς Σύνταγμα συγχαρητήρια δι' ἀξιέπαινον καὶ ἐπιτυχῆ του ἐνέργειαν πρὸς ἀπόκρουσιν ἐχθρικῆς ἐπιμόνου ἐπιθέσεως 6ης τρέχ.

8—1—20
Ι. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ Ὑποστράτηγος

Καὶ ἡ Μεραρχία μας μᾶς ἔστειλε αὐτὴ τὴ διαταγή.

«Λαβὼν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην Διοικητὴν τοῦ 2ου Πεζ. Συντάγματος Κωνσταντίνου Ἰωάν. ἀπόσπασμα Ἀχμετλῆ προσβληθέν:

1) Τὴν 6ην τρέχ. ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ σημαντικῆς δυνάμεως πεζικοῦ μετὰ πολυβόλων καὶ πυροβολικοῦ ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου τοῦ ὑποτομέως Ἀχμετλῆ, ἤτοι ἀπὸ Τσάϊ-Μπουνὰρ μέχρι τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ.

2) Τὴν 7ην ἰδίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ, ἐπιτεθέντος πεισμόνως κατὰ τῶν ἡμετέρων θέσεων ἀπὸ Μερσὶν-Ντερὲ μέχρι Καπατζόγλου-Τσιφλίκ.

3) Τὴν 8ην ἰδίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐχθροῦ, ἐπιτεθέντος κατὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου.

4) Τὴν 7ην ἰδίου ὑπὸ ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν ὁμάδων, ἐπιτεθεισῶν κατὰ τοῦ ἐν Ὀργανλῆ λόχου καὶ τῆς δυτικῆς καὶ ΒΔ παρυφῆς Ἀχμετλῆ οὐ μόνον συνέτριψε τὰς ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἀντεπιτεθὲν κατεδίωξε τὸν ἐχθρὸν πέραν τῆς γραμμῆς του, ἐπενεγκὼν ἅμα αὐτῷ σημαντικὴν φθοράν, ἐπεδειξάμενον ἐξαίρετον διαγωγὴν ἀντάξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος

Ποιοῦμαι εὔφημον μνείαν

τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος ἀντισυνταγματάρχου Κωνσταντίνου Ἰωάν. ὡς καὶ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν αὐτοῦ.

Κ. ΜΑΝΕΤΑΣ

Ὁ ἐχθρὸς ἀφοῦ δοκίμασε κι' αὐτὴ τὴ φορὰ τὴ δύναμί του ἀπεσύρθη ἐν διαλύσει πρὸς τὸ Σαλιχλῆ, ἀφοῦ ἀφῆκε ἀρκετὰ πτώματα στὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ μερικοὺς αἰχμαλώτους.

Ἡ νίκη αὐτὴ δὲν ὀφείλεται σὲ τίποτε ἄλλο ἀλλὰ μόνο στὴν ψυχραιμία καὶ αὐτοπεποίθησι τοῦ φαντάρου, ὁ ὁποῖος στὶς διάφορες φάσεις τοῦ ἀγῶνος μὲ τεραστίαν ἀριθμητικὴ μειονότητα ὑπέμεινε μαχόμενος, ἂν καὶ ἐβάλλετο ἀπὸ ὅλα τὰ πλευρά του.

Τέτοιοι στρατιῶτες εἶνε ἄξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς Πατρίδος μαζὺ μὲ τὴν πεποίθησι καὶ τὴν ἐκτίμησι τῶν ἀνωτέρων των.

Ἄλλος αἰφνιδιασμὸς ἔγινε τὸ βράδυ στὶς 3-4 Φεβρουαρίου κατὰ τοῦ Ἀχμετλῆ ὑπὸ τὰς ἀκολούθους περιστάσεις.

Μιὰ ἀνταρτικὴ ὁμὰς κατώρθωσε νὰ περάσῃ τὶς προφυλακές μας καὶ νὰ ἔλθῃ μέσα στὸ Ἀχμετλῆ. Σὲ τρία σπίτια στὴ σειρὰ εἶνε στρατωνισμένο τὸ Μ. Ἐπιτελεῖο τοῦ Συντάγματός μας, ἡ XIII Ἡμιλαρχία, καὶ ἡ XIII α' Μοῖρα Ὀρειβ. Πυροβολικοῦ. Ὁ ἐχθρὸς πλησιάζει, λαμβάνει θέσεις μέσα στὸ χείμαρρο καὶ ἀνοίγει σφοδρὸ καὶ αἰφνιδιαστικὸ πῦρ κατὰ τῶν τριῶν αὐτῶν καταλυμάτων. Οἱ στρατιῶτες λαμβάνουν τὰ ὅπλα καὶ τρέχουν πρὸς τὰ ἔξω ἂν καὶ θερίζονται ἡ πόρτες ἀπὸ βολίδες. Ὁ ἐχθρὸς ὅμως φεύγει μέσα στὸ σκοτάδι χωρὶς νὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ τοῦ ἀποκόψουμε τὴν ὑποχώρησι. Ἕνας ἱππεὺς τῆς Ἡμιλαρχίας ἐφονεύθη καὶ ἕνας ἄλλος ἐτραυματίσθη.

Τὸ ἄλλο βράδυ 4-5 Φεβρουαρίου μιὰ ἄλλη ἀνταρτικὴ ὁμὰς ἐπλησίασε πολὺ τὸ Ἀχμετλῆ ἀπὸ τὰ νότια ὑψώματα καὶ ἔβαλε μερικὰς βολάς.

Ἄλλη ὅμως ἰσχυρὰ ἀνταρτικὴ ὁμὰς ἀφοῦ πέρασε τὸν Ἕρμο περιεκύκλωσε τὸ Γερασλῆ (4 χιλμ. ἀνατολ. Ἀχμετλῆ) ποῦ τότε ἦταν στὸ ἐσωτερικὸ τῶν γραμμῶν μας καὶ ἐφυλάσσετο ἀπὸ μιὰ διμοιρία πεζικοῦ καὶ ἕνα οὐλαμὸ πολυβόλων μὲ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Σιγδίτσα. Ὁ ἐχθρὸς κατώρθωσε νὰ μπῇ μέσα στὸ χωριὸ καὶ ἀρχίζει μιὰ νέα ἐποποιΐα, μιὰ πάλη «ἐκ τοῦ συστάδην» καθ' ὅλη τὴ νύκτα. Τὸ σκοτάδι καὶ πάλιν εὐνοεῖ τὸν ἐχθρό, ἐνῷ οἱ δικοί μας δὲν βλέπουν ποῦ νὰ βάλλουν. Ἔχουν ὅμως τὸ ρόλο τους ἡ χειροβομβίδες καὶ τὰ πολυβόλα. Ἀπὸ 4-5 μέτρα μάχονται. Τά πολυβόλα σταματοῦν ἀπὸ ἐμπλοκές. Τίθενται εἰς χρῆσιν τὰ πιστόλια καὶ ἡ λόγχη. Στὸ τέλος ὁ ἐχθρὸς φεύγει τὸ πρωῒ ἀφοῦ ἄφησε τρεῖς νεκροὺς καὶ μετέφερε πολλοὺς ἄλλους καθὼς φάνηκε ἀπὸ τὰ αἵματα ποῦ βρέθηκαν τὸ πρωῒ πρὸς τὸν πόρο τοῦ ποταμοῦ.

Δύο στρατιῶται νεκροὶ καὶ τρεῖς τραυματίαι ἦσαν ἡ ἀπώλειές μας.

Στὶς 18 Φεβρουαρίου ἄλλος αἰφνιδιασμὸς κατὰ τοῦ Μερσίν-Ντερὲ καὶ Καπατζόγλου-Τσιφλίκ. Συγχρόνως οἱ Τοῦρκοι μ' ἕνα πυροβόλο ποῦ ἔφεραν τὴν νύκτα ἐβομβάρδισαν τὸ Ἀχμετλῆ μὲ 50 ὀβίδες.

Αὐτὲς τὶς τελευταῖες μέρες οἱ Τοῦρκοι εἶχαν γίνῃ θρασύτατοι, γι' αὐτὸ εἶχαν γίνῃ καὶ πολὺ ἐνεργητικοὶ μὲ τὰ ἐκνευριστικὰ πυρά τους, ποῦ ἔκαναν στὶς προφυλακές μας καὶ μὲ καθημερινοὺς βομβαρδισμοὺς καὶ μικροαιφνιδιασμούς.

Ὡς τόσο τὰ χέρια μας ἐξακολουθοῦν νὰ εἶνε δεμένα, γιατὶ δὲν εἴχαμε ἀκόμη ἐλευθερία δράσεως. Εἴχαμε ὅμως ἔδαφος γιὰ νὰ ἐνεργήσουμε, ὥστε οἱ Τοῦρκοι νὰ μετανοήσουν γιὰ τὴ θρασύτητα ποῦ ἀπέκτησαν τελευταίως.

Ὁ Τμῶλος εἶναι μέσα στὴ γραμμὴ ποῦ εἶχε καθορίσῃ ἡ Συνδιάσκεψις στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἕρμου· ἐπίσης εἶναι μέσα στὴ γραμμή μας τὰ χωριὰ Τατάρκιοϊ, Κέστερλι, Ντουμπὲκ-ντερέ.

Εἶχε πρῶτα διαταχθῆ ἀπὸ τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο ἡ ἐκκαθάρισι τοῦ Τμώλου, στὸν ὁποῖον δὲν εἶχε ποτὲ πατήσῃ ἑλληνικὸ στράτευμα.

Τὴν ἐπιχείρησι αὐτὴ ἀνέλαβε τὸ 3ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τοῦ ὁποίου οἱ ἡρωϊκοὶ στρατιῶται εἶνε οἱ πιστοὶ συμμαχηταὶ τῶν δικῶν μας πάντοτε δίπλα τους ἀγωνισθέντες καὶ στὸ Στρυμόνα καὶ στὴ Ρωσσία σὲ πολὺ δυσχερεῖς συνθήκας ἀλλὰ πάντοτε θριαμβεύσαντες.

Στὶς 17 Φεβρουαρίου τὸ 3ον Σύνταγμα ἄρχισε τὴ δύσκολη ἐπιχείρησι τοῦ Τμώλου, ὁ ὁποῖος ὅσῳ ἄγριος φαίνεται ἀπὸ μακρυὰ τόσῳ ἥμερη προσφέρει τὴ φυσιογνωμία του σ' ἐκείνους ποῦ πατοῦν τὶς κορυφές του μὲ τὰ λαμπρὰ καὶ ἀτέλειωτα ὀροπέδια ποῦ σχηματίζουν οἱ ζυγοί του.

Τὸ βράδυ στὶς 18 Φεβρουαρίου τὸ 3ον Σύνταγμα εἶχε διασκορπίσῃ τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις κι' ἔφθασε στὴ λίμνη τοῦ Γκιολιντζὶκ ὅπου ἠνώθηκε μὲ τὴ δευτέρα Μεραρχία.

Τώρα ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἕνα μάθημα στοὺς Τούρκους τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἕρμου ποῦ εἶχαν τὴν θρασύτητα νὰ βομβαρδίσουν τὸ Ἀχμετλῆ (ἕδρα τοῦ Συντάγματός μας) τὸ βράδυ στὶς 18 Φεβρουαρίου.

Τὴν ἐπιχείρησι αὐτὴ ἀνέλαβεν ὁ ταγματάρχης Πλαστήρας μὲ τοὺς ἡρωϊκοὺς τσολιάδες του (5ου Συντάγματος Εὐζώνων).

Τὴν 20 Φεβρουαρίου πρωῒ οἱ τσολιάδες ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ Παπουλὶ καὶ σὰν ἀληθινοὶ σταυραετοὶ πετοῦν στὴν ὑψηλὴ καὶ ἀπότομο κορυφὴ τοῦ Μπελὲκ-ντὰγ καὶ προχωροῦν μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τοὺς Μπὶν-τεπέδες. Ἄλλη φάλαγξ ἀπὸ τὸ Σεντερλὶ καταλαμβάνει τὸ Σουλτὰν Σεράϊ κι' ἔπειτα τὸ Καρκὶν καὶ προχωρεῖ κι' αὐτὴ πρὸς τοὺς Μπὶν-Τεπέδες.

Τὸ ἀπόγευμα ἀρχίζουν οἱ πρῶτοι ἀκροβολισμοὶ κι' ἔπειτα μιὰ μεγάλη μάχη συνάπτεται στοὺς λόφους τῶν Μπὶν-Τεπέδων. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν καταλάβει πολὺ ὀχυρὲς ἀπὸ τὴ φύσι θέσεις, τὶς ὁποίες ὅμως ἀπὸ πολλοὺς μῆνες ἐργάσθηκαν γιὰ νὰ καταστήσουν ἀπορθήτους μὲ τὴν τεχνιτὴν ὀχύρωσι. Ἡ λέξις ἀπόρθητος ὅμως εἶνε ἄγνωστος στοὺς εὐ-

ζώνους μας οἱ ὁποῖοι, ὅπου δὲν φέρει τὸ ἀποτέλεσμα τὸ Μάλινχερ καὶ τὸ Πολυβόλο, ἐννοοῦν νὰ τὸ ἐπιβάλλουν μὲ τὴ λόγχη. Οἱ Μπὶν-Τεπέδες καταλαμβάνονται μὲ μίαν ὁρμητικὴν ἔφοδο καὶ ὁ ἐχθρὸς ὑποχωρεῖ. Τὸ πυροβολικὸ τώρα ἔχει τὸ ρόλο του. Ὁ Πιτσιλῆς μὲ τὰ μικρά του κουμπούρια, τὰ ὀρειβατικά του καὶ ὁ Γαρέζος μὲ τὴν Πεδινὴ Μοῖρά του ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Ἕρμου καὶ ὁ Μοσχοβίτης μ' ἕναν οὐλαμὸ πεδινοῦ ἀπὸ τὴ δεξιὰ ὄχθη ἀρχίζουν μιὰ θαυμασία βολὴ καὶ βάζουν τὸν ὑποχωροῦντα ἐχθρὸ μέσα στὴ διασταυρωμένη ζώνη τῶν πυρῶν των. 50 πτώματα ἐχθρικὰ στὸ πεδίο τῆς μάχης ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θαυμασίας δράσεως τοῦ Πυροβολικοῦ μας καὶ τῆς ὁρμῆς τῶν εὐζώνων μας καὶ τριπλάσιοι τραυματίες ἐχθροὶ μετεφέρθησαν στὸ Σαλιχλῆ.

Τὴ νύκτα σύμφωνα μὲ τὴν αἰώνια ταχτικήν τους, οἱ τσέτες, ποῦ τὴ μέρα ποτὲ δὲν τόλμησαν ν' ἀντιμετωπίσουν τὸ στρατό μας, κάνουν ἕναν αἰφνιδιασμὸ στοὺς κουρασμένους εὐζώνους μας, οἱ ὁποῖοι τὴν ἡμέραν εἶχαν διατρέξει 50 χιλιόμετρα ἀνωμάλου ἐδάφους μὲ πολλὲς ἀψιμαχίες καὶ μιὰ σοβαρὴ μάχη. Ὁ λοχαγὸς Μπουρδάρας καὶ δύο ἀξιωματικοί του τραυματίζονται καὶ ἕνας ἀνθυπασπιστής του πίπτει, ἡρωϊκὰ μαχόμενος μὲ πέντε γενναίους εὐζώνους του. Ὁ ἐχθρὸς ἀπεκρούσθη μὲ πολλὲς ἀπώλειες καὶ οἱ Μπὶν-Τεπέδες τὴν ἄλλη μέρα εἶνε δικοί μας.

Ἡ κηδεία τῶν πεσόντων ἡρώων γίνεται ἐπιβλητικὴ στὸ Ἀχμετλῆ. Ὅλος ὁ κόσμος καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰωάννου παρακολουθοῦν.

Ἔπειτ' ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπιχειρήσεις οἱ Τοῦρκοι μετενόησαν γιὰ τὴ θρασύτητα ποῦ εἶχαν δείξη τελευταίως καὶ γιὰ τὸ βομβαρδισμὸ τοῦ Ἀχμετλῆ. Ἡ γραμμή μας τώρα εἶνε πολὺ ὀχυρή, ὅταν ἔπειτ' ἀπὸ δυὸ μέρες κατελήφθη ὁ Πράσινος λόφος, ποῦ ἐδέσποζε τῆς ἀκροπόλεως τῶν Σάρδεων.

Στὶς 23 Φεβρουαρίου τὸ Σύνταγμά μας ἀντικαθίσταται καὶ μεταφέρεται στὸν Κασαμπᾶ γιὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἔπειτ' ἀπὸ 8 μηνῶν συνεχῆ ὑπηρεσία προφυλακῶν καὶ ἀναλαμβάνει τὸν ὑποτομέα Σάρδεων τὸ 3ον Σύνταγμα τοῦ Κονδύλη. Μένει ὅμως ἕνα Τάγμα μας στὸν ὑποτομέα τῶν Σάρδεων μὲ τὸν ταγματάρχη Λέφα. Ὁ ἐχθρὸς ἀφίνει τὴν Ἀκρόπολι φοβηθεὶς μὴ τοῦ καταληφθοῦν τὰ νῶτα ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ κίνησι ποῦ εἶχε γίνη στὸ δεξιό μας καὶ τὸ τάγμα τοῦ Λέφα τὴν καταλαμβάνει.

Τώρα ἡ γραμμή μας εἶνε πολὺ ὀχυρή. Οἱ τσέτες δὲν φαίνονται πουθενά. Ἡρεμία βασιλεύει σ' ὅλο τὸν τομέα.

Ἡ ζωὴ στὸν Κασαμπᾶ.

Τὸ Σύνταγμα ἂν καὶ πέρασεν ἀπὸ τόσες καὶ τόσες πόλεις, ποῦ ἀπ' ὅλες ἀπεκόμισε τῆς πιὸ εὐχάριστες ἐντυπώσεις καὶ ποῦ σ' ὅλες δοκίμασε ποιὸς πολὺ καὶ ποιὸς λίγο συγκινήσεις, ἐν τούτοις ἀσφαλῶς ἡ προσήλωσί του καὶ ἡ ξεχωριστή του ἀγάπη ἀπόμεινε γιὰ τὸ Κασαμπᾶ. Ἴσως νὰ μὴ μπορέσω νὰ πῶ τὸ γιατὶ καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω.... Ἴσως γιατὶ παρέμεινε τὸν περισσότερο καιρὸ ἐκεῖ—σχεδὸν χρόνο—ἴσως.... Εἶνε τόσα τὰ ἴσως ποῦ ἀναγκάζομαι νὰ τὰ περάσω τροχάδην γιὰ οἰκονομία χαρτιοῦ. Μπορῶ μόνο νὰ πῶ ὅτι στὴ φιλόξενη αὐτὴ πόλι μὲ τὰ ἄφθονα νερά, μὲ τοὺς ὡραίους δενδροφυτευμένους δρόμους της, τοὺς κήπους της τοὺς καταπράσινους μὲ τὰ συντριβάνια τους καὶ τὰ ἐξοχικὰ κέντρα, βρήκαμε τὴ ζωογόνο ψυχαγωγία ποῦ εἶνε ἀναγκαία στὸν πολεμιστή, ὅταν μακρυὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, χρόνια ὁλόκληρα, εἶνε αἰχμάλωτος στὴ φοβερὴ νοσταλγία.

Μᾶς ὑπεδέχθησαν στὴν ἀρχὴ—εἶν' ἀλήθεια — μ' ἐνθουσιασμὸ μὲν ἀλλὰ καὶ μὲ κάποια δικαιολογημένη ἐπιφύλαξι, γιατὶ ἀκόμα δὲν μᾶς εἶχαν γνωρίση, ἀλλὰ ἔπειτ' ἀπὸ λίγο καιρὸ ἡ ἐπιφύλαξις αὐτὴ μετεβλήθη σὲ μιὰν ἐγκαρδιότητα, ὅταν μᾶς ἐγνώρισαν, ὅταν μᾶς ἐζύγισαν, ὅταν ἀντελήφθησαν ὅτι εἴμαστε πραγματικά, χωρὶς καμμιὰ ὀπισθόβουλη σκέψι, οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς λευτεριᾶς, ποῦ τοὺς χάρισεν ἡ γενιά μας, καὶ ποῦ ἀπὸ χρόνια καὶ καιροὺς μᾶς περίμεναν ἀνυπόμονοι. Καὶ τότε ὅταν βαθειὰ τὸ ἀντελήφθησαν βλέπατε τὸ κάθε σπίτι ν' ἀνοίγη σὲ κάθε φαντάρο καὶ τὶς πιὸ μεγάλες περιποιήσεις νὰ τοῦ γίνονται μὲ τὴν ἐγκαρδιότητα καὶ προθυμία κείνη ποῦ κάνει τὸν καθένα νὰ ξεχνᾶ πῶς βρίσκεται μακρυὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Γλέντια στὶς ἐξοχὲς καὶ στὰ σπίτια κάτι μουσικοφιλολογικὲς ἑσπερίδες, κάτι γιορτές—μ' ὅλο τὸ σκοτάδι τῆς ἀπεράντου δουλείας μὴ σᾶς φαίνεται παράξενο, ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας συχνὰ ἐδίδοντο ἔργα ἀπὸ καλὰ ὀργανωμένον ὅμιλον ἐρασιτεχνῶν — συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ σφίξουν περισσότερον τοὺς δεσμοὺς τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς κοινωνίας σὲ τέτοιο σημεῖο, ποῦ νὰ θεωροῦνται πιά, ἂν ὄχι συγγενεῖς, τοὐλάχιστον παλεϊκοὶ γνώριμοι.

Κάθε εὐκαιρία ποῦ παρουσιάζετο οἱ φιλόξενοι κάτοικοι τὴν ἅρπαζαν γιὰ νὰ μᾶς σκλαβώσουν μὲ τὶς περιποιήσεις τους.

Εἴχαμε ἕνα ἀναρρωτήριο γιὰ τοὺς ἐλαφρῶς ἀσθενεῖς στρατιῶτες. Δὲν πέρασε βδομάδα ποῦ νὰ μὴ τὸ ἐπισκεφθοῦν ἡ Κυρίες γιὰ νὰ παρη-

γορήσουν τὸν ἄρρωστο στρατιώτη καὶ νὰ μὴ τοῦ προσφέρουν ἄφθονα κουλουράκια, τσιγάρα, τσάϊ καὶ ἄλλα πράγματα.

Ἕνας σύλλογος ἀδελφῆς τοῦ στρατιώτου, ἄριστα ὀργανωμένος, ἔχει ἀναλάβει τὴν ἐπαγρύπνησι καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν περίθαλψιν τοῦ ἀρρώστου στρατιώτη, ὁ ὁποῖος μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔβλεπε τὴ μάνα του καὶ τὴν ἀδελφή του, ἀνεκουφίζετο καὶ ξεχνοῦσε τὸν πόνο του.

Στὶς ἐπίσημες μέρες (Χριστούγεννα καὶ Πρωτοχρονιά) ἡ ἀδελφὴ τοῦ στρατιώτου μοίρασε σ' ὅλο τὸ Σύνταγμα γλυκίσματα διάφορα ποῦ μ' εὐγνωμοσύνη καὶ χαρὰ τὰ δέχθησαν οἱ στρατιῶτες γιατὶ τοὺς θύμιζαν τὸ σπίτι τους κι' ἔνοιωθαν τὴ ζεστασιὰ τῆς στοργῆς τῆς οἰκογενειακῆς, ὅταν ἐβλέπαμε νὰ τοὺς τὰ προσφέρουν μὲ τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν ἀγάπη τὴν ἀδελφική, ποῦ σκλαβώνει τὸν Ἕλληνα φαντάρο.

Γι' αὐτὸ οἱ κάτοικοι τοῦ Κασαμπᾶ ποῦ μὲ τὴν συμπεριφοράν τους αὐτὴ πρὸς τὸ στρατιώτη τὸν ἔκαναν νὰ λησμονῇ τὸν πόνο τῆς ξενητιᾶς καὶ νὰ σπάζῃ τὰ δεσμὰ τῆς νοσταλγίας, πράγματα ποῦ εἶνε ἱκανὰ νὰ φέρουν τὴν ἀπογοήτευσι καὶ τὴν κατάπτωσι τοῦ ἠθικοῦ, ἐπρόσφεραν σ' αὐτὴ τὴν περίστασι μεγάλη ὑπηρεσία στὴν Πατρίδα, ἡ ὁποία ἀπὸ τέτοιες ὑπηρεσίες ἔχει ἀνάγκη πάντοτε γιὰ νὰ διατηρῇ τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατιώτου.

Εἰς ἀνταπόδοσιν οἱ στρατιῶτες μας—φρόνιμοι καὶ ντροπαλοὶ σὰν κορίτσια—περιέβαλλαν μὲ στοργὴν καὶ μὲ ἐκτίμησιν τοὺς κατοίκους.

Πάσχα στὸν Κασαμπᾶ.

Εἶνε τὸ πρῶτο Πάσχα ποῦ θὰ γίνῃ στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ γι' αὐτὸ δίνουμε μεγάλη προσοχὴ νὰ γιορτάσουμε τὴ μεγάλη γιορτὴ μὲ ὅλη τὴ μεγαλοπρέπεια ποῦ ἐπέβαλλε, μαζὶ μὲ τἄλλα, τὸ μεγάλο γεγονὸς ὅτι γιορτάζαμε μὲ τοὺς χθεσινοὺς σκλάβους τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Στολίζονται τὰ καταλύματα καὶ τὸ ἀπέραντο ρουμελιώτικο γλεντοκόπι σηκώνει τὸν κόσμο στὸ πόδι. Ὅλοι οἱ Κασαμπαλῆδες περνοῦν ἀπὸ τοὺς λόχους μας γιὰ νὰ δοῦν τὸ Πάσχα τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι τοὺς ὑποδέχονται μὲ ὅλη τὴν εὐχαρίστησι καὶ τοὺς περιποιοῦνται ὅσο μποροῦν.

Σ' ἕνα κῆπο κατάφυτον ἀπὸ δένδρα οἱ κάτοικοι, ποῦ δὲν θέλουν καὶ σ' αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ μὴ φανοῦν, μιὰ μεγαλοπρεπεστάτη τραπεζαρία ἑτοιμάζεται γιὰ νὰ δεξιωθοῦν τοὺς ἀξιωματικούς. Ὁ Μέραρχός μας καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ παρευρέθησαν καθὼς καὶ ὁ εὐγενέστατος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἁρμοστείας κ. Πονηρίδης Γ. Αἱ δεσποινίδες μὲ πε-

ρίσια χάρι καὶ εὐγένεια μᾶς σερβίρουν καὶ ἄλλες πάλι μὲ τὶς ὡραῖες τους ἀπαγγελίες δίνουν ποικιλία στὴν ὡραία γιορτὴ ποὔχε παρασκευασθῇ ἀπὸ τὴν εὐγενεστάτη κ. Παπαλεξίου.

Ἡ παραμονή μας στὸν Κασαμπᾶ διαρκεῖ ἕως τὸν Ἰούνιο καὶ μέσα στὴν εὐχαρίστησι ποῦ αἰσθάνονται οἱ στρατιῶτες μας ἀπὸ τὴ μεγάλη ψυχαγωγία καὶ ἀνάπαυσι αἰσθάνονται νὰ τοὺς κρατεῖ τὸ στῆθος μιὰ ἀδημονία, μιὰ πλῆξις φοβερή. Ἡ ἐπάνοδος στὸν ἀνιαρὸ βίο τῶν χαρακωμάτων ποῦ ἀσχάλλουν φοβερά. Θέλουν τὴν προέλασι κι' εὔχονται νὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ εὐλογημένη αὐτὴ μέρα. Εὐτυχῶς δὲν ἄργησε.

Προέλασις.

Μιὰ ἐμπιστευτικὴ ἐπείγουσα διαταγὴ τὸ βράδυ τῆς 6-7 Ἰουνίου διέτασσε τὴν συγκέντρωσιν ὅλου τοῦ Συντάγματος στὸ Ἀχμετλῆ. Ἀπόλυτος ἐχεμύθεια τηρεῖται. Κανεὶς δὲν γνωρίζει τίποτε. Οἱ περισσότεροι νομίζουν ὅτι πρόκειται ν' ἀποκρούσωμε τουρκικὴν ἐπίθεσιν. Ὁ Κασαμπᾶς γυμνώνεται ἀμέσως. Ὅλοι φεύγουν. Ὁ καθένας ἀνησυχεῖ.

Τὴν ἄλλη μέρα μαθαίνουμε στὸ Ἀχμετλῆ περὶ τίνος πρόκειται. Βλέπουμε τὸν Κονδύλη νὰ ἑτοιμάζηται γιὰ ἐπιχείρησι. Καὶ πράγματι τὸ βράδυ φεύγει μὲ ὅλο τὸ ἐπιτελεῖο του γιὰ τὸ Καρκίν. Ἐκεῖ τὸν περιμένουν 2 τάγματά του, ἡ ὀρειβ. πυροβολαρχία τοῦ λοχαγοῦ Ζούλια μὲ τὸν ταγματάρχη Διοικητὴ τῆς Μοίρας κ. Μανέτα, ἡ Ἐπιλαρχία Τσαγκαρίδου, ἡ XIII Ἡμιλαρχία. Πρόκειται νὰ ἐκβιάσῃ τὸ Μαρμαρᾶ καὶ νὰ ὑπερφαλαγγίσῃ τὶς τουρκικὲς δυνάμεις τῶν Μπὶν-Τεπέδων. Πράγματι τὴν ἄλλη μέρα (9 Ἰουνίου) κάτι κανονιές, ποῦ ἀκούονται βαθειὰ δείχνουν ὅτι συνεπλάκη τὸ ἀπόσπασμα Κονδύλη.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ συγκεντρωνόμεθα στὰς Σάρδεις, ἀπ' ὅπου πρόκειται νὰ προελάσουμε, μόλις ὁ Κονδύλης φθάσει στὴν ἀνατολικὴν παρυφὴν τῆς λίμνης τῶν Μαρμάρων.

Τὸ 1ον τάγμα μας (Ἀνδριτσοπούλου) κατέχει τὸ τμῆμα Μπὶν-Τεπέδων καὶ πρόκειται αὐτὸ νὰ ἐξορμήσῃ πρὶν ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα Σαλιχλῆ. Ἔτσι ὀνομάζεται τὸ ἀπόσπασμα, ποῦ βρίσκεται στὰς Σάρδεις ἕτοιμο νὰ ἐξορμήσῃ καὶ τὸ ὁποῖον διοικεῖ ὁ Διοικητής μας κ. Κωνσταντίνου Ι. κι' ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ τάγματα τοῦ Συντάγματός μας 2ον (Τσάμη) καὶ 3ον (Νικολοδήμου), ἀπὸ τὸ 2ον τάγμα 3ου Συντάγματος (Παπαδοπούλου), ἀπὸ τὴν πεδινὴ Μοῖρα πυροβολικοῦ (Γαρέζου) καὶ ἀπὸ τὴν ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία Πιτσιλῆ.

Ὁ ἐχθρὸς εἶνε καλὰ ὀχυρωμένος ἀπέναντί μας μὲ πολλὲς δυνάμεις

καὶ πολλὰ πολυβόλα ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Τμώλου μέχρι τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ. Τὸ ἔδαφος εἶνε δύσκολο γιὰ μᾶς γιατὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔχει θέσεις ποῦ δεσπόζουν, πρόκειται νὰ διατρέξουμε καὶ ἔδαφος ἀκάλυπτο τελείως, τὸ ὁποῖον θερίζεται ἀπὸ τὰ διασταυρούμενα πυρὰ τῶν πολυβόλων. Ὅλες ὅμως αὐτὲς τὶς δυσκολίες δὲν τὶς ὑπολογίζουμε ὅταν ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στὴν ὁρμὴ τῶν φαντάρων μας.

Ἀπὸ τὶς 4 τὸ πρωῒ ἀναβαίνουμε μὲ τὸ Συνταγματάρχη μας στὴν Ἀκρόπολι τῶν Σάρδεων. Ἀπὸ τὸ θαυμάσιον αὐτὸ παρατηρητήριο βλέπουμε τὸ πεδίον τῆς μάχης ἀπὸ τὸν Μαρμαρᾶ ἕως τὸν Τμῶλο.

Πέρα στοὺς Μπὶν-Τεπέδες ὁ Ἀνδριτσόπουλος μὲ τὸ τάγμα του περιμένει τὴ διαταγὴ τῆς ἐξορμήσεως.

Ὁ ταγματάρχης τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Μεραρχίας μας κ. Δεμέστιχας ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολι περιμένει νὰ ἰδῇ τὴν φάλαγγα Κονδύλη στὴν ἀνατολικὴ παρυφὴ τῆς λίμνης γιὰ νὰ πληροφορήσῃ τὸ Μέραρχό μας.

Στὶς 8 φαίνεται μιὰ σκόνη μεγάλη στὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς λίμνης, καὶ μιὰ μεγάλη φάλαγξ τρέχει πρὸς ἀνατολάς. Ἀπὸ τὰ σημεῖα διαρρήξεως τῶν ὀδίδων μας καταλαβαίνουμε, ὅτι εἶναι ἐχθρικὴ ὑποχωροῦσα φάλαγξ. Σὲ λίγο διακρίνουμε καλὰ τὸ ἡρωϊκὸ ἱππικὸ τοῦ Τσαγκαρίδη ποῦ μάχεται ἐκεῖ καὶ εἶνε ὥρα πιὰ νὰ ἐξορμήσῃ ὁ Ἀνδριτσόπουλος.

Ὁ Μέραρχός μας, ποῦ ἀπὸ τὸ παρατηρητήριον τῆς Ἀκροπόλεως παρακολουθεῖ τὴ μάχη, διατάσσει ὥραν ἐξορμήσεως τοῦ τάγματος Ἀνδριτσοπούλου τὴν 9. 30′.

Τὸ τάγμα ἔχει νὰ ἐκτελέσῃ σοβαρὸν ἀγῶνα γιατὶ ἡ θέσεις τοῦ ἐχθροῦ εἶνε ἀπὸ τὴ φύσι ὀχυρὲς καὶ ἔχουν ἐνισχυθῇ μὲ σοβαρὰν τεχνητὴ ὀχύρωσιν. Ἐκτὸς τούτου ἡ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ εἶνε πολὺ ἀνώτερες καὶ τὸ ἔδαφος ποῦ θὰ διατρέξουν τὰ τμήματά μας εἶνε πολὺ δύσκολο διὰ τὸν ἐπιτιθέμενον, ὅσο εὐνοϊκὸ εἶναι γιὰ τὸν ἀμυνόμενον. Ὁ κ. Ἀνδριτσόπουλος δίνει ἀμέσως τὴ διαταγὴ ἐπιχειρήσεων ἔπειτ᾽ ἀπὸ μιὰ λεπτομερῆ ἀναγνώρησι ποῦ ἔκανε τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμή. Πρόχειρο, συνοπτικὸ ἀλλὰ καὶ πλῆρες. Ἰδοὺ αὐτό:

Ὁ λόχος Τσιρώνη δεξιά, ὁ λόχος Παπαγεωργίου ἀριστερὰ (μὲ ἀνάλογα πολυβόλα τοῦ Παπανάγνου) ὁ λόχος Παπαδημητροπούλου ἐφεδρεία μὲ κοινὸ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ μεγάλο λόφο «Σίμ». Ἐμπρὸς ἐκτέλεσις.

Μ᾽ αὐτὴ τὴ διάταξιν ἀρχίζει ἡ ἐξόρμησις, ποῦ μὲ τόση ἀνυπομονησία περίμεναν οἱ φαντάροι μας.

Μετὰ 10 λεπτὰ ὁ ἐχθρὸς ἀρχίζει νὰ βάλῃ ἀλλ᾽ οἱ στρατιῶτες μας ἀναπτύσσονται καὶ δὲν πτοοῦνται. Προχωροῦν ἀκάθεκτοι, καταλαμβάνουν τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη τὶς ἐχθρικὲς θέσεις. Ὁ ἐχθρὸς ἀνθίσταται. Ὑπερασπίζει τὸ ἔδαφός του. Τὰ πολυβόλα του ὀργιάζουν. Μ᾽ ὅλα αὐτὰ κλονίζεται καὶ ὑποχωρεῖ κατ᾽ ἀρχὰς κανονικῶς. Τὸ τάγμα τοὺς καταδιώκει κατὰ πόδας καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει τὴν ἀνασύνταξιν. Ἔρχεται ὅμως ὁ ρόλος τοῦ ἱππικοῦ 1ου Συντάγματος ποῦ εἶχεν ἐντολὴν νὰ καταδιώξῃ τὸν ἐχθρό, ὅταν ἀρχίσῃ ἡ ὑποχώρησις. Ἐπιτίθεται ραγδαίως, τοὺς διασκορπίζει καὶ σπαθίζει ἀλύπητα. Τὰ πτώματα στρώνουν τὸ ἔδαφος καὶ ὅσοι ἔμειναν ὑποχωροῦν πρὸς τὰ Ἄνταλα ἀλλ᾽ ἐκεῖ ἄλλη κακὴ μοῖρα τοὺς περίμενε: ἡ φάλαγξ Κονδύλη, ἡ ὁποία συμπληροῖ τὴν καταστροφή τους.

Τὴν 1 μ.μ. ὥρα διατάσσεται ἀπὸ τὸν Μέραρχόν μας ἡ ἐξόρμησις τῆς φάλαγγος Σαλιχλῆ. Τὸ σχέδιον ἀμέσως καταρτίζεται ἐπὶ τόπου καὶ ἀποκρυσταλλώνεται σὲ μιὰ διαταγὴ ἐπιχειρήσεων ἡ ὁποία κοινοποιεῖται ἀμέσως στοὺς Ταγματάρχας ἀπὸ τὸν συνταγματάρχη μας κ. Κωνσταντίνου. Ἡ ἐπιχείρησις εἶναι δύσκολη ἕνεκα τῶν ἐδαφικῶν πλεονεκτημάτων ποῦ ἔχει ὁ ἐχθρός. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ ἐκλέξουμε τὴν καλλίτερη λύσι γιὰ ν᾽ ἀποφύγουμε τὶς ἀπώλειες.

Γι᾽ αὐτὸ τὸ λόγο τὸ ἀπόσπασμα σχηματίζει τρεῖς φάλαγγας.

1η. Τὴ δεξιὰ τοῦ Τσάμη μὲ τὸ τάγμα του καὶ τὸν οὐλαμὸν ὀρειβ. Πυροβολικοῦ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Βλαχάβα Εὐθ.

2α. Τὴν ἀριστερὰ τοῦ Παπαδοπούλου μὲ τὸ τάγμα του.

3η. Τὴν φάλαγγα ἐφεδρείας Νικολοδήμου μὲ τὸ τάγμα του.

Τὸ Πυροβολικὸ ἔπρεπε νὰ καταλάβῃ θέσεις καταλλήλους, γιὰ νὰ ὑποστηρίζει τὴν προχώρησι τοῦ πεζικοῦ. Τὸ τάγμα τοῦ Τσάμη ἀφίνει τὰ χαρακώματα καὶ ὁρμᾷ πρὸς τὰ ἐμπρὸς μὲ τὴν ἑξῆς διάταξι:

Τὴν 1. 20′ μ.μ. μὲ τοὺς λόχους 7ον (Ζερβογιάνη) δεξιὰ καὶ 6ον (Σταθάκη) ἀριστερὰ καὶ τὸν 5ον (Πλουμίδη) ἐφεδρεία. Τὰ πολυβόλα τῆς πολυβολαρχίας Βλάχου ἔχουν κατανεμηθεῖ εἰς τοὺς τρεῖς λόχους.

Οἱ λόχοι τῆς πρώτης γραμμῆς ἔχουν νὰ ὑπερβοῦν ἕνα σοβαρὸ σκόπελο. Ἕνας λόφος «Κωνικός» δίπλα σ᾽ ἕνα συνοικισμὸ «Ἀλονοχῶρι» ἀποτελεῖ τὴν προκεχωρημένη γραμμὴ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Εἶναι ἀρκετὰ ὀχυρὴ φυσικὴ κι᾽ ἔχει καὶ χαρακώματα. Οἱ λόχοι ρίχνονται ὁρμητικοὶ καὶ ἀναγκάζουν τὸν ἐχθρὸ ν᾽ ἀποσυρθῇ πρὸς ἄλλην ὀχυρωμένη γραμμήν, ποῦ στηρίζεται σὲ δυὸ λόφους «Ὀμβρέλλα» «Λευκοχῶρι». Ἐδῶ εἶναι κάποια δυσκολία γιατὶ ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ θέσις εἶνε

φυσικὰ ὀχυρὴ καὶ πλαγιοβάλλει κάθε σημεῖο, ἔχει μπροστά της μιὰ χαράδραν ἀδιάβατη. Ἀλλὰ ὅπου δὲν ἰσχύει βία ἔρχεται τέχνη. Ὁ Βλαχάβας μὲ τὶς κουμπούρες του ἐπεμβαίνει. Καταλαμβάνει θέσι καὶ ἀρχίζει ἕνα καταιγιστικὸ πῦρ κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Ὁ Βλάχος μὲ τὰ πολυβόλα του καὶ οἱ λόχοι μὲ τὰ ὁπλοπολυβόλα τους κάνουν τὸ ἴδιο. Ὁ ἐχθρὸς δὲν τολμᾷ νὰ σηκώσῃ κεφάλι καὶ οἱ φαντάροι μας περνοῦν ἕνας ἕνας τὴ χαράδρα ἀπὸ τῆς δυὸ μονάκριβες διαβάσεις ποῦ ἔχει. Ὁ πρῶτος σκόπελος ἐκάμφθη ἀλλὰ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀφίνει τὰς θέσεις του. Ἔχουμε πάντα γιὰ πρωτεύουσα ἀρχὴ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτύχουμε τὸ μέγιστον ἀποτέλεσμα μὲ ἐλάχιστες ἀπώλειες. Γι' αὐτὸ στὴ δύσκολη αὐτὴ στιγμή, ἐπειδὴ ὅλο τὸ ἔδαφος θερίζεται, ἐνισχύεται ἡ πρώτη γραμμὴ μ' ἕναν οὐλαμὸ τοῦ Πλουμίδη ἐνῷ τὸ πυροβολικὸ καὶ τὰ πολυβόλα ἐξακολουθοῦν τὸ ἔργο τους. Μιὰ μεγάλη ἐξόρμησις διατάσσεται καὶ οἱ στρατιῶτες μας φωνάζουν «ἀέρα» καὶ δίνουν ἄλλο ἕνα μάθημα στοὺς Τούρκους οἱ ὁποῖοι φεύγουν τρομαγμένοι καὶ σταματοῦν στὸ «Ἀλὰχ-ντεγιάν», τὴ τρίτη ὀχυρωμένη γραμμή τους. Οἱ λόχοι μας ὅμως δὲν σταματοῦν. Μὲ τὴν ἰδία ὁρμὴ ἐπιτίθενται καὶ καταλαμβάνουν τὰ χαρακώματα. Οἱ Τοῦρκοι φεύγουν πανικόβλητοι πρὸς τὸ Σαλιχλῆ. Τὸ τάγμα μας τότε τοὺς καταδιώκει καὶ διευθύνεται πρὸς τὸν κοινὸν ἀντικειμενικὸ σκοπό, τὸ Σαλιχλῆ.

Τὸ τάγμα Παπαδοπούλου κάνει τὴν ἐξόρμησί του τὴν 1. 30′ μ. μ. μὲ τὸν 7ον λόχο (Καστριώτη) δεξιά, τὸν 6ον (Ἀρχαύλη) ἀριστερὰ καὶ τὸν 5ον (Τραμπαδώρου) ἐφεδρεία. Τὰ πολυβόλα (Κρητικοῦ) εἶχαν διανεμηθῇ καὶ στοὺς τρεῖς λόχους.

Ὅλη ἡ γραμμὴ προχωρεῖ μὲ τὴν προστασίαν τῶν πυρῶν πυροβολικοῦ τῆς Μοίρας Γαρέζου ἡ ὁποία ἔχει καταλάβει θέσεις πίσω καὶ τὴ 2αν μ. μ. ὥραν περνᾶ τὸ Ταμπὰκ-τσάϊ, ὅπου ἦταν ἡ πρώτη ἐχθρικὴ ἀντίστασις. Τὴν 2.15′ ὁ λόχος Καστριώτη δέχεται αἰφνιδιαστικὰ πυρὰ ἀπὸ τὰ δεξιὰ καὶ ἐμπρὸς ὑψώματα. Ὁ λόχος ἀναπτύσσεται ὅλος καὶ ἀπασχολεῖ τὸν ἐχθρὸ ὁ ὁποῖος ὅμως σ' αὐτὴ τὴν περίστασι δὲν εἶνε πολὺ ἀσθενής. Ἔχει πολλὰ πολυβόλα καὶ θερίζει δαιμονιωδῶς τὸ ἔδαφος καὶ πλευροκοπεῖ τὰ τμήματά μας. Τὰ πολυβόλα μας καταιγίζουν τὶς ἐχθρικὲς θέσεις ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἐπιμένει μὲ πεῖσμα.

Δίπλα σ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια ὁ λόχος Ἀρχαύλη ὁ ὁποῖος προχωρεῖ σὲ τελείως ἀκάλυπτο ἔδαφος δέχεται δραστικὰ πυρὰ πολυβόλου καὶ ἀναγκάζεται νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ κάνῃ χρονίζοντα ἀγῶνα στὸ Τατάρ-Κιοϊ. Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ εἶναι σοβαρὰ καὶ ἀκόμη σοβαρὰ γίνεται

B

N

Μαρμαρᾶ Γκιόλ

ΝΕΚΡΟΠΟΛΙΣ ΣΑΡΔΕΩΝ

Σιμ

Μπὶν Τεπέδες

Ταταρ κ

Καρκεν

Κεστερλί

Μποζαβλή

Ντουμπέϊ Ντερέ

Καπάντζογλου Τσιφ

Πακτωλὸς π

Γιαργιελί

Ἀχμετλί

Μερσίντιρι

ΣΣ Σαρδέων

ΣΑΡΔΕΙΣ

Σαρτ

Ἀκρόπολις

ΣΑΛΙΚΛΗ

Ταταρκ

Α. Μοναμάκ

Κλ 1:250000

μὲ τὴν μειονεκτικότητα ποῦ παρουσιάζει σὲ μᾶς τὸ ἔδαφος ποῦ κινούμεθα. Ξέρει ὅμως καλὰ ὁ Διοικητής μας νὰ διευθύνῃ τὴ μάχη καὶ νὰ ὑπερβῇ τὶς δυσκολίες, γι' αὐτὸ διατάσσει τὸν κ. Γαρέζο νὰ προωθήσῃ τὶς πυρβολαρχίες του καὶ νὰ πλαγιοβάλῃ τὸν ἐχθρό. Συγχρόνως διατάσσει τὸ τάγμα Νικολοδήμου ν' ἀναπτύξῃ δύο λόχους μεταξὺ τῶν δύο φαλάγγων τοῦ τάγματος Παπαδοπούλου καὶ μὲ τὴν κοινὴ ὅλων προσπάθεια νὰ ἐκτοπισθῇ ὁ ἐχθρός.

Ἡ πεδινὴ πυρβολαρχία Καγκούρη ἀλλάζει θέσι πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἀρχίζει ἀμέσως ἕνα πλευρικὸ πῦρ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ μικρὴ ἀπόστασι.

Ὁ ταγματάρχης Παπαδόπουλος ποῦ κι' αὐτὸς ἀριστοτεχνικὰ ξέρει νὰ διευθύνῃ τὰ τμήματά του, κατορθώνει μ' ἕνα οὐλαμό του νὰ πλευροκοπήσῃ τὶς ἐχθρικὲς θέσεις.

Ὁ ταγματάρχης Νικολοδῆμος ρίχνει τοὺς δυὸ λόχους του στὴ γραμμὴ τοῦ πυρός.

Ὁ ἐχθρὸς πρὸ τῆς καταιγιστικῆς βολῆς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς πλευροκοπήσεως ποῦ ὑπέστη ἀφίνει τὶς θέσεις του καὶ τρέπεται πανικόβλητος εἰς φυγήν.

Ὁ 6ος λόχος Ἀρχαύλη ἐξακολουθεῖ νὰ πιέζηται σφοδρῶς ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πολυβόλα στὸ Τατὰρ-Κιοΐ καὶ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἐτραυματίσθη ὁ λοχαγός, 2 ἀξιωματικοὶ καὶ πολλοὶ στρατιῶτες.

* Τὸ πυροβολικὸ διατάσσεται νὰ ἐνεργήσῃ φραγμὸ πρὸ τοῦ λόχου κι' ἕνας οὐλαμὸς ἀποστέλλεται νὰ τὸν ἐνισχύσῃ.

Στὶς 7 τὸ ἀπόγευμα τὸ Σαλιχλῆ κατελήφθη καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀπεσύρθη πανικόβλητος πρὸς τὸ Μοναβὰκ (11 χλμ. ἀνατολ.) ὅπου ἔχει ἄλλην ὀχύρωσι.

Πολλὰ πτώματα, ἄπειρα λάφυρα καὶ 25 αἰχμαλώτους ἀφίνει κατὰ τὴν ὑποχώρησί του.

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Μανιὸς Ἐμμ. καὶ 8 ὁπλῖτες πίπτουν μαχόμενοι ἡρωϊκῶς. Οἱ λοχαγοὶ Ἀρχαύλης Ἰωάν. καὶ Καστριώτης Ἀγγ., ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Τρυπάνης Ἐμμ. καὶ 18 ὁπλίτες ἐτραυματίσθησαν.

Μάχη Μοναβὰκ

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ προέλασίς μας συνεχίζεται πρὸς τὴν Φιλαδέλφεια.

Ξεκινοῦμε τὸ πρωῒ στὰς 4.30′ κι' ἔπειτ' ἀπὸ μιᾶς ὥρας πορεία

κάτι τοῦρκοι χωρικοὶ μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς κατέχει τὸ Μοναβάκ.

Στὰς 6.30′ οἱ ἀνιχνευταί μας συνεπλάκησαν μὲ προκεχωρημένα ἐχθρικὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ὑπεχώρησαν ἀφοῦ ἄφησαν ἐπὶ τόπου ἕνα νεκρό. Τέσσαρες αἰχμάλωτοι ποῦ συνελήφθησαν μᾶς δίδουν ἀκριβεῖς πληροφορίες γιὰ τὰς ἐχθρικὰς θέσεις. Ἄλλως τε τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ ἐπρόδιδε κι᾽ ἕνα Τουρκικὸ κανόνι, ποῦ ἔβαλλε ἀπὸ τὸ πρωΐ κατὰ τοῦ Ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον προχωροῦσε στὴν δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἕρμου κι᾽ ἔπειτα στὰ δικά μας τμήματα.

Μία ἀναγνώρησις τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ μᾶς ἔδωσε πιστὴ τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως καὶ σύμφωνα μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς στιγμιαίας τακτικῆς καταστάσεως, μιὰ πεδινὴ πυροβολαρχία διατάσσεται νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ ταχθῇ στὴν ἐμπροσθοφυλακὴ γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ ἀμέσως τὰ τμήματά μας ἅμα προσβληθοῦν.

Στὴν ἐμπροσθοφυλακὴν εἶνε τὸ τάγμα τοῦ Νικολοδήμου ὁ ὁποῖος εἶνε γνωστὸς καὶ ἀπὸ τὴ προηγουμένη του δράσι στοὺς πολέμους. Ἀμέσως δίδεται ἡ διάταξις τῶν τμημάτων.

Ὁ 11ος λόχος τοῦ Κεχρῆ ἀριστερὰ μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Σιδηροδρομικὸ Σταθμὸ Μοναβάκ.

Ὁ 10ος τοῦ Μανωλίτση δεξιὰ μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ ἕνα γήλοφο ὀχυρωμένο στὰς κλιτεῖς τῶν ἀντερεισμάτων.

Ὁ 9ος λόχος τοῦ Μάνζαρη μ᾽ ἕναν οὐλαμὸ δεξιότερα τοῦ λόχου Μανωλίτση γιὰ τὴν κατάληψι τῶν ὑψωμάτων κι᾽ ἕνα οὐλαμὸ ἀριστερὰ γιὰ τὴ κατάληψι χαρακωμάτων βορείως Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ Μοναβάκ.

Τὰ πολυβόλα τοῦ Παπαντωνίου μοιρασμένα σ᾽ ὅλους τοὺς λόχους.

Ὀπίσω τῶν τμημάτων αὐτῶν ἡ ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία Πιτσιλῆ καὶ κατόπιν ἡ πεδινὴ τοῦ Καγκούρη.

Τὰ λοιπὰ τμήματα ἔρχονται πίσω ὡς γενικὴ ἐφεδρεία.

Τὸ ἔδαφος εἶνε ἐντελῶς ἀκάλυπτο καὶ ὁ ἐχθρὸς κατέχει θέσεις φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυράς.

Τὰ τμήματα τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς προχωροῦν κατ᾽ εὐθεῖαν πρὸς τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς των.

Ὁ ἐχθρὸς ἀφίνει τὰ τμήματα καὶ προχωροῦν καὶ τὴν 7.50′ ἀρχίζει ἕνα πῦρ αἰφνιδιαστικὸ σ᾽ ὅλη τὴ γραμμή του. Τὰ τμήματα ἀναπτύσσονται καὶ ἀρχίζει τότε μιὰ τρελλὴ προχώρησις πρὸς τὸν ἐχθρό, ὁ ὁποῖος ματαίως ἀγωνίζεται νὰ τὰ σταματήσῃ μὲ τὸ πραγματικὰ τρομακτικὸ πῦρ του. Αἱ διμοιρίαι προχωροῦν μὲ θαυμασία κανονικότητα καὶ ἁμιλλῶνται ποία πρώτη νὰ φθάσῃ στὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα. Οἱ ἄνδρες πάντοτε ὄρθιοι ἀναπτύσσουν μίαν ἀπίστευτη ταχύτητα, μέσα στὸ θεριζόμενο ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ ἔδαφος καὶ πλησιάζουν τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα, τὰ ὁποῖα καταιγίζονται ἀπὸ τὶς ὀβίδες τοῦ πυροβολικοῦ μας τῶν πυροβολαρχιῶν Πιτσιλῆ καὶ Καγκούρη καὶ ἀπὸ τὰ πολυβόλα τοῦ Παπαντωνίου.

Τὴν 8.30′ ὁ ὠχυρωμένος γήλοφος κατελήφθη κι᾽ ἔτσι ἔπεσε τὸ πρῶτο ἰσχυρὸ στήριγμα τοῦ ἐχθροῦ. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ σειρὰ τῶν νοτίων ὑψωμάτων καὶ τέλος τοῦ Σιδηρ. Σταθμοῦ.

Ὁ ἐχθρὸς φεύγει πανικόβλητος καὶ ἀφίνει στὰ χαρακώματα τροφάς, ἱματισμό, πυρομαχικὰ καὶ ἄλλα ὑλικά.

Κάνει μιὰ ἀπόπειρα νὰ σταματήσῃ ὀλίγο πάρα πέρα ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦ βγῆκε σὲ κακό, γιατὶ ἡ καταδίωξις τῶν στρατιωτῶν μας τὸν ἔκανε νὰ διαλυθῇ τελείως, ν᾽ ἀφίσῃ τὸ κανόνι του καὶ τὴ σημαία του (135ου Συντάγματος) τὰ ὁποῖα ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν λόχων ποῦ κατεδίωκαν τὸν ἐχθρό. Στὸ δρόμο βλέπουμε πεταμένα τὰ ὅπλα του, τὰ ὁποῖα ἔσπασε πρῶτα κι᾽ ἔπειτα διάφορα εἴδη ἱματισμοῦ (παπούτσια, χλαῖνες, χιτώνια) τὰ ὁποῖα πετοῦσε γιὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴ φυγή του. Τέτοια εἰκόνα πανικοῦ σπανίως συνήντησέ ποτε κανεὶς ἀπὸ τακτικὸ στρατὸ ἀλλὰ σπάνια ἦτο καὶ ἡ ὁρμὴ τῶν στρατιωτῶν μας στὴ μάχη αὐτή.

Προχωροῦμε καὶ φθάνουμε στὸ Ντερὲ-Κιοΐ ὅπου μένουμε τὸ μεσημέρι μὲ σκοπὸ νὰ μείνωμε ὅλη τὴν ἡμέρα γιατὶ ἔληξε τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ ἀποστολή μας. Μιὰ ἄλλη ὅμως ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἐπέβαλλε νὰ καταλάβουμε τὴ Φιλαδέλφεια τὴν ἴδια μέρα. Ἡ Φιλαδέλφεια ἀπέχει 18 χλμ. ἐνῷ ἔχουμε ὡς τώρα διανύσει 22 μὲ μιὰ πολὺ κουραστικὴ μάχη.

Ἀφοῦ ὅμως εἶνε ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη πρέπει νὰ προχωρήσουμε καὶ ἀφοῦ ἀναπαυθήκαμε στὸ Ντερὲ-Κιοΐ μιὰ ὥρα, ξεκινοῦμε πάλι.

Ὁ δρόμος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε στρωμένος ἀπὸ ὅπλα καὶ διάφορα ὑλικά, μέσα στὰ ὁποῖα βλέπουμε καὶ σάγματα πολυβόλων. Τὰ πολυβόλα τους δὲν τὰ βρήκαμε γιατὶ κάπου κεῖ μέσα στὰ χόρτα θὰ τὰ εἶχαν κρύψῃ μακρυὰ ἀπὸ τὸ δρόμο.

Μέσα σὲ κάτι χόρτα συλλαμβάνουμε κρυμμένους καὶ τρομοκρατουμένους κάτι αἰχμαλώτους. Ἄλλους συλλαμβάνουμε μέσα στὸ νερὸ ὡς τὸ λαιμὸ χωμένους, γιατὶ ἐκεῖ βρῆκαν οἱ ἀλητήριοι καταφύγιο. Ἕνας

ἄλλος φωνάζει Τεσλίμ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ δένδρα κάπου κεῖ ποῦ καθήσαμε νὰ φᾶμε καὶ παραδίδει τὸ ὅπλο του σ' ἕνα φαντάρο. Αὐτὴν τὴν εἰκόνα παρουσιάζουν οἱ τρομοκρατημένοι ἐθνικόφρονες ὀπαδοὶ τοῦ Κεμὰλ τὴν ἡμέρα τῆς μάχης τοῦ Μοναδάκ.

Τὸ βράδυ φθάσαμε στὴ Φιλαδέλφεια, ὅπου μᾶς εἶχε προλάβη τὸ Ι Ἱππικὸ Σύνταγμα τοῦ Πανουσοπούλου καὶ τὴν εἶχε καταλάβη πρὶν φθάσουμε μεῖς. Εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅτι τὴν ἡμέρα αὐτὴ διέτρεξαν οἱ στρατιῶτες μας περισσότερ' ἀπὸ 40 χλμ. μὲ μιὰ ἀφόρητη ζέστη καὶ σκόνη καὶ μὲ μιὰ πολὺ κουραστικὴ μάχη. Ἀκόμη ὅμως σπουδαῖο εἶνε ὅτι κανένα βραδυποροῦντα δὲν εἴχαμε καὶ ὅλοι ζωηρότατοι καὶ μὲ ἠθικὸν ἀκμαιότατον ἔφθασαν στὸ τέρμα τῆς πορείας μὲ τραγούδια. Ὁ γιατρός μας ὁ ἀκούραστος Δελακοδίας ποῦ πάντα μὲ τὴν πατρική του μέριμνα γιὰ τοὺς ἀρρώστους, παρακολουθεῖ τὴν ὑγείαν τῶν φαντάρων, βρῆκε πῶς ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀντοχὴ τῶν φαντάρων στὴ ζέστη χωρὶς κανένα βραδυποροῦντα ὀφείλεται στὰ πολλὰ ἀγγούρια ποῦ βρῆκαν στὸ Ντερὲ-Κιοϊ καὶ μὲ τὰ ὁποῖα ἐδροσίζοντο στὸ δρόμο.

Τὴν ἄλλη μέρα καθήσαμε στὴ Φιλαδέλφεια, ὅπου ἦλθε καὶ ἡ ΙΙ Μεραρχία ἀπὸ τὸν τομέα Ὀδεμησίου.

Τώρα ἔληξαν ἡ πρὸς ἀνατολὰς ἐπιχειρήσεις μας καὶ μᾶς ἀνακοινοῦται ὅτι θὰ μεταφερθοῦμε σιδηροδρομικῶς στὸ βόρειο μέτωπον τοῦ Μπαλὶ-Κεσέρ.

Δὲν μπορῶ νὰ μὴ σημειώσω ὅτι γιὰ τῆς τελευταῖες μάχες συντελεσταὶ τῆς νίκης ἐξ ἴσου σπουδαῖοι μὲ τοὺς φαντάρους μας ἦσαν καὶ οἱ πυροβοληταί μας οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν θαυμασία διαγωγή τους ἀπέκτησαν τὴν ἀγάπη τῶν φαντάρων μας μαζὺ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ εἶχαν διεγείρη στοὺς ἀνιαροὺς ἀγῶνας τοῦ Ἀχμετλῆ ἐπὶ τόσους μῆνες.

Προχωροῦν μαζὺ μὲ τοὺς φαντάρους καὶ προσβάλλουν τὸν ἐχθρὸ πάντα ἀπὸ μικρὴν ἀπόστασι μέσα στῆς σφαῖρες τοῦ πεζικοῦ.

Πρὸς Μπαλῃκεσὲρ

Στὶς 14 Ἰουνίου τὸ Σύνταγμα ἐπιβιβάζεται στὸ Σιδηρόδρομο καὶ ἀναχωρεῖ πρὸς Κίρκ-Ἀγάτς.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ Σύνταγμα εἶνε ὅλο στὸ Κίρκ-Ἀγάτς. Ἐκεῖ συγκεντρώνεται ὅλη ἡ Μεραρχία.

Στὶς 17 μετασταθμεύει στὸ Σῶμα. Τὴν προηγουμένη μέρα εἶχαν

προχωρήση ἡ Μεραρχίες Ἀρχιπελάγους καὶ Σμύρνης καὶ τὸ Σύνταγμα Πλαστήρα μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Μπαλῃκεσέρ.

Ἡ Μεραρχία μας ἀποτελεῖ τὴ γενικὴ ἐφεδρεία.

Τὴν 18ην Ἰουνίου μετασταθμεύουμε στὸ Κιρεσοῦν. Εἶχε τώρα καταληφθῆ τὸ Μπαλῃ-Κεσὲρ ἀπὸ τῆς ἄλλες Μεραρχίες.

Στὶς 19 Ἰουνίου συνεχίζουμε τὴν προέλασί μας κι' ἔπειτ' ἀπὸ κοπιώδη πορεία φθάνουμε στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Τσουκοὺρ-Χουσεῒν.

Στὶς 22 στὸ Τσαΐρ-Χισὰρ (4 χλμ. Ν. Δ. Μπαλῃκεσὲρ) καὶ στὶς 23 στὸ Γενῆ-κιοϊ (20 χλμ. Βορ. Μπαλικεσέρ).

Ἐκεῖ μείναμε μέχρι τῆς 19ης Ἰουλίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ 1ον τάγμα μας μετέβη στὴν Πάνορμο καὶ ἐπέστρεψε τὴν 7ην Ἰουλίου. Ἄλλα τμήματά μας ἠσχολήθησαν γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ τῆς περιφερείας. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ στρατό μας. Μᾶς ὑποδέχονται ὡς ἐλευθερωτὰς καὶ τρέχουν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους. Κάνουν μόνοι τους τὸν ἀφοπλισμὸν καὶ οἱ μουχτάρηδες φέρνουν τὰ ὅπλα φορτωμένα στὰ γαϊδουράκια καὶ τὰ παραδίδουν. Ἄλλοι τὰ συγκεντρώνουν στὰ Τζαμιὰ καὶ μᾶς εἰδοποιοῦν νὰ τὰ παραλάβουμε.

Στὶς 19 Ἰουλίου μετασταθμεύουμε στὸ Μπαλικεσὲρ καὶ στὰς 22 Ἰουλίου μεταφερόμεθα διὰ Μπιγαντὶς εἰς στενωπὸν Σιμὰβ-Τσάϊ γιὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς διαβάσεως.

Στὴ στενωπὸ αὐτὴ μείναμε μέχρι τῆς 30 Ἰουλίου, ὅτε ἀναχωρήσαμε κι' ἔπειτ' ἀπὸ τριήμερο πορεία φθάσαμε μέσον Κέλεμπους εἰς Κίρκ-Ἀγάτς, τὴν 1ην Αὐγούστου.

Πρὸς τὸ Σαλιχλῆ

Στὶς 5 Αὐγούστου ἐπιβιβαζόμεθα στὸ Σιδηρόδρομο καὶ ἀποβιβαζόμεθα στὸ Μοναβάκ. Ἡ Μεραρχία μας ὅλη εἶνε συγκεντρωμένη στὴν περιφέρεια Σαλιχλῆ.

Πρὸς τὸ Οὐσὰκ

Μιὰ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας, μᾶς φέρει στὶς 12 Αὐγούστου στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Μοναβὰκ μὲ τὸν σκοπὸ νὰ ἐπιβιβασθοῦμε καὶ νὰ ἀποβιβασθοῦμε στὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Γκιονὲϊ-Κιοϊ (30 χλμ. Β. Φιλαδελφείας) ὅπου θὰ συγκεντρωθῇ ὁλόκληρη ἡ Μεραρχία μας.

Στὶς 14 μετασταθμεύουμε ἀπὸ τὸ Σιδηρ. Σταθμὸ Γκιονὲϊ-Κιοϊ στὸ Κεμὲρ (πλησίον τοῦ Σιδηρ. Σταθμοῦ Ἀλβανλάρ.)

Ἐκεῖ μᾶς κοινοποιεῖται μιὰ διαταγὴ τοῦ Α΄ Σ. Στρατοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν πρόκειται νὰ γίνῃ συνδεδυασμένη ἐπιχείρησις εὐρυτάτης ἀκτῖνος μὲ σκοπόν: ν' ἀποκοπῇ ἡ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων ποῦ ἐνεργοῦν στὸ Σιμὰβ καὶ Δεμερτζῆ.

Τὸ σύνταγμά μας μ' ἕναν οὐλαμὸ τῆς XIII β΄ Μοίρας Ὀρειβ. Πυρ)κοῦ τοῦ ταγματάρχου κ. Πρωτοπούλου καὶ μ' ἕνα οὐλαμὸ τῆς XIII Ἡμιλαρχίας μὲ τὸν ὑπίλαρχο Μάντζαρη ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα πλευρικό, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐντολὴ νὰ βαδίσῃ μὲ δρομολόγιο Τακμάκ-Ντούς-Κιοΐ, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὰ ὑψώματα Ἰτεντζὶκ Ντάγ, ὅπου ἔπρεπε νὰ φθάσῃ καὶ ἐγκαταστήσῃ προφυλακάς, μὲ μέτωπον πρὸς Γκιουρὲ ἀφοῦ ἐκδιώξει τὶς ἐκεῖ ἐχθρικὲς δυνάμεις.

Δεξιά μας μὲ δρομολόγιο παράλληλον ἐβάδιζεν πρὸς τὸν ἴδιο ἀντικειμενικὸ σκοπὸν ἡ φάλαγξ Κονδύλη μὲ τὰ ὑπόλοιπα τῆς Μεραρχίας. Τὴν φάλαγγα αὐτὴ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Μέραρχός μας κ. Μανέτας.

Ἡ ἐκκίνησις ἔγινε τὸ πρωΐ τῆς 15 Αὐγούστου καὶ τὸ βράδυ ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ κοπιώδη πορεία 40 χιλιομέτρων φθάσαμε στὸ χωριὸ Ἐλεσλί, ὅπου ἐγκαταστήσαμε προφυλακὲς χωρὶς νὰ συναντήσουμε ἐχθρό.

Ἐκεῖ λάβαμε τὴ διαταγὴ ἐπιχειρήσεων τῆς ἐπομένης σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ βαδίσουμε πρὸς τὸ χωρίον Μαντᾶ (5 χλμ. Β.Δ. Οὐσὰκ) γιὰ ν' ἀποκόψουμε τὴν ὑποχώρησι στὸν ἐχθρὸ τοῦ Οὐσάκ.

Μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Οὐσὰκ θὰ βαδίσῃ τὸ ἀπόσπασμα Κονδύλη καὶ ἡ II Μεραρχία.

Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴν ἐντολὴ τὴν ἐπομένη ξεκινήσαμε καὶ πάλιν τὸ πρωΐ. Στὶς 6.30΄ φθάσαμε στὸ χωριὸ Σεραΐ-Κιοΐ, καὶ ἐξακολουθήσαμε τὴν πορεία μας. Μόλις ὅμως ἡ ἐμπροσθοφυλακή μας προχώρησε 2 χλμ. ἐβλήθη ἀπὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό.

Τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ ἀποτελεῖ τὸ τάγμα τοῦ Τσάμη μὲ προπομπὸ τὸν οὐλαμὸ τῆς ἡμιλαρχίας τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Συντάγματος ὁ κ. Στάσας. Συγχρόνως πυρὰ πεζικοῦ προσβάλλουν τοὺς ἀνιχνευτάς μας. Ὁ 6ος λόχος (Σταθάκη) ἀναπτύσσεται καὶ ὁρμᾶ πρὸς τὶς ἐχθρικὲς θέσεις ἐνῷ ὁ 7ος ἀναπτύσσεται ἀριστερότερα. Ὁ ἐχθρὸς θερίζει τὸ ἔδαφος μὲ πυρὰ πεζικοῦ καὶ πολυβόλου ἀλλὰ οἱ φαντάροι μας μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν νεαρὸ ἀνθυπολοχαγὸ Βέϋμο καὶ τὸ λοχαγὸ Σταθάκη ἐξακολουθοῦν ἀκάθεκτοι τὴν προέλασίν τους καὶ ἡ ἐχθρικὲς θέσεις κλονίζονται. Τὸ ἐχθρικὸ πυροβόλο ὅταν εἶδε τοὺς ἀκροβολιστές μας παύει καὶ οἱ πυροβοληταί του φορτώνουν

καὶ τὸ μεταφέρουν πρὸς τὰ πίσω. Οἱ φαντάροι μας ἀπὸ τὴ θέα τοῦ πυροβόλου μετεῦν καὶ μὲ πραγματικὴ περιφρόνησι πρὸς τὸ θάνατο ὁρμοῦν ἀκράτητοι μὲ τὴ λόγχη στὰ χέρια φωνάζοντας ἀέρα προφθάνουν τὸ πυροβόλο φορτωμένο καὶ πυροβολοῦν ἀπὸ 100 μέτρα τοὺς πυροβολητὲς ἀπὸ τοὺς ὁποίους δύο φονεύονται. Σὲ κάτι σπιτάκια μέσα κάτι τοῦρκοι πεζοὶ μ' ἕνα πολυβόλο προσπαθοῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑποχώρησι τοῦ πυροβόλου. Μάταιος ὅμως. Ἔπειτ' ἀπὸ λίγο κι' αὐτοὶ κυκλώνονται κι' ἀναγκάζονται νὰ τραποῦν εἰς φυγήν.

Οἱ τοῦρκοι πυροβοληταὶ ἀφίνουν τὸ πυροβόλο τους καὶ φεύγουν.

Ὁ ἐχθρὸς καταδιώκεται καὶ πανικόβλητος ἀφίνει τὰ πυρομαχικά του καὶ διάφορα ὑλικά.

Ἡ προέλασις ἐξακολουθεῖ ραγδαία πρὸς τὸ χωριὸ Μαντᾶ, τὸ ὁποῖον κατελήφθη ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ὑποχωρήσῃ πρὸς βορρᾶν ἀπὸ ἄλλο δρόμο.

Τὴν ἴδια ὥρα κατελήφθη ἀπὸ τὸ 8ον Σύνταγμα τοῦ Κονδύλη καὶ τὴ II Μεραρχία τὸ Οὐσάκ.

Στὶς 17 Αὐγούστου φθάσαμε στὸ Ἀϊνὲ-Χάν.

Ἐκεῖ 4 τοῦρκοι στρατιῶτες τοῦ 181 Συντάγματος τὸ ὁποῖον ἔδωσε τὴ μάχη Σεραΐ-Κιοΐ, ἔπεσαν στὰς προφυλακάς μας καὶ κατόπιν συμπλοκῆς συνελήφθησαν ὅλοι. Οἱ δύο εἶχαν τραυματισθῆ.

Τὴν ἐπομένη μετασταθμεύσαμε στὸ Χάν, τὸ ὁποῖον κατελήφθη ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ μικτὴ ἀψιμαχία.

Τὸ βράδυ τῆς 21 Αὐγούστου οἱ ἀντάρτες ποῦ βρίσκονται πέρα τῶν προφυλακῶν μας βάζουν χέρι στὰ τουρκικὰ χωριά, τὰ ὁποῖα καίουν. Οἱ κάτοικοι πανικόβλητοι ζητοῦν προστασία καὶ καταφεύγουν ὅλοι πανοικεὶ μέσα στὶς γραμμές μας σ' ἐλεεινὴ κατάστασι. Τοὺς προσφέρουμε τσάϊ καὶ τοὺς ἐκπλήσσει ἡ περίθαλψις καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις, ποῦ τοὺς κάνουμε σὰν ἀληθινοὶ προστάται καὶ ἐλευθερωταί.

Τὴν ἐπομένη προχωροῦμε μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸ Τσεντίς.

Περνοῦμε ἀπὸ τὰ χωριὰ Τσαλτικτσί, Μουσιπλέρ, Ἐντζί, Ἀραμπατζᾶ, Ἀκτσαλάν. Οἱ κάτοικοι μὲ ἀληθινὴ ἀνυπόκριτη ἐκδήλωσι χαρᾶς μᾶς ὑποδέχονται καὶ προσφέρουν στοὺς στρατιῶτες διάφορα εἴδη τὰ ὁποῖα ἔχουν φέρει ἀπὸ προτήτερα. Δὲν ξέρουν μὲ τί τρόπο νὰ ἐκδηλώσουν τὴν εὐχαρίστησί τους καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρὸς τὸ στρατό μας, ποῦ τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴ τυραννία τῶν ἀνταρτῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀκατανόητη πολιτική τους ἔχουν κατορθώσει νὰ ἐμβάλλουν παντοῦ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴν ἐρήμωσι καὶ

νὰ διεγείρουν ἐναντίον τους τὸν φανατισμὸ τοῦ Τουρκικοῦ στοιχείου. Ἐπιτάξεις, εἰσφορές, λῃστεῖες, ᾐῃώσεις, δαρμοί, σφαγὲς ἀποτελοῦν τὴν κυριώτερη ὕλη τοῦ προγράμματός των. Καὶ ὁ ἀθῶος Τουρκικὸς λαὸς ποῦ ἔπειτ' ἀπὸ τὸν Προφήτη του γνώρισε γιὰ ἴνδαλμά του τὸ χωράφι καὶ τὴν ἄλλη περιουσία του ἐξεγείρεται πολὺ δίκαια κατὰ τοῦ ἀδίκου σφετεριστοῦ τῆς ζωῆς, τιμῆς, καὶ περιουσίας του καὶ μολονότι ἀλλόθρησκοι οἱ Ἕλληνες γίνονται γι' αὐτὸν οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν πολυτιμοτέρων του. Εἶνε οἱ σωτῆρές του. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ἀληθινὴ χαρὰ μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ὑποδέχονται.

Στὶς 23 Αὐγούστου φθάνουμε στὸ Τσεντὶζ καὶ καταυλιζόμεθα. Ἐκεῖ ἦλθεν ὅλη ἡ Μεραρχία ἡ ὁποία μᾶς κοινοποιεῖ τὴν ἑξῆς διαταγή:

XIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΥΠΑΣΠΙΣΤΟΥ — Ἐν Τσεντὶζ τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1920
Ἀριθ. Πρωτ. 18304

Πρὸς
ἅπαντα τὰ Σώματα καὶ Σχηματισμούς

Κατωτέρω κοινοποιῶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2348)3 Διαταγὴν τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ ἵνα κοινοποιηθῇ ἐν ταῖς ἡμερησίαις διαταγαῖς εἰς ἅπαντας τοὺς ὑφ' ὑμᾶς.

Κ. ΜΑΝΕΤΑΣ Ὑποστράτηγος

Πρὸς
τὰς Μεραρχίας Ι. ΙΙ. XIII καὶ Κυδωνιῶν

Αἱ ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας διεξήγαγον αἱ Μεραρχίαι τοῦ Σώματος Στρατοῦ καὶ τῶν Κυδωνιῶν, πρὸς κατάληψιν τῶν περιφερειῶν Μπουλαντάν, Οὐσάκ, Τζεντὶς καὶ Σιμὰβ ἔληξαν νικηφόροι, μὲ τὰ ὡραῖα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀποτελέσματα, ὅσα περιελήφθησαν εἰς τὰ κοινοποιηθέντα δελτία τῆς Στρατ. καταστάσεως.

Αἱ Διοικήσεις τῶν Μεραρχιῶν, οἱ Ἀξιωματικοὶ καὶ ὁπλῖται αὐτῶν εἰσὶν ἄξιοι τοῦ μεγαλειτέρου ἐπαίνου διὰ τὴν ἐπιτυχῆ δρᾶσιν των.

Ἀπὸ τῶν Διοικήσεων, αἵτινες ἐπέτυχον, παρὰ τὰς ἐκ τῶν ἀποστάσεων δυσχερείας τῶν μετακινήσεων, μεταφορῶν καὶ ἐφοδιασμοῦ, τὴν ταχυτάτην ὄντως προπαρασκευὴν τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὡδήγησαν λαμπρῶς τὰ στρατεύματα αὐτῶν κατὰ τὴν μάχην, μέχρι τῶν γενναίων αὐτῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἔξαλλος ἐνθουσιασμὸς ἡ ἄφθαστος ὁρμὴ καὶ ἡ μεθ' ὑπερτάτης αὐτοθυσίας περιφρόνησις κόπων ἀνωτέρων τῆς ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς ἤγαγον πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὰς προελαυνούσας φάλαγγας εἰς ἀποστάσεις προκαλούσας, ἐν παραβολῇ πρὸς τὸν χρόνον τὴν ἔκπληξιν, μία διαφαίνεται σκέψις ἡ [illegible] πᾶσαν ἐνέργειαν, ἡ ἀντὶ πάσης θυσίας ταχίστη ἐπιδίωξις τῆς νίκης.

Κατὰ τὴν πρὸς Οὐσὰκ ἐπίθεσιν τὴν ἀρξαμένην τὴν 15ην Αὐγούστου, παρὰ τοὺς δυνατοὺς ὑπολογισμούς, ἡ XIII Μεραρχία ἔφερε τὰς γραμμὰς αὐτῆς ἀπὸ τῆς 10 ὥρας τῆς 15 Αὐγούστου κατόπιν μάχης πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἐκ τοῦ Ἐλβανλὰρ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Οὐσὰκ-Τσεντίς.

Ἡ ΙΙ Μεραρχία τὴν 9.15' τῆς 16 Αὐγούστου ἔφθασε καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν τοῦ Οὐσὰκ ἀνατρέψασα τὸν πρὸ αὐτῆς ἐπὶ ἰσχυρῶν θέσεων ἀμυνόμενον ἐχθρόν, δι' ὁρμητικῶν ἁλμάτων ὑπὸ τὰ πυρὰ τῶν ὅπλων του καὶ τοὺς φραγμοὺς τῶν πυροβόλων του, ὧν τὰ πλεῖστα ἐκυρίευσεν ἀγνίζοντα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ δεξιὰ φάλαγξ τῆς ΙΙ Μεραρχίας εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ, διότι ἐκμηδενίσασα πράγματι τὰς ἀποστάσεις διήνυσε τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως 70 χιλιόμετρα καὶ τὴν ἐπομένην ἐξακολουθήσασα τὴν ὁρμητικήν της προέλασιν, ἔφθασε τὴν μεσημβρίαν, μαχομένη εἰς τὸν Σιδηρ. Σταθμὸν Καπακλάρ.

Ἡ Ι Μεραρχία διὰ τῆς μεθοδικῆς καὶ ταχείας ἐνεργείας αὐτῆς, ἐξεπλήρωσε μετ' ἀκριβείας καὶ λίαν ἐπιτυχῶς τὴν ἐντολὴν τῆς καταλήψεως τῆς περιφερείας Σερὰ-Κιοϊ-Μπουλαντάν.

Ἡ Μεραρχία Κυδωνιῶν καὶ ἡ XIII Μεραρχία ἐπέτυχον δι' εὐστόχου καὶ λίαν ἀξιεπαίνου ἐνεργείας τὴν κατάληψιν καὶ ἐκκαθάρισιν τῆς λίαν ἐκτεταμένης περιφερείας Σιμὰβ-Τζεντίς, ἐνσπείρασα τὸν πανικὸν εἰς τὸν πρὸ αὐτῶν φεύγοντα ἐχθρόν.

Τὸ ἔργον τῶν Μεραρχιῶν προσθέτει ἀναμφισβητήτως νέας ὡραίας σελίδας εἰς τὴν εὐτυχῆ ἱστορίαν τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ, ὑπὲρ τὰ γενναῖα στρατεύματα τοῦ ὁποίου πτερυγίζει πάντοτε ἐπαξίως ἡ δόξα, ἀνοίγει δὲ ἐπίσης λαμπρὰς σελίδας εἰς τὴν ἄρτι βαπτισθεῖσαν εἰς τὸ πῦρ Μεραρχίαν Κυδωνιῶν.

Προκαλεῖ τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν μου καὶ τὰ θερμά μου συγχαρητήρια.

Ὁ
Διοικητὴς τοῦ Α' Σ. Στρατοῦ
Κ. Ξ. ΝΙΔΕΡ

Ἔτσι ἔληξαν καὶ αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Οὐσὰκ ἐπιχειρήσεις καὶ ἥσυχοι πλέον ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ ποῦ ἔφυγε πρὸς τὴν Κιουτάχεια ἀρχίζουμε νὰ κάνουμε τὶς προετοιμασίες μας γιὰ τὸ μεγάλο ἐχθρὸ ποῦ θὰ μᾶς ἔλθη, τὸν χειμῶνα.

Εἶναι πολὺ ψηλὸ τὸ μέρος καὶ καθὼς λένε οἱ Τοῦρκοι, τὸ χιόνι πηγαίνει τὸ χειμῶνα περισσότερον ἀπὸ μέτρο.

Μείναμε στὸ Τσεντὴ τελείως ἀνενόχλητοι μέχρι τῆς 10ης Ὀκτωβρίου καὶ χωρὶς καμμία ἀπολύτως ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐχθρό.

Τὸ Σύνταγμά μας εἶνε σκορπισμένο στὶς 10 Ὀκτωβρίου ὡς ἑξῆς :

Τὸ 1ον τάγμα (Ἀνδριτσοπούλου) ἀνατολικῶς Τσεντὴ (4 χιλιόμετρα) γιὰ τὴν ἐπιτήρησι τῶν διαβάσεων τοῦ Μουρὰτ-Ντάγ.

Τὸ 2ον Τάγμα (Τσάμη) μέσα στὸ Τσεντή, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ διλοχία ποῦχε στείλει στὸ Χὰν (17 χιλιόμετρα νοτίως Τσεντή) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ λοχαγοῦ Βούα Κ.

Τὸ 3ον Τάγμα (Νικολοδήμου) στὸν αὐχένα Σιμάβ (19 χιλιόμετρα δυτικῶς τοῦ Χάν.)

Τὸ Μικρὸ Ἐπιτελεῖον καὶ ἡ Διοίκησις τοῦ Συντάγματος μέσα στὸ Τσεντή.

Τὸ 3ον Σύνταγμα Πεζικοῦ μὲ τὴν XIIIα Μοῖρα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ κατεῖχε τὸν αὐχένα (Βορείως Τσεντὴ 6 χιλιόμετρα) τοῦ Δωρὶ-Ὀγλοῦ.

Ἡ Διοίκησις τῆς Μεραρχίας μας μὲ ὅλους τοὺς σχηματισμοὺς μέσα στὸ Τσεντή.

Τὸ 5ον Σύνταγμα Εὐζώνων εἶχε μείνη στὴ Φιλαδέλφεια καὶ στὸ καὶ στὸ Ἐλδανλὰρ χωρὶς νὰ παρακολουθήση τὴν προέλασι τοῦ Τσεντή.

Ἐνῷ ἥσυχα κι' ἀνύποπτα περνούσαμε τὶς μέρες στὸ Τσεντὴ ἄλλοτε ἑτοιμαζόμενοι γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦμε τὸ χειμῶνα κι' ἄλλοτε τρεφόμενοι μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ Τσεντὴ γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὶς δυσκολίες ποῦ μᾶς ἐπιφύλασσεν ὁ χειμῶνας γιὰ τὴ διαμονή μας καὶ ἰδίως γιὰ τὸν ἐφοδιασμό μας, ἔξαφνα μόλις ἔφεξε στὶς 11 Ὀκτωβρίου ἕνας σφοδρὸς βομβαρδισμὸς μᾶς ἐτάραξε τὴ γαλήνη.

Τὸ τηλέφωνο μᾶς πληροφορεῖ ἀμέσως ὅτι τὸ 3ον Σύνταγμα προσεβλήθη ἀπὸ σοβαρὲς ἐχθρικὲς δυνάμεις.

Στὶς 8 ἡ ὥρα ὁ κ. Ἀνδριτσόπουλος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἐχθρικαὶ φάλαγγες βαδίζουν πρὸς τὸ Τάγμα του.

Στὶς 10.30' ἐχθρικὸ πυροβολικὸ ἔβαλε τὴ γραμμὴ προφυλακῶν Ἀνδριτσοπούλου καὶ φάλαγγες μικραὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐβάδιζαν ἀναπτυγμένως πρὸς τὸ Τάγμα του.

Στὶς 11.15' ὁ λοχαγὸς Βούας μᾶς πληροφορεῖ ἀπὸ τὸ Χάν, ὅτι ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἡσυχία. ἀλλὰ στὴ θέσι τῶν Μύλων (11 χιλιόμ. νοτίως τοῦ Τσεντὴ) ἀκούονται πολυβόλα. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ διακόπη καὶ ἡ τηλεφωνικὴ συγκοινωνία μὲ τὸ Χὰν χωρὶς νὰ προφθάση ὁ Βούας νὰ τελειώση τὶς πληροφορίες του.

Εἶχε προλάβη ὅμως ἡ Μεραρχία καὶ διέταξε τὸ Βούα νὰ στείλη ἕνα ὑγειονομικὸ αὐτοκίνητο στὸ τάγμα Νικολοδήμου (στὸ Σιμάβ) νὰ τὸ εἰδοποιήση ν' ἀναχωρήση ἀμέσως καὶ μὲ τὴ συντομωτέρα ὁδὸ γιὰ τὸ Χάν, γιατὶ εἶχε κοπῆ καὶ ἡ τηλεφωνικὴ συγκοινωνία μὲ τὸ Σιμάβ. Ὁ Βούας ἀνέφερεν, ὅτι στὶς 11 ἀκριβῶς ἀνεχώρησε τὸ αὐτοκίνητο.

Στὶς 12 μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἀνδριτσόπουλος, ὅτι στὸ Ἐρντογμοὺς φαίνονται πολλαὶ φάλαγγες μὲ δύναμι 300 ἀνδρῶν ἡ κάθε μιὰ καὶ ὅτι στοὺς Μύλους γίνεται μάχη.

Συγκοινωνία καμμιὰ πρὸς τὰ πίσω, γιατὶ κι' ὁ ἀσύρματος τῆς Μεραρχίας εἶχε χαλάσει.

Καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι τὰ νῶτα μας ἡ ὁδὸς ὑποχωρήσεώς μας ἦσαν κατειλημμένα.

Κάνουμε μιὰ ἀπόπειρα νὰ ἐπισκευάσουμε τὴν τηλεφωνικὴ γραμμὴ καὶ στέλνουμε ἕνα ἀπόσπασμα ἔφιππο ἀλλὰ μόλις ἔφθασε στοὺς Μύλους δέχθηκε πυρὰ πυροβολικοῦ καὶ πολυβόλου καὶ γύρισε πίσω.

Κάνουμε μιὰ ἀναγνώρισι τοῦ ἐδάφους καὶ ἀναπτύσσουμε τὸ 10ο λόχο (τοῦ Λαγουροῦ) μὲ μέτωπο πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀντίστασι τοῦ 3ου Συντάγματος. Τὸ 3ον Σύνταγμα ἀνθίσταται γενναιότατα ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ ἀποκρούει τὶς ἐπανειλειμμένες ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, στὸν ὁποῖον προξενεῖ φοβερὲς ἀπώλειες.

Ἦλθε τὸ βράδυ. Ἡ τακτική μας κατάστασις κάθε ἄλλο παρὰ εὐχάριστος ἦταν. Εἴχαμε τελείως κυκλωθῆ ἀπὸ τὸν ἐχθρό. Συγκοινωνία πρὸς τὰ πίσω καμμία. Τὰ πυρομαχικά μας εἶχαν σχεδὸν ἐξαντληθῆ καὶ ἡ Μοῖρα συζυγαρχιῶν μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι τέσσαρα κιβώτια Λεμπὲλ εἶχε μόνον καὶ τὸ χειρότερο γιὰ τὸ Χὰν ποῦ ἦταν τὸ κέντρο τοῦ ἐφοδιασμοῦ μας εἰς πυρομαχικὰ καὶ τροφὰς δὲν εἴχαμε καμμία πληροφορία καὶ μᾶλλον πιστεύαμε, ὅτι εἶχε πέση στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ (ἦταν ἄλλως τε τελείως ἐκτεθειμένο στὸ ἐχθρικὸ πυροβολικό.)

Γιὰ τὸ Τάγμα Νικολοδήμου δὲν εἴχαμε καμμιὰ βεβαιότητα ἂν θὰ

ἔλθῃ γιατὶ μᾶλλον πιστεύαμε, ὅτι καὶ τὸ αὐτοκίνητο θὰ ἔπεσε στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ.

Στὶς 8 τὸ βράδυ ὁ Μέραρχος καλεῖ τοὺς συνταγματάρχας καὶ τοὺς ἀνακοινώνει τὴν κατάστασι καὶ τὰς προθέσεις του.

«Ὁ ἐχθρὸς διαθέτει σοβαρὰς δυνάμεις. Ἡ συγκοινωνία μας διεκόπη τελείως. Τὰ πυρομαχικά μας ἐξαντλοῦνται. Διαθέσιμες δυνάμεις δὲν ἔχουμε γιὰ ν' ἀναλάβουμε σοβαρὰ ἀντεπίθεσι. Τὸ τάγμα Νικολοδήμου, ποῦ στηρίζουμε τὶς ἐλπίδες μας γιὰ τὴν ἀντεπίθεσι τῆς αὔριον, δὲν εἴμαστε βέβαιοι ἂν θἄρθῃ. Λοιπόν:

Ἡ Ἡμιλαρχία θ' ἀναχωρήσῃ στὶς 9 τὸ βράδυ καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ περάσῃ καὶ νὰ ἐπικοινωνίσῃ μὲ τὸ Χάν. Ἐκεῖ θὰ δώσῃ διαταγὴ στὸ Νικολοδῆμο νὰ συνεχίσῃ τὴ νύκτα τὴν πορεία του καὶ νὰ φθάσῃ στὸ Τσεντή. Ἂν ἔλθῃ τὸ τάγμα Νικολοδήμου αὔριο τὸ πρωΐ θ' ἀναλάβουμεν ἀντεπίθεσι. Ἂν ἡ ἡμιλαρχία προσκρούσῃ σὲ σοβαρὲς ἐχθρικὲς δυνάμεις θὰ γυρίσῃ πίσω στὸ Τσεντίς.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι θὰ ἐπιχειρήσουμε σύμπτηξι πρὸς τὸ Χὰν ἐκδιάζοντες τὴν ἐχθρικὴ παράταξι τῶν Μύλων.

Ἐμπροσθοφυλακὴ τὸ τάγμα Βλάχου (3ου Συντάγματος) καὶ ἡ ἡμιλαρχία.

Κατόπιν τὸ 2ο Σύνταγμα (4 λόχοι καὶ 2 πολυβολαρχίες).

Ἔπειτα οἱ σχηματισμοὶ τῆς Μεραρχίας καὶ οἱ τραυματίαι καὶ τελευταῖο τὸ 3ο Σύνταγμα. Ἐκκίνησις στὶς 2 μετὰ τὰ μεσάνυκτα».

Αὐτὰ ἦσαν τὰ λόγια τοῦ Μεράρχου μας τὰ ὁποῖα ὁ Συνταγματάρχης μας ἀνεκοίνωσε στοὺς ταγματάρχας ἀμέσως.

Ἡ ἡμιλαρχία μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ὑπίλαρχο κ. Ζούπα ξεκίνησε στὶς 9 τὸ βράδυ σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τῆς Μεραρχίας.

Εἶχε 6 ἱππεῖς γιὰ προσκόπους. Μόλις ἔφθασε στὰ ὑψώματα τῶν Μύλων ὁ ἐχθρὸς ἀφῆκε τοὺς 6 ἱππεῖς καὶ πέρασαν τὶς προφυλακές του καὶ ὑποδέχεται τὸν ὄγκο τῆς ἡμιλαρχίας μὲ πυρὰ πεζικοῦ καὶ πολυβόλου. Ἡ ἡμιλαρχία, σύμφωνα μὲ τὴ διαταγὴ ποῦ εἶχε, γύρισε πίσω στὸ Τσεντὶς χωρὶς τοὺς 6 ἱππεῖς.

Οἱ γενναῖοι αὐτοὶ παρ' ὅλα τὰ δραστικὰ πυρά, ποῦ δέχτηκαν κατόπιν, περνοῦν μὲ ἐπέλασι τὶς ἐχθρικὲς γραμμὲς καὶ φθάνουν στὸ Χάν, ὅπου μετέδωκαν τὰς διαταγὰς τῆς Μεραρχίας.

Ἡ Μεραρχία μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς ἡμιλαρχίας διατάσσει ν' ἀρχίσῃ ἡ συγκέντρωσις γιὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ σύμπτηξις, ὅπως εἶχε διατάξῃ. Ἡ ὥρα πῆγε 2 καὶ 45' καὶ τὸ τάγμα τοῦ Βλάχου δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη γιὰ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐμπροσθοφυλακή, γιατὶ εἶχε μεγάλη ἀπόστασι νὰ διανύσῃ ἀπὸ τὸ Τσεντὶς ποῦ εὑρίσκετο. Τότε ἡ Μεραρχία διατάσσει ν' ἀναλάβῃ τὸ Σύνταγμά μας τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ στὶς 3 γίνεται ἡ ἐκκίνησις. Προχωροῦμε μὲ πολλὰ μέτρα ἀσφαλείας καὶ στὶς 5 φθάνει ἡ ἡμιλαρχία στὸ μέρος, ὅπου εἶχε συμπλοκή. Παραδόξως ὅμως ἐχθρικὸ τμῆμα δὲν φαίνεται καὶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ὁλόκληρος περνᾷ τὸ ἐπικίνδυνο σημεῖο καὶ κατόπιν ὅλη ἡ φάλαγξ. Ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ὑποχωρήσῃ.

Τὸ πρωΐ (12 Ὀκτωβρίου) στὶς 7 φθάνουμε στὸ Χὰν καὶ ἐγκαθιστοῦμε προφυλακές. Τὸ 3ο Σύνταγμα ἦλθε συγκεντρωμένο 3 χιλιόμετρα πίσω.

Στὶς 13 Ὀκτωβρίου ὁ ἐχθρὸς συγκεντροῦται πάλι στοὺς Μύλους μὲ διαθέσεις ἐπιθετικάς.

Ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Ἀβράμπου τοῦ ἐπιτίθεται καὶ τὸν διασκορπίζει. Ἕνας τοῦρκος δεκανεὺς αἰχμάλωτος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἐχθρικὲς δυνάμεις εἶναι τρεῖς μεραρχίαι (11η, 56η καὶ 61η) καὶ 2000 ἱππεῖς τοῦ Ἐτέμ.

Ὅτι στὴ μάχη τοῦ Τσεντὶς (11 Ὀκτωβρίου) ἐπετέθησαν στὸ 3ο Σύνταγμα ἡ 56η Μεραρχία καὶ τμήματα τῆς 61ης καὶ ὅτι ἡ 11η κατέλαβε τοὺς Μύλους γιὰ νὰ μᾶς ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησι ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς κατὰ μέτωπον ἐπιθέσεως ὑπεχώρησε πρὸς τὸ Τσουκοὺρ Ἐρέν.

Τέλος ὁ ἴδιος αἰχμάλωτος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι μετὰ τὴ σύμπτηξί μας πέντε κάτοικοι τοῦ Τσεντὶς εἰδοποίησαν τὸν ὑποχωρήσαντα ἐχθρὸ ὅτι ἐγκατελήφθη τὸ Τσεντὶς καὶ ὅτι ὅλες ἡ ἐχθρικὲς Μεραρχίες ἐπέστρεψαν καὶ ἔχουν σκοπὸ νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ μὲ πᾶσα θυσία νὰ καταλάβουν τὸ Χὰν καὶ νὰ μᾶς αἰχμαλωτίσουν.

Ἔπειτ' ἀπ' αὐτὲς τὶς χρήσιμες πληροφορίες ἀρχίζουμε τὴν πυρετώδη προετοιμασία γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦμε τὸν ἐχθρὸ στὶς καλὲς τώρα θέσεις μας.

Στὶς 14 Ὀκτωβρίου τὸ μεσημέρι βλέπουμε μιὰ ἀσυνήθη κίνησι στοὺς Μύλους. Φάλαγγες συσσωρεύονται ἐκεῖ, τμήματα ἱππικοῦ ἔρχονται πρὸς τὶς γραμμές μας, πυροβόλα τοποθετοῦνται καὶ διάφορα ἀποσπάσματα κινοῦνται μέσα στὶς χαράδρες.

Κάνουμε τὴν διευθέτησι τῶν τμημάτων μας σὲ μιὰ καλὴ ἐδαφικὴ γραμμή, ποῦ τὴν ἔκοβε σὲ δυὸ τὸ Τσεντὶς Τσάϊ (ὁ Ἕρμος ποταμός). Στὸ δεξιὸ τὸ τρίτο τάγμα (Τσάμη) μὲ τοὺς λόχους τοῦ 11ου (Βούα).

10ον (Λαγουροῦ) ἕναν οὐλαμό, 9ον (Παπαηλιοῦ) καὶ τὰ πολυβόλα 3ης Πολυβολαρχίας (Στάσα) καὶ δεξιότερα ἀπὸ τὸ τάγμα Τσάμη ὁ 1ος λόχος (Γιαννακοπούλου) καὶ μιὰ διμοιρία τοῦ 3ου λόχου (Παπαδοπούλου) στὸ κενὸ τοῦ τάγματος Τσάμη καὶ λόχον Γιαννακοπούλου.

Στὸ ἀριστερὸ τὸ δεύτερο τάγμα (Νικολοδήμου) μὲ τοὺς λόχους του 6ον (Σταθάκη), 5ον (Πλουμίδη) καὶ 7ον (Ζερβογιάννη) καὶ τὰ πολυβόλα 2 Πολυβολαρχίας (Βλάχου). Ἀριστερὰ τοῦ τάγματος ὁ 2ος λόχος (Παπαδημητροπούλου).

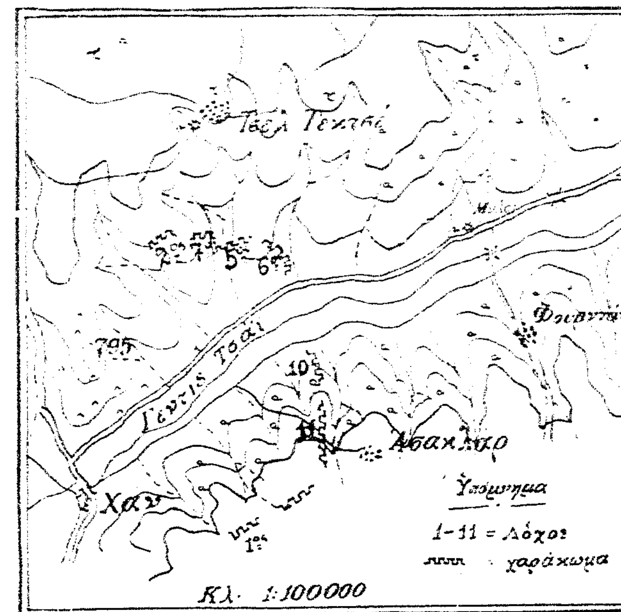
Διαθέσιμος ἕνας οὐλαμὸς τοῦ 9ου λόχου καὶ 3 διμοιρίες τοῦ 3ου λόχου (Παπαγεωργίου).

Στὶς 4 καὶ 45′ τὸ ἀπόγευμα ἄρχισαν οἱ πρῶτοι ἀκροβολισμοὶ τοῦ ἐχθροῦ στὸ δεξιό μας (λόχο Βούα). Ἔπειτα τὸ πῦρ ἔγινε ἰσχυρότερο καὶ σὲ λίγο ὅλη ἡ γραμμὴ τοῦ δεξιοῦ μας ἄναψε. Ὁ λόχος τοῦ Βούα πιέζεται πολὺ ἀλλ᾽ ἀποκρούει τὶς πρῶτες ἐχθρικὲς ἐπιθέσεις. Ἡ Μεραρχία ἐπεκτείνει τὸ δεξιόν μας μὲ τὸ τάγμα Παπαδοπούλου (3ου Συντάγματος) γιατὶ ὁ ἐχθρὸς ἔδειξε διαθέσεις νὰ μᾶς ὑπερκεράσῃ ἀπὸ τὸ δεξιόν.

Ἕνας οὐλαμὸς ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ μὲ τὸ νεαρὸ, ὅσῳ καὶ γενναῖον ἀνθυπολοχαγὸ Παπαβασιλείου τῆς XIIIδ Μοίρας (Πρωτοπούλου) εἶνε ταγμένος στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ τάγματος Τσάμη κι᾽ ἀπὸ κεῖ περιστρέφεται καὶ στέλνει τοὺς μύδρους του σ᾽ ὅλες τὶς διευθύνσεις. Οἱ πυροβοληταί του ἀτρόμητοι μέσα στὶς σφαῖρες τοῦ πεζικοῦ κατακεραυνώνουν τὸν ἐπιτιθέμενον ἐχθρὸ ἀπὸ 1300 μέτρα.

Στὶς 5 καὶ 45 ἀρχίζει ἕνα σύγχρονο τρομακτικὸ πῦρ σ᾽ ὅλη τὴ γραμμὴ τοῦ ἀριστεροῦ (τάγματος Νικολοδήμου) καὶ μὲ τὸ ἀδιάπτωτο κροτάλισμα τῶν πολυβόλων καὶ ὁπλοπολυβόλων ὁ ἐχθρὸς ρίχνεται μὲ ἀπόφασι νὰ σπάσῃ τὴ γραμμή μας. Οἱ στρατιῶταί μας, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ μικρασιατικὸ μέτωπο εἶδαν τὸν ἐχθρὸ νὰ πλησιάζῃ τόσο πολύ, ἀπτόητοι τὸν ἀφίνουν νὰ πλησιάζῃ καὶ χωρὶς κἂν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ κανενὸς ἡ ἰδέα τῆς ὑποχωρήσεως, τὸν ὑποδέχονται μὲ τὰ διασταυρούμενα πυρὰ τῶν ὅπλων καὶ ὁπλοπολυβόλων μὲ ὁπλοβομβίδες καὶ χειροβομβίδες.

Τὶς πρῶτες ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ διαδέχονται δεύτερες ἔπειτα τρίτες ἀλλὰ σ᾽ ὅλες τσακίζεται καὶ ὑποχωρεῖ. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Τούρκων συγκρατοῦν τοὺς δικούς των καὶ τοὺς φέρνουν σὲ νέες ἐπιθέσεις κι᾽ ἔτσι τὸ ἀτέλειωτο κομβολόγι 15 ἐπιθέσεων σὲ μερικὰ σημεῖα δείχνει τὴν ἀμετάτρεπτο ἀπόφασι τοῦ ἐχθροῦ γιὰ νὰ σπάσῃ τὴ γραμμή

μας. Ἕνα τμῆμα ἐχθρικὸ κάνει ἕναν ἑλιγμὸ κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ μας ἀλλὰ πέφτει στὴ γραμμὴ τοῦ 2ου λόχου μας καὶ κυριολεκτικῶς συντρίβεται. Τὰ πτώματα ἐχθρικὰ βρέθηκαν τὸ πρωῒ μπροστὰ στὶς γραμμὲς τοῦ 2ου λόχου.

Στὸ δεξιὸ ἐξακολουθεῖ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ 1ος λόχος (Γιαννακοπούλου) δέχεται 22 ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις, κυκλώνεται ἐπανειλημμένως ἀλλὰ μὲ πεῖσμα ἀποκρούει τὸν ἐχθρὸ μὲ τὸν ὁποῖον ἦλθε σχεδὸν στὰ χέρια. Εἶχαν καταλάβῃ καλὰ οἱ στρατιῶται ὅτι ἂν ὑποχωροῦσε ὁ 1ος λόχος ὁ δρόμος γιὰ τὰ νῶτά μας ἦταν ἀνοικτὸς στὸν ἐχθρό.

Ἡ ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ ἐξηκολούθησαν ἕως τὴν 1 μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἡ νύκτα σεληνόφωτη καὶ σχεδὸν καλοκαιρινὴ ἦταν πολὺ εὐνοϊκὴ γιὰ μᾶς, γιατὶ μπορούσαμε κάθε στιγμὴ νὰ ἔχουμε σύνδεσμο μὲ τὰ τμήματά μας.

Ὅλοι οἱ στρατιῶται ρίχτηκαν στὸν ἀγῶνα μὲ πεῖσμα καὶ μὲ φανατισμὸ γιατὶ εἶχαν καταλάβει ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ κηλιδώσουν τὴ λαμπρὴ ἱστορία ποὺ μὲ τοὺς ἀγῶνάς των εἶχαν δημιουργήσῃ. Οἱ ἄνδρες τῶν ἐπιτελείων ταγμάτων καὶ τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Συντάγματος, γραφεῖς, ἡμιονηγοί, τεχνῖται, μάγειροι, ὅλοι στὸν ἀγῶνα. Τὰ βομβοβόλα μας (ποὔχαμε αἰχμαλωτίσει στὴ Ρωσσία) κι' αὐτὰ στὴ πρώτη γραμμὴ ἰδίως στὸν πρῶτο λόχο, κατακεραυνώνουν τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ ἀπόστασι 200-300 μέτρων μὲ τὶς τορπίλλες των. Ὅλοι οἱ στρατιῶται ἀκλόνητοι μένουν στὴ θέσι τους καὶ μάχονται μὲ τὴ λόγχη καὶ μὲ χειροβομβίδες.

Τὸ πυροβολικό μας (οὐλαμὸς Παπαβασιλείου καὶ οὐλαμὸς Χωρέμη) ποὺ ἀριστοτεχνικὰ διευθύνει ὁ διοικητὴς τῆς Μοίρας κ. Πρωτόπουλος δείχνεται τὴ βραδειὰ ἐκείνη πολύτιμος συνεργάτης τοῦ Πεζικοῦ καὶ οἱ πυροβοληταὶ ποὺ ὄχι μόνον γνώριζαν καλὰ τὸ καθῆκόν τους ἀλλὰ ἦσαν ἐπίσης ἀνδρεῖοι, ὅπως οἱ πεζοί, εἶχαν ὅλοι ριχτῆ μέσα στὶς σφαῖρες τοῦ πεζικοῦ, γιατὶ εἶχαν τὴν ἐπιθυμία νὰ μοιράσουν μὲ τοὺς φαντάρους τὴν τιμὴ γιὰ τὴ νίκη.

Γι' αὐτὸ κάθε ὀβίδα ποὺ στέλνουν στὸν ἐχθρὸ τὴ συνωδεύουν μὲ λόγια τερπνὰ καὶ ἐνθαρρυντικὰ γιὰ τοὺς φαντάρους, οἱ ὁποῖοι πάλι ἐνθαρρύνουν τοὺς συναγωνιστάς των πυροβολητὰς οἱ ὁποῖοι στέλνουν τὶς ὀβίδες τους ὅπου ἀπαιτεῖ ἡ στιγμὴ μεταφέροντες τὰ κανόνια στὰ χέρια.

Στὸν 11ον λόχο γίνεται μιὰ ἀληθινὴ ἐποποιΐα γύρω σ' ἕνα ὁπλοπολυβόλο δικό μας. Οἱ Τοῦρκοι ρίχνονται μὲ λύσσα καὶ ἀλαλαγμοὺς

νὰ αἰχμαλωτίσουν τὸ ὁπλοπολυβόλο. Ὁ σκοπευτὴς στρατιώτης Καλαμάρας ὄρθιος τοὺς θερίζει ἀλλὰ μιὰ σφαῖρα τὸν πληγώνει θανασίμως καὶ πέφτει. Ὁ προμηθευτὴς τοῦ ὁπλοπολυβόλου ἁρπάχνει τὸ ὁπλοπολυβόλο καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἐξακολουθοῦν νὰ ρίχνωνται μὲ λύσσα. Σκοτώνεται ὅμως κι' αὐτὸς καὶ κοντὰ σ' αὐτὸν τραυματίζεται τρίτος στρατιώτης. Τὸ ὁπλοπολυβόλο βουβαίνεται. Τὸ διπλανὸ φυλάκιο μόλις ἔπαυσε τὸ ὁπλοπολυβόλο ρίχνεται ἀμέσως νὰ τὸ σώσῃ καὶ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν ὁ ἐχθρὸς τσακίζεται καὶ φεύγει ἀφοῦ σκοτώθηκε ἕνας καὶ τραυματίσθηκε κι' ἄλλος ἕνας δικοί μας. Τὸ ὁπλοπολυβόλο θρυμματισμένο ἀπὸ τὶς σφαῖρες σώζεται.

Ἡ Μεραρχία ἅμα εἶδε τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἐχθροῦ ἀπεφάσισε νὰ κάνῃ τὴν ἀντεπίθεσι τὴν νύκτα κι' ὄχι τὸ πρωῒ ὅπως εἶχε πρῶτα ἀποφασίσῃ.

Ἕνα τάγμα τοῦ 3ου Συντάγματος (Βλάχου) μὲ ἕναν οὐλαμὸν ὀρειβ. Πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν ἀντισυνταγματάρχην κ. Ἀβράμπον ξεκίνησε στὶς 12 (τὰ μεσάνυχτα) καὶ μ' ἕναν εὐρὺν ἑλιγμὸ ποῦ ἔκανε ρίχνεται στὸ δεξιὸ πλευρὸ τοῦ ἐπιτιθεμένου.

Στὶς 1 καὶ 30' ἀκούεται ἕνα ἀπέραντο «ἀέρα» ἀπὸ τὸ τάγμα τοῦ Βλάχου ποῦκανε τὴν ἀντεπίθεσι. Συγχρόνως ὅλη ἡ γραμμὴ τοῦ ἀριστεροῦ μας (τάγμα Νικολοδήμου) καὶ 2ος λόχος ρίχνονται μὲ τὴ λόγχη. Ἔρχονται σχεδὸν στὰ χέρια ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς κλονίζεται καὶ φεύγει πανικόβλητος. Ἡ καταδίωξις τότε γίνεται μὲ ἀφάνταστο πεῖσμα. Ὁ ἐχθρὸς διελύθη ρίχνοντας τὰ ὅπλα του, πυρομαχικά του καὶ ρουχά του.

Τὸ πρωῒ 240 ἐχθρικὰ πτώματα ἐτάφησαν πρὸ τῶν γραμμῶν μας. 50 αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν καὶ 6 πολυβόλα ἔπεσαν στὰ χέρια μας.

Ἔτσι ἔληξεν εὐνοϊκὰ γιὰ μᾶς ἡ μεγάλη μάχη, ἡ μεγαλειτέρα σὲ πεῖσμα καὶ ὁρμὴν ἀπ' ὅλες ὅσες εἶχαν γίνῃ ὡς τότε τὸ Μικρασιατικὸ μέτωπο.

Ὁ ἀνθυπασπιστὴς Παπασταθόπουλος Β. καὶ δέκα τρεῖς ὁπλῖται μας ἦσαν νεκροὶ καὶ τριάντα δύο ὁπλῖται τραυματίαι.

Στὶς 18 Ὀκτωβρίου μιὰ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου διέτασσε τὴν ἀνακατάληψι τοῦ Τσεντὶς καὶ τὴν ἐπάνοδο στὰς προτέρας θέσεις μας.

Μ' ἕνα φοβερὸ κρύο προχωροῦμε καὶ χωρὶς νὰ συναντήσουμε ἐχθρὸ φθάνουμε στὸν αὐχένα τοῦ Μυρὶ Ὀγλοῦ (6 χιλιόμετρα Β. Τσεντὶς), ὅπου στείνουμε προφυλακές.

Κάτι αὐτόμολοι προσέρχονται ἐκεῖ καὶ μᾶς κάνουν γνωστὴ τὴν τελεία πανωλεθρία καὶ διάλυσι τῶν τριῶν Τουρκικῶν Μεραρχιῶν ποῦ μᾶς ἐπετέθησαν.

Στὶς 20 τοῦ μηνὸς μᾶς ἐπεσκέφθη τὸ πρῶτο χιόνι.

Στὶς 21 τὸ Σύνταγμά μας διατάχθη νὰ γυρίσῃ πίσω καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ στὸ χωριὸ Φορντάν. Στὶς προφυλακὲς Τσεντὶς τὸ εὐζωνικό μας, ποῦ μόλις μᾶς εἶχε ἔλθῃ πετῶντας ἀπὸ τὸ Ἐλδάκλαρ χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ λάβῃ μέρος στὴ μάχη τοῦ Χάν.

Στὶς 29 Ὀκτωβρίου φεύγουμε πρὸς τὰ πίσω, σύμφωνα μὲ μιὰ διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, γιὰ νὰ συγκεντρωθοῦμε μαζὶ μ' ὅλη τὴ Μεραρχία Δυτικῶς καὶ Βορείως τοῦ Οὐσάκ. Τὸ Σύνταγμά μας στὶς 30 Ὀκτωβρίου τὸ βράδυ φθάνει στὸ Γκιουρὲ (20 χιλιόμ. ἀνατολικῶς Οὐσὰκ) ὅπου στήνει προφυλακές.

Σὲ λίγες μέρες ἡ γραμμὴ τῶν προφυλακῶν μας μεταφέρθηκε πρὸς τὰ πίσω στὰ χωριὰ Σεράϊκιοϊ καὶ Μπεϊλὲρ Χάν.

Στὶς 22 Νοεμβρίου ἔγινε τὸ δημοψήφισμα γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ λατρευτοῦ μας Βασιληᾶ μ' ἕνα ἀπερίγραπτο ἐνθουσιασμὸ ἀνάλογο πρὸς τὴν ἀπόλυτη παμψηφία ποῦδειξαν τ' ἀποτελέσματα. Ἀρχίζει κατόπιν μιὰ πυρετώδης ἐργασία γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν σκεπάστρων μὲ πισσόχαρτο στὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε τὸ Σύνταγμα νὰ ξεχειμωνιάσῃ. Μαζὺ μ' αὐτὸ δὲν παραμελεῖται ἡ κατασκευὴ χαρακωμάτων καὶ ἡ ἐγκατάστασις συρματοπλέγματος στὴ νέα γραμμὴ ἀντιστάσεως τοῦ Συντάγματος (χωριὰ Οὐρούκ κιοϊ - Τσινάρκιοϊ Δυτικῶς 12 χιλιόμετρα τοῦ Οὐσάκ).

Σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀπασχόλησι κάτι μακρινὲς ἀναγνωρίσεις εἰς τὸ Σελιντὴ (50 χιλιόμ. μακρυὰ) καὶ τὸ φοβερὸ κρύο ποῦ ἐπάγωνε τὰ μέλη τοῦ σώματος δὲν εἶνε καθόλου συντελεστικὰ γιὰ τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατιώτου. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἐξουδετερώνονται μ' ἕνα νέο σύνθημα ποῦ ἠλεκτρίζει τὴν καρδιὰ τοῦ φαντάρου καὶ τὸν κάνει νὰ ξεχάσῃ κάθε πόνο καὶ κάθε κακουχία, κάθε κούρασι καὶ κάθε περιπέτεια εἶνε τὸ «ἔρχεται.» Αὐτὴ ἡ λέξις—ἔρδε γιὰ τοὺς πολλοὺς ἀρβανίτας μας—τοὺς κάνει κυριολεκτικὰ τρελλοὺς καὶ μ' ὅλο τὸ βάρος τοῦ γυλιοῦ ἀναβαίνουν ἀκούραστοι στὶς ἀνηφοριές, ὑποφέρουν ἀγόγγυστα τὸ ψύχος καὶ καθένας ἀπ' αὐτοὺς περιμένει μὲ ἀνυπομονησία τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ Τὸν δῇ στὸ μέσον τοῦ στρατοῦ Του, ποῦ θὰ Τὸν θαυμάσῃ, θὰ Τὸν καμαρώσῃ καὶ θ' ἀκούσῃ τὰ ἐνθουσιώδη λόγια Του καὶ τὰ συναρπαστικὰ διαγγέλματά Του.

Τὴν 1η Ἰανουαρίου 1921 τὸ Σύνταγμα μένει στὰ ἴδια χωριὰ Τσινάρκιοϊ καὶ Οὐρούκκιοϊ καὶ βέβαιο γιὰ τὴ νίκη περιμένει τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ δοθῇ τὸ σύνθημα γιὰ τὸ τελειωτικὸ κτύπημα τοῦ ἐχθροῦ, γιὰ τὴν ὁριστικὴν ἀποκατάστασι τοῦ Γένους καὶ γιὰ τὴν πλήρη ἀποκατάστασι τῶν ὀνείρων τῆς φυλῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ μεγάλου καὶ ἀληθινοῦ πλέον ἀρχηγοῦ, τοῦ θρυλλικοῦ στρατηλάτου καὶ Βασιλῆᾶ μας, μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου γαλουχήθηκαν τὰ Ἑλληνικὰ ἰδεώδη, τοῦ Διαδόχου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΒ'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν τοῦ Συντάγματος κατὰ τοὺς πολέμους.

Α'. 1912—1913

Ἀριθμός	Βαθμός	Λόχος εἰς ὃν ἀνῆκε	Ὀνοματεπώνυμον	Δῆμος	Μάχη εἰς ἣν ἐφονεύθη	Ἡμερομηνία θανάτου: Μήν	Ἡμέρα	Ἔτος
1	Λοχαγ.	7ος	Ζαφύρης Κωνσταντῖνος	Σπερχιάδος	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
2	Ἀνθ)γὸς	3ος	Μαυροδήμος Ἰωάννης.	Λαμιέων	Ἐλασσὼν	Ὀκτώβρ.	6	1912
3	»	3ος	Μακρόπουλος Πέτρος	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
4	Λοχίας	12ος	Σακελλάρης Κωνστ.	Μακρακώμης	Καρασούκιοϊ	Ἰούλιος	17	»
5	»	8ος	Σουλτανόπουλος Δημήτρ.	Ἀταλάντης	Βεσώκια	Ἰούνιος	19	»
6	»	4ος	Κουτσαγγέλου Δημήτρ.	Βωμίας	Λαχανᾶ		21	»
7	»	12ος	Πιτσίκας Δημήτρ.	Σπερχιάδος	Σημιτλῆ	Ἰούλιος	13	»
8	»	9ος	Κοτσαμπᾶς Χρῆστ.	Δωριέων	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
9	»	1ος	Βαρναβᾶς Παναγ.	Κριμ. Λαρίσ.	»		21	»
10	»	2ος	Κατσόγιαννος Γεώρ.	Τυμφρηστοῦ	»		20	»
11	»	5ος	Τσάκας Ἰωάν.				20	»
12	»		Σκλαβανιώτης Δημ.					
13	Δεκανεὺς	12ος	Ζαχεῖλας Νικόλ.	Λεβαδέων	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
14	»	»	Παπαθανασίου Γεώργ.	Μακρικώμης			20	»
15	»	5ος	Κουτσουμπόλης Ἀνδρ.	Δρυμίας	Βεσώκια		21	»
16	»	10ος	Μαύρου Γεώργ.	Δαφνησίων	Λαχανᾶ		21	»
17	»	3ος	Παπαθανασίου Γεώργ.		»		20	»
18	»	7ος	Πατρινὸς Ἠλίας	Δωριέων			21	»
19		12ος	Σερίτης Εὐθύμιος	Εὐρυτανῶν	Καρασούκιοϊ	Ἰούλιος	17	»
20	»	1ος	Τεμπέλης Ἰωάννης	Κροκιλ.	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
21	»	12ος	Κωνσταντέλος Νικόλ.	Μολάης	Ἄνω Τζουμαγιὰ	Ἰούλιος	13	»
22	Ὑποδεκ.	10ος	Ζωγράφος Βασίλ.	Δρυμίας	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»

Ἀριθμός	Βαθμός	Λόχος εἰς ὃν ἀνῆκε	Ὀνοματεπώνυμον	Δῆμος	Μάχη εἰς ἣν ἐφονεύθη	Ἡμερομηνία θανάτου		
						Μήν	Ἡμέρα	Ἔτος
23	Ὑποδεκ.	6ος	Ράπτης Δημήτρ.	Σπερχιάδος	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
24	»	7ος	Στούμπας Δημήτ.	Κροκιλ.	»	»	21	»
25	Στρατ.	5ος	Κουτσίκος Εὐθύμ.	Λεβαδέων	»	»	21	»
26	»	5ος	Ἀναστασίου Σωτήρ.	»	»	»	21	»
27	»	6ος	Ἀγγελλόπουλος Ἰωάν.	»	Γκριτζοβάλη	Ὀκτώβρ.	6	1912
28	»	6ος	Καραζήσης Βασίλ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	20	1913
29	»	2ος	Παπαλαμπρόπουλος Β.	»	Βεσώκια	»	19	»
30	»	1ος	Ποῦλος Ὀδυσσεύς	Διστομέων	Λαχανᾶ	»	21	»
31	»	12ος	Ηλίτσος Ἰωάν.	Ἀραχώβης	Καρασούκιοϊ	Ἰούλιος	17	»
32	»	5ος	Καφούλας Παναγ.	Ἀμφισσέων	Βεσώκια	Ἰούνιος	19	»
33	»	5ος	Γκλαβάνος Ἰωάν.	»	Λαχανᾶ	»	21	»
34	»	4ος	Δελμοῦζος Ἡλίας	»	»	»	21	»
35	»	3ος	Σμίλας Δημήτρ.	»	Δεμίρ-Ἰσὰρ	»	26	»
36	»	12ος	Κακολόγος Δημήτρ.	»	Λαχανᾶ	»	21	»
37	»	3ος	Σιδηρόπουλος Παν.	»	»	»	21	»
38	»	4ος	Καραμῆτσος Ἰωάν.	»	»	»	21	»
39	»	6ος	Πλαστάρας Κωνστ.	Μακρυκώμης	»	»	21	»
40	»	8ος	Παπασταθόπουλος Κ.	»	»	»	23	»
41	»	3ος	Βελλῆς Δημήτρ.	»	»	»	23	»
42	»	12ος	Δρόσος Ἰωάν.	»	»	»	23	»
43	»	7ος	Μανιώτης Ἀθαν.	Ἀταλάντης	Προφ. Ἡλία	»	21	»
44	»	12ος	Κοστογιάννης Σεραφ.	»	Λαχανᾶ	»	21	»
45	»	6ος	Κατσιγιάννης Σεραφ.	Καπερνησίων	»	»	»	»
46	»	6ος	Ζανιᾶς Φώτιος	Δρυμίας	Γκριτζοβάλη	Ὀκτώβρ.	6	1912
47	»	4ος	Καντζώτης Κωνστ.	Καρπενησίων	»	»	5	»
48	Στρατ.	4ος	Ψιλόπουλος Κωνστ.	Καρπενησίων	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
49	»	11ος	Πανόπουλος Γεώργ.	»	»	»	20	»
50	»	12ος	Τσάτσης Ἀναστ.	»	»	»	21	»
51	»	12ος	Πέτρου Πέτρος	Δαφνησίων	»	»	21	»
52	»	5ος	Λακαφώτης Παναγ.	Αἰγητίου	»	»	»	»
53	»	5ος	Λαλᾶς Ἰωάν.	Ματινιᾶς	»	Ἰούνιος	21	1913
54	»	9ος	Λιάσκος Σταῦρος	Βωμίας	»	»	21	»
55	»	5ος	Μήτσου Νικόλ.	Λαρύμνης	»	»	21	»
56	»	3ος	Δάρας Σπῦρος	»	»	»	21	»
57	»	2ος	Βασιλείου Ἀθαν.	»	»	»	20	»
58	»	10ος	Ἀλαμανιώτης Δημ.	Σπερχιάδος	»	»	21	»
59	»	10ος	Μπέος Κωνστ.	Μακρυκώμης	»	»	21	»
60	»	10ος	Τριανταφύλλου Κωνστ.	»	»	»	21	»
61	»	12ος	Λάμπρου Λάμπρος	»	»	»	21	»
62	»	8ος	Καραγκούνης Εὐάγγ.	»	Σμιτλή	Ἰούλιος	13	»
63	»	5ος	Στράτος Ἀλέξ.	Λαμιέων	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
64	»	10ος	Λώλιος Κωνστ.	»	»	»	21	»
65	»	10ος	Κατσαντώνης Δημ.	Ἐλατείας	»	»	21	»
66	»	10ος	Τσανταλῆς Σταῦρ.	Λαμιέων	»	»	21	»
67	»	11ος	Σαρανταένας Νικόλ.	»	»	»	21	»
68	»	11ος	Γκούβας Ἀθαν.	Δωριέων	»	»	20	»
69	»	4ος	Κούτσουλος Ἀθαν.	»	Γκριτζόβαλη	Ὀκτώβρ.	5	1912
70	»		Πανάγου Παναγ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
71	»	2ος	Ἀναπάτης Παναγ.	»	Βοσσώκια	»	19	»
72	»	3ος	Μανανᾶς Χρῆστ.	»	Λαχανᾶ	»	20	»
73	»	10ος	Δημητρίου Δημ.	»	»	»	21	»
74	»	7ος	Λιανὸς Κωνστ.	»	Προφ. Ἡλίας	»	»	»
75	»	11ος	Φέκος Νικ.	Εὐρυτανίας	Ἄνω Τζουμαγιὰ	Ἰούλιος	17	1913
76	»	2ος	Ζάνος Νικόλ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
77	»	3ος	Μπαρτζόκας Εὐάγγ.	»	Ἐλασσῶνος	Ὀκτώβρ.	6	191
78	»	3ος	Σκύρλας Σπῦρος	»	Λαχανᾶ	Ἰούλιος	17	1913

Ἀριθμός	Βαθμός	Λόχος εἰς ὃν ἀνῆκε	Ὀνοματεπώνυμον	Δῆμος	Μάχη εἰς ἣν ἐφονεύθη	Ἡμερομηνία θανάτου		
						Μήν	Ἡμέρα	Ἔτος
79	Στρατ.	8ος	Τουφεκὸς Ἀνδρ.	Εὐρυτανίας	Βεσώκια	Ἰούνιος	19	1913
80	»	5ος	Σπαθούλας Κωνστ.	»	—	»	»	»
81	»	11ος	Σταυρόπουλος Κωνστ.	Κροκυλίου	Ἄνω Τζουμαγιὰ	Ἰούλιος	17	»
82	»	4ος	Καραμῆτσος Ἰωάν.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
83	»	1ος	Ἀνδριτσόπουλος Ἀλκ.	»	»	»	21	»
84	»	3ος	Σῖρος Εὐθύμιος	Κρεμ. Λαρίσ.	Ἐλασσῶνος	Ὀκτώβρ.	6	1912
85	»	3ος	Ραγᾶζος Νικόλ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
86	»	2ος	Καπούλας Λάμπρ.	»	»	»	21	»
87	»	9ος	Φούντας Παναγ.	Πέτρος	Κρουπίκι	Ἰούλιος	13	»
88	»	1ος	Τσίκτης Χρῆστος	»	Ἐλασσῶνος	Ὀκτώβρ.	6	1912
89	»	10ος	Μπαλώκας Παναγ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
90	»	10ος	Δήμου Σωτήρ.	»	Σιμιτλῆ	Ἰούλιος	12	»
91	»	7ος	Ρέντος Γεώργ.	Τυμφρηστοῦ	»	»	12	»
92	»	2ος	Ἀντωνόπουλος Παναγ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
93	»	9ος	Τριανταφύλλου Εὐθ.	Ἡρακλειωτ.	Τζουμαγιὰ	Ἰούλιος	10	»
94	»	10ος	Κούρτης Βασίλ.	»	Σιμιτλῆ	»	12	»
95	»	3ος	Παπαμανώλης Κωνστ.	»	»	»	»	»
96	»	10ος	Καινούργιος Χαρ.	Τιθορέας	»	Ἰούλιος	12	1913
97	»	2ος	Σταθακώστας Κωνστ.	Ὀμιλέων	Βεσώκια	Ἰούνιος	19	»
98	»	8ος	Καρανικολὸς Χριστ.	Διστομείων	Σιμιτλῆ	Ἰούλιος	13	»
99	»	10ος	Καντὰς Λουκᾶς	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	»
100	»	10ος	Μπαλέντας Κωνστ.	Καλιαίων	»	»	21	»
101	»	5ος	Ὑπερήφανος Ἰωάν.	Ὀρχομενῶν	»	»	21	»
102	»	1ος	Εὐταξίας Θεμ.	»	»	»	21	»
103	»	5ος	Ἀναγνώστου Νικόλ.	Ἡρακλειωτ.	»	»	21	»

104	Στρατ.	10ος	Γεωργοσόπουλος Θεμ.	Παραχειλ.	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
105	»	5ος	Ἀμπλιανίτης Θεμ.	Ὑπάτης	»	»	»	»
106	»	—	Κουτσόγιαννος Γεώργ.	»	»	»		»
107	»	8ος	Ἀνάγνου Ἰωάν.	»	»			
108	»	5ος	Παπακώστας Στυλ.	Ἀμαλιαπέλ.	»			
109	»	5ος	Μπακαλὸς Κωνστ.	Φαλλάρων	»			»
110	»	5ος	Λιμπέρης Παναγ.	»	»			
111	»	5ος	Θεοχαρόπουλος Κωνστ.	Εὐπαλίου	»			
112	»	6ος	Τσάμης Δημ.	Ἐλατίας	Γκριτζόβαλι	Ὀκτώβρ.	6	1912
113	»	7ος	Λιανὸς Δημ.	»	Λαχανᾶ	Ἰούνιος	21	1913
114	»	11ος	Μυλωνᾶς Ρ.	Ποτιδανίας	»			
115	»	11ος	Καραχάλιος Ἡρακλ.	»	»			
116	»	9ος	Ταλάντης Ἰωάν.	Ἰάνας	»			
117	»	2ος	Διοβολάκος Κωνστ.	»	»			
118	»	9ος	Λιχαδιώτης Παν.	Ἰστιάνας	»			
119	»	1ος	Βελισιώτης Βασ.	Κρεμ. Λαρίσ.	»			
120	»	1ος	Πoῦλος Ὀδυσ.	Δωριέων				
121	»	5ος	Ντούμης Χρῆστ.	»	»			
122	»	5ος	Καραλουκᾶς Ἰωάν.	Καλλιέων	»			
123	»	4ος	Καλαμιτάρης Ἰωάν.	Ζοῦλι	Γκριτζόβαλη	Ὀκτώβρ.	6	1912
124	»	4ος	Κωτσόγιαννος Ἰωάν.	Νεοχώρι	Σιμιτλῆ	Ἰούλιος	13	1913
125	»	9ος	Δασκαρώλης Βασίλ.		Κρουπνίκ			
126	»	9ος	Μπάρλος Ἄγγελος					
127	»	3ος	Σουλιώτης Σταῦρος	Νικόδης	Βεσώκια	Ἰούνιος	19	1913
128	»	10ος	Κόκορης Ἀθανάσ.		Σιμιτλῆ		13	
129	»	5ος	Μαρῖνος Δημ.	Δὲν ὑπάρχουν ἀκριβεῖς πληροφορίαι				
130	»	5ος	Τσαμπιάνος Εὐάγ.					

Β'. Φονευθέντες πολέμων 1919—1920

131	Λοχαγ.	1ος	Παλάσκας Μιχαὴλ	Ἰωαννίνων	ΓιουσοὺνΚριμαίας	Μάρτιος	23	1919
132	Ἀνθ/γός	1ος	Χαλκιαδάκης Ἐμμ.	Ἡρακλ. Κρήτης				

Ἀριθμός	Βαθμός	Λόχος εἰς ὃν ἀνῆκε	Ὀνοματεπώνυμον	Δῆμος	Μάχη εἰς ἣν ἐφονεύθη	Ἡμερομηνία θανάτου Μήν	Ἡμέρα	Ἔτος
133	Ἀνθ)τής	2ος	Παπασταθόπουλος Βασίλ.	Λαμίας	Χὰν Τσεντὶς	Ὀκτώβρ.	14	1920
134	Στρατ.	1ος	Μαγκίνης Κωνστ.	Δερνίτσης Λοκρ.	ΓιουσοὺνΚριμαίας	Μάρτιος	23	1919
135	»	1ος	Πάσσας Ἀθαν.	Λειβανάτες	»			»
136	»	1ος	Γκόβαρης Σεραφεὶμ	Λεβαδείας	»			»
137	»	1ος	Βαΐτσος Λουκᾶς	Κηφισοχῶρι	»			»
138	»	1ος	Ἀγγέλου Βασίλ.	Βάγια Θηβῶν	»			»
139	»	1ος	Πάλλης Ἀθανάσιος	Στούρα Καρυστ.	»			»
140	»	1ος	Παπαγεωργίου Γεώργ.	Δραχμάνιον	»			
141	»	1ος	Φουκλιώτης Εὐάγγ.	Καντζοῦρι Καρυσ.	»			
142	»	1ος	Ψωρομύτας Γεώργ.	Μαλεσίνα Λοκρ.	»			
143	»	1ος	Καλτσᾶς Βασίλ.	Καρδίτσα	»			
144	»	1ος	Πέππας Ἀναστ.	Σκούρτα Θηβῶν	»			
145	»	I πολυβ.	Τράκας Δημ.	Στῦρι Θηβῶν	»			
146	Λοχίας	2ος	Γαλῆς Νικόλαος	Πορταριὰ	Ἐσκικοῒ Ζάμα			
147	Δεκανεὺς	2ος	Κοτρῶτσος Σπῦρος	Ἱμέρπεη Λαμίας	»			
148	»	I πολυβ.	Ἀναγνώστου Κωνστ.	Χύστια Θηβῶν	»			
149	Λοχίας	1ος	Ἀκριδάκης Τηλέμαχος	Τσαγκαράδα	ΓιουσοὺνΚριμαίας			
150	Στρατ.	5ος	Χαλάτσης Ἰωάν.	Σούρπη Ἀλμυρ.	Σεβαστούπολις	Ἀπρίλιος	3	
151	»	10ος	Γελούμενος Εὐάγγ.	Λαμία	Κέστερλι Μ.Ασ.	Ἰούνιος	27	
152	»	II πολυβ.	Δρέλας Χρῆστος	Ξηρονομὴ Θηβῶν	Χαλήλμπεη Μ.Α.	Ἰούλιος	23	
153	»	6ος	Χαμαρόγιαννος Κωνστ.	Ἀταλάντη	»		31	
154	»	6ος	Παπουτσῆς Εὐάγγ.	Παύλου Λοκρίδος	»			
155	»	6ος	Ἀγγελῆς Κωνστ.	Λειβανάτες	»			
156	»	11ος	Μανώλης Κωνστ.	Βόλος	Ἀχμετλὴ			
157	»	11ος	Καραμπέτσος Χρῖστος	Λογγίτσι Φθιώτ.	»			
158	Στρατ.	11ος	Ποντίκης Σπῦρος	Μάγια Θηβῶν	Ἀχμετλὴ	Ἰούλιος	31	1919
159	Δεκανεὺς	7ος	Βανοῦτσος Ἰωάν.	Καραμπάσι Βόλου	»	Αὔγουστος	8	
160	Στρατ.	7ος	Καπετανιᾶς Ἀπόστ.	Κατοχώριον Λαρ.				
161	»	7ος	Μπέλος Θεόδ.	Στῦρι Λεβαδείας				
162	Λοχίας	7ος	Περδίκης Ἀπόστ.	Σούρπη Ἀλμυροῦ	Σάρδεις	Νοέμβριος		
163	Στρατ.	7ος	Ντζανῆς Βασ.	Ἀγχίαλος Ἀλμ.				
164	»	7ος	Ἀθανασίου Ἰωάν.	Ζαγορὰ Θηβῶν	Μερσὶν Τερὲ	Ἰανουάριος	6	1920
165	»	2ος	Κατσάρας Κων.	Καπαρέλι	Τσάϊ-Μπουνὰρ		7	
166	»	6ος	Βαρδιτσιώτης Ζαχαρίας	Ἅγ. Πέτρος Κυν.			6	
167	»	6ος	Παπαγεωργίου Ἀντώνιος	Κηφισοχῶρι Λοκ.				
168	»	5ος	Κόλλιας Σεραφεὶμ	Γρανίτσα Λεβαδ.	Καπαντζόγ. Τσιφ.			
169	»	7ος	Ζαμπάκης Ἰωάννης	Παλαιοπαναγιὰ	Σάρδεις		7	
170	»	6ος	Πανταζῆς Σπῦρος	Κωσταλῆξι Φθιώτ.	Τσάϊ Μπουνὰρ		7	
171	»	6ος	Τσοῦλος Νικόλ.	Δέρβενα Ἀρκαδ.				
172	»	9ος	Δημητρίου Κωνστ.	Σίρντζι Θηβῶν	Καπαντζόγ. Τσιφ.		6	
773	»	9ος	Μπαμπουζάκης Στέργιος	Κελὴ Θράκης				
174	»	III πολ.	Σαμαρτζῆς Ἀθαν.	Βαρδάτης Φθιώτ.	Γερασλὴ	Φεβρουάρ.	3	
175	»	5ος	Δεμῖρος Ἰωάν.	Πυρὶ Θηβῶν			1	
176	»	1ος	Καραδῆμος Δημήτριος	Ζερίκι Λεβαδείας	Τσάϊ Μπουνὰρ		7	
177	»	2ος	Κακοῦρος Ἀναστάσιος	Λίμνη Ἀργολίδ.	Σταθ. Σάρδεων	Μάρτιος	24	
178	»	3ος	Μεγαλοοικονόμου Ἀναστ.	Πειραιεὺς	Σάρδεις	Ἰούνιος	10	
179	»	6ος	Παπαδόπουλος Ἀναστ.	Θῆβαι	Σεράκιοϊ Οὐσάκ.	Αὔγουστος	16	
180	»	I πολυβ.	Γεωργούσης Δημ.		Σάρδεις			
181	Ὑποδεκ.	Μ. Ἐπιτ.	Σκαρλάτος Σπυρ.	Ἔλσις Λακωνίας	Χὰν Τσεντὶς	Ὀκτώβριος	11	
182	Στρατ.	11ος	Σταματάκος Δημ.					
183	»	7ος	Ζήσης Ἰωάννης	Τσερνοβίτι Φαλ.				
184	»	7ος	Θεοδώρου Γεώργ.	Ὀξύλιθος Εὐβ.	»			
185	»	2ος	Κοροπούλης Παναγ.	Νεοχώριον Θηβ.	»			
186	»	11ος	Καλαμάρας Βασίλ.	Καινούργιο Λοκ.				
187	»	1ος	Κοντὸς Ἀντώνιος	Ἀσσίνη Ναυπλ.	»			
188	Δεκανεὺς	11ος	Τσατσαρώνης Ἰωάν.	Ἔλσις Λακωνίας	»			

Ἀριθμός	Βαθμός	Λόχος εἰς ὃν ἀνῆκε	Ὀνοματεπώνυμον	Δῆμος	Μάχη εἰς ἣν ἐφονεύθη	Ἡμερομηνία θανάτου — Μήν	Ἡμέρα	Ἔτος
189	Στρατ.	2ος	Βούλγαρης Ἰωάννης	Κολλίβρα Ἀρκαδ.	Χὰν Τσεντὶς	Ὀκτώβριος	14	1920
190	Δεκανεὺς	7ος	Παπαμάρκου Παναγ.	Μαλεσίνα Ἀταλ.	»	»	»	»
191	»	1ος	Ἀντωνίου Ἀθανάσ.	Ἄντερα Θερμοπ.	»	»	»	»
192	Στρατ.	11ος	Λάτσης Ἠλίας	Λεοντίδιον Ἀρκαδ.	»	»	»	»
193	»	11ος	Κοτσόβος Εὐάγγελος	Σωληνάριον Λεβ.	»	»	»	»

Ἐν	σελίδι	6	στίχῳ	13	ἀντὶ	Τσεντίς		
»	»	7	»	17	»	δοση		
»	»	8	»	4	»	πλῆθος		
»	»	9	»	24	»	συγκίνησι:		
»	»	11	»	24	»	γύρω του	»	
»	»	11	»	28	»	γενναῖον	»	
»	»	12	»	17	»	ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου	»	ἐπὶ ἐπ
»	»	12	»	35	»	ἡ δύναμίς του	»	ἡ δυνάμεις
»	»	13	»	25	»	ἡ ὁμοβροντίες καὶ	»	ἡ ὁμοβροντίες το ξικοῦ
»	»	14	»	28	»	ζητωγραυγὲς	»	ζητωκραυγὲς
»	»	14	»	31	»	βρίσκουμαι	»	βρίσκουμε
»	»	14	»	32	»	ὁ ἐχθρὸς	»	ὁ ἐχθρὸς
»	»	14	»	34	»	τὴ δρᾶσι	»	τὴ δρᾶσι
»	»	15	»	33	»	αἰσθανθοῦμαι	»	αἰσθανθοῦμε
»	»	16	»	12	»	τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου ἀνάγνωθι τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου ὡς Ἀρχιστράτηγος		
»	»	16	»	32	»	Θεσσανονίκης	ἀνάγνωθι	Θεσσαλονίκης
»	»	18	»	13	»	Τριάδας	»	Τριάδος
»	»	18	»	16	»	νὰ περιποιηθοῦν τοὺς στρατιώτας ἀνάγνωθι να τοὺς περιποιηθοῦν		
»	»	18	»	22	»	Γεόργιο	ἀνάγνωθι	Γεώργιο
»	»	18	»	23	»	παρακολοθοῦν	»	παρακολουθοῦν
»	»	22	»	4	»	ὅτι γρή-	»	ὅτι γρήγορα
»	»	23	»	23	»	Vι Μεραρχία	»	VI Μεραρχία
»	»	27	»	26	»	ἐποποιΐα.	»	ἐποποιΐα
»	»	27	»	28	»	τῆς Βυσσώκας. ἐπὶ	»	τῆς Βυσσώκας. Ἐπὶ
»	»	33	»	31	»	καρπάκια	»	καλπάκια
»	»	34	»	5	»	καὶ πολύ	»	καὶ πολύ.
»	»	35	»	17	»	Γραντεσνίτσης	»	Γκραντεσνίτσης
»	»	40	»	14	»	Μεραρία	»	Μεραρχία
»	»	42	»	6	»	μελάγην	»	μεγάλην
»	»	42	»	33	»	ἀρκεοτά	»	ἀρκετά
»	»	46	»	15	»	σκλλήψεις	»	συλλήψεις
»	»	47	»	16	»	ἄκυρα	»	ἄκρα
»	»	48	»	19	»	ὀρυκτά	»	ἀρκετά
»	»	50	»	27	»	αὐτοκίνηνα	»	αὐτοκίνητα
»	»	50	»	36	»	ὕλη	»	ὕλη
»	»	52	»	34	»	Κακαράσκα	»	Κακαράσκας

Ἡμερομηνία θανάτου

Μὴν	Ἡμέρα	Ἔτος
Ὀκτώβριος	14	1920

Ζῇ εἰς τὴν ἡμέραν

						...γνωθῇ		«Ἡ διαταχθεῖσα
							»	Βιρκανλί.
							»	τὸν
							»	Πηλάδης
						...κης	»	Χαλκιαδάκης
							»	Μαντῆς
						...σίτιο καί ;	»	συσσίτιον καί.
						καί ;	»	καὶ
				...	»	«Ὅλο	»	Ὅλο
		...ντῆς		22	»	γυναῖκαν του	»	γυναῖκά του
			»	24	»	δίκαια	»	δικαία
		...	»	12	»	Ἑλλῃνικὸ	»	Ἑλληνικὸ
		96	»	13	»	ἐξ ἄλου	»	ἐξ ἄλλου
	»	107	»	4	»	Βρίσκεται	»	Βρίσκεσαι
»	»	113	»	10	»	εἶξερε	»	ἤξευρε
»	»	113	»	26	»	ὑ 2ος λόγος	»	ὁ 2ος λόγος
»	»	113	»	35	»	Ἀργερινῶν	»	Ἀλγερινῶν
»	»	114	»	1	»	σπουδαιότερο.	»	σπουδαιότερο.
»	»	115	»	35	»	Μπλσεβῖκοι	»	Μπολσεβῖκοι
»	»	117	»	26	»	Ἀργερινοὶ	»	Ἀλγερινοὶ
»	»	119	»	22	»	ἐθνίκὸ	»	ἐθνικὸ
»	»	126	»	5	»	ἀποβιβάσθη	»	ἀπεβιβάσθη
»	»	128	»	26	»	πλησιάζε	»	πλησιάζει
»	»	129	»	7	»	εξῆς :	»	ἑξῆς :
»	»	140	»	5	»	ἑπικὸς	»	ἐπικὸς
»	»	140	»	13	»	ἑπικὸν	»	ἐπικὸν
»	»	158	»	26	»	ταῦ	»	τοῦ
»	»	161	»	18	»	ὑποχωρήσεώς μας	»	ὑποχωρήσεώς μας)

Εἰς τὸν πίνακα τῶν φονευθέντων οἱ ὑπ' αὔξ. ἀριθ. 158 ἕως 163 στρατιῶται φαίνονται ὅτι ἐφονεύθησαν τὸ 2919 ἀντὶ τοῦ καθ' ὃ ἐφονεύθησαν ἔτους 1919.